

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**“РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ
СТРУКТУР У ВИМІРІ ФОРМУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ
ЕКОНОМІКИ”**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

21-22 березня 2018 року

Збірник тез доповідей

Кропивницький
“Ексклюзив-Систем”
2018

УДК 330.342.24(330.354)

Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 21-22 березня 2018 року, м. Кропивницький. – Кропивницький: “Ексклюзив-Систем”, 2018. – 293 с.

Редакційна колегія: Левченко О. М., Музиченко А.С., Коваленко О. М., Трохимець О. І., Шалімова Н. С., Жовновач Р.І., Плинокос Д. Д., Сторожук О. В., Малаховський Ю. В., Заярнюк О. В., Ткачук О. В., Красножон Н.С.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”, яка відбулася 21-22 березня 2018 року у Центральноукраїнському національному технічному університеті.

У доповідях розглянуто стратегічні напрями розвитку інтеграційних процесів в умовах інноваційної моделі економіки. Висвітлено зарубіжний досвід формування та розвитку інноваційно-інтегрованих структур у розвинених країнах світу та країнах пострадянського простору. Досліджено особливості та досвід функціонування різних форм інноваційно-інтегрованих структур в Україні і світі.

Визначено проблеми та перспективи оцінювання і розвитку інноваційного потенціалу держави, галузей та регіонів. Охарактеризовано різноманітні аспекти законодавчого, фінансового, інтелектуально-кадрового, матеріально-ресурсного забезпечення інноваційних кластерів.

Рекомендовано до друку Науково-технічною радою Центральноукраїнського національного технічного університету (протокол №4 від 26 квітня 2018 року)

Відповідальний за випуск: д.е.н., професор Левченко О. М.

Матеріали збірника публікуються в авторській редакції.

За достовірність наведених у публікаціях даних, географічних назв, власних імен, цитат та іншої інформації несуть особисту відповідальність автори тез доповідей.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Левченко О. М. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДИНАМІКИ	10
Шалімова Н. С. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ПОРІВНЯНЬ ТА АКТИВІЗАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНИХ ФОРМ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ І СВІТІ	15
Хоменко І. О., Волинець Л. М. PROBLEMS OF MULTIMODAL TRANSPORT DEVELOPMENT IN UKRAINE AND ALTERNATIVES TO THEIR SOLUTION ..	17
Горбунов О. В. ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНИХ МЕТОДИК	18
Карпенко Л. М. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА АКТИВІЗАЦІЙНИХ ПРОГРАМ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ	21
Заюков І. В. РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ПРИСКОРЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС	24
Кравцов С. О. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА НАЛЕЖНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ	27
Кернасюк Ю. В. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ	29
Захарченко В. І., Чебан А. С. КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	32
Холявко Н. І. ІНФОРМАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	34
Сибірцев В. В. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	38
Гаврилова Н. В. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ГОТІВКОВО-ГРОШОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ	41
Рудь Ю. Л. ВСЕОСЯЖНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА КРИТЕРІЇ ЙОГО ДОСЯГНЕННЯ	43
Гуцалюк О. М. МАТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ ТА ПАРАМЕТРІВ КОНКУРЕНТНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	45
Царенко І. О. РОЛЬ МОДЕЛІ ПОТРІЙНОЇ СПІРАЛІ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУР	47

Гнибіденко О. М. ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ	49
Гуцалюк О. М., Пташко П. М. ХАРАКТЕРИСТИКА КОРПОРАТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ УТВОРЕНЬ	51
Гуцалюк О. М., Скібіцький О. С. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ ІНТЕГРАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ОБ'ЄДНАНЬ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ	53
Черномаз К. Г. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ СВІТОВОЇ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ	57
Науменко Д. Г. ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	61
Француз Т. Л. ПРОБЛЕМИ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ	64
Овсяк Є. В. ОСНОВНІ ВЕКТОРИ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ	66
Бандюк А. М. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	68

СЕКЦІЯ 2

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУР

Gechbaia B. THE KINDS OF INVESTMENT RISKS IN REALIZATION INNOVATION PROJECTS	71
Manole T. NEW ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL BUDGETING OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: METHODOLOGICAL BASIS AND PRACTICAL CONCLUSION	73
Ільчук Л. І. МОДЕЛІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД	75
Захарченко В. І., Родіонов Д. А. ІНФОРМАЦІЙНЕ НАПОВНЕННЯ ЗАХОДІВ КОНКУРЕНТНОЇ РОЗВІДКИ	79
Орлова А. А. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ: ДОСВІД ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇН	81
Баранов В. В. ІННОВАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ: ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ БІЗНЕС-ШКІЛ	83
Власенко О.В. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ У ШВЕЙЦАРІЇ	86
Лайс Л. ТЕХНОПАРК КАК МОДЕЛЬ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ АКТИВНОСТИ УНИВЕРСИТЕТОВ В СФЕРЕ НАУЧНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	89

Глевацька Н. М., Биканов І. Є. ВИВЧЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР	92
Козир І. С. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНУ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	95
Ле Тхи Тхань Там. СИСТЕМА ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПОДДЕРЖКИ ОБЕЗДОЛЕННЫХ ГРУПП ВО ВЬЕТНАМСКОМ ОБЩЕСТВЕ: ПРОБЛЕМЫ ИННОВАЦИЙ В СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ	97
Захарченко Ю. П. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ	102

СЕКЦІЯ 3

ОСОБЛИВОСТІ ТА ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНИХ ФОРМ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР В УКРАЇНІ І СВІТІ

Захарченко В. І., Аль-Шаргі Ф. М., Чічкан О. С. УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ПРОДУКТОВОЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ НА МАШИНОБУДІВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	104
Гудзь П. В., Кунаєв А. Ю. РИСИ МЕНЕДЖМЕНТУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНОГО АВІАБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА	106
Пугаченко О. Б. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР	108
Лисенко І. В., Лисенко Н. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЕНЕРГЕТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ	112
Василичев Д. В. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ РИНКУ ІТ-ПРОДУКЦІЇ	115
Заярнюк О. В. АГРОПРОМИСЛОВИЙ КЛАСТЕР ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	117
Шалімов В. В. РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФОРМ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ У АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР.....	120
Рябоволик Т. Ф. ВЕНЧУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНО-ОРИЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	122
Капітула С.В., Анані Атеф Авад Фарис. УДОСКОНАЛЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗОРУДНОГО ПІДПРИЄМСТВА	125
Шаумян О. Г. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УПРАВЛІНЦЯ У ВИМІРІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРИЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	128
Navolokina A. S. THE DEVELOPING PARTNERSHIP OF THE STATE AND RESEARCH AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS AT THE LEVEL OF STATE INNOVATION SUPPORT POLICY (BY ISRAEL EXPERIENCE)	130

Чорногор В. Ю., Заярнюк О. В. КЛАСТЕРНІ ІНІЦІАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	132
Вінніченко К. О. ПРОБЛЕМА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	135
Маркова О. Л., Михайлюк Т. О. РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	137

СЕКЦІЯ 4

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВИ, ГАЛУЗЕЙ ТА РЕГІОНІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОЦІНЮВАННЯ І РОЗВИТКУ

Іваницька О. М. КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	141
Копилюк О. І., Куцаб П. А. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЗАСІБ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ	143
Коваленко О. М., Станіславів О. В. ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЙОГО ВИРОБНИКІВ	146
Парубець О. М., Сугоняко Д. О. ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	149
Терон І. В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ЕТАПІ ПЕРЕХОДУ ДО ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	151
Кузьменко Г. І. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ	154
Жовновач Р. І. СУБ'ЄКТИВНА СКЛАДОВА ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	156
Ситников М. М. ЗАЛУЧЕННЯ ДОСВІДУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ДО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	158
Prokopenko Yu. O. CRITERIA FOR ASSESSMENT OF RELIABILITY OF INNOVATIONAL PROJECTS AT MACHINE-BUILDING ENTERPRISES OF THE ROCKET AND SPACE INDUSTRY	161
Захарченко Н. В. ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ	163
Маслій Н. Д., Дашенко С. В. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	166
Сочинська-Сибірцева І. М. НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	168
Сторожук О. В. ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНІ СТРУКТУРИ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ	172

Малаховський Ю. В. ФОРМУВАННЯ ФАКТОЛОГІЧНОЇ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗЕВОГО КЛАСТЕРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	174
Фомічов К. С. ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ	177
Захарченко В. І., Дараков О. А. ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА РЕГІОНУ	179
Магопець О. А. ОЦІНКА МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР В МЕЖАХ ЧИННОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ	182
Плинокос Д. Д. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ	185
Красножон Н. С. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	186
Коваленко Н. О. СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК НАПРЯМОК ЗРОСТАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДЕРЖАВИ	188
Лисенко А. М., Капшитар Ю. Ю. КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	191
Харченко І. В., Романюк Л. М. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖЗАКУПІВЕЛЬ PROZORRO ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЗДОРОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ	195
Насипайко Д. С., Резніченко О. О. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНІВ	198
Фрунза С. А. ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАХОДИ ДЛЯ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ	200
Мельник Т. А. ВПЛИВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	203
Яковенко Р. В. ВІДНОСИНИ КАПІТАЛУ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ДЖЕРЕЛО РУЙНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ	205
Яковенко Р. В., Соловійова В. Ю. ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЮ БЕЗПЕКОЮ РЕГІОНУ	208
Беззубко Б. І., Мінаєва А. О. ПРИЧИНИ НИЗЬКОЇ ІННОВАЦІЙНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ	210
Фролов Д. К. ПІДХОДИ ДО МІЖНАРОДНОГО ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	212
Ляхов О. В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ: ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ	215
Ткач П. І. БУДІВЕЛЬНО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ НЕГАТИВНИМ ЯВИЩАМ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	217

Варнавський О. Д. СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АВТОМОБІЛЬНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА СВІТУ	220
Криворотенко А. В. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ	223
Щельник О. В., Сторожук О. В. КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ	227
Баранець А. А. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	230

СЕКЦІЯ 5

АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО, ФІНАНСОВОГО, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КАДРОВОГО, МАТЕРІАЛЬНО- РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

Семикіна М. В., Гук Р. В. ТРУДОВА ТА КРЕАТИВНА АКТИВНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	233
Коренюк П. І. ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	236
Haidura Н. М. HIGHER EDUCATION RESEARCH SECTOR' FINANCING SYSTEM	238
Захарченко В. І., Балахонова О. В., Скалозуб М. І. ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА	241
Левченко А. О. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР	244
Грінка Т. І. ІННОВАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ – МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ	246
Ткачук О. В. НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР	248
Бугаєва М. В. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	251
Щоголева І. В. КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ	255
Бойко О. М. СПЕЦИФІКА КООПЕРАЦІЇ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ КЛАСТЕРІВ	257
Маклаков С. М. ВАЖЕЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	260
Роєва О. С. СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	264
Роєва О. С., Бауліна Ю. О. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК	266

Андрощук І. І., Шалімова Н.С. РОЗВИТОК РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНИХ ФОРМ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	268
Горпинченко О. В. ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ.....	271
Денисенко К. С., Кабай В. О. АСПЕКТИ ЗАОХОЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	274
Дудко С. В. ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ	277
Савіцька І.М. РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У ВИМІРІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	281
Калашнікова А. К. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ	283
Старкіна О. Д., Яковенко Р. В. ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІТ-СФЕРИ УКРАЇНИ	285
Гагіна Є. М. ВИДИ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	287
Майгурова І. А. ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ	289
Оганесян Я. О. ІНФОРМАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ КЛАСТЕРАМИ	291

Стратегічні напрями розвитку інтеграційних процесів в умовах інноваційної моделі економіки

Левченко О. М.

*доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової роботи,*

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДИНАМІКИ

В умовах сучасної інноваційної динаміки конкурентні переваги отримують ті країни, які є стратегічно орієнтованими на безперервне підвищення інтелектуально-кадрового потенціалу, забезпечення ефективної взаємодії державних установ, освіти, науки, виробництва та громадського сектору, створення сучасної інноваційної інфраструктури, розвиток високотехнологічних видів виробництва і надання високоінтелектуальних послуг.

Про рівень конкурентоспроможності країни у світовому вимірі можна зробити висновок на підставі відповідних рейтингів. Так, щодо рейтингових позицій України за індексом глобальної конкурентоспроможності, упродовж останніх років, мала місце негативна динаміка: 76 місце із 144 країн у 2014/15 рр.; 79 місце із 140 країн у 2015/16 рр. та 85 місце із 138 країн у 2016/17 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка індексу глобальної конкурентоспроможності України

Роки	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017
Рейтинг / кількість країн	73/144	84/148	76/144	79/140	85/138
Значення	4,1	4,1	4,1	4	4

Джерело: складено за даними [1]

Стосовно значень субіндексів індексу глобальної конкурентоспроможності України у 2016/2017 роках (рис. 1), можна відзначити найгірші позиції нашої держави за рівнем розвитку фінансових ринків (130 місце), розвитку інституцій (129 місце), станом макроекономічного оточення (128 місце), ефективністю товарних ринків (108 місце). Порівняно кращими є позиції України за субіндексами «Вища освіта і підготовка» (33 місце), «Розмір ринку» (47 місце), «Інновації» (52 місце), «Здоров'я та початкова освіта» (54 місце).

У свою чергу, детальний аналіз складових індексу глобальної конкурентоспроможності в Україні за субіндексом «Інновації» у 2016/2017 рр. (рис. 2) дозволяє констатувати, що Україна посідала найкращі позиції за наявністю вчених та інженерів (29 місце), посередні позиції за кількістю заявок на мільйон населення (49 місце), здатністю до інновацій (49 місце), якістю наукових дослідницьких інституцій (50 місце). Водночас, найгірша рейтингова позиція зафіксована у сфері закупівлі урядом передових технологічних продуктів (82 місце), а також щодо витрат компаній на дослідження і розробки (68 місце).

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

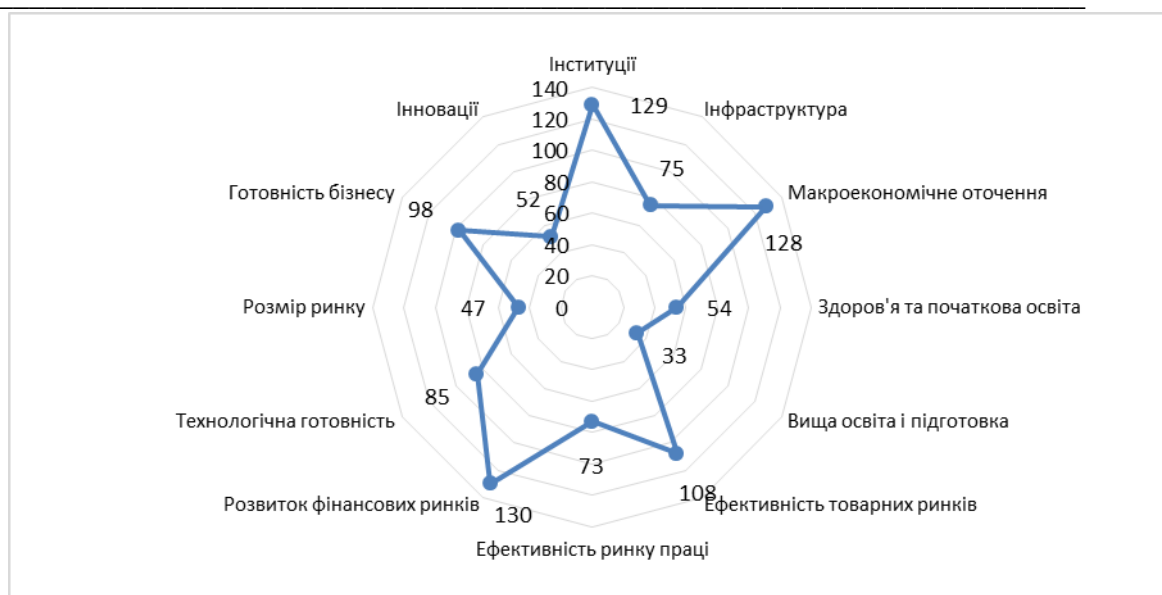

Рис. 1. Субіндекси індексу глобальної конкурентоспроможності в Україні у 2016/2017 рр.

Джерело: складено за даними [1]

Рис. 2. Складові індексу глобальної конкурентоспроможності в Україні за субіндексом «Інновації» у 2016/2017 рр.

Джерело: складено за даними [1]

Відзначимо, що у даний час спостерігається низка деструктивних процесів як у сфері інноваційної діяльності, так і стосовно соціально-економічного розвитку країни в цілому, що спричинені багатьма суб'єктивними та об'єктивними чинниками (дія фінансово-економічної та військово-політичної криз, неефективність інноваційної політики та відсутність дієвого стратегічного підходу до управління інноваційним розвитком на рівні держави та її територій тощо) [2].

Як результат, згідно з даними досліджень Світового економічного форуму (рис. 3) за одним з ключових показників рівня соціально-економічного розвитку й добробуту

населення – валовим внутрішнім продуктом (ВВП) на душу населення – Україна (2125,4 дол. США) знаходиться на рівні, майже в шість разів нижчому за сусідню Польщу (12495,3 дол. США), та в 35 разів нижчому за країну-лідера Норвегію (74822,1 дол. США).

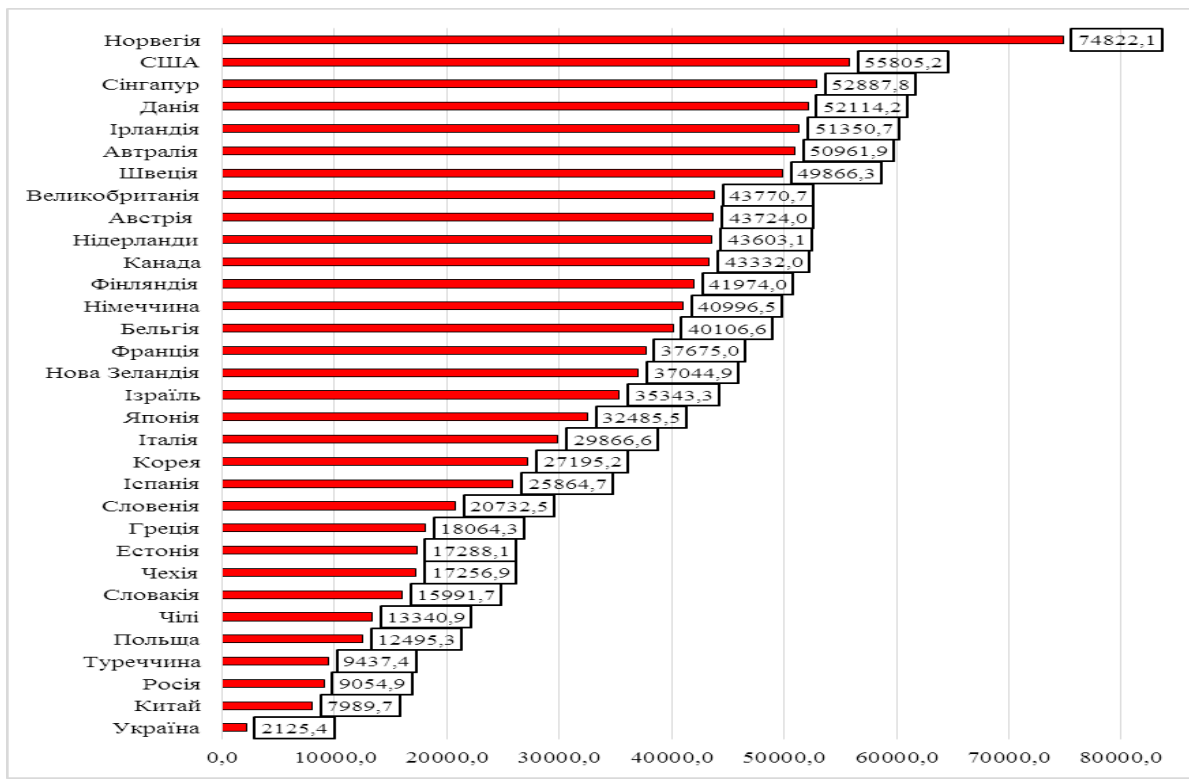

Рис. 3. Значення ВВП на душу населення за країнами світу та в Україні у 2015 році, доларів США

Джерело: побудовано за даними [1, с. 102-356]

Крім того, незважаючи на ріст номінальної середньомісячної заробітної плати в країні, рівень оплати праці в доларах США за паритетом купівельної спроможності залишається вкрай низьким (табл. 2), склавши лише 192,0 дол. США у 2015 році, тоді як у Молдові – 241,2 дол. США, Білорусі – 421,6 дол. США, Польщі – 1021,0 дол. США.

Таблиця 2

Динаміка середньомісячної заробітної плати в окремих країнах в дол. США за ПКС у 2005-2015 рр.

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	157,3	282,2	330,5	378,7	408,5	292,7	192,0
Білорусь	215,3	408,7	381,9	440,9	570,0	592,0	421,6
Молдова	104,7	240,3	259,1	279,6	291,9	291,4	241,2
Польща	812,0	1124,0	1200,6	1117,4	1169,4	1194,3	1021,0

Джерело: складено за даними [3]

Одним із найвагоміших чинників підвищення конкурентоспроможності економіки у сучасних умовах є забезпечення ефективної взаємодії бізнес-структур, освіти і науки, державних інституцій.

Перевагами співпраці для ЗВО є вирішення проблем із працевлаштуванням, можливість відстежувати трудову долю студентів, вносити корективи у співробітництво, шукати напрями її удосконалення. Також позитивним є інформування студентів щодо великих роботодавців «з перших рук», адаптація до робочих умов в під час практики та стажувань. Переваги для роботодавців полягають в тому, що вони отримують доступ до аудиторії, яка володіє необхідними базовими знаннями, роботодавець має можливість вибору найбільш талановитих кандидатів. У тих випадках, якщо співпраця була успішною, компанія стала привабливою для основної маси студентів, складається не тільки успішна взаємодія навчального закладу та роботодавця, а й відкривається додатковий канал залучення кадрів – зв'язок з випускниками.

Як недолік для ЗВО слід відмітити, що студенти відволікаються від навчального процесу, крім того, вторинна зайнятість може негативно впливати на успішність студентів, адже незасвоєний матеріал, що викладається у ЗВО, здатний знизити конкурентоспроможність майбутнього фахівця на ринку праці. Для роботодавця ж недоліком є те, що студенти не завжди можуть стати повноцінними працівниками, які вкладаються в процес зі стовідсотковою віддачею [4].

Однак, у даний час виділяють низку тенденцій, що значно гальмують зростання вартості компаній унаслідок недостатнього використання ефекту інтеграції в науку й освіту:

- нерозвинутість перевірених світовим досвідом форм інтеграції науки й бізнесу (зокрема, у сфері венчурного підприємництва);
- руйнування традиційних інституцій трансферу нових знань у виробництво;
- непродумана лібералізація діяльності освітніх організацій в умовах ринку;
- низька мотивація освітніх установ до підвищення якості підготовки випускників; нерозуміння менеджментом багатьох компаній ролі й значення науки та освіти в процесі вартісного керування тощо [5].

Одним із сучасних підходів, спрямованих на підвищення ефективності взаємодії, є чотиристоронній спіральний підхід «Quadruple Helix Model», що забезпечує вирішення складних завдань, з якими стикається суспільство. Така модель створює нові схеми взаємодії між урядом, промисловістю, науковими та громадськими учасниками, об'єднуючи ці мультидисциплінарні точки зору в середовище, яке сприяє роботі в команді, співпраці та обміну думками. Цей спіральний підхід створює нову спільну цінність, яка приносить користь усім учасникам завдяки перетворенню у сучасну інноваційну екосистему. При цьому технологія відіграє ключову роль у створенні мереж та підключенні, цінність характеризується довгостроковим уявленням, зосереджуючи увагу на покращенні соціальних умов та продуктивності компаній, а успіх вимірюється для екосистеми в цілому, а не для окремих її одиниць [6].

Серед основних напрямів інноваційного впливу на інтеграційні процеси розвитку національної економіки слід визначити такі:

1. Інноваційні заходи щодо модернізації змісту та методів організації функціонування системи вищої освіти. Це має забезпечити використання інноваційних навчальних технологій та відповідних підходів до управління ЗВО на всіх рівнях, зокрема впровадження сучасних підходів менеджменту якості, поширення інформаційно-комунікаційних технологій, створення ефективних механізмів трансферу сучасних знань із наукової та практичної сфер до навчального процесу.

2. Створення сучасної системи післядипломної освіти як складової системи безперервної освіти, шляхом формування системи національних кваліфікацій. Остання має включати рамки національних кваліфікацій, у відповідності до європейських рамок

кваліфікацій та відповідні інститути, які будуть координувати діяльність із навчання й отримання професійних кваліфікацій.

3. Трансформація системи матеріального стимулювання та соціально-економічних умов відтворення людського потенціалу в контексті стимулювання кадрів з вищою освітою щодо свого постійного професійного розвитку.

4. Впровадження сучасних підходів до організації робочих місць та виробничого процесу. Так, головним орієнтиром інноваційного розвитку професійного потенціалу у сфері праці має бути безперервний якісний розвиток людських ресурсів та забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках праці.

5. Створення пільгових соціально-економічних умов для формування інноваційної інфраструктури на макро- та мезорівнях: розвиток інформаційно-комунікаційних технологій; стимулювання інноваційної діяльності підприємств; розвитку технополісів, технопарків, венчурних фірм, інноваційних бізнес-інкубаторів тощо). Без цих заходів неможливо сформувавши ринковий попит на інноваційні характеристики професійного потенціалу.

6. Створення дієвих інститутів захисту та ринку інтелектуальної власності, з метою підняття комерційної та інвестиційної привабливості кваліфікованої праці та інтелектуальних продуктів [7, с. 83-84].

7. Формування та розвиток сучасних інноваційно-інтегрованих структур (інноваційні кластери, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технічні альянси, технопарки, технополіси, інноваційні центри, венчурні фірми, центри трансферу технологій, регіональні фонди підтримки підприємництва, спінаут-компанії, спінофф-компанії, технологічні платформи, зони розвитку нових і високих технологій, регіони науки і технологій).

8. Розвиток інноваційної інфраструктури, здатної забезпечувати ефективне функціонування інноваційної системи.

Література:

1. The Global Competitiveness Report 2016-2017 [Електронний ресурс] / К. Schwab // World Economic Forum, 2016. – 400 р. – Режим доступу: www.weforum.org/gcr.
2. Левченко О.М. Стратегічні аспекти розвитку інноваційно-інтегрованих структур в Україні: основні складові та сучасний інструментарій / О.М. Левченко, О.В. Ткачук // Наукові праці Центральноукраїнського національного технічного університету: Економічні науки. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – Вип. 32. – С. 28-39.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
4. Безвух С. В. Соціальне партнерство науки і бізнесу: форми взаємодії, проблеми і рекомендації щодо їх вирішення / С. В. Безвух, А. Ю. Стопчак // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2015. - № 3(3). - С. 7-14.
5. Натрошвілі С. Ефективна інтеграція бізнесу, науки й освіти як умова зростання вартості компаній у постіндустріальній економіці / С. Натрошвілі // Проблеми науки. – 2012. – №1. – С. 3–4.
6. The Quadruple Helix Model of Open Innovation [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://blog.innocentive.com/quadruple-helix-model-of-open-innovation>
7. Інноваційний вимір розвитку вищої освіти України: сучасний стан та перспективи : монографія / за заг. ред. О. М. Левченка. – Кіровоград : Ексклюзив-Систем, 2016. – Ч. I. – 580 с.

Шалімова Н.С.

*доктор економічних наук, професор
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ПОРІВНЯНЬ ТА АКТИВІЗАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНИХ ФОРМ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ І СВІТІ

Держава за допомогою різноманітних інструментів, зокрема державні (публічні) закупівлі, пільгове кредитування, податкові пільги та преференції, має можливість формувати необхідну структуру інтересів бізнесу, які б відповідали державній стратегії розвитку, створювати сприятливе середовище для партнерського залучення бізнесу в досягнення державних (загальнонаціональних) цілей при створенні інтегрованих структур, формуванні механізмів інтеграційної взаємодії суб'єктів господарювання при започаткуванні та розвитку інноваційних проектів.

Система публічних (державних) закупівель виконує низку важливих функцій, які впливають на розвиток інноваційного середовища та функціонування інноваційно-інтегрованих структур: виробничу, споживчу, цінового регулювання, обліково-аналітичну, контрольну, стратегічну, стимулюючу тощо. З точки зору забезпечення ефективного витрачання державних коштів в рамках підтримки інноваційного клімату важливими є не лише обліково-аналітичні та контрольні функції, а і функція цінового регулювання, яка проявляється в дистанційному впливі держави на процеси ціноутворення в економіці шляхом визначення пріоритетів інвестицій в інновації, а також стимулююча функція, яка реалізується через такі принципи, як: цільового призначення фінансування на основі конкурсного відбору проектів, гарантованого фінансування на основі дотримання умов укладеного контракту, національного, регіонального та місцевих пріоритетів.

Враховуючи глобалізацію економіки та активізацію євроінтеграційних процесів в нашій країні важливою складовою оцінки ефективності публічних закупівель має стати порівняльний аналіз процедур їх виконання з відповідними системами інших країн світу. Результати такого порівняльного аналізу дозволяють виявляти зони ризику, а відповідна інформація може бути використана при розробці рекомендацій та пропозицій щодо підвищення ефективності системи публічних закупівель особливо в умовах реформування законодавства про публічні закупівлі та запровадження нової системи «Прозорро» («Prozorro»).

Важливу інформацію щодо ефективності системи публічних закупівель представляє міжнародний рейтинг, підготовлений робочою групою Світового банку. Дослідження ефективності системи публічних закупівель було започатковано Світовим Банком в 2013 році. На даний час опубліковано три звіти: 2015 року (охоплено 10 країн) [1]; 2016 року (охоплено 77 країн) [2]; 2017 року (охоплено 180 країн) [3]. В дослідженні 2017 року (Benchmarking Public Procurement 2017) [3] методика оцінки системи публічних закупівель включає такі групи показників:

1. Індикатори, які оцінюються кількісно в балах (максимальна оцінка за кожним показником, який оцінюється кількісно, становить 100 балів): 1) оцінка потреб, розміщення інформації про закупівлі, підготовка заяв (пропозицій); 2) подача заяв (пропозицій); 3) «розкриття конвертів», оцінка, вибір переможця; 4) зміст та умови укладання контракту; 5) забезпечення виконання контракту (гарантії); 6) оплата виконаних за контрактом зобов'язань;

2. Індикатори, які кількісно не оцінюються та представлені лише в описовому вигляді: 1) структура механізму оскарження; 2) механізм оскарження першого рівня; 3) механізм

оскарження другого рівня; 4) наступні скарги.

Україна була включена до дослідження, починаючи з 2016 року і два роки поспіль Світовий банк оцінює систему публічних закупівель України на досить високому рівні. В 2017 році найвища оцінка (86 балів) отримана за показником «розкриття конвертів, оцінка та вибір переможця». Високі оцінки (70 балів) отримані за показниками «зміст та умови укладання контракту», «оцінка потреб, розміщення інформації про закупівлі, підготовка заяв (пропозицій)». Середні оцінки отримані за показниками «подача заяв (пропозицій)» та «забезпечення виконання контракту» – 59 та 50 балів, відповідно. За показником «оплата виконаних за контрактом зобов'язань» Україна отримала лише 37 балів зі 100 можливих.

Враховуючи те, що в Звіті відсутня підсумкова оцінка та підсумковий рейтинг, доцільним та інформативним є порівняння отриманих оцінок за сумою балів з країнами Європи та Центральної Азії (група, яка охоплює 25 країн і до якої включено Україну), а також з окремими країнами ОЕСР, які віднесені до групи країн з високим рівнем доходу.

Країни Європи (в основному це Східна Європа) та Центральної Азії отримали не менше 250 балів (лише Узбекистан має 247 балів в підсумку, а Сан-Маріно – 253 бали). Бали в межах від 301 до 400 отримало 16 країн (64% всіх країн групи), а 7 країн (28%) мають бали в межах від 401 до 500. Україна, отримавши 372 бали (або в середньому 62,0 бали) знаходиться на 13 місці, випередивши Латвію, Киргизстан, Сербію, Литву, Таджикистан, Хорватію, Чорногорію, Білорусь, Азербайджан, Вірменію, Сан-Маріно та Узбекистан. Найвищі підсумкові бали в групі отримала система публічних закупівель Казахстану – 477 балів (середній бал – 79,5).

За таким показником, як «розкриття конвертів, оцінка та вибір переможця» Україна разом з Казахстаном, Албанією та Кіпром має найвищі бали серед країн групи – 86. За показником «оцінка потреб, розміщення інформації про закупівлі, підготовка заяв (пропозицій)» найвищу (максимальну) кількість балів (100) отримала система публічних закупівель Росії. За показником «подача заяв (пропозицій)» найвищу оцінку (94 бали) отримала Румунія, за показником «зміст та умови укладання контракту» – Казахстан (91 бал), за показником «забезпечення виконання контракту» – Болгарія (94 бали), за показником «оплата виконаних за контрактом зобов'язань» – Болгарія, Косово, Литва (75 балів).

Підсумкова кількість балів країн Європи – членів ОЕСР з високим рівнем доходу не перетинає нижню межу в 300 балів. Бали в межах від 301 до 400 отримало 17 країн, а 8 країн мають бали в межах від 401 до 500. Найвищу кількість балів отримала система публічних закупівель Іспанії – 485 балів. Як свідчать розрахунки, система публічних закупівель України за сумою балів випередила такі країни – члени ОЕСР з високим рівнем доходу, як Ісландія, Норвегія, Великобританія, Ірландія, Нідерланди, Швейцарія, Фінляндія, Люксембург, Швеція, Чехія, Португалія, Словаччина, Греція.

Результати аналізу сфери публічних закупівель свідчать про існування певних недоліків, які відповідають низьким балам України за даними оцінювання Світовим банком, що свідчить про доцільність використання результатів міжнародного оцінювання. Такі оцінки є важливими при формуванні сприятливого інноваційного середовища та сприянні розвитку інноваційно-інтегрованих структур із залученням іноземних інвестицій.

Література:

1. World Bank Group. 2015. *Benchmarking Public Procurement 2015: Assessing Public Procurement Systems in 77 Economies*. [Електронний ресурс]. – Washington, DC: World Bank. – Режим доступу: <http://bpp.worldbank.org/reports>
2. World Bank Group. 2016. *Benchmarking Public Procurement 2016: Assessing Public Procurement Systems in 77 Economies*. [Електронний ресурс]. – Washington, DC: World Bank. – Режим доступу: <http://bpp.worldbank.org/reports>
3. World Bank Group. 2017. *Benchmarking Public Procurement 2017: Assessing Public Procurement Regulatory Systems in 180 economies*. [Електронний ресурс]. – Washington, DC: World Bank. – Режим доступу: <http://bpp.worldbank.org/reports>

Хоменко І.О.,

*доктор економічних наук, доцент
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна,*

Волинець Л.М.,

*кандидат економічних наук, доцент
Національний транспортний університет,
м. Київ, Україна*

PROBLEMS OF MULTIMODAL TRANSPORT DEVELOPMENT IN UKRAINE AND ALTERNATIVES TO THEIR SOLUTION

The international experience of organizing transport between countries is to create multimodal transport systems that can significantly increase transportation volumes, contributing to the development of a network of existing transport corridors and the integration of national transport infrastructures into international transport systems.

One of the most urgent topics for international carriers is finding new routes. Especially this topic becomes relevant today, when there is a complete uncertainty with Hungarian permissions, including transit.

In modern conditions, an effective direction of optimization of the transportation process is the development of multimodal cargo transportation, which ensures the coordination and organization of the interaction of all parts of the logistic chain of delivery of goods, as well as contribute to the integrated development of transport infrastructure.

Therefore, the first priority is to find alternate travel options for domestic international carriers. In the end, the shortage of certain types of permits has been hampering the development of transportation to a number of European countries. Therefore, the search for alternative types of cargo delivery does not lose its relevance.

One of them is multimodal transport, that is, the transport of goods by two or more modes of transport, which is organized under the responsibility of the operator of multimodal transport on the basis of a single multimodal transport contract.

The question is sharply raised, which routes are currently the most advantageous and how to further enhance the development of piggyback transportation to the countries of the European Union.

And yet – this topic is gaining momentum due to the constant desire of European officials to protect their own environment, which is transformed into persistent recommendations for motorists as much as possible to involve railroad capacities in the process of transportation.

Recently, Ukrainian carriers are actively using such types of traffic from Austria and Germany to the territory of Italy, indicating this is the use of special intermodal permits that Italy has introduced for Ukrainian car carriers. In 2017, the annual quota of such permits was 1,000 units, and used them for four months (from July to October).

Unfortunately, domestic carriers still do not have the proper rolling stock to carry out intermodal transportation through the territory of most European countries. This is a so-called narrow-gauge railway – the width of which is 1435 mm. The railway infrastructure existing on the territory of Ukraine requires substantial modernization, which will surely entail significant investments, which are now very difficult to achieve.

The development of multimodal (combined) transportation is a promising direction of development of the transport system of Ukraine, as it allows to significantly increase the volume of transportation by its territory with the participation of national transport companies.

The proposed measures will allow to build effective strategic decisions for the development of Ukraine's transport infrastructure and improve the quality of transport services.

Література:

1. Хоменко І.О. Формування та розвиток транспортних кластерів: теорія і практика: монографія / І.О. Хоменко. – Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 203 с.
2. Ільчук В.П. Кластерна стратегія розвитку економіки регіону: монографія / В.П. Ільчук, І.О. Хоменко, І.В. Лисенко. – Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. – 367 с.
3. Хоменко І.О. Методологічні основи кластеризації транспортної галузі: монографія / І.О. Хоменко. – К.: Кондор-Видавництво, 2015. – 300 с.
4. Khomenko, I.O. Current state and features of financing of the road sector/ I.O. Khomenko, V.V. Kontseva, A.O. Bezuglyi // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч.2. – С. 201-205.
5. Волинець Л.М. Впровадження Хартії якості, як інструмента підвищення ефективності логістичних послуг на ринку міжнародних перевезень / Л.М. Волинець // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Ч.2: Серія «Економічні науки» – К.: НТУ, 2016. – Вип. 18. – С.23-29.
6. Хоменко І.О. Інтегральні системні характеристики фрактальних структур при дослідженні активізації процесу розвитку кластерних формувань на автотранспорті / І.О. Хоменко, Л.М. Волинець // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К.: НТУ, 2014. – Вип. 14. – С. 11-17.

Горбунов О.В.

Народний депутат України

Голова підкомітету з питань видатків державного бюджету

Комітету Верховної Ради України з питань бюджету

м. Київ, Україна

ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНИХ МЕТОДИК

Бюджетний менеджмент – це динамічна науково-практична система, багатогранна за змістом та умовами організації, оскільки охоплює всі стадії бюджетного процесу (складання, розгляд, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контроль за дотриманням бюджетного законодавства) на різних рівнях (державного та місцевих бюджетів), яка трансформується під впливом зміни економічних умов й орієнтована на забезпечення макроекономічної збалансованості, підвищення результативності і прозорості управління бюджетним процесом.

Метою бюджетного менеджменту є формування та забезпечення реалізації ефективної бюджетної політики держави на основі застосування відповідних форм, методів, важелів та інструментів управління бюджетним процесом, бюджетною системою, бюджетними відносинами та бюджетними ресурсами відповідно до стратегічних завдань соціально-економічного розвитку. В контексті означеної мети основні завдання бюджетного менеджменту полягають в такому: забезпечення раціонального формування і використання бюджетних ресурсів, ефективного їх розподілу і перерозподілу; виявлення резервів для мобілізації додаткових бюджетних ресурсів; забезпечення ефективного управління бюджетними ресурсами та посилення їх впливу на відтворювальні процеси; мінімізація бюджетних ризиків; забезпечення стійкості бюджетної системи, зниження її залежності від зовнішньоекономічної кон'юнктури; управління державним боргом; забезпечення прозорості, відкритості та надійності провадження бюджетного процесу; забезпечення належного рівня бюджетної дисципліни; управління бюджетними відносинами та їх удосконалення (трансформація) при зміні економічних, соціальних і політичних умов

розвитку суспільства; розвиток інформаційної системи управління бюджетними ресурсами; забезпечення прозорості та стабільності міжбюджетних відносин, сприяння підвищенню рівня бюджетної забезпеченості та автономії місцевих бюджетів; забезпечення стратегічного та середньострокового бюджетного прогнозування та планування; моніторинг, облік та контроль використання бюджетних ресурсів; оцінка й аналіз результативності та ефективності виконання бюджету.

Бюджетний менеджмент в системі державного регулювання економіки має дуальний характер: з однієї сторони його слід розглядати як систему управління, а з іншої – як процес прийняття і реалізації управлінських рішень.

Необхідність розгляду бюджетного менеджменту як процесу прийняття управлінських рішень зумовлена потребою забезпечення ефективного функціонування об'єктів бюджетного менеджменту, внаслідок чого виникає потреба у вчиненні певних дій суб'єктом бюджетного менеджменту, що пов'язані з прийняттям відповідних управлінських рішень. Технологія бюджетного менеджменту, як процесу прийняття управлінських рішень, складається з послідовної сукупності дій суб'єкта бюджетного менеджменту (постановка стратегічних і тактичних цілей та визначення завдань; збір, обробка і аналіз вихідної інформації; вибір форм, методів, важелів, інструментів, заходів, прийомів управління бюджетним процесом, бюджетною системою, бюджетними відносинами, бюджетними ресурсами; прийняття управлінських рішень; розробка програми дій та організація процесу виконання рішень; контроль за виконанням прийнятих рішень; аналіз та оцінка виконання управлінських рішень і їх наслідків, моніторинг ефективності бюджетного менеджменту), спрямованих на отримання очікуваних результатів в процесі забезпечення управління бюджетним процесом, бюджетною системою, бюджетними відносинами та бюджетними ресурсами.

Основною стратегічною метою створення та розвитку ефективної системи публічних фінансів є підвищення якості бюджетного менеджменту як в сфері Державного, так і місцевих бюджетів. Вирішення цієї проблеми є складним процесом, оскільки бюджетний менеджмент – це відносно відкрита та динамічна система: відносна відкритість бюджетного менеджменту обумовлена певним рівнем монополізму держави та органів місцевого самоврядування у визначенні бюджетної політики, правил та умов провадження бюджетного процесу, регламентації бюджетних та міжбюджетних відносин тощо; динамічність зазначеної системи пояснюється динамічними змінами бюджетного та пов'язаного з ним законодавства, бюджетної політики, бюджетного процесу, змінами ринкового середовища, впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, що подекуди межують, а іноді й трансформуються у бюджетні ризики.

З початку XXI року інтерес до даного напрямку стрімко зростає в багатьох країнах світу. Суттєво роль в активізації цього процесу відіграло Міжнародне бюджетне партнерство (International Budget Partnership), яке з 2006 року розраховує та публікує Індекс відкритості бюджету (Open Budget Index) для країн світу. Фактично Індекс відкритості бюджетів (Open Budget Index) представлений чотирма самостійними показниками [1]: індекс відкритості бюджету (“Transparency (Open Budget Index)”); індекс участі громадськості (“Public Participation”); індекс нагляду з боку законодавчих органів (“Oversight by Legislature”); індекс нагляду з боку Вищого органу фінансового контролю (“Oversight by Supreme Audit Institution”).

В даному контексті необхідно звернути увагу на той факт, що досліджуючи даний індекс науковці та експерти використовують різні терміни, корелюючи їх з термінами «відкритість» та «прозорість», а саме: «бюджет», «бюджетний процес», «бюджетна система», «бюджетна політика» тощо. Враховуючи, що даний індекс як самостійну складову враховує показники нагляду (контролю, аудиту) з боку законодавчих органів та Вищих органів фінансового контролю, логічно використовувати термін «бюджетний менеджмент», оскільки

ці процеси (моніторинг, нагляд, контроль та аудит) є, в першу чергу, складовими бюджетного менеджменту, а не бюджетної політики чи бюджетної системи.

Бюджетна прозорість, участь громадськості в бюджетному процесі та ефективні інститути формального контролю як фактори забезпечення ефективності бюджетного менеджменту повинні працювати разом і на національному, і на місцевому рівнях. Відсутність або нестача будь-якого з цих трьох основних елементів негативно впливає на функціонування всієї системи, зменшуючи ймовірність відображення в бюджетній політиці потреб та пріоритетів нації та збільшуючи можливості прояву корупції й неефективного управління коштами місцевих бюджетів. Отже, прозорість бюджетного процесу, участь громадськості та ефективний контроль – це запорука ефективного бюджетного менеджменту і на національному, і на місцевому рівнях, основними принципами, якого відповідно мають бути: прозорість (відкритість), достовірність, інноваційність тощо. Лише при наявності всіх цих компонентів (рис. 1) бюджетний менеджмент буде ефективним.

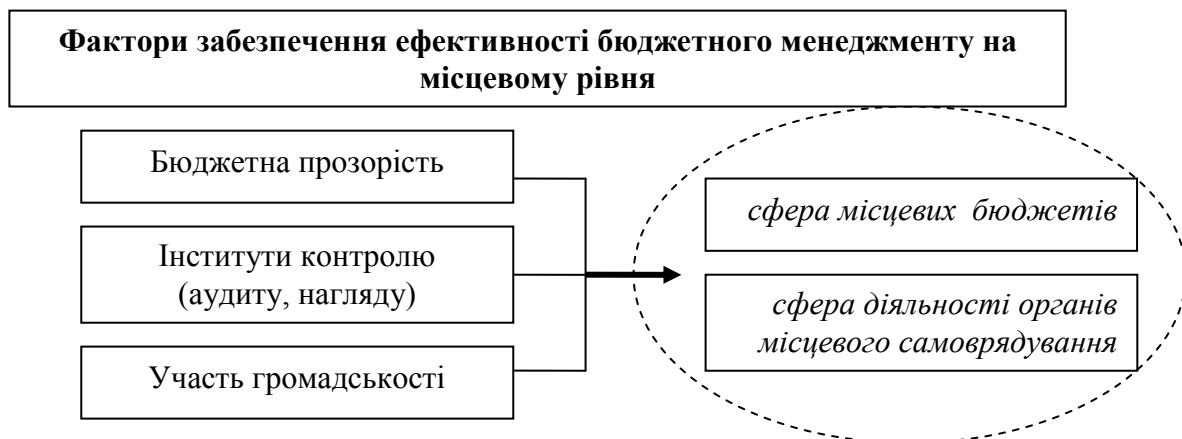

Рис. 1. Фактори забезпечення ефективності бюджетного менеджменту на місцевому рівні

Тому для оцінки ефективності бюджетного менеджменту на місцевому рівні вважаємо доцільним використовувати показник «Індекс прозорості (відкритості) бюджетного менеджменту на місцевому рівні», що точніше характеризує зміст оцінюваних процесів. Для його розрахунку доцільним є використання розробленої Міжнародним бюджетним партнерством (International Budget Partnership) методики розрахунку Індексу відкритості бюджету (Open Budget Index), адаптованої з урахуванням особливостей українського законодавства. Принципові моменти, які мають бути покладені в основу розрахунку українського аналогу такі:

- мають розраховуватися окремо індекс прозорості (відкритості) бюджету та індекс прозорості (відкритості) діяльності органів місцевого самоврядування;
- має розраховуватися індекс участі громадськості, який повинен охоплювати як сферу бюджетного процесу на місцевому рівні, так і діяльність органів місцевого самоврядування;
- має розраховуватися індекс нагляду з боку контролюючих органів з урахуванням особливостей діючої системи контролю місцевих бюджетів в Україні.

Відповідно складовими Індексу прозорості (відкритості) бюджетного менеджменту на місцевому рівні мають бути:

- індекс прозорості (відкритості) місцевих бюджетів;
- індекс прозорості органів місцевого самоврядування;
- індекс участі громадськості на в бюджетному процесі на місцевому рівні;
- індекс контролю (аудиту, нагляду) за місцевими бюджетами та органами місцевого самоврядування на місцевому рівні.

Використання показників оцінювання прозорості бюджетного менеджменту в

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

запропонованому форматі дозволить формувати систему показників узгоджену з вимогами міжнародним стандартам, що дозволить забезпечити порівнянність та зіставність інформації.

Література:

1. Open Budgets. Transform Lives. The Open Budget Survey 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/downloads/>

Карпенко Л.М.

*доктор економічних наук, професор
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА АКТИВІЗАЦІЙНИХ ПРОГРАМ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

Своєрідним каталізатором економічного розвитку будь-якої країни є інвестиції. Інвестиційний процес розглядається як вектор стратегічного розвитку і формує базис для успішного соціально-економічного розвитку держави та її регіонів. Активізація інвестиційних процесів та ефективного нарощування обсягів інвестицій є вагомими факторами при здійсненні структурних реформ в економіці та реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в Україні. Відтак, реалізація поточних і довгострокових завдань економічних та соціальних реформ вимагає сьогодні не тільки всебічно виваженої та обґрунтованої інвестиційної політики, але й формування дієвих механізмів регулювання інвестиційних процесів, враховуючи при цьому особливості поточного стану господарського розвитку регіонів.

Інноваційний розвиток вимагає необхідного інвестування, в той час як стимулювання інвестиційної діяльності має розглядатися в контексті загального інноваційного вектора стратегічного розвитку держави. Активізація інвестиційно-інноваційних процесів на макроекономічному рівні повинна супроводжуватися створенням сприятливого інвестиційного клімату та прозорості відносин в інвестиційно-інноваційній сфері, створенням умов для нарощування внутрішніх інвестиційних ресурсів, стимулюванням припливу іноземних інвестицій, стимулювання розвитку науки і освіти [1, с. 187].

Виконання цих завдань створить умови для вирішення і перспективних завдань: створення нових робочих місць і підвищення технологічного рівня існуючих; вдосконалення галузевої структури господарства в напрямку розвитку інноваційних виробництв; зміна структури зайнятості населення; забезпечення стійких темпів економічного зростання; перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку [2].

Реалізація завдань державної інноваційно-інвестиційної політики на практиці залежить перш за все від чіткості та ясності її принципів. Обґрунтування принципів ефективної інвестиційно-інноваційної політики держави представлено на рисунку 1.

У сьогоднішніх умовах інвестиційно-інноваційна політика держави повинна бути спрямована на поступове формування дієздатного інноваційно-інвестиційного комплексу, розширення його меж на все більше число галузей господарства України. Складність реалізації інноваційно-інвестиційної політики держави полягає в тому, що швидких і

узгоджених змін вимагають практично всі механізми державного управління інноваційно-інвестиційним комплексом.

Рис. 1. Принципи ефективної інноваційно-інвестиційної політики держави

Важливість формування та реалізації механізмів державної інноваційно-інвестиційної політики обумовлено посиленням інтеграційних інтересів України. При цьому не слід забувати: інтеграція можлива і взаємовигідне тоді, коли країна, інтегрує, відповідає критеріям і вимогам тієї системи, з якої посилюється взаємодія. Ці критерії стосуються найрізноманітніших аспектів функціонування господарства і, перш за все, інноваційно-інвестиційного комплексу. З метою забезпечення відповідності критеріям розвитку світової господарської системи, з огляду на об'єктивно обмежену інноваційно-інвестиційну активність суб'єктів господарювання, необхідно:

- чітко визначити одну з основних функцій держави – створення умов для формування інноваційно-інвестиційного комплексу;
- застосувати систему організаційно-інформаційних заходів та фінансової підтримки, а саме розробку нормативно-правової бази інноваційно-інвестиційної діяльності, в рамках якої затвердити стратегічну програму розвитку з визначенням оптимального рівня частки державної власності і реальних джерел формування фінансування науки і освіти;

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

– створити сприятливий інвестиційний клімат і прості правила «гри»; поліпшити умови нарощування внутрішніх інвестиційних ресурсів;

– Задіяти механізми стимулювання розвитку фондового ринку шляхом вдосконалення банківської системи, підвищення рівня доходів населення, збільшення кількості прибуткових підприємств;

– активізувати співпрацю з міжнародними фінансовими інститутами для забезпечення сталого соціального та економічного зростання через залучення інвестиційних ресурсів в пріоритетні сфери реального сектора економіки.

Результати економіко-статистичного моніторингу інвестиційної діяльності Одеського регіону за 2016 р. за критерієм інвестицій зовнішньоекономічної діяльності. Особливістю іноземного інвестування в регіоні є нерівномірний регіональний розподіл прямих іноземних інвестицій. Переважна їх частина (70,7% загального обсягу іноземних інвестицій області) сконцентрована в містах Одеської області.

Серед регіонів України за обсягом залучення прямих іноземних інвестицій Одеська область займає сьоме місце (3,0% від загальної суми капіталовкладень прямих іноземних інвестицій в Україні).

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) унесених в економіку області з початку інвестування, на 31.12.2016 р. становив 1337,4 млн. дол. США, що на 6,5% менше обсягів інвестицій на початок 2015 р., та в розрахунку на одну особу складає 561,4 дол. США [3].

Досліджуючи розвиток інвестиційної діяльності промислових підприємств Одеського регіону за наведені періоди дослідження та критеріями обліку, слід відокремити *наступні узагальнення:*

– інвестиційну привабливість підприємств Одеського регіону у 2002-2016 рр. можна висвітлити високими динамічними темпами розвитку й обсягами залучення прямих іноземних і вітчизняних інвестицій;

– кінець 2008 р. – початок 2009 р. характеризуються впливом фінансово-економічної кризи, зниженням інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств, зменшенням обсягів прямих іноземних та вітчизняних інвестицій, кількості реалізованих інвестиційно-інноваційних проектів;

– при ранжуванні підприємств за інвестиційною привабливістю протягом 2010-2016 рр. слід відокремити наступні види економічної діяльності: промисловість, транспорт, оптова та роздрібна торгівля, при цьому, з достатньо високим потенціалом залишаються сфери готельного та ресторанного бізнесу у зв'язку із проведенням в Україні Євро-2012;

– інвестиції в основному сконцентровані в м. Одеса та прилягаючих до неї адміністративних районах, передусім в тих, де розміщені морські порти.

Інвестиційна політика місцевих органів влади Одеського регіону здійснюється з урахуванням наступних завдань:

– реалізації регіональної політики економічного і соціального розвитку;

– проведення структурних змін, а також регіональної інвестиційної та інноваційної політики;

– аналізу діяльності об'єктів державної власності, що підпорядковані обласній державній адміністрації тощо.

Активна дискусія щодо форм, методів, видів, напрямків інвестування, існуючих принципів ефективної інноваційно-інвестиційної політики держави є переконливим прикладом необхідності формування єдиного інвестиційного механізму в Одеському регіоні та системи державного фінансового контролю, що дозволить здійснити аудит ефективності використання державних коштів на стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку регіону. При цьому, розробка програми інвестиційного розвитку, на нашу думку, повинна включати такі етапи: створення цілісного образу регіону, виявлення пріоритетів

інвестування, існуючих проблем та формування програмних завдань, визначення заохочувальних заходів, направлених на стимулювання і підтримки підприємницького інтересу тощо. Крім того, орієнтуючись на пріоритетні напрямки розвитку території, суб'єкти господарювання можуть залучати додаткові ресурси, шляхом підготовки проектів, які зацікавлять потенційних інвесторів.

Література:

1. Ильшева Н.Н., Крылов С.И. Учёт, анализ и стратегическое управление инновационной деятельностью / Н.Н. Ильшева. – М.: Финансы и статистика, 2014. – 216 с.
2. Карпенко Л.М. Стратегічний конкурентний аналіз розвитку інноваційних підприємств: прогностична валідність / Л.М. Карпенко, С.В. Філіппова // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 6 (180). – С. 392-404.
3. Інвестиційна та будівельна діяльність в Одеській області у 2016 р. / Статистичний бюлетень Головного управління статистики в Одеській області. Відпов. за випуск Присуха С.А. – 2017 р. – 19 с.

Заюков І. В.

*кандидат економічних наук, доцент
Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна*

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ПРИСКОРЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

Актуальність дослідження викликана тим, що найважливішою тенденцією сучасних міжнародних відносин є інтеграційні процеси. Інтеграція економіки України до ЄС є зовнішньополітичним пріоритетом, що вимагає проведення реформ, зокрема в сфері побудови креативної економіки. Нині вона розглядається як найважливіший сектор глобальної економіки. Так, за даними ООН [1, с. 115], на частку креативних індустрій припадає 3,4% світового ВВП (або 1,6 трлн. дол. США), частка зайнятих у креативній економіці досягає 25% молодого населення світу», а за Індексом глобальної креативності Україна посідає 45 рейтингову позицію серед 139 країн світу.

Вагомий внесок у дослідження проблеми креативності економіки зробили вітчизняні та іноземні науковці, зокрема: Г. Айзенк, Ф. Баррон, Дж. Гілфорд, Л. Дафт, В. Дружинін, П. Друкер, О. Жилінська, О. Кузьмін, Е. Лібанова, Н. Мала, А. Маслоу, М. Матюшкін, І. Мілославський, О. Пономарьов, Я. Столярчук та багато ін. Вони розуміють креативність з різних позицій, наприклад, як особливість інтелекту, як специфічну потребу людини у науковій діяльності [2]; як концепцію, що здатна генерувати вплив на економічне зростання і розвиток; як джерело доходу, створення робочих місць [1]. Тому саме її розвиток розглядається як важливий чинник європейської інтеграції України.

Метою тези є дослідження розвитку креативної економіки України як чинника прискорення інтеграції України до ЄС.

Перспективи розвитку креативної економіки були висвітлені в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» (2017 р.), яка базується на «Глобальних цілях сталого розвитку», затверджених на саміті Генеральної Асамблеї ООН з питань сталого розвитку в 2015 році. В межах дослідження зробимо наголос на дев'ятій Цілі – «Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям». Серед основних завдань розвитку інноваційної економіки, зокрема є: розвиток якісної, надійної, у тому числі транскордонної інфраструктури; зростання індустріалізації (планується до 2030 року подвоїти показники зайнятості у промисловості та частку промислового виробництва у

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

ВВП країни); розширення до 2030 року доступу промислових підприємств до кредитів; модернізація інфраструктури і переобладнання промислових підприємств, у тому числі за рахунок підвищення ефективності використання ресурсів із застосуванням високотехнологічних екологічних технологій; активізація наукових досліджень та нарощення технологічного потенціалу промислових секторів економіки та збільшення кількості працівників в сфері НДР; диверсифікація промисловості та збільшення доданої вартості в сировинних галузях; розширення доступу населення до Інтернету тощо. Поставлені вище Цілі є доволі амбітними, але для їх реалізації варто вирішити ряд проблем.

Так, основними причинами гальмування інноваційного розвитку України є: військові дії на Сході України, окупація Криму, високий рівень тіньової економіки та корупції, неефективна соціальна і економічна політика, значний зовнішній і внутрішній борг, висока енергоємність економіки країни, креативна пасивність економічно активного населення. В праці [3] виділяють інші причини, що гальмують інноваційний розвиток, це: деформація та дезорганізація вітчизняного законодавства в сфері інноваційної діяльності; скорочення обсягів державного фінансування науки; низький рівень впровадження наукових розробок на виробництві, що призводить до того, що наука перестає бути суспільно важливим напрямком державної діяльності та втрачається інтелектуальний людський капітал країни; посилення економічної, політичної і соціальної криз, а це веде до зниження ВВП та падіння якості життя українців; старіння основних фондів та різке зниження освоєння виробництва інноваційної продукції; падіння її якісних параметрів, зниження нагромадження основного капіталу внаслідок скорочення інвестицій тощо.

Таким чином, враховуючи поставлені «Цілі сталого розвитку: Україна» та існуючі проблеми, які гальмують інноваційну діяльність варто шукати перспективні напрямки подолання економічної кризи, зокрема в напрямку розвитку креативної економіки, що розглядається нині, як чинник інтеграції України до ЄС та переходу країни до збалансованого інноваційного розвитку.

В тезі визначимо сутність поняття «*креативність*». Чіткого визначення цього терміну не існує. Так, в праці [2, с. 19], уточнено поняття «креативність», під ним автор розуміє розумову й практичну діяльність, результатом якої є генерація нових, оригінальних ідей, цінностей, виявлення нових фактів у відповідь на потреби організації, чи наявності у неї можливості, а також формування і розвиток творчого потенціалу працівника, що приводить до ефективної діяльності. Тобто на індивідуальному рівні креативність дозволяє економічно активній людині здобути конкурентні переваги на ринку праці, отримати вищий рівень доходу за рахунок інтелектуалізації своєї діяльності.

Крім того, в економічній літературі виділяють поняття «креативний менеджмент» і «креативна економіка». Під «*креативним менеджментом*» розуміють, наприклад, підсистему інноваційного менеджменту, що забезпечує здатність суб'єктів управління висувати та розвивати нові ідеї, які набирають форми наукової або технологічної інформації; або функцію менеджменту, яка спрямована на забезпечення здатності суб'єктів управління висувати та розвивати нові ідеї, які набирають форми наукової, технологічної інформації та акумулювання нових ідей [4, с. 68]. Отже, креативний менеджмент дозволяє на мезорівні (на рівні підприємства) забезпечити конкурентні переваги на певному економічному сегменті, зокрема на ринку ЄС, за рахунок наявності потужного творчого потенціалу креативних працівників, які генерують інновації і реалізують їх в виробничій діяльності.

Нині в умовах глобалізації економіки (уповільнення темпів зростання світової економіки, появи нових моделей економічного зростання, збільшення кількості та глибини світових економічних криз, структурних трансформацій, розвитку глобальних інституцій та ін.), зокрема інтеграції України до ЄС креативність має стати ключовим фактором розвитку нашої економіки, її джерелом конкурентної переваги. Таким чином, акцент в тезі зробимо на понятті «креативна економіка» (макрорівень).

В Доктрині збалансованого розвитку «Україна 2030» [1, с. 114] зазначається, що нині не існує чітко визначеного терміну «*креативна економіка*», але під ним розуміють концепцію, яка постійно змінюється та ґрунтується на креативних активах, здатних генерувати вплив на економічне зростання і розвиток, зокрема може бути джерелом доходу, створенням робочих місць і здатна генерувати доходи від експорту, сприяючи соціальність інтеграції, культурному розмаїттю та розвитку людського потенціалу.

Саме набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною і ЄС (2017 р.) (Угода) та створення поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі дозволило Україні збільшити обсяг експорту продукції в країни ЄС. Угода стала основним інструментом зближення України з ЄС та є запорукою модернізації торговельних відносин та економічного розвитку, шляхом відкриття ринків та узгодження законодавства, стандартів і регулювань у різних секторах. Так, за даними [5], в 2017 році експорт до країн ЄС зріс на 30%, а частка ЄС в структурі зовнішньої торгівлі України становить 43%, що на 23 в. п. вище значення 2013 року. Крім того, країни ЄС є найбільшими іноземними інвесторами для України, що сприятиме розвитку креативної економіки. Так, починаючи з 2014 року ЄС виділив країні на проведення реформ фінансову підтримку на суму 12,8 млрд. євро. Тому макрофінансова допомога має, зокрема сформувати модель розвитку креативної економіки як чинника прискорення інтеграції України до ЄС.

Отже, необхідно створити передумови для розвитку інтеграції України до ЄС на основі побудови креативної економіки. Для цього потрібно покращити значення параметрів Індексу глобальної креативності за напрямками: технології, таланти, толерантність та креативних індустрій. Доцільно розвивати перспективні експортно-орієнтовані галузі, що базуються також на детермінантах формування креативної економіки, а саме: інформаційно-комунікаційні технології, високотехнологічне виробництво (машино та приладобудування тощо), розробка сучасних матеріалів, нових видів енергії, нано- і біотехнологій тощо.

Висновки. Формування креативної економіки України має відбуватись на умовах поєднання трьох рівнів: особистого (людина), мезорівень (підприємство, установа, організація) та макрорівень (держава). При цьому кожен рівень варто орієнтувати на досягнення важливого кінцевого результату, а саме – створення нових ідей, продуктів, доведення їх до виробництва і експорту. Зазначене поєднання рівнів дозволять отримати синергійний ефект за рахунок «*креативності*», а це позитивно вплине на економіку України: забезпечиться конкурентна перевага на зовнішніх ринках, зокрема ЄС, покращиться результат зовнішньо-торгівельних відносин, збільшиться рівень ВВП та якість життя.

Література:

1. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку / під ред. О. Жилінської. – Львів: Кальварія, 2017. – 167 с.
2. Мала Н.Т. Креативність як складова ефективного управління / Н.Т. Мала // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12412/1/004_Kreativn%D1%96st%20jak%20sk_18_23_704.pdf.
3. Кудла І.Р. Досвід політики країн Європейського союзу у створенні єдиного інноваційного простору. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kerivnyk.info/2016/02/kudla.html>.
4. Продіус О.І. Креативний менеджмент як запорука сучасного ефективного управління / О.І. Продіус // Економіка: реалії часу. – 2012. – № 2–3. – С. 67–72.
5. 14 тисяч українських компаній торік експортували продукцію до ЄС. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/02/13/7077477/>.

Кравцов С.О.

кандидат соціологічних наук

Науково-дослідний інститут праці і зайнятості населення

Мінсоцполітики і НАН України

м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА НАЛЕЖНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ

Інноваційні кластери в сучасних економічних умовах нашої держави – нова постать взаємодії науки та бізнесу. У період з 2000 по 2010 рр. в Україні не існувало спеціальних державних програм підтримки кластерів. Сьогодні ідея активного просування кластерних структур є більш популярною. Уряд включив багато елементів фінансування кластерів у офіційні документи, включаючи План дій Кабінету Міністрів (2015 р.), Програми та дії окремих міністерств [1]. Також, можна додати, що проблематиці інноваційних кластерів, у частині їхнього кадрового забезпечення, наразі фактично не приділяється на достатньому рівні уваги з боку держави. Так, ще в 2016 році Міністерство економічного розвитку і торгівлі України подало проект «Стратегії розвитку високотехнологічної промисловості до 2025 року» [2], який було схвалено 6 квітня 2017 року та передано до Кабінету Міністрів України.

Відповідно до проекту Стратегії фундаментальним базовим елементом будь-якої економіки є людський капітал. В умовах глобальної економіки, рівень розвитку інтелектуального капіталу країни є ключовою конкурентною перевагою.

Для України людський капітал є точкою опори, саме тому розвиток та підтримка науковців, технічних фахівців, інженерів, викладачів є пріоритетним завданням. Заходами стратегії зокрема передбачено необхідність, в перш за все, створити умови для повноцінної творчої самореалізації технічних фахівців в Україні.

Для того, щоб відповідати не лише викликам сьогодення, а й бути здатним ефективно реагувати на питання майбутнього, стратегією передбачені заходи щодо посилення вітчизняної вищої технічної освіти. Заради майбутнього необхідно вже сьогодні активно популяризувати науку та техніку. Необхідно повернути моду на знання. Крім того передбачені додаткові заходи, які ставлять за мету інтеграцію вітчизняної наукової екосистеми в глобальний науково-технічний простір.

З метою ефективного залучення та навчання талановитої та професійної молоді в регіонах України стратегією передбачено створення мережі науково-технічних та творчих центрів (коворкінг центрів). Заради збереження та примноження традиційних наукових шкіл передбачені заходи спрямовані на поглиблення та посилення науково-технічного нетворкінгу [3].

Досягнення максимального результату в створенні високотехнологічної продукції (за критеріями собівартості, часу тощо) можливо за умови ефективного поєднання засобів виробництва та інтелектуального капіталу, саме тому важливим елементом стратегії є створення ефективного інституціонального забезпечення розвитку високих технологій. Так, на основі кращих світових практик передбачено створення «Офісу Високих технологій», мета якого є організація дієвого механізму відбору, підтримки та комерціалізації наукових досліджень та інновацій.

Також заходи стратегії спрямовані на створення ефективної екосистеми технологічних парків і науково-виробничих кластерів. Ключовою проблемою в комерціалізації наукових знань є розрив між наукою та виробництвом, саме тому стратегія передбачає комплекс заходів для подолання розриву та поглиблення взаємодії між системою створення та системою впровадження знань у виробництво [3].

На нашу думку, впровадження кластерного підходу в національну економіку країни на сьогодні відбувається незадовільними темпами. Україні, як одній з європейських держав, у своїх програмах розвитку слід враховувати те, що всі країни Європейського Союзу вже мають і реалізують свої національні програми кластеризації. Вони реалізуються відповідно до рішень Лісабонського саміту ЄС, що відбувся ще в 2000 р. з метою впровадження в країнах-членах Союзу економіки знань, здатної на основі інноваційних кластерів забезпечити конкурентоспроможність, що перевищує показники економік США і Японії [4]. Нажаль Україна не виробила дієвої програми щодо застосування кластерів в економіці. Одиначними прикладами впровадження кластерного підходу може бути діяльність Національної науково-технічної асоціації України та її проект «Транспортно-логістичний кластер «Одеса» [5], хоча функціонування його на сьогодні має більше запитань аніж відповідей.

Узагальнено, слід виділити такі проблеми щодо повноцінного впровадження кластерів в Україні, а саме:

1. Відсутність достатнього нормативного забезпечення створення та розвитку кластерів в Україні.

2. Недосконала програмно-цільова база забезпечення виконання кластерних стратегій.

3. Відсутність належних комунікацій між наукою, бізнесом і владою.

4. Недостатній рівень розвитку інституційного середовища підтримки впровадження інновацій та розвитку бізнесу.

5. Неподолана корупція у частині урядових гарантій, цільового фінансування з позабюджетних фондів, державного кредитування та проведення тендерів.

6. Недостатня інвестиційна привабливість окремих регіонів.

7. Незацікавленість малих і середніх господарюючих суб'єктів щодо об'єднання у великі виробничі системи.

8. Відсутність достатнього доступу учасників кластерних об'єднань до кредитних ресурсів, необхідних для забезпечення реалізації інноваційних проектів.

9. Недостатня кількість висококваліфікованих інноваційних менеджерів.

Для вирішення зазначених вище проблем, на нашу думку, слід упровадити такі заходи як:

1. Визначення та мінімізація впливу негативних чинників економічного, соціального, політичного, природного характеру на розвиток інвестиційного середовища в розрізі регіональних економічних систем з точки зору внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

2. Установлення системи пільг податкового та митного характеру для новостворених господарських об'єднань.

3. Гармонізація вітчизняного господарського та податкового законодавства стосовно діяльності кластерів у відповідності до законодавства ЄС та США.

4. Забезпечення доступу до державних та комерційних кредитних ресурсів.

5. Забезпечення підтримки інноваційних процесів протягом періодів генерації, комерціалізації та запровадження інновацій.

6. Кооперація у загальноєвропейські програми розвитку промислових секторів економіки.

7. Ліквідація фрагментарної структури інноваційної інфраструктури.

8. Надання кредитів під пільгові відсотки або часткове відшкодування тіла кредиту для кластерних об'єднань.

9. Перейняття практик провідних країн з розвитку та становлення кластерних об'єднань підприємств.

10. Посилення державного та громадського контролю за виконанням державних зобов'язань стосовно розвитку кластерів на всіх етапах їх виконання.

11. Розвиток програм закордонного стажування управлінського персоналу.

12. Розробка державних програм та концепції інноваційного розвитку галузей

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

промисловості на засадах кластерної парадигми.

13. *Сприяння в зростанні ефективності роботи сектора генерації знань.*

14. *Сприяння зростанню попиту на інновації зі сторони більшої частини галузей національного господарства.*

15. *Удосконалення антикорупційного законодавства.*

16. *Формування нових спеціалізованих фондів державного стимулювання розвитку кластерів [6].*

Література:

1. Українське агентство розвитку кластерів як центральний контактний пункт // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://clusterplattform.de/CLUSTER/Redaktion/DE/Standardartikel/Cluster_Europa/ukrainelang.html.
2. Кубів С. Сьогодні Україна має все для своєї успішної цифрової трансформації / С. Кубів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kmu.gov.ua/ua/news/250128285>.
3. Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=07a5487c-4c8a-42f8-9d76-051080b211f0>.
4. Соколенко С. Кластеры в развитых странах / С. Соколенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ucluster.org/universitet/o-klasterakh/razvitye-strany>.
5. Транспортно-логістичний кластер «Одеса» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nsta.u.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%A2%D0%9%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%A1%D0%A1%D0%90-91015.pdf>.
6. Фарат О.В. Проблеми розвитку інноваційних кластерів промислових підприємств / О.В. Фарат, В.П. Залуцький // Актуальні проблеми економіки. – № 2 (164). – 2015. – С. 229-237.

Кернасюк Ю.В.

*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії маркетингу, економічного аналізу
та захисту інтелектуальної власності
Кіровоградської ДСГДС НААН
м. Кропивницький, Україна*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Забезпечення сталого розвитку і економічного зростання в умовах формування суспільства, заснованого на знаннях, потребує поглибленого вивчення наукових, методичних і практичних засад формування інноваційно-інтеграційних структур в різних галузях економіки на регіональному рівні.

Як відзначає О.М. Шпикуляк, інноваційна діяльність є фундаментом стабільного й ефективного економічного зростання як окремої галузі, так і економіки країни загалом [1].

На сучасному етапі економічного розвитку важливого значення набуває проблема формування інноваційно орієнтованих інтеграційних структур безпосередньо в галузях, що відіграють стратегічно важливу роль в забезпеченні економічної безпеки держави. До таких галузей, зокрема відносять і аграрний сектор економіки.

За даними досліджень І.Л. Петрової нині в Україні використовується стратегія запозичень технологій, що обмежує інноваційну активність вітчизняних виробників,

призводить до руйнації цілих виробничих комплексів. Спиратися і далі на стратегію запозичень є небезпечним для формування самодостатньої національної економіки [2].

Одним із проявів вказаної стратегії запозичень в аграрному секторі є домінування на вітчизняному ринку значної частки посівного насіння гібридів кукурудзи іноземного виробництва.

У реалізації концептуальних засад стратегії сталого довгострокового економічного розвитку саме інноваційно орієнтовним інтеграційним структурам належить провідне місце в системі заходів із забезпечення переходу країни на новий його рівень, що заснований на знаннях та інноваціях.

Для Кіровоградської області, в економіці якої важливу роль відіграє агропромисловий комплекс, першочергове значення має вивчення та узагальнення досвіду практичної реалізації проектів формування інноваційно-інтеграційних структур в регіоні.

Прикладом успішної реалізації інноваційно орієнтованих інтеграційних структур в аграрному секторі економіки є створення у 2017 році на основі поєднання досягнень селекційної науки діючої моделі вітчизняного виробництва високопродуктивних і посухостійких гібридів посівного насіння кукурудзи, адаптованих до регіональних умов вирощування (рис. 1).

Рис. 1. Діюча модель інноваційно орієнтованої інтеграційної структури з виробництва посівного насіння гібридів кукурудзи в Кіровоградській області

Джерело: власна розробка автора.

Модель включає інноваційно орієнтовану інтеграційну структуру, яка складається з науково-дослідної установи – Кіровоградської ДСГДС НААН, двох дослідних її господарств, що займаються розробкою і вирощуванням гібридного посівного насіння та його подальшого очищення і калібрування на ТОВ «Кіровоградський насінневий завод».

На основі даної інноваційно орієнтованої інтеграційної структури з виробництва посівного насіння гібридів кукурудзи розроблено науково-методичне обґрунтування економічної ефективності її функціонування в ланцюгу формування доданої вартості на різних її рівнях (табл. 1-3).

Таблиця 1

Розрахунок виробничих витрат на вирощування гібридів посівного насіння кукурудзи

Показники	Сума витрат, грн			Ціна ресурсу за (л, кг, т), грн
	30 т	40 т	50 т	
Механізовані роботи – всього	34386,74	34386,74	34386,74	
-оплата праці з відрахуваннями ЄСВ	6182,48	6182,48	6182,48	
-паливно-мастильні матеріали	26475,72	26475,72	26475,72	17,00
-мастила	1728,54	1728,54	1728,54	37,00
Ручні роботи (оплата праці з відрахуваннями ЄСВ)	15981,60	15981,60	15981,60	
Вартість насіння	77579,58	77579,58	77579,58	172399,07
Мінеральні добрива	18000,00	18000,00	18000,00	9000,00
Засоби захисту рослин - всього	79356,36	88379,93	97403,50	
Гербіцид перший	13550,00	13550,00	13550,00	271,00
Гербіцид другий	16935,00	16935,00	16935,00	5645,00
Приліплювач	2407,50	2407,50	2407,50	107,00
Інсектицид	18760,00	18760,00	18760,00	938,00
Протруйник	633,15	633,15	633,15	1407,00
Протруйник на готову продукцію	27070,71	36094,28	45117,85	1407,00
Мікродобриво	196,20	196,20	196,20	109,00
Мікродобриво на готову продукцію	8388,65	11184,86	13981,08	109,00
Електроенергія	3,54	3,54	3,54	2,10
Інші матеріальні витрати	20000,00	20000,00	20000,00	х
в тому числі вартість мішків для пакування,, грн	9620,01	12826,68	16033,35	х
Обслуговування техніки	30000,00	30000,00	30000,00	х
Накладні витрати	33049,73	34132,99	35216,26	х
Всього витрат	316938,9	329841,9	342745,0	х

Джерело: власна розробка автора.

Таблиця 2

Розрахунок виробничих витрат на послуги із очищення і калібрування гібридів посівного насіння кукурудзи

Показники	Розцінка за послуги у 2017 р., грн/т	Прогнозний обсяг надходження зерна, т		
		30	40	50
Перевезення з поля зерна кукурудзи, т		30	40	50
-приймання з первинним очищенням	84,10	2523,00	3364,00	4205,00
-відпуск	73,40	1981,80	2642,40	3303,00
-сушіння	85,60	11556,00	15408,00	19260,00
-очищення, калібрування	1276,80	33163,64	44218,18	55272,73
-вихід насінневого зерна		19,24	25,65	32,07
-вихід зерновідходів		6,85	9,13	11,41
-обробіток захисно-стимулюючими речовинами	861,00	16565,66	22087,54	27609,43
-пакування в тару замовника	126,90	2441,56	3255,41	4069,26
Разом витрат, грн		68231,65	90975,54	113719,42

Джерело: власна розробка автора.

**Розрахунок виробничих витрат готову продукцію гібридів посівного насіння
кукурудзи**

Показники	Одиниця виміру	Прогнозний обсяг надходження зерна, т		
		30	40	50
Всього витрат з вартістю послуг насіннєвого заводу	грн	385170,51	420817,44	456464,37
- в тому числі на 1 т насіннєвого зерна	грн	19018,28	15583,79	13523,10
- в тому числі на 1 т зерновідходів	грн	2812,72	2304,78	2000,01
Частка витрат наукової установи	%	82,3	78,4	75,1

Джерело: власна розробка автора.

В цілому позитивний досвід функціонування вказаної інноваційно орієнтованої інтеграційної структури свідчить про доцільність їх створення та поширення в регіоні.

Література:

1. Шпикуляк О.М. Наукове забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери / О.М. Шпикуляк, М. І. Грицасенко // БІЗНЕС ІНФОРМ. – 2016. – №4. – С. 143-149.
2. Петрова І.Л. Взаємозв'язок процесів інноваційного розвитку та забезпечення економічної безпеки країни / І.Л. Петрова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2016. – №3 (75). – С. 18-24.

Захарченко В.І.
д.е.н., проф.,
Чебан А.С.
магістрант
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна

КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині, коли в Україні відбувається спроба проведення кардинальних економічних реформ, значною мірою підвищується роль і значення сучасних керівників, як державних організацій, так і комерційних підприємств, в прискоренні і підвищенні ефективності реформ, що проводяться [1]. При цьому ряд авторів вважає, що процес керівництва складається з навичок особистого впливу на підлеглих, засобів комунікацій і методів формування поведінки підлеглих [3, с. 126]. Деякі учені і фахівці розглядають поведінку підлеглих як самостійну функцію управління.

Слід зробити наголос, що вплив і комунікації повинні базуватися на двох основних принципах, це:

- орієнтація керівництва на кінцеву мету конкретного підприємства;
- цільового призначення функціонування підприємства.

Однак, вивчення і аналіз практики керівництва ряду підприємств показує, що сучасного керівника відрізняє спроможність до інновацій і вміння стимулювати у своїх підлеглих прагнення до досягнення цілей підприємства [2, с.458-461]. При цьому керівник інноваційного типу знає, куди він веде підприємство і здатний спонукати підлеглих слідувати за собою.

Більшість авторитетних фахівців вважають, що навички керівництва можна розвивати, але деякі вчені думають, що мистецтву керівництва нема заміни і система

управління не може створювати керівників, ними народжуються, а не стають [5]. У той же час вони відзначають, що система може створювати умови, при яких здатність бути керівником проявиться або буде подавлена. Керівник в процесі управління здійснює ряд конкретних функцій, які в цілому визначають результати діяльності підприємства. Аналіз показує, що всі ці роботи характеризуються значною різноманітністю (до 200 видів дій у день), а також різноманітністю форм цих дій і місця їхнього здійснення, широкими контактами, швидкістю зміни подій, людей і дій.

Слід підкреслити, що керівник повинен підтримувати найбільш важливі особисті контакти з тими, хто по-справжньому його приваблює і збагачує життя підприємства і результати його діяльності.

Оскільки в бізнесі все змінюється швидко, щоб забезпечити стабільність підприємства, керівник повинен систематично коригувати його цілі і завдання. Але найголовніше, керівник повинен володіти вмінням керувати, організовувати і підтримувати роботу колективу, бути готовим до дій, ризику і впровадження інновацій в свою діяльність.

Важливе значення в роботі керівника відводиться комунікаціям. Відомо, що ділова інформація поширюється на підприємстві, як по горизонталі, так і по вертикалі. Тільки 20-25% інформації, які виходять від керівника підприємства, доходять до працівників і правильно приймаються ними (рис. 1).

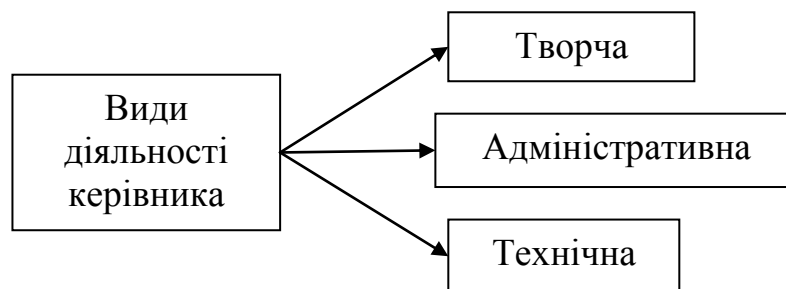

Рис. 1. Втрати інформації у ланцюгу комунікації зверху вниз

Дослідження також підтверджують, що до керівництва підприємства доходить не більше 10% даних, спрямованих їм до рядових працівників. Однак, досвід провідних американських фірм підказує, що їх керівники віддають 2/3 свого часу безпосередньо управлінню, що включає керівництво навчання, вимір і ін. Види діяльності. Решту часу йде на планування, організацію, контроль і аналіз. За оцінками ряду фахівців на роботу з інформацією керівник витрачає від 50 до 65% часу. Визначення оптимальних обсягів інформації, що надходить до керівника, створює умови якісного прийняття різних управлінських рішень. Більшість фахівців, як вітчизняних, так і зарубіжних в області організації праці керівника бачать вихід у впровадженні інновації, зокрема в автоматизації їх робочих місць і оновленні інформаційних технологій в офісах підприємств, фірм і компаній. У західних країнах контори майбутнього активно розробляють і практично впроваджуються на базі сучасних персональних ЕОМ.

Застосування ЕОМ дає можливість використовувати сучасні системи забезпечення прийняття управлінських рішень керівникам на основі оптимального складу необхідної інформації.

Ефективним методом вдосконалення управлінської діяльності керівника служить метод розподілу обов'язків, як за функціональною ознакою, так і на основі інтересів споживачів. Крім того, важливим інструментом якості роботи керівника є визначення обов'язків і повноважень, що досягається за допомогою схеми організації і розподілу обов'язків. І, нарешті, ефективність роботи керівника визначається використанням їм

сучасних методів обробки інформації, включаючи електронну пошту, електронний офіс, електронну систему, Інтернет та ін. Основними критеріями в оцінці діяльності керівника є розробка і впровадження різних нововведень і на цій основі підвищення ефективності його праці (табл. 1).

Таблиця 1

Функціональна модель діяльності керівника підприємства по впровадженню інновацій

Посада в фірмі	Втрати інформації
Член ради директорів	100%
Віце-президент	64%
Керівник середньої ланки	50%
Бригадир	30%
Рядовий робітник	20%

Творча інноваційна діяльність керівника підприємства полягає у формулюванні нових ідей, концепцій рішень і т.д. Адміністративна діяльність – це безпосереднє управління діями і поведінкою виробничої системи, використовуючи при цьому необхідні нововведення. Технічна складова у праці керівника полягає у впровадженні нових інформаційних технологій на основі використання сучасної комп'ютерної техніки: До таких засобів слід віднести системи підтримки прийняття рішень (СППР / SS), експертні системи і ін..

Доповідь представлено у межах виконання НДР «Новітні моделі та інструментарій передпланової оцінки інноваційно-інвестиційних проектів».

Література:

1. Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня на 2017-2021 роки: Постанова КМ України №980 від 18.10.2017р.// Урядовий кур'єр. – 2017.– №246.
2. Захарченко В.И. Инновационное развитие в Украине: наука, технология, практика: моногр./ В.И.Захарченко, Н.Н.Меркулов, Л.В.Ширяева. – Одесса: Фаворит, 2011. – 598 с.
3. Захарченко Н.В. Обґрунтування стратегічних інноваційно-інвестиційних рішень в управлінні високотехнологічним виробництвом: моногр./ Н.В.Захарченко. – Одеса: Бахва, 2017. – 148 с.
4. Метіль Т.К. Формування регіонального комплексу маркетингу інновацій у трансформаційній економіці: моногр./ Т.К.Метіль; за ред. В.І.Захарченка. –Ізмаїл: Ірбіс, 2017. – 148 с.
5. Новаківський І.І. Система управління в умовах становлення інформаційного суспільства: моногр./ І.І. Новаківський. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2016. – 316 с.

Холявко Н.І.

кандидат економічних наук, доцент

Чернігівський національний технологічний університет

м.Чернігів, Україна

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Питання становлення і розвитку інформаційної економіки перебувають у фокусі наукового інтересу іноземних і вітчизняних учених. Проблеми ролі та впливу інформації на суспільний розвиток та економічне зростання у своїх дослідженнях піднімають Р. Абдєєв, Ю. Бажал, Р. Баззел, Д. Блюменау, Л. Бриллюен, Н. Вінер, В. Геєць, У. Ешбі, Д. Кокс, А. Колмогоров, А. Моль, Х. Найквіст, Д. Робертсон, Р. Фішер, Р. Хартлі, К. Штейнбух та ін.

Процеси становлення і розвитку інформаційної економіки детермінуються аспектами поширення, швидкості генерації й оновлюваності знань та інформації.

У спільній монографії С.М. Шкарлет, М.П. Бутко і О.І. Волот узагальнили наукові підходи до трактування сутності інформації, об'єднавши ключові із них у чотири групи: кількісно-інформаційні, кібернетичні, логіко-семантичні, функціональні [2] – рис. 1. Вважаємо дану систематизацію достатньо комплексною і виваженою, підтримуючи та відзначаючи її повноту.

В умовах розвитку інформаційного суспільства і, особливо, становлення інформаційної економіки – наповнюється новим змістом саме поняття «інформація». Економічні та технологічні аспекти в дослідженні інформаційного суспільства одним із перших виокремив Й. Масуда. Учений відзначив зростаючу роль комп'ютерних технологій та інформації в розвитку суспільства та економіки зокрема. У цілому інформаційні ресурси визначено в якості перспективного джерела багатства, а інновації й інформаційні технології – як потужна трансформційна сила [3].

Рис. 1. Групи наукових підходів до трактування сутності категорії «інформація»

Джерело: побудовано автором на основі [2]

На нашу думку, у такому контексті інформацію доцільно розглядати як стратегічний ресурс, елемент продуктивних сил, новий фактор виробництва, чинник конкурентоспроможності, специфічний товар, визначальними властивостями якого є традиційні (повнота, однозначність, релевантність, точність і достовірність, адекватність) і сучасні (оперативність, динамічність, технологічність, гнучкість, адаптивність, оновлюваність, економічна ефективність, компаративність, вартісність) ознаки – рис. 2. Характеристику ознак інформації в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства і становлення інформаційної економіки деталізовано в табл. 1.

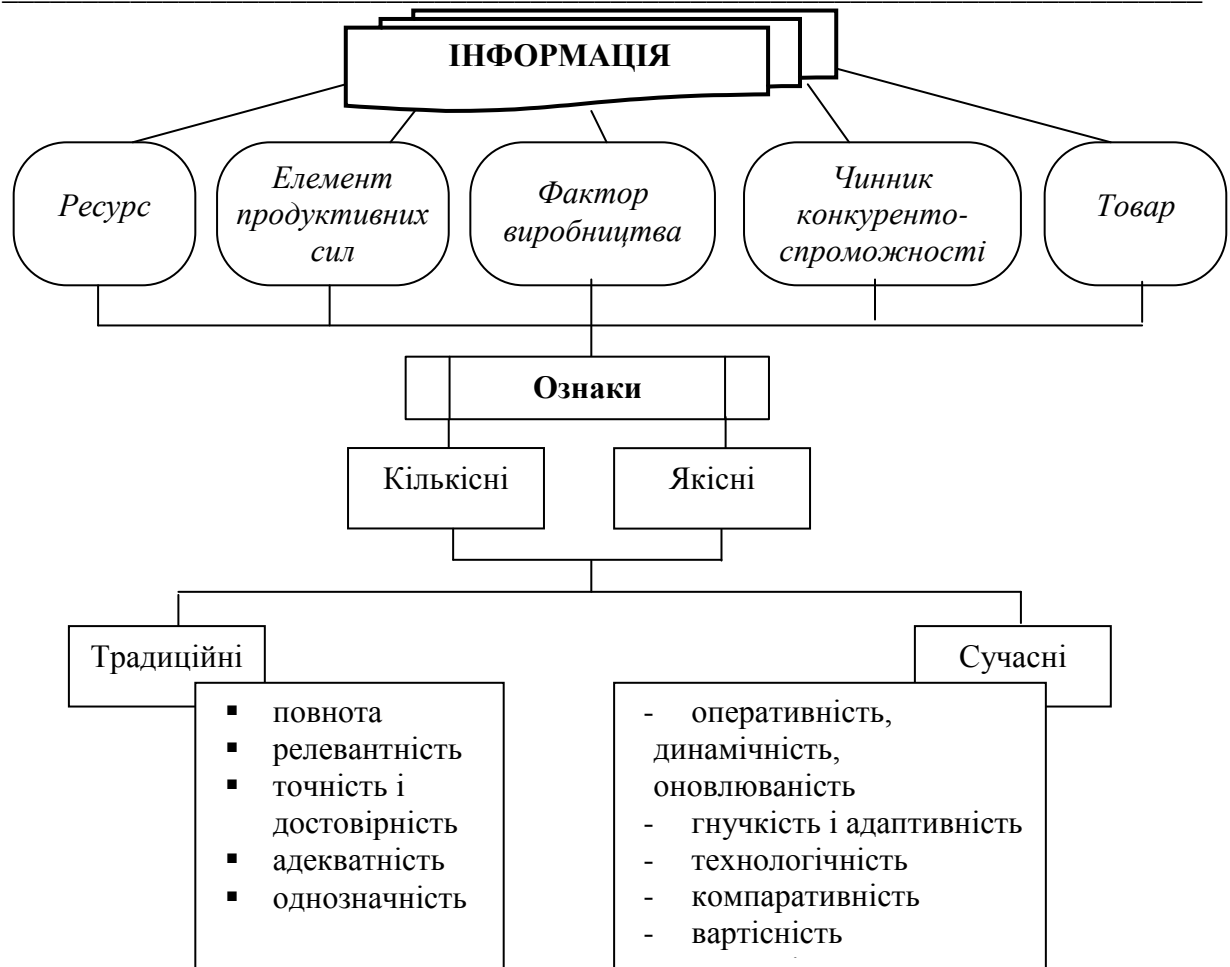

Рис. 2. Візуальна інтерпретація сутності й ознак інформації в сучасних умовах інформаційного суспільства

Джерело: побудовано автором на основі [2]

В умовах інформаційної економіки розширюється спектр сфер застосування інформації і, відповідно, значно розгалужується її класифікація (за сферами, функціями, управлінськими рівнями, ступенями систематизації тощо). Причому на перше місце з точки зору значення й інтенсивності впливу на суспільний розвиток і соціально-економічні процеси виходить науково-технічна інформація. Із цього логічно випливає виключна роль галузей, спроможних генерувати знання, інформацію, забезпечувати їх обробку, аналіз і перетворення на затребувані інноваційні інформаційно-комунікаційні технології, інформаційні.

Таблиця 1

Характеристика традиційних і сучасних ознак інформації

Група	Вид	Характеристика
Традиційні	повнота	міра достатності отриманих даних для зниження рівня невизначеності, прийняття рішень
	релевантність	міра відповідності поставленим цілям, предмету дослідження, аналізу чи сформованому запиту
	точність і достовірність	міра об'єктивності, істинності отримуваних даних
	адекватність	міра відповідності даних параметрам фактичної реальності
	однозначність	зрозумілість, чіткість, недвусмысленність, конкретність у відображенні реальних фактів

Сучасні	оперативність, динамічність, оновлюваність	міра мінливості як реакція на активні трансформаційні процеси на різних рівнях (у мікрота макросередовищі) і сферах (наукова, інноваційна, економічна, соціальна та ін.)
	гнучкість і адаптивність	міра швидкості пристосування даних до змін зовнішнього і внутрішнього середовища під впливом науково-технічного прогресу й активізації інноваційної діяльності в суспільстві (передусім з боку економічних суб'єктів)
	компаративність	міра спроможності до проведення порівняльного аналізу даних
	технологічність	зростання ролі та поширеності техніки і технологій, що базуються і використовують інформацію як основу, дані, ресурс (інформаційно-комунікаційні технології)
	вартісність	трансформація інформації від повідомлення, що знижує рівень невизначеності ситуації, на ресурс, фактор виробництва, елемент продуктивних сил, товар (з можливістю впливати на рівень конкурентоспроможності суб'єкта) спричинює зростання попиту і, логічно, вартості інформації
	економічна ефективність	міра спроможності приносити економічні ефекти від використання. Враховуючи вартість як ознаку інформації (в якості ресурсу, товару), обґрунтованим є обчислення співвідношення отримуваних чи прогнозованих ефектів до понесених витрат на генерацію, обробку, аналіз, придбання і використання інформації, інформаційних технологій

Джерело: систематизовано автором на основі [1-2]

Дослідження інформаційного суспільства, інформаційної економіки нерозривно пов'язано із вивченням комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій. Останні прискорюють і спрощують процеси роботи з інформацією (акумулявання, обробка, аналіз, трансфер) та модифікують суспільні й економічні процеси. Розповсюдження інформаційних технологій лежить в основі переходу провідних країн світу до функціонування на принципах інформаційної економіки. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології забезпечують: оперативний доступ до нових знань та інформації; скорочення тривалості економічних процесів і життєвих циклів; активізацію наукомістких секторів виробництва й інноваційної діяльності; мобілізацію соціального капіталу; сприяють структурним змінам в економіці; полегшують комунікацію між економічними суб'єктами, державою та громадськими структурами; підвищують рівень інтелектуалізації праці; обумовлюють зростання ролі освіти і науки тощо [1].

Забезпечення конкурентоспроможності економічних суб'єктів на мікро- (локальному, галузевому), мезо- (регіональному), макро- (національному) і мегарівні (міжнародному) вимагає імплементації гнучких і високоадаптивних механізмів генерації, акумулявання, обробки, аналізу, трансферу інформації, ефективного розподілу і використання інформаційних ресурсів, оперативного оновлення та впровадження інноваційних

інформаційно-комунікаційних технологій. В умовах становлення інформаційної економіки особливе значення відіграють галузі, сектори й сфери, спроможні до продукування знань та інформації, передусім – вища освіта, наука.

Література:

1. Актуальні проблеми формування та розвитку інформаційної економіки в Україні : колективна монографія. Чернігів. ЧНТУ. – 2017. – 292 с.
2. Шкарлет, С.М., Бутко, М.П., Волот, О.І. Реальний сектор економіки України в умовах становлення інформаційного суспільства: монографія. Чернігів. ЧНТУ. – 2017. – 288 с.
3. Masuda, Y. The Information Society as Postindustrial Society. Washington: Word Future Soc. 1983. P. 45.

Сибірцев В.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасна інституціональна система світового та національного господарства вимагає формування ефективної системи державного регулювання національної економіки як форми вирішення глобальних економічних, фінансових і соціальних диспропорцій у соціально-економічних відносинах, гармонізації інтересів суб'єктів економічної системи, які можливо здійснити через реалізацію структурних трансформацій інноваційної моделі розвитку України.

Проблеми інституціоналізації процесів структурно-інноваційної трансформації національної економіки в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців найчастіше розглядаються в площині формування відповідної нормативно-правової бази або удосконалення системи державного планування (Д. Вітер [1], В. Геєць [2], А. Гриценко [3], Р. Грінберг [4], Я. Жаліло [5], О. Івашина [6], Л. Логінова [7] та ін.).

Разом з тим, у науковій літературі на сьогодні недостатньо повно розкрито методологічні аспекти комплексної модифікації системи інститутів, що пов'язані із обґрунтуванням вибору інституціональної політики у сфері регулювання структурно-інноваційної трансформації національної економіки.

Регулювання інноваційного розвитку економіки має здійснюватися на засадах ефективної інституціональної політики, у рамках якої реалізується державна стратегія формування системи ефективних інститутів, стабільної макроекономічної політики, протекціонізму, галузевого та інфраструктурного розвитку.

Інституціональний трансформаційний процес насамперед є процесом змін інституціональної структури суспільства, неминучими та суттєвими наслідками якого є інноваційні перетворення. При впровадженні інституціональних інновацій, імпорту нових і перетворенні існуючих інститутів національної економіки нерідко виникає розрив між старими і новими правилами. Спостерігається також сильна інституціональна інерція. У цих умовах завжди існує реальна можливість встановлення інституціональної рівноваги, яка означає, що в учасників трансформаційних процесів не виявляється короткострокових стимулів до зміни правил гри, тому що в більш довгостроковій перспективі всі вони можуть виграти або понести втрати. Причини криються в низькому рівні довіри структурно-інноваційним трансформаціям, коли ніхто не хоче бути першим і брати на себе додаткові витрати, не будучи впевненим у тому, що решта наслідують «позитивний» приклад.

Інституціональна динаміка в такому випадку не зводиться до виникнення нових і витіснення старих інститутів, в більшості випадків вона включає більш-менш тонке

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

підналаштування вже існуючих інститутів. Нелінійний характер здійснення трансформаційних процесів, наявність інституціональних суперечностей і «пасток», а також відсутність ясності й послідовності в питанні визначення характеру взаємовпливу формальних і неформальних інститутів, дозволяє стверджувати, що форми і механізми розв'язання інституціональних суперечностей та пошук джерел інноваційного економічного розвитку повинні стати сьогодні головними об'єктами дослідження фахівців і урядовців.

Враховуючи практику трансформаційних перетворень, слід уникати радикальних рішень. Реформи повинні мати науково обґрунтований та виважений, бажано еволюційний характер, враховувати культурну інерцію, попередню траєкторію розвитку національної економічної системи та ймовірність виникнення інституціональних конфліктів. Провідна роль у здійсненні інституціональних трансформацій безумовно повинна належати насамперед державі як певному «наглядачеві» за інституціональними процесами, що функціонують в країні.

Головною метою інституціонально-інноваційної моделі розвитку України є визначення, обґрунтування і створення механізмів реалізації нової державної структурно-інноваційної політики стосовно здійснення узгоджених трансформацій в усіх ланках національної економіки, спрямованих на кардинальне зростання її впливу на економічний і соціальний розвиток країни шляхом створення відповідних привабливих внутрішніх умов і підвищення стійкості вітчизняної економіки до тиску зовнішніх умов, що обумовлені глобалізацією і неолібералізацією економічного життя.

Одним з найбільш гострих питань формування в національній економіці системи інститутів, дія яких спрямована на активізацію трансформаційних процесів в Україні, є фрагментарне бачення й вирішення проблем у цій сфері. Спроби знайти інноваційні важелі впливу часто обмежуються реакцією на появу «болючого сигналу» у якійсь одній з ланок системи. При цьому не враховуються ані зв'язаність структурно-інноваційних процесів, ані специфіка діяльності учасників трансформаційних процесів (див. рис. 1).

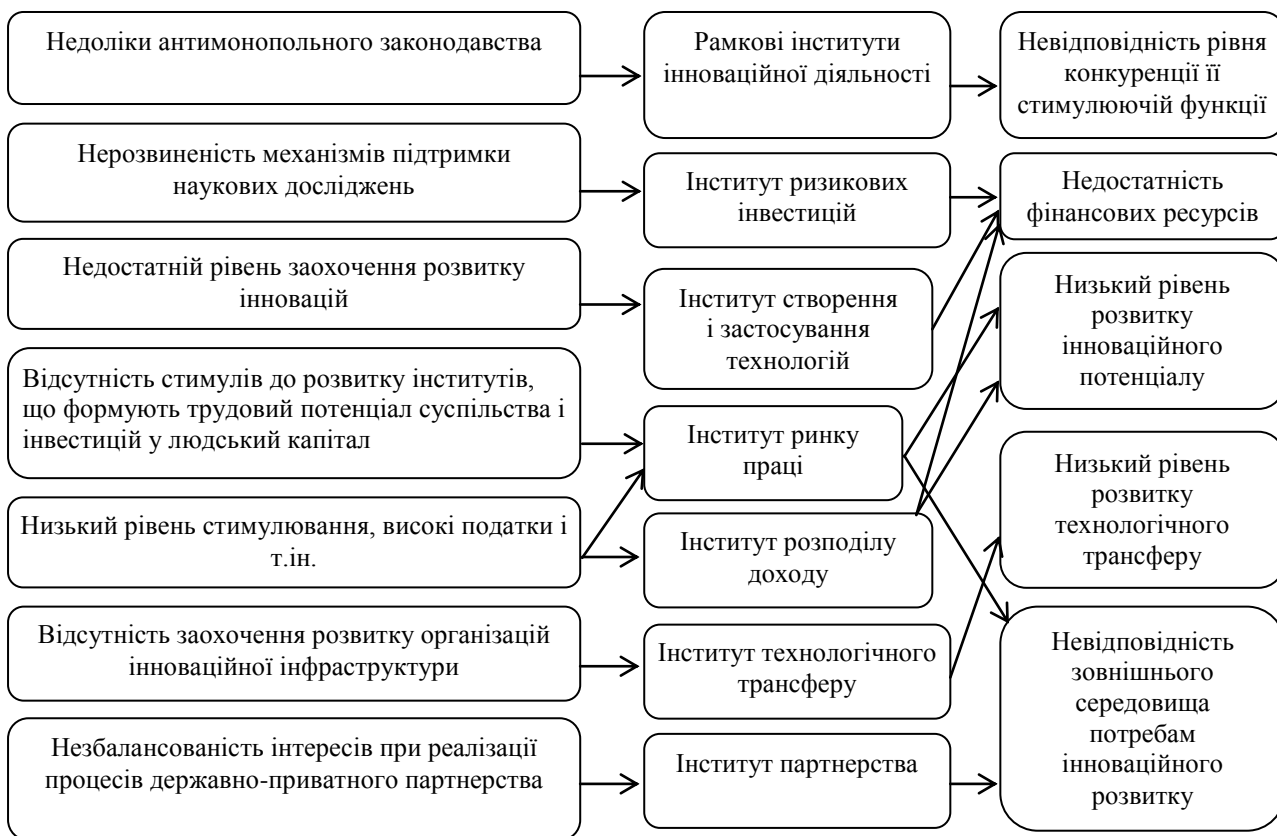

Рис. 1. Проблемне поле удосконалення інституцій інноваційної діяльності

Підсумком такої політики є інституціональна слабкість інноваційної діяльності: відсутність інститутів або недостатній рівень їх впливу, що не дозволяє знизити ризики й забезпечити необхідні зв'язки між компонентами інноваційної діяльності.

Таким чином, удосконалення державної інноваційної політики повинно відбуватися у напрямі збагачення інструментарію структурно-інноваційних трансформацій. Зокрема, для того, щоб національна економіка функціонувала оптимально, потрібен механізм, який здатен скорегувати управління інвестиційними потоками, для викорінення недоліків роботи інститутів. Успішність здійснення інституціонально-інноваційних трансформацій природно залежить від якості інвестиційних потоків, сфери їх освоєння та джерел формування, що є базою для здійснення інноваційної діяльності, і повинні займати провідне місце в системі державного управління трансформаційними змінами національної економіки (див. рис. 2).

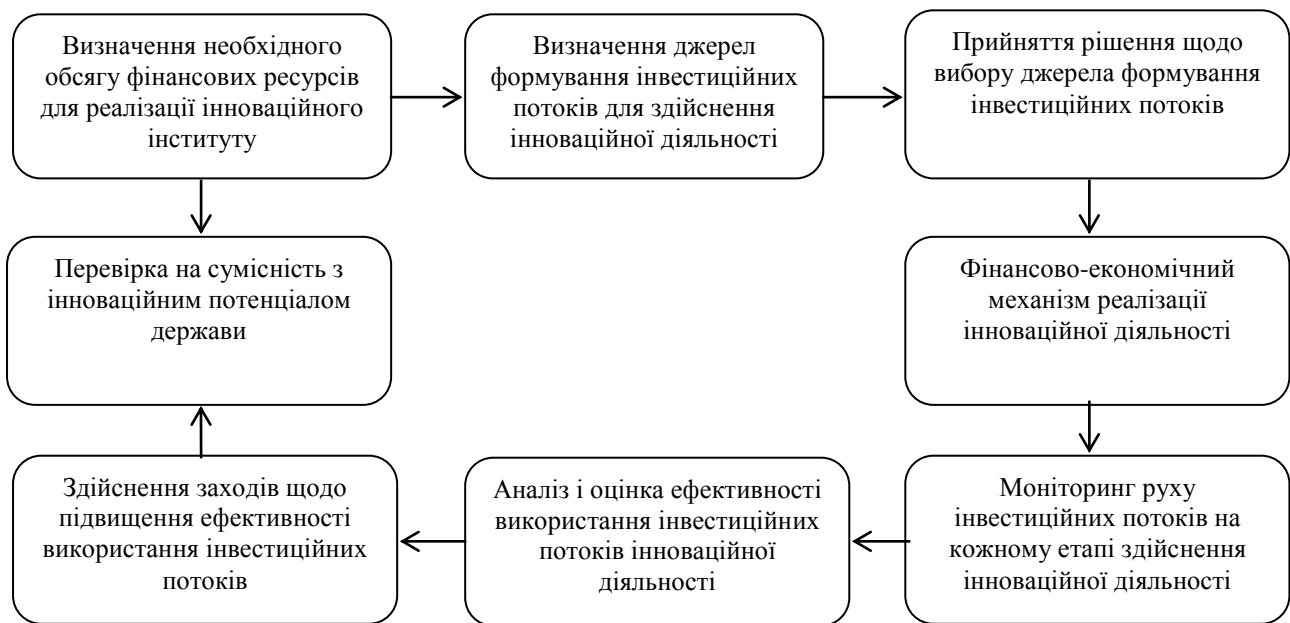

Рис. 2. Організаційно-функціональний механізм управління інвестиційними потоками інноваційної діяльності

Наведена структура управління та формування інвестиційних потоків в інноваційній сфері відображає специфіку функціонування інституцій в процесі здійснення економічних трансформацій, тому її застосування потенційно розширить ефективність управлінських процесів в інноваційному полі національної економіки.

Напрямами подальших досліджень у цій сфері є розробка методичних підходів щодо моделювання наслідків впровадження різних моделей інституціональних трансформацій національної економіки.

Література:

1. Вітер Д.В. Інституціоналізація чи економічна свобода: еволюція концептуальних поглядів на процеси міжнародної інтеграції [Електронний ресурс] / Д.В. Вітер // 2011. – Режим доступу: URL <http://www.pbuv.gov.ua>
2. Геєць В.М. Пріоритети національного розвитку в контексті глобалізаційних викликів: монографія: у 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В.М. Геєця, А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. тогр.- екон. ун-т, 2010. – 389 с.
3. Гриценко А. А. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований: монография / А.А. Гриценко. – Х: Форт, 2008. – 928 с.
4. Грінберг Р. М. Институційні уроки ринкових трансформацій / Р.М. Грінберг // Економіка України. – 2012. – № 1. – С. 27-38.

5. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.
6. Івашина О.Ф. Інституціоналізація розвитку корпоративного сектора економіки [Електронний ресурс] / О.Ф. Івашина // 2009. – Режим доступу: URL <http://www.nbuv.gov.ua>.
7. Логинова Л. В. Механізм інституціоналізації в системі соціально економічних механізмів / Л.В. Логинова // Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. - 2010. - № 2. - С. 94-102.

Гаврилова Н.В.

кандидат економічних наук, доцент

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ГОТІВКОВО-ГРОШОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ

Гроші обслуговують потреби економіки, опосередковують рух товарів і доходів у сферах матеріального виробництва, розподілу, обміну та споживання національного продукту. Стан готівково-грошового обігу характеризує рівень розвиненості економіки в цілому. Стабільний і прогнозований розвиток готівково-грошового обігу є необхідною умовою економічної стабілізації держави.

У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі питанням організації та вдосконалення готівково-грошового обігу присвячені праці науковців і практиків, серед яких особливо слід виділити наступних: Мочерний С.В., Савлук М.І., Румик І.І., Чайковський Я. Але слід відмітити, що їх погляди суттєво різняться щодо питань організації готівково-грошового обігу.

Метою дослідження є огляд сучасного стану готівково-грошового обігу та визначення основних напрямів його удосконалення.

Організація та безперервний розвиток готівково-грошового обігу є однією із найважливіших передумов трансформації економіки держави яка прагне до сталого розвитку. У загальному обсязі грошової маси в економічно розвинутих країнах частка готівки не перевищує 29 % [1]. Аналіз динаміки структури грошової маси України за останні роки свідчить, що частка готівкової маси коливається в межах 26,3 – 29,6%. Слід також зазначити, що зростає не тільки обсяг грошової маси, а й обсяг готівки в грошовому обігу країни. Таке підвищення рівня монетизації призводить до посилення інфляційних процесів та призводить до дисбалансів в економіці країни. Вирішенням зазначеної проблеми може слугувати виведення безготівкових розрахунків на новий рівень, здійснивши ефективне реформування механізму здійснення безготівкових розрахунків розпочавши саме з суб'єктів господарювання. Повноцінний перехід до безготівково грошового обігу є основою формування прозорої фінансової системи держави, шляхом зменшення рівня тінізації економіки, внаслідок чого збільшать обсяги надходжень до державного та місцевих бюджетів України [1].

Використання безготівкових розрахунків має безліч переваг, серед яких слід відмітити:

- абсолютна ліквідність;
- універсальність готівки як платіжного засобу;
- зручність та легкість у використанні;

- обов'язковість до приймання при здійсненні платежів на всій території країни в будь-який час;
- дотримання анонімності при здійсненні розрахунків.

Свідченням цього є підрахунки Національного банку України [2]. Так на 1.01.2018 року в готівковому обігу країни знаходилося готівки (банкнот і монет) на 361,5 млрд. грн., що на 6% (20,5 млрд грн) більше, ніж на початок 2017 року. Станом на 1.01.2018 року у готівковому обігу перебувало 2,98 млрд. банкнот на суму 359,4 млрд. грн. і 12,97 млрд. монет на суму 2,07 млрд. грн.

Найбільше в обігу банкнот номіналами 200 і одна гривня (19,94% і 18,36% відповідно) і монет номіналами 10 і 1 копійка (29,36% і 18,79% відповідно).

Загальна кількість банкнот на душу населення становила 70 штук, а розмінних монет – 293 штуки (на 1.01.2017 року – 70 штук банкнот і 285 штук розмінних монет відповідно).

Грошова маса в Україні в лютому 2018 року скоротилася на 0,5% – до 1 трильйона 170,133 мільярда гривень. Як зазначається, така динаміка обумовлена скороченням залишку за депозитами - на 0,7%, до 848,476 млрд. грн, тоді як обсяг готівки в обігу поза банками зріс на 0,1% - до 321,487 млрд. грн. Кредитний портфель банків у лютому зменшився на 1,4% - до 1 трлн 31,933 млрд грн. При цьому обсяг кредитів в національній валюті зріс на 0,8% - до 580,745 млрд. грн, тоді як в іноземній скоротився на 4,2% - до 451,188 млрд грн. З початку року кредитний портфель банків збільшився на 1,6%, в тому числі в національній валюті - на 1,9%, в іноземній - на 1,2%.

Грошова база в лютому зросла на 3,2% - до 404,825 млрд. грн. Приріст а перші два місяці 2018 року склав 1,4%.

Причинами значної частки готівки у загальному обсязі грошової маси є [3]: високий рівень тіньової економіки; високий податковий тиск на виробників, що впливає на тінізацію економіки; низька платіжна дисципліна суб'єктів господарювання, що впливає на широке використання готівки у розрахунках за товари і послуги; значні витрати населення на споживання на ринку продуктів, які здебільшого здійснюються в готівковій формі; низька частка безготівкових форм розрахунків населення за придбані товари, виконані роботи і надані послуги; нерозвиненість грошового ринку, унаслідок чого населення надає перевагу заощадженням у готівці національної та іноземної валюти, а не на банківських рахунках; невпевненість населення у фінансовій стабільності і недовіра до банківської системи, тому періодично спостерігається вилучення вкладниками депозитів.

Події, що відбуваються в готівково-грошовій сфері вимагають докорінних стабілізаційних заходів, серед яких особливо слід відмітити:

- збереження стабільності грошової одиниці шляхом підтримування такої динаміки монетарних агрегатів, яка задовольняє попит на гроші і не створює загрози для значної зміни цін;
- підтримування розвитку в Україні ринку цінних паперів, що сприятиме антиінфляційному зменшенню надлишкової ліквідності, а отже забезпечить оптимальне управління грошовою пропозицією;
- готівкового обігу з метою своєчасного та безперебійного задоволення потреб економіки в готівці в потрібних обсягах і номіналах з урахуванням можливих ризиків, пов'язаних зі змінами в економіці;
- оптимізація готівкових потоків з метою максимально повного залучення готівки в економічний оборот держави через банківську систему;
- мінімізація фізичного контакту працівників безпосередньо з готівкою на всіх етапах її руху в умовах зростання обсягів грошових потоків, які проходять через систему Національного банку України.

Забезпечення збалансованого і комплексного підходу в питаннях стабілізації грошової маси сприятиме довгостроковій тенденції макроекономічного розвитку.

Література:

1. Дашенко О.В. Готівковий обіг в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2010_29/10_29_12.pdf
2. Монетарний огляд за 2017 рік [Електронний ресурс]: Економічні матеріали НБУ.– Режим доступу:[https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category? cat id=58](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat id=58)
3. Чайковський Я. Сучасний стан готівкового обігу в Україні та система заходів щодо поліпшення організації роботи з готівкою в системі Національного банку України // Економічний аналіз. – 2012.- вип.11., ч1.С. 428-433.

Рудь Ю.Л.

*ст. викладач кафедри менеджменту
Класичного приватного університету*

ВСЕОСЯЖНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА КРИТЕРІЇ ЙОГО ДОСЯГНЕННЯ

Сьогодні зміст та рівень економічного зростання національної економіки країни, зокрема й України, залишається «критерієм економічного розвитку». Водночас, економічний розвиток будь-якого соціально-економічного простору потрібно розглядати як незворотні та спрямовані якісні зміни складноорганізованої системи, що саморозвивається [3]. Отже, економічний розвиток є суперечливим процесом, а тому непрямолінійним висхідним процесом. Розвиток характеризується нерівномірністю, включаючи періоди зростання і спаду, кількісні і якісні зміни в економіці тощо. А економічне зростання є важливим етапом «життєвого» циклу розвитку національної економіки. Підкреслимо, що економічне зростання як запорука соціально-економічного розвитку країни показує ефективність соціально-економічної системи країни.

Вирішення проблеми економічного зростання лежить у площині створення відповідних основ соціально-економічного прогресу суспільства, перспектив зростання національного багатства та добробуту кожної людини. Тому досягнення стійкого економічного зростання є ключовим елементом стратегії розвитку української економіки, загальним орієнтиром економічної політики держави [2, с. 131].

Доречно комплексно розглядати категорію «економічного зростання» як довготермінову тенденцію збільшення обсягів сукупного виробництва, яке відбувається в умовах структурної перебудови економіки країни відповідно до нормативних вимог технологічного та соціального прогресу, а також підвищення ефективності відтворювальних процесів [2, с. 132]. Динаміка та масштаби соціально-економічного розвитку країн світу дозволяє розуміти поняття «економічне зростання» як досягнення вищого ступеня розвитку економічної системи за рахунок удосконалення структури економіки, технологій, суспільного продукту та інтенсифікації суспільного виробництва протягом певного періоду часу, що знаходить свій прояв у позитивній динаміці ключових показників національних рахунків, виробничих можливостей та соціально-економічних стандартів [1, с. 69].

Сучасні концепції економічного розвитку та економічного зростання, на відміну від традиційних заснованих на розширеному відтворенні «класичних» факторів виробництва, базуються на «гуманістичній», «антропологічній» парадигмі. Тому такі типи національних моделей економічного розвитку як інвестиційний, інвестиційно-інноваційний, інноваційний, сталий тощо розвиток перестали бути актуальними через зміну підходів до розуміння кінцевого результату економічного розвитку – якісно нового рівня економічного зростання.

Сьогодні постало питання про визначення нових якостей економічного зростання, що спрямовані не просто на розвиток виробництва, а на розвиток «індустрії добробуту», який розглядається як комплекс галузей економіки та сфер економічної діяльності, спрямованих на забезпечення високого рівня життя населення [3, с. 67]. Таким якісним ознакам позитивного розвитку, на наш погляд, відповідає вид економічного зростання як всеосяжне, головними критеріями якого мають бути власне соціо-економічні фактори економічного розвитку, зокрема такий вид зростання має водночас залежати та стимулювати соціо-економічні фактори якості життя населення.

На рівні політики стимулювання економічного розвитку національних економік Всесвітнім економічним форумом запропоновано розглядати всеосяжне економічне зростання у контексті формування стратегії досягнення синергії економічного зростання економіки країни та масштабу стандартів життя країни. Всеосяжне зростання може розглядатися як стратегія збільшення масштабів досягнення найвищої економічної ефективності в загальному результаті розвитку суспільства (населення) країни, тобто широке розширення економічних можливостей та процвітання [5].

У Звіті Всесвітнього економічного форуму „The Inclusive Growth and Development Report” визначаються основні детермінанти (індикатори) показника всеосяжного економічного зростання для країни. Так, всеосяжне зростання, з точки зору формування державної економічної політики, охоплює 7 основних складових (індексів) – рівень освіти та професійних навичок; сфера базових послуг та інфраструктура; корупція та платежі для підприємництва; фінансова участь інвестицій в реальній економіці; рівень формування капіталу та підприємництва; зайнятість та оплата праці; податкові платежі – та 15 субіндексів, які описують спектр структурних факторів, які особливо впливають на широту участі соціальних факторів в економічному розвитку економіки країни та переваги економічного зростання. Так, у 2017 році за показниками всеосяжного зростання та розвитку серед розвинених країн світу перші місця отримали Норвегія, Люксембург та Швейцарія, серед країн, що розвиваються, – Литва, Азербайджан, Угорщина. Україна посідає 47 місце серед 109 країн, які оцінюються показником рівня всеосяжного зростання.

На рівні інтеграційних групувань досягнення нової якості економічного зростання визначено у стратегії економічного розвитку Європейського союзу. Зокрема, це покладено в основу досягнення цілей Стратегії соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 р. «Європа 2020: Стратегія інтелектуального, сталого й всеосяжного зростання» (Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth). Так, «всеосяжне зростання» визначається як досягнення рівня розвитку економіки з високим рівнем зайнятості працездатного населення, що забезпечує «вирівнювання» («конвергенцію», «згуртування») соціальних і територіальних відмінностей.

Зокрема науковець В. Томарева-Патлахова [4, с. 31-32] розглядає зміст всеосяжного зростання у контексті паритетного розвитку, а власне, розвитку регіональної економічної системи. Так, насамперед, визначається паритетний розвиток, який передбачає досягнення певного відносного стану рівноваги всередині відкритої регіональної економічної системи за рахунок синергії у господарському комплексі, який представлений взаємозв'язками пріоритетних складових регіонального соціально-економічного розвитку і як результат зміни в економічній, соціальній, політичній, екологічній, науково-технічній сферах відповідно поставлених цілей та відносно прогнозованих показників розвитку.

Водночас, паритетний регіональний розвиток, на думку вченого, проявляється через отримання всеосяжного, інноваційного та інституціонального ефектів економічного зростання регіону. Всеосяжне економічне зростання регіону досягається за рахунок забезпечення рівного доступу населення до матеріальних та нематеріальних благ регіону, усунення диспропорцій соціально-економічного стану населення з метою забезпечення стійкого паритетного розвитку економіки регіону.

Всеосяжний ефект визначається як імператив реалізації моделі паритетного регіонального розвитку, детермінантами якого можуть бути рівень зайнятості регіонів;

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

рівень доходів населення регіонів; ступінь тісноти соціально-економічного, культурного і територіального зв'язку регіонів; рівень міграції висококваліфікованих кадрів науково-дослідної сфери [4, с. 141].

Література:

1. Оголь, Д. О. Економічне зростання: сутність, якість і стійкість. *Актуальні проблеми економіки. Економічна теорія та історія економічної думки*. 2015. №2(164). С. 67-72.
2. Піхняк, Т.А., Віндіктова, І.С., Кабаці, Б.І. Сутність та типи економічного зростання. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.10. С. 130-136.
3. Сімків, Л. Є. Економічне зростання як індикатор якості економічних реформ. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2015. Випуск 2(4). Частина 1. С. 66-70.
4. Томарева-Патлахова В. В. Концептуальні основи удосконалення державної політики соціально-економічного розвитку регіонів України : дис. ... докт. екон. наук: 08.00.03 / В. В. Томарева-Патлахова; [Класичний приватний університет]. – Запоріжжя, 2017. – 494 с.
5. The Inclusive Growth and Development Report 2017. URL: www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf.

Гуцалюк О.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

МАТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ ТА ПАРАМЕТРІВ КОНКУРЕНТНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні умови непередбачуваних змін турбулентного середовища господарювання вимагають від підприємств пошуку нових шляхів адаптування до таких змін та формування відповідного інструментарію вироблення стратегії конкурентного позиціонування. Основу підвищення конкурентного статусу кожного конкретного підприємства можуть становити значна кількість факторів, у тому числі й фактор залучення підприємства до інтеграційної взаємодії з іншими учасниками ринку. Така взаємодія може базуватися як на комбінуванні відмітних особливостей чи конкурентних переваг окремих підприємств, так і на збільшенні ринкової влади за рахунок операцій поглинання конкурентів. Інтернаціоналізація ринкового середовища та нівелювання наявності кордонів держав транснаціональними корпораціями призвели до актуалізації розгляду інтеграційних стратегій як фактору досягнення глобальної конкурентоспроможності відокремленими суб'єктами господарювання.

Для обґрунтування параметрів конкурентного позиціонування корпоративних інтегрованих об'єднань (КІО) пропонується використання наступних стратегічних матриць: «форма утворення корпоративного інтеграційного об'єднання – підхід до конкурентного позиціонування», «відношення до перегляду складу учасників – види встановлених інтеграційних обмежень», «жорсткість інтеграції – потреба в ключових компетентностях», «сфері прояву конкурентних переваг від інтеграції – вид конкурентної поведінки», «акселератори інтеграційного зростання – організаційна форма корпоративного об'єднання». Приклад однієї з таких матриць представлено на рис. 1.

Підхід до конкурентного позиціонування	Навколо конкурента з подальшою ескалацією конкурентної боротьби	Пошук партнерів для збільшення ринкової влади та розширення збутової мережі	Залучення учасників зі значним потенціалом. Переваги у технологічній та ресурсній сфері	Стратегія аутсорсингу та відчуження активів з низьким розкриттям наявного потенціалу	Стратегія «зближення з конкурентом». Координація дій в сфері інформаційних переваг
	«На відстані від конкурента» з частковим перетином зони впливу на споживача	Переважна орієнтація на формування спільного інформаційного простору та рефлексію	Реалізація організаційних переваг від відбору кращих практик ведення діяльності	Орієнтація корпоративного управління на відбір ефективних форм взаємодії учасників	Розкриття переваг у сфері маркетингу та логістики. Рефлексивне коригування ринку
	«Нішева» спеціалізація (конкуренція в рамках стратегії блакитного океану)	Орієнтація на власні переваги. Ресурсна, технологічна та логістична інтеграція	Створення бар'єрів через інтеграцію зі збутовими мережами та постачальниками	Розкриття ресурсних переваг в частині фінансової підтримки «нішевих» видів бізнесу	Стратегія створення бар'єрів для входження на ринок. Переваги інституціоналізації
	Окреме підприємство корпоративного типу	Жорсткий інтегрований холдинг	Конгломератне об'єднання на основі майнових відносин	М'яке інтеграційне об'єднання з спільними цілями	
	Форма утворення корпоративного інтеграційного об'єднання				

Рис. 1. Матриця визначення профілю конкурентного позиціонування в залежності від перебігу корпоративної інтеграції [1]

Як можна побачити, подана на рис. 1 стратегічна матриця визначає яким чином буде співвідноситися той чи інший тип конкурентного позиціонування в залежності від жорсткості корпоративної інтеграції. Окрім того дана стратегічна матриця обґрунтовує вибір тієї чи іншої сфери прояву конкурентних переваг, підпорядковуючи такий вибір особливостям конкурентного позиціонування КІО або окремих учасників об'єднання.

Література:

1. Гуцалюк О. М. Інтеграційний базис управління конкурентним позиціонуванням корпоративних підприємств / О. М. Гуцалюк // Бізнес-навігатор. – 2017. – № 4-1 (43). – С. 136–142.
2. Иванова Т. В. Выбор предприятий для формирования конкурентоспособной интегрированной бизнес-группы / Т. В. Иванова // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 4 (32). – С. 120–123.
3. Левченко О. М. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація [Електронний ресурс] / О. М. Левченко, О. В. Ткачук, І. О. Царенко // Ефективна економіка. – 2017. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5791>.
4. Піддубна Л. І. Міжнародна конкурентоспроможність підприємства: теорія та механізм забезпечення / Л. І. Піддубна. – Х. : ВД «Інжек», 2011. – 400 с.

Царенко І.О.

*аспірант кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Науковий керівник – д.е.н., проф. Левченко О.М.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

РОЛЬ МОДЕЛІ ПОТРІЙНОЇ СПІРАЛІ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР

В ході глобалізаційних перетворень та посилення інноваційних процесів в усіх сферах економіки ідея моделі потрійної спіралі (Triple Helix) стає вкрай актуальною, особливо її роль посилюється у розвитку інноваційно-інтегрованих структур.

Виникнення ідеї «потрійної спіралі» може бути пов'язано з наступними змінами в науці, економіці та політиці.

По-перше, відбулася зміна «провідної ланки» у взаєминах учасників процесу створення інновацій. Рівень невизначеності в інноваційній сфері завжди був досить високим, включаючи всі елементи «виробничого циклу» знань: витрати, результати, зв'язки із зовнішнім середовищем.

Взаємодія учасників інноваційного процесу здійснюється методом проб і помилок/методом (наукового) тику, контроль все в більшій мірі стає «рефлексивним», тобто включає замкнуті контури негативного зворотного зв'язку між виробниками, споживачами та посередниками.

По-друге, внаслідок зростаючого динамізму систем з'явилася необхідність організації більш ефективних форм взаємодії трьох суб'єктів розвитку (держави, бізнесу, науки) і впровадження нового інструмента побудови цих зв'язків - мереж комунікацій.

Ефективність організаційної мережі будь-якої діяльності полягає в тому, що її результат нелінійно підвищується при зростанні масштабів мережі.

Кожен елемент мережі, чи виробник чи споживач продукції, отримує додатковий ефект від простого збільшення кількості таких елементів. Наявність мереж вимагає перетворення, в умовах інноваційного розвитку, функцій держави, університетів (наукових організацій) і бізнесу.

По-третє, на зміну умов інноваційної діяльності впливає глобалізація, яка проявляється по-різному, в тому числі через діяльність транснаціональних корпорацій, наднаціональних організацій та альянсів.

Функції організації та управління інноваційною діяльністю, що раніше виконувалися державою на основі ієрархічних структур, змінюються як за виконавцями, так і механізмами [1].

В той час коли економіка набуває рис економіки знань, головними змінами стають включення науки в сферу виробничих інтересів і стимулів для бізнесу, а також підвищення рівня відповідальності за інноваційний розвиток для держави.

Як можна спостерігати з рис. 1, всі три інституційні сфери - дослідницькі університети, бізнес та держава - мають свої традиційні місії, але починають відігравати нову роль, виконуючи функції інших інституціональних сфер.

Дослідницькі університети займаються освітою та науковими дослідженнями, але також вносять свій внесок у розвиток економіки, що завжди вважалося прерогативою бізнесу шляхом створення нових компаній в університетських інкубаторах. Підтвердженням чого виступають результати попередніх досліджень [4] про роль університетів в розвитку кластеризації економік країн світу, які відображають, що стан кластерного розвитку країни має тісний зв'язок (0,68) з рівнем конкурентоспроможності університетів цієї країни.

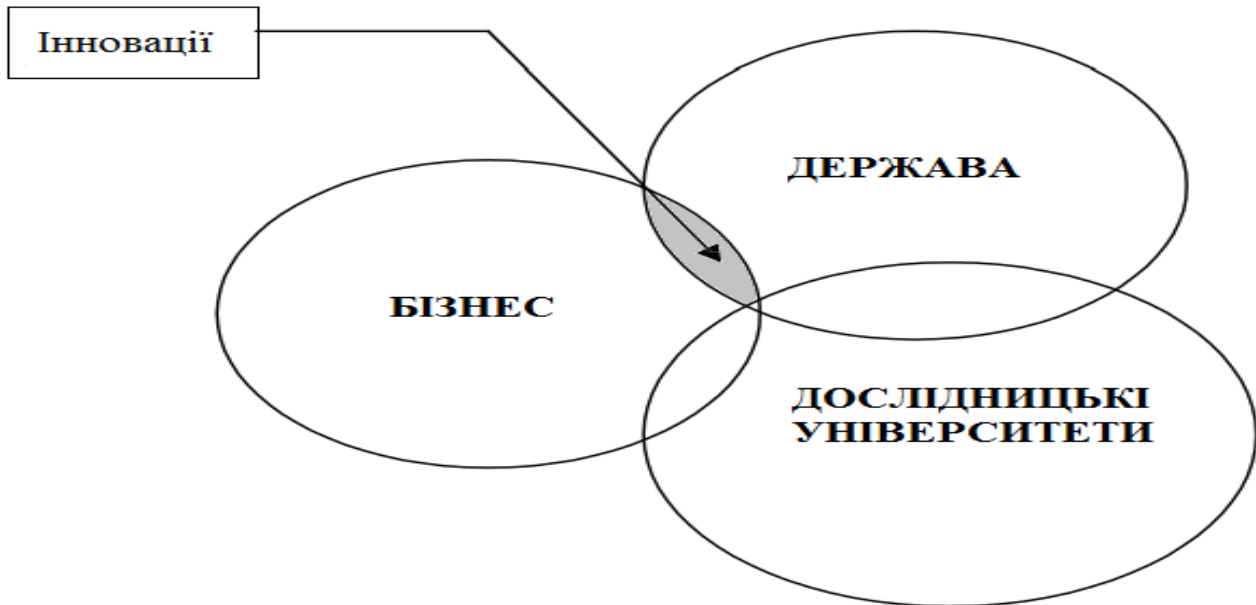

Рис. 1. Інноваційна складова в межах моделі потрійної спіралі

Аналогічно, бізнес удосконалює свої освітні структури та частково виконує функції університетів, надаючи освітні послуги.

Традиційна роль держави – встановлення нормативного регулювання, доповнюється іншою – забезпечення фінансування нового бізнесу, починаючи таким чином виконувати функції самого бізнесу.

На відміну від адміністративно-командної моделі, в моделі «потрійної спіралі» держава все менш контролює інші інституціональні сфери, дозволяючи ініціативам виходити від учасників цих інституційних сфер [2, 3]. З іншого боку, держава починає відігравати активнішу роль в просуванні інновацій, аніж це відбувається раніше.

Модель потрійної спіралі показує взаємозв'язок між владою, бізнесом та університетом, які є ключовими елементами інноваційної системи будь-якої країни. Окрім того, дана модель показує включення у взаємодію певних інститутів на кожному етапі створення інноваційного продукту: від генерації знань до виходу на ринок.

Згодом модель потрійної спіралі допрацювали до практичного застосування, в якості технології створення інноваційно-інтегрованих структур, яка стала використовуватися практично у всіх країнах.

Аналіз зарубіжного досвіду ефективних світових інноваційно-інтегрованих структур [2; 3] дозволяє зробити висновок про залежність успіху їх створення і функціонування саме в межах трикутника «державне регулювання та управління – інтелектуальна інфраструктура – виробничий сектор», який собою уособлює модель «потрійної спіралі».

Таким чином, поєднуючи інтереси держави, науки та бізнесу, виникають передумови формування специфічних соціально-економічних відносин, які забезпечують створення сприятливої інфраструктури в регіоні та розвиток інноваційно-інтегрованих структур, що, в результаті, забезпечить підвищення конкурентоспроможності економіки країни [5] в поточному періоді та сталий розвиток в майбутньому.

Література:

1. Rangaa M. Triple Helix Systems: An Analytical Framework for Innovation Policy and Practice in the Knowledge Society / Marina Rangaa and Henry Etzkowitz // Industry and Higher Education. Vol 27, Issue 4, 2013. [Electronic Resources] - Access: https://triplehelix.stanford.edu/images/Triple_Helix_Systems.pdf.
2. Soulie D. Filires de Production et Integration Vertical / D. Soulie. – Annales des Mines, Janvier 1989. – P. 21-28.

3. Toleno J. A. Propjs des Filires Industrielles / J. A. Toleno. – Revue d’Economie Industrielle. – V. 6. – 1978. – №4. – P. 149-158.
4. Levchenko O. M. The Role of Universities in Cluster development of Countries’ Economy / O. M. Levchenko, I. O. Tsarenko // Central European Conference in Finance and Economics (CEFE2017), Technical University of Košice, 2017. – Access mode: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7169>.
5. Levchenko, O. The impact of cluster development on the countries’ national competitiveness / O. Levchenko, O. Tkachuk, I. Tsarenko // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. - 2017. - V(23), Issue 139. – P. 90–93. – Access mode: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7155>.

Гнибіденко О.М.
асистент

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ

Сучасна економічна ситуація в Україні передбачає втілення в програму соціально-економічного розвитку політики інтеграційних процесів. Інтеграція економіки зумовлює перспективний шлях вдосконалення та розширення світових процесів в різних галузях господарства.

Економічна інтеграція являє собою взаємодію економічних систем держав-учасниць з метою усунення дискримінацій між господарськими одиницями та створення якісно нової міжнародної економічної структури більш високого рівня за допомогою злиття економічних систем суб’єктів що інтегруються, де економічна система є сукупністю взаємопов’язаних і відповідним чином упорядкованих елементів економіки, що утворюють певну цілісність, економічну структуру суспільства.

Розвиток інтеграційних процесів передбачає наявність певних передумов. По-перше, країни, що інтегруються, повинні мати близький рівень економічного розвитку. Господарські механізми мають бути сумісними. Як правило, інтеграція є найбільш міцною та ефективною, якщо інтегруються розвинені країни. По-друге, наявність спільного кордону та історично сформованих економічних відносин. Зазвичай об’єднуються країни, що знаходяться на одному континенті у безпосередній географічній близькості, саме цей факт полегшує вирішення транспортних, мовних та інших проблем. По-третє, визрівання в групі країн економічних проблем, вирішення яких вимагає спільних зусиль. Слід підкреслити, що позитивний ефект від інтеграції одних країн стимулює інші країни до підключення до зазначеного процесу [4].

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і нових технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед, ринок ЄС. Як невід’ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції Гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України посідає особливе місце.

Політичні переваги інтеграції України у ЄС пов’язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство у ЄС відкриває шляхи до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу,

забезпечує ефективнішу координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дає змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо [1].

У своєму розвитку міжнародна економічна інтеграція проходить ряд етапів:

- 1) зона вільної торгівлі;
- 2) митний союз;
- 3) спільний ринок;
- 4) економічний союз;
- 5) повна інтеграція.

Кожний із наступних етапів передбачає ширшу інтеграцію і має свої особливості.

Як правило, утворення інтеграційних об'єднань починається з простіших форм. Все залежить від того, які завдання ставлять перед собою країни – учасниці утворюваних інтеграційних об'єднань: відновлення економічного потенціалу; прискорення НТП; укріплення позицій на світовому ринку чи інше.

Інтеграція України у світове господарство можлива різними, але водночас взаємопов'язаними шляхами через активну та ліберальну зовнішньоекономічну політику та формування середовища, сприятливого для іноземного підприємництва й інвестування та транснаціоналізації високомонополізованих підприємств, також через укладання двосторонніх міждержавних економічних угод та участь у багатосторонніх міжурядових переговорах, за рахунок інтенсифікації східноєвропейських інтеграційних процесів та формування передумов інтеграції в західноєвропейські інтеграційні структури [2].

Угода про зону вільної торгівлі (ЗВТ) з ЄС набула чинності з 1 січня 2016 року. ЗВТ передбачає лібералізацію торгівлі як товарами, так і послугами, лібералізацію руху капіталів та до певної міри – руху робочої сили.

Відміною рисою ЗВТ Україна-ЄС є комплексна програма адаптації регуляторних норм у сферах, пов'язаних з торгівлею, до відповідних стандартів ЄС. Це дозволить значною мірою усунути нетарифні (технічні) бар'єри у торгівлі між Україною та ЄС та забезпечити розширений доступ до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів і навпаки – європейських експортерів до українського ринку. Таким чином, поглиблена та всеохоплююча ЗВТ має забезпечити поступову інтеграцію економіки України до внутрішнього ринку ЄС.

Згідно з положеннями угоди про Повну та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) між Україною та ЄС українська система технічного регулювання промислової продукції має стати ідентичною до європейської, що означає необхідність приведення всієї нормативно-правової бази у відповідність до норм ЄС та прийняття ідентичних обов'язків технічних регламентів для обраних категорій продукції і, в майбутньому, підтримання регулярної ідентичності шляхом прийняття всіх змін, що будуть законодавчо запроваджені в ЄС [5].

Треба зауважити, що ПВЗВТ з ЄС стосується не тільки торгівлі, вона набагато ширша та глибша. Ця угода буде приносити результати із року в рік все більше. Чим більше наше законодавство, наші процеси сертифікації, стандартизації будуть відповідати вимогам ЄС, тим більше позитивних результатів це буде приносити для економіки та росту експорту нашої держави.

Якщо, тільки поглянути на цифри нашого експорту в ЄС за 2016 рік, це не буде відображати всього економічного ефекту, який ми маємо від цієї угоди. Однак навіть ці цифри говорять, що угода працює. За 11 місяців (березень 2016 – січень 2017) експорт товарів в країни ЄС збільшився на 3,1% (або на 372,3 млн. дол.). І в цілому складає 12,201 млрд. дол., товарообіг виріс на 6,3%.

Питома вага ЄС в торгівлі товарами та послугами за 9 місяців 2016 року склала 39,8%.

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

Для деяких наших галузей ЄС став основним торговим партнером. Наприклад, це легка промисловість, більше 84% продукції експортується в ЄС. По переробці деревини експортуємо в ЄС 50%. Машинобудування – також біля 50% [3].

При створенні зон вільної торгівлі України з іншими країнами, перш за все, треба зробити так, щоб вони не мали протиріч у товарообігу, тобто щоб із різних зон вільної торгівлі на Україну не хлинув потік однорідних товарів. Тобто треба узгоджувати групи товарів на правовому рівні. Це є важливим аспектом тому, що для того, щоб зони вільної торгівлі принесли Україні прибуток для національної економіки, необхідно брати до уваги те, щоб іноземні товари не витіснили з українського ринку вітчизняного виробника. Зони вільної торгівлі не повинні ставати конкурентами національній економіці, а, навпроти, сприяти підвищенню добробуту України на вигідних для неї умовах.

Інтеграційні процеси у сучасній економіці України набувають свого розвитку через створення зон вільної торгівлі нашою країною з іншими країнами, що є важливим для національної економіки та розвитку міжнародної торгівлі між державами.

Література:

6. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegraciji&catid=8&Itemid=350
7. Бібліотека економіста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://librari.if.ua/book/18/1490.html>.
8. Зануда А. Год свободной торговли с ЕС: оно того стоило? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-38734930>
9. Інтеграційні процеси та їх вплив на систему міжнародних економічних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/85274/ekonomika/integratsiyni_protseji_vpliv_sistemu_mizhnarodnih_ekonomichnih_vidnjsin
10. Угода про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Угода_про_зону_вільної_торгівлі_між_Україною_та_ЄС

Гуцалюк О.М.

кандидат економічних наук, доцент,

Пташко П.М.

студент групи ОКД-16-СК-3

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ХАРАКТЕРИСТИКА КОРПОРАТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ УТВОРЕНЬ

Розширення тенденцій взаємопроникнення економік різних країн світу в умовах глобалізаційних викликів, ускладнення ведення конкурентної боротьби суб'єктами господарювання в умовах зростання динамічності зовнішнього середовища, об'єктивна потреба оптимізації параметрів бізнес-процесів національних товаровиробників за критерієм ефективності виконуваних операцій в умовах мінливості вимог споживачів актуалізують питання формування дієвих механізмів управління підприємством. При цьому, функціонування таких механізмів обов'язково має враховувати критерій економічної безпеки діяльності суб'єктів господарювання. В інакшому випадку менеджменту підприємств буде неможливо підтримувати наступність його діяльності впродовж тривалого періоду часу. Відразу зазначимо, що як підтримка безпеки, так і, наприклад, покращення конкурентних позицій на

ринку вимагає наявності певних ресурсів та ефективних практик роботи з такими ресурсами. Існує багато шляхів акумулювання достатньої кількості ресурсів, одним з яких є активізація інтеграційних чи коопераційних процесів. На жаль, залучення підприємства до інтеграційної взаємодії не лише підсилює його ринкову владу чи додає переваг у ринковому позиціонуванні. Слід враховувати, що виникають інтеграційні ризики, розширюється перелік загроз діяльності підприємств, які коопераційні відносити, та взагалі виникають нові специфічні для інтегрованого об'єднання загрози. За таких умов вельми цінними постають розробки орієнтовані на забезпечення економічної безпеки таких інтегрованих об'єднань підприємств.

В основу виділення субмеханізмів покладено розробки Ю.А. Локтіонової [3], щодо виокремлення в рамках єдиного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства ряду складових, що відповідають за захист від загроз, регулювання діяльності та резервування. Відповідне розширення переліку таких механізмів та визначення особливостей їх реалізації в умовах різного типу ВЕВС представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика корпоративних механізмів забезпечення економічної безпеки для різного роду інтеграційних утворень [1]

Субмеханізм забезпечення економічної безпеки	Вид інтеграційної взаємодії			
	Окреме підприємство без інтеграційної взаємодії	Жорсткий інтегрований холдинг	Конгломератне об'єднання на основі майнових відносин	М'яке інтеграційне об'єднання з спільними цілями
Механізм захисту (МЗЕБ ^{ЗАХ})	Підтримка заданого режиму роботи, стійкості діяльності та планових орієнтирів. Реакція безпосередньо на загрозу	Узгоджена робота всіх учасників холдингу. Орієнтація управління на консолідованих рівень безпеки	Відокремлена робота механізму для кожного з учасників, але з можливістю перерозподілу фінансових ресурсів між учасниками ВЕВС	Відокремлена робота механізму для кожного з учасників. Спільне вироблення реакції лише для значних загроз для ВЕВС в цілому
Механізм регулювання (МЗЕБ ^{РЕГ})	Реакція на загрозу як трансформація параметрів діяльності та зміни практик роботи з ресурсами при незмінних цілях	Аналогічна окремому підприємству робота механізму як зміна характеристик бізнес-моделі холдингу	Можливість залучення до процесу регулювання ресурсів інших учасників ВЕВС чи прийнятих ними практик роботи з ресурсами	Відокремлена робота механізму для кожного з учасників. Діє в рамках визначеної системи угод між учасниками
Механізм компенсування (МЗЕБ ^{КОМ})	Вплив загроз передбачає перегляд системи цілей та/або правил й принципів діяльності. Можливі структурні зміни	Розподіл впливу загроз вздовж ієрархічної побудови холдингу, тобто компенсація загроз всіма учасниками	Компенсування впливу відбувається за рахунок певної диверсифікації видів діяльності ВЕВС та можливості взаємної підтримки учасників	Обмежена робота механізму компенсування. Лише у разі виникнення загроз безпеці спільних видів діяльності
Механізм резервування (МЗЕБ ^{РЕЗ})	Формування додаткових фондів та резервів для збільшення «запасу міцності» системи та потенціалу протидії	Регламентация підходу до створення резервів як складова системи корпоративного управління ВЕВС	Консолідація ресурсів, переважно фінансових, в рамках системи відносин учасників ВЕВС. Визначається внутрішніми регламентами	Самостійне формування резервів для протидії загрозам учасниками ВЕВС. Обмежена консолідація ресурсів
Механізм активної протидії (МЗЕБ ^{АПП})	Розробка заходів впливу на стейкхолдерів, які сприяли виникненню загроз. Розробка контр-загроз	Формування контр-загроз діям стейкхолдерів на рівні корпоративного центру	Розробка системи протидії залежить від ступеню подібності бізнес-процесів та видів діяльності учасників ВЕВС	Розробка системи протидії визначається виробленими правилами взаємодії учасників ВЕВС

Переважає більшість дослідників оцінюють рівень економічної безпеки в певний момент часу, або у кращому випадку порівнюють рівень безпеки продовж певного періоду часу оперуючи при цьому дискретними значеннями. Для забезпечення бажаного рівня економічної безпеки потрібно мати механізм накопичення впливу загроз як сукупності причинно-наслідкових зв'язків між подіями.

Відповідно, прийняття орієнтації на зазначений динамічний підхід до розуміння параметрів впливу факторів загроз на економічну безпеку діяльності підприємства та потреба одночасного урахування можливості залучення підприємств до інтеграційної взаємодії розширюють поле наукових досліджень та потребують врахування при формуванні механізмів захисту ВЕВС.

Література:

1. Гуцалюк О. М. Корпоративні механізми забезпечення економічної безпеки великомасштабних економіко-виробничих систем / О. М. Гуцалюк, В. А. Череватенко // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 6 (192). – С. 60–71.
2. Левченко О. М. Методичні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу регіонів в контексті формування інноваційно-інтегрованих структур / О. М. Левченко, О. В. Ткачук // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету : Економічні науки. – Кропивницький : ЦНТУ, 2017. – Вип. 31. – С. 28–38.
3. Локтионова Ю. А. Механизм обеспечения экономической безопасности предприятия / Ю. А. Локтионова // Социально-экономические явления и процессы. – 2013. – № 3 (49). – С. 93–99.

Гуцалюк О.М.

кандидат економічних наук, доцент,

Скібіцький О.С.

студент групи АГ-17-1

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ ІНТЕГРАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ОБ'ЄДНАНЬ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Важливою складовою процесів утворення раціональної структурної побудови, підтримки ефективного та сталого функціонування корпоративного інтеграційного об'єднання (КІО) є забезпечення дотримання належних принципів, що базуються на загальних законах і закономірностях економічного розвитку (враховують перш за все організаційно-економічні аспекти концентрації активів, виробничих потужностей, кадрового потенціалу, ринкових можливостей та інших характеристик учасників інтеграційного співробітництва), а також на специфічних залежностях, які пов'язані із корпоративним характером та акціонерною природою походження КІО (табл. 1.). Наведена система принципів в цілому визначає зміст концептуального підходу щодо управління корпоративним інтеграційним розвитком об'єднань акціонерних товариств, який, в свою чергу, став передумовою для обґрунтування ряду положень, в рамках яких знаходить розкриття теоретико-методологічний базис вирішення даної наукової проблеми.

Таблиця 1

Окремі принципи організації та управління корпоративним інтеграційним розвитком об'єднань акціонерних товариств [1]

Принцип	Зміст та характеристика принципу
Загальноекономічні та загальноорганізаційні принципи	
Компетентнісний підхід	Інтеграційний розвиток являє собою процес об'єднання компетентностей його учасників, що відбувається безвідносно від наявних у них активів, ресурсів та навіть конкурентних переваг. Цільова спрямованість інтеграційного розвитку визначається можливостями забезпечення сталих конкурентних переваг на основі сформованих компетентностей.
Конкурентність розподілу ресурсів	Розподіл ресурсів між функціональними сферами діяльності, що виступають основою для формування певних цільових компетентностей, здійснюється відповідно до оцінки важливості та корисності цих компетентностей для усього об'єднання.
Компліментарності компетенцій	Орієнтація на підтримку та розвиток компетентностей, що забезпечують взаємодоповнення в ході взаємодії (максимізація компліментарного ефекту співробітництва).
Рекурсивність структурно-функціональної побудови	Необхідність періодичного (циклічного) перегляду змісту, розподілу відповідальності за виконання виробничо-господарських функцій в межах інтегрованої структури відповідно до змін внутрішніх та зовнішніх умов та вимог господарського середовища.
Єдність мотиваційного механізму	Для будь-якого учасника КІО цілком можливим є виникнення дихотомії загальних та локальних (індивідуальних) цілей. Запобігання виникненню (загостренню) або подолання ймовірних протиріч та суперечностей вимагає формування цілісного єдиного комплексу мотиваційних контурів окремих учасників КІО, поєднання яких утворює інтегрований мотиваційний механізм об'єднання.
Єдності соціокультурного простору	Забезпечення компліментарності параметрів учасників КІО та сформованих в об'єднанні компетентностей визначається (поза межами характеристик цих параметрів та компетентностей) єдністю соціокультурних норм, правил, традицій, що в комплексі формують відповідний внутрішній простір КІО.
Локальної раціональності та організованості (оптимізованості)	Цілі та мотиви участі певного учасника КІО у інтеграційному співробітництві мають бути однозначно зрозумілими та чітко усвідомленими ним, а також (водночас) не можуть у будь-якій мірі суперечити загальним цільовим настановам об'єднання. Структурно-функціональна побудова КІО має відповідати змісту, характеру, особливостям формування компетентностей, що відображають ієрархічну залежність зазначених цілей та завдань.
Відносна цінність ресурсів	Визначення цінності учасниками КІО наявних у окремих з них ресурсів, необхідних для підтримки певних компетентностей, прямо залежить від загальної оцінки корисності зазначених компетентностей. Така оцінка є, з одного боку, основою для визначення меж прояву економічної влади цих учасників, а з іншого – перерозподілу виконавських та розпорядчих прав, обов'язків та відповідальності (в разі періодичного перегляду цих оцінок).

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

Мінімізації витрат на підтримку компетенцій	Використання меншої кількості елементів ресурсів й інших складових забезпечення реалізації компетенції за для досягнення поставлених перед певним учасником КІО цільових орієнтирів. Передбачає орієнтацію не на боротьбу з наслідками дії факторів втрати стійкості життєдіяльності КІО, а на недопущення взагалі прояву цих факторів.
Мінімізація зовнішньо-системних протиріч	Відсутність протиріч у взаєминах учасників КІО (як елементів певної цілісної організаційно-економічної системи) являє собою важливий критерій стійкості його побудови. Відповідно до цього критерію, відсутність такого роду суперечностей має проявлятися як між учасниками КІО, так і при реалізації зовні сформованих в рамках КІО цільових компетентностей.
Вільного вибору варіанту поведінки	Вхідні до КІО учасники можуть самостійно (на власний розсуд) обирати напрямки використання своїх компетенцій, хоча ступінь такої самостійності підпорядковуватиметься рівню жорсткості форми утворення КІО. Отже, правила інтеграційної взаємодії є вагомими лише у разі їх сприйняття відповідними суб'єктами як обмежень для своїх дій (ступінь сприйняття визначає вагомість правил).
Сумлінність та справедливність	Виконання формальних або неформальних соціальних обов'язків учасниками КІО має носити повний та всебічний характер, який має ґрунтуватися на дотриманні вимог порядності та відданості при здійсненні ними певних функцій. Регулювання відносин всередині КІО спрямовується на забезпечення законних інтересів усіх його учасників.
Само-відтворення	Передбачає виділення у якості ознаки повторюваність трансакцій, що виконуються в межах формування цільових компетентностей. Принцип свідчить як про можливість удосконалення структурно-функціональної побудови КІО на ґрунті типізації умов корпоративного співробітництва, так і про широке сприйняття нею структури й функцій власних організаційних здібностей.
Принципи організації та управління корпоративним інтеграційним розвитком	
Імперативність індивідуальної поведінки	Корпорації (або їх квазі-уособлення) як учасники інтеграційних процесів являють собою тільки форму реалізації особистісних і групових інтересів осіб, волю яких ці корпорації уособлюють.
Збалансованість впливу	Управлінський вплив ґрунтується на гнучкому поєднанні процедур представництва (базуються на механізмі розподілу корпоративного контролю), які, проте, не можуть обмежувати ініціативу і повноваження відповідних управлінських органів корпорації.
Плюралізм (тимчасова цілісність)	Розподіл управлінсько-розпорядницьких повноважень виходить з позиції, відповідно до якої припускається можливість існування безлічі незалежних і незвідних форм і методів організації взаємодії, соціальних ролей і статусів, стратегій і моделей поведінки учасників КІО, свобода волі яких обмежується, по перше, вихідними умовами створення об'єднання, а по-друге, повноваженнями, що витікають із сформованого балансу корпоративного контролю в КІО.

Співробітництво та з'ясовність інтересів	Прийняття та реалізація управлінських рішень на основі визначених та визнаних пріоритетів та стратегічних рішень відносно довгострокового розвитку КІО, а також з дотриманням вимог попередженні корпоративних конфліктів. Прийняття рішень обов'язково повинно базуватися на досягненні балансу інтересів учасників КІО та мінімізації виникнення корпоративних конфліктів.
Колективність управління	Реалізація управлінських функцій при виробленні рішень, що стосуються корпоративного співробітництва, здійснюється на засадах максимального урахування індивідуальних і колективних рішень корпорантів.
Обґрунтованість та причетність	Повноваження учасників КІО визначаються спільнотою учасників на засадах встановлення значущості зробленого вкладу у формування цільових компетентностей. Залучення усіх зацікавлених учасників на усіх рівнях управлінського регулювання до вирішення проблем КВ, а також наявність вільного внутрішнього доступу до інформації щодо стану КІО.
Достатня розмаїтість стимулів	Однорідні моделі поведінки учасників КІО можуть бути сформовані за різними причинами та умовами. Необхідність забезпечення цілеспрямованої дії певних учасників передбачає генерування такого управлінського впливу, що здійснювався б з максимальною ймовірністю (і мінімальними витратами на примушення-мотивацію індивіду). Вирішення цього завдання передбачає ув'язку з кожною дією безлічі стимулів для виконання з метою визначення найбільш ефективного виконавця такого правила.
Ситуативна подвійність або єдність зовнішнього та внутрішнього	Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів формування та розвитку КІО знаходиться у складному діалектичному сполученні, дія якого (під впливом унікального поєднання факторів зовнішнього та внутрішнього середовища) або підсилюється, або частково компенсується. Відповідно до характеру такого поєднання вплив одних і тих же факторів при розподілі корпоративного контролю в рамках КІО може за різні обставини приймати різні форми.
Захист прав власності	Відносини інтеграційного співробітництва в межах КІО являють собою різновид відносин власності, тобто форму людських зв'язків, що виникають відносно використання корисних благ. Права власності визначають правила регулювання цих відносин та надають суттєвого впливу на поведінку учасників відносин власності. Основною формою затвердження прав власності в КІО є розподіл корпоративного контролю.

Узгодження інтересів та очікувань учасників КІО в рамках інтеграційного співробітництва має здійснюватися на основі збалансованого розподілу корпоративного контролю. Джерелом корпоративного контролю в рамках КІО в першу чергу є «сила компетентності», тобто здатність певної особи або групи осіб, що претендують на певну частку КК, формувати та успішно реалізовувати компетентності, що в свою чергу, дозволяють досягти певних цільових конкурентних переваг. Корпоративний контроль у КІО являє собою представницьку систему забезпечення, презентації та захисту інтересів зацікавлених осіб, що базується на використанні демократичних процедур узгодження та збалансування впливів, заснованих на визнанні корисності внеску учасників корпоративного співробітництва у створення групового портфелю компетентностей, для визначення стратегії розвитку об'єднання або окремих його учасників, ухвалення довгострокових та оперативних управлінських рішень тощо.

Література:

1. Гуцалюк О. М. Концептуальні засади управління корпоративним інтеграційним розвитком об'єднань акціонерних товариств / О. М. Гуцалюк // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України : електронне наукове видання. – 2017. – № 1. – С. 69–84.
2. Левченко О. М. Венчурні фірми як форма інноваційно-інтегрованих структур: їх переваги та недоліки / О. М. Левченко, І. О. Царенко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету : Економічні науки. – Кропивницький : ЦНТУ, 2017. – Вип. 32. – С. 271–280.
3. Попов О. Є. Теоретико-методологічні та концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму корпоративного управління : монографія / О. Є. Попов. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 360 с.
4. Управління інноваційною, інвестиційною та економічною діяльністю інтегрованих об'єднань та підприємств : монографія [за заг. ред. Л. М.Савчук]. – Дніпропетровськ : Пороги, 2016. – 520 с.

Черномаз К. Г.

*аспірант каф. «міжнародні економічні відносини»
Запорізького національного технічного університету*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ СВІТОВОЇ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Сучасний стан економіки України вимагає розробки нових підходів до формування і функціонування рівноважного розвитку економічних систем. Серед впроваджених державою законів та реформ розвитку економіки важливе місце займає механізм забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва, що відповідає загальнодержавним та світовим ринковим вимогам та спрямоване на забезпечення стабільного та взаємоузгодженого функціонування галузі.

Протягом останніх п'яти років аграрний сектор економіки України підтримує тенденцію до зростання. Частка у валовій доданій вартості країни становить 13%, при використанні основних засобів вартістю понад 100 млрд. грн. Галузь є одною з основних бюджетоутворюючих сфер економіки та займає друге місце у товарній структурі експорту (близько 40%). Також АПК – основне джерело надходження валюти в Україну та ключовий фактор у підтриманні торговельного балансу. Потенціал аграрної галузі в Україні величезний. Уже нині в сільському господарстві працюють майже 45 000 підприємств. З них близько 2500 — великих і середніх. Та поки рослинництво нарощує обсяги, вітчизняне м'ясо-молочне виробництво у періоді стагнації. В наслідок цього, провідні компанії АПК займаються виготовленням рослинної продукції, частка якої в загальному обсязі складає близько 69%. Діяльність лідируючих підприємств приносить їм щорічно близько 8 млрд.дол. доходу. Найбільшими агрохолдингами країни є: «Кернел», «UkrlandFarming», «Нібулон», «Миронівський хлібпродукт», «ViOil» [1].

Важливо зауважити, що значний вплив на розвиток сільськогосподарського виробництва особливо в умовах глобалізації має інвестування. Основними джерелами надходження капіталу в агросферу здебільшого є державне субсидювання, іноземне інвестування та вкладення коштів приватними підприємствами та фізичними особами (табл. 1).

Таблиця 1

Капітальні інвестиції в сільське господарство України 2013-2017 р.р. [3, 4]

рік	Види інвестування	с/г	росли ництво	твари ництво
2013	кошти державного бюджету, млн. грн.	861,09	658,73	202,36
	кошти іноземних інвесторів, млн. грн.	253,39	193,84	59,55
	власні кошти підприємств та фізичних осіб, млн. грн.	12485,31	9551,26	2934,05
	інші джерела фінансування	2146,12	1641,78	504,34
	Всього	15745,90	12045,61	3700,29
2014	кошти державного бюджету, млн. грн.	557,32	419,11	138,22
	кошти іноземних інвесторів, млн. грн.	454,58	341,84	112,74
	власні кошти підприємств та фізичних осіб, млн. грн.	13454,89	10118,08	3336,81
	інші джерела фінансування	2287,51	1720,21	567,30
	Всього	16754,30	12599,23	4155,07
2015	кошти державного бюджету, млн. грн.	1998,69	1491,03	507,67
	кошти іноземних інвесторів, млн. грн.	844,73	630,17	214,56
	власні кошти підприємств та фізичних осіб, млн. грн.	20222,02	15085,63	5136,39
	інші джерела фінансування	4013,45	2994,04	1019,42
	Всього	27078,90	20200,86	6878,04
2016	кошти державного бюджету, млн. грн.	4238,77	3259,61	979,15
	кошти іноземних інвесторів, млн. грн.	1300,42	1000,03	300,40
	власні кошти підприємств та фізичних осіб, млн. грн.	34475,83	26511,91	7963,92
	інші джерела фінансування	5027,39	3866,06	1161,33
	Всього	45042,40	34637,61	10404,79
2017	кошти державного бюджету, млн. грн.	6 517,18	5640,13	877,21
	кошти іноземних інвесторів, млн. грн.	3 724,11	3 222,93	501,26
	власні кошти підприємств та фізичних осіб, млн. грн.	44 689,27	38 675,18	6 015,18
	інші джерела фінансування	7 137,87	6 177,29	960,76
	Всього	62 068,43	53 715,53	8 354,41

Капітальні інвестиції в українську галузь сільського господарства в 2016 році склали 44 мільярди гривень, що є рекордом за всю історію незалежності країни і в 1,5 рази перевищує показник 2015 року. Досягнуті в 2016 році обсяги капіталовкладень у сільське господарство свідчать про високий рівень її інвестиційної привабливості. За даними прес-служби Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» така тенденція пов'язана з тим, що інвестори позитивно оцінюють рівень прибутковості своїх вкладень у майбутньому. Також на динаміку інвестицій вплинули перспективи збільшення експорту вітчизняної сільгосппродукції. Капітальні інвестиції в сільське господарство за січень-вересень 2017 року зросли на 37,8% в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. Згідно з інформацією прес-служби МінАП, головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно в межах 72% загального обсягу. При цьому

наголошується, що іноземні інвестори поки що не виявили помітної активності. Згідно даних Державної служби статистики, обсяг освоєних капітальних інвестицій в Україні в 2016 році становив 326,2 мільярда гривень, що в порівнянних цінах на 16,4% більше показника за аналогічний період 2015 року. За даними Міністерства аграрної політики і продовольства, експорт української аграрної продукції за підсумками 2016 року зріс на 4,5% порівняно з 2015 роком і становив 15,5 мільярда доларів (42,5% всього експорту України) [5].

Експорт сільськогосподарської продукції за січень-вересень 2017 року збільшився на 24,3% порівняно з відповідним періодом 2016 року і становив 13,07 млрд доларів. Прес-служба Мінагрополітики повідомляє, що це – 41,7% від загального експорту України. При цьому найбільше агропродукції Україна експортувала до країн Азії на суму 5,525 млрд дол. На другому місці – країни ЄС – 4,177 млрд дол., і третю сходинку займають країни Африки – 1,997 млрд дол. Найбільш вагомими в структурі експорту стали соняшникова олія – 24,8%, кукурудза – 18%, пшениця та суміш пшениці і жита – 14,45%, соя – 4,84%, ячмінь – 4,6% та насіння ріпаку – 4,6%.

Населення планети зростає, а отже росте і попит на продукти харчування, і тому сільське господарство лишатиметься перспективним напрямком розвитку для будь-якої країни. Україна у цьому плані має безліч переваг – сприятливі погодні умови, чорноземи, традиційна спеціалізація на агропромисловості. Не вистачає – модернізації виробництв, технологій, капіталу, «господарської руки». Лише за останні два роки інвестиції ЄБРР в українське сільське господарство склали близько півмільярда євро. Сьогодні в Україні розпочато процес дерегуляції в агросекторі. Міністерство аграрної політики та продовольства України за оцінками різних європейських та національних агентств є лідером у реформуванні підвідомчої йому сфери економіки, що сприяє зменшенню розриву між потенціалом агросектору та його фактичними виробничими показниками. Це збільшує інвестиційну привабливість напрямку. Наслідком цього є те, що аграрний сектор – єдиний за останні роки, що показує стабільний ріст та прибутковість.

Очікується, що привабливими для інвестування будуть не тільки прямі вкладення у виробництво продукції, а і у розвиток аграрної інфраструктури, розвиток водної логістики, систем зберігання врожаю та виробництво біопалива, оскільки аграрна інфраструктура на даний час є недостатньо розвиненою. Таким чином, в даному аспекті можна говорити одразу про декілька напрямків, які зацікавлять як внутрішнього, так й іноземного інвестора [6].

Ключове питання, яке хвилює всіх учасників ринку – це система розподілу дотаційних коштів в агросферу та її прозорість. Зі свого боку, Мінагрополітика готова максимально звузити свої повноваження в цьому процесі, передавши їх на місцевий рівень і під контроль галузевих асоціацій. Також напевно буде крос-перевірка процедури від учасників ринку - претендентів на дотації - а це найбільш скрупульозні й непідкупні аудиторі [7]. 19 жовтня 2017 року Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету було схвалено пропозицію до Проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» про скасування обмеження з 1 січня 2018 року виплати бюджетної дотації у розмірі не більше 150 млн грн за рік на одне підприємство.

Також у сучасних умовах господарювання для сільськогосподарських підприємств особливого значення набуває не лише збереження ринкових позицій, але й розвиток активної підприємницької діяльності, що базується на розширенні та освоєнні нових видів агробізнесу. У зв'язку із цим, необхідно активно розвивати диверсифікацію в АПК на рівні регіону, підприємств аграрного сектору, сільськогосподарських товаровиробників і господарств населення. Крім того активний взаєморозвиток

держави та бізнесу є необхідністю для значного прориву української аграрної продукції на зовнішніх ринках. Важливими напрямками державного регулювання агропродовольчого ринку у сучасних умовах розвитку мають стати заходи, спрямовані на: створення економічних умов захисту вітчизняного товаровиробника, розробку цільової програми сталого розвитку сільськогосподарських підприємств, соціальну підтримку малозабезпечених верств населення продуктами споживчої корзини, забезпечення фахівців сільського господарства житлом за рахунок розвитку іпотечно-земельного кредитування та стимулювання інноваційного підходу до розвитку агробізнесу у сільській місцевості, адаптацію європейських принципів управління сільськогосподарськими підприємствами, введення обов'язкових міжнародних стандартів та їх дотримання у виготовленні с/г продукції. Європейський вектор розвитку сприятиме формуванню успішної аграрної політики, що приведе до зміцнення позицій вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції в середині країни та на міжнародній арені.

Таким чином, проаналізувавши сучасний стан аграрного сектору економіки України, можна виділити як позитивні так і негативні чинники, що впливають на нього. Ресурсний потенціал має значні можливості для подальшого активного розвитку галузі, та державою мають бути прийняті реальні заходи, для створення сприятливих умов існування всіх галузей АПК. Це сприятиме товарам вітчизняних виробників переважати над продукцією іноземних компаній, дозволить вийти на світовий ринок, значно збільшити прибуток, та, відповідно, надходження коштів до бюджету, дасть змогу довести усьому світові статус лідируючої аграрної держави.

Література:

1. Аграрний сектор економіки України: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.vgolos.zt.ua/ahrarynyy-sektor-ekonomiky-ukrayiny-suchasnyy-stand-ta-perspektyvy-rozvytku/>
2. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
3. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/7644>
4. Інвестиції в сільське господарство в 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/agro/1805417-investitsiji-v-silске-gospodarstvo-v-2016-rotsi-syagnuli-rekordnih-44-milyardiv-griven-eksperti.html>
5. Перспективи-2017: чого чекати українському АПК в новому році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1426443-perspektivi-2017-chogo-chekati-ukrayinskomu-apk-v-novomu-roci>
6. Економіка України – 2017: більше зростання і менше інфляції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/392088/ekonomika-ukrayiny-2017-bilshe-zrostannya-i-menshe-inflyatsiyi>
7. Виконання бюджету АПК на цей рік провалено. Що може бути у 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/10/27/630536/>

Науменко Д.Г.
*студентка 5 курсу, група МФКп-171,
фінансово-економічний факультет*
Науковий керівник: **Кальченко О.М., к.е.н., доц.**
*Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів, Україна*

ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах постійного зростання конкуренції для кожного підприємства, яке намагається зайняти та утримати стійке положення на ринку, першочергове значення має ефективно функціонуюча система фінансового менеджменту. При цьому, в процесі стратегічного планування та управління, менеджмент має прогнозувати тенденції розвитку суб'єкта господарювання та зовнішнього середовища і послідовно вибудовувати ефективну піраміду фінансового управління підприємством.

Удосконалення системи управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства, підвищення його прибутковості потребують систематичного оцінювання динаміки фінансових результатів та аналізу основних факторів, які впливають на формування чистого прибутку. Дані такого аналізу використовують для пошуку резервів зростання прибутковості, а також ураховуються в удосконаленні процесів планування і прогнозування діяльності підприємства [3, с 238].

Загалом, система фінансового менеджменту повинна забезпечувати для керівництва прозорість фінансового стану і руху фінансових ресурсів, формування найбільш вигідних варіантів фінансових планів, оперативний облік фактичної фінансової інформації, контроль відхилення від плану тощо. Це надасть змогу сформуванню взаємопов'язаних фінансових планів для всіх напрямків діяльності, структурних підрозділів та підприємства в цілому.

З метою підвищення ефективності формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, доходів та накопичень дедалі більшого значення набуває раціональне управління фінансами, проведення системи заходів автоматизації управлінської звітності. Це дає змогу оперативно відстежувати рух та цільове використання коштів, планувати та прогнозувати розвиток підприємства, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення. Систему управління фінансовими ресурсами підприємства вважають ефективною тільки в тому разі, коли вона дає змогу не тільки раціонально використовувати наявні ресурси, а й забезпечувати активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства[2, с. 56].

Стосовно механізму прийняття управлінських рішень, будь-який бізнес можна розділити на три сфери: інвестиційну, виробничу і фінансову (рис. 1).

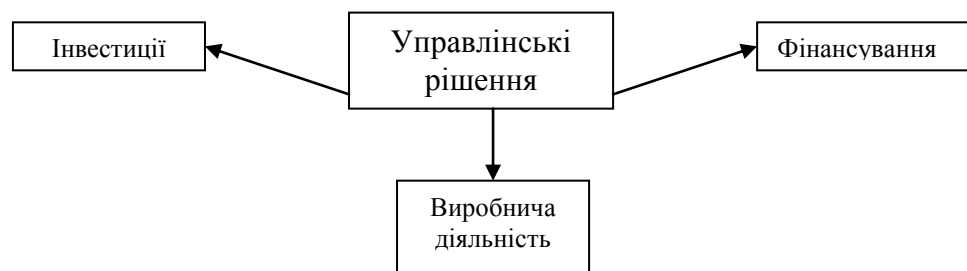

Рис. 1. Основні сфери прийняття управлінських рішень

В кожній сфері фінансовий менеджмент має свої специфічні завдання. В інвестиційній сфері вони полягають: по-перше, у формуванні достатнього обсягу фінансових ресурсів для забезпечення нормальної виробничої діяльності за найнижчою ціною; по-друге, у виборі та виконанні інвестицій на основі ґрунтовного економічного аналізу й менеджменту.

У сфері виробничої діяльності – це забезпечення прибуткової поточної діяльності за допомогою ефективного використання всіх наявних ресурсів.

У фінансовій сфері головні завдання полягають в:

- оптимізації розподілу отриманого прибутку;
- обережному фінансуванні бізнесу, за якого свідомо поєднується користь і ризик у використанні зовнішнього кредиту [3, с 237].

На сучасному етапі економічного розвитку України, забезпечення конкурентоспроможності підприємства можливе тільки при переході з традиційного на інноваційний тип господарської діяльності. Тому дедалі більше підприємств встають на шлях розроблення та впровадження різноманітних інноваційних проектів та програм. У табл.1 представлено дані, що характеризують інноваційну активність підприємств України у 2007-2016рр.

Таблиця 1

Інноваційна активність підприємств України у 2007-2016 рр.

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат, млн. грн.	у тому числі за напрямками, млн. грн.					
			дослідження і розробки	у тому числі		придбання інших зовнішніх знань	придбання машин обладнання та програмного забезпечення	інші витрати
				внутрішні НДР	зовнішні НДР			
2007	14,2	10821,0	986,4	793,5	192,9	328,4	7441,3	2064,9
2008	13,0	11994,2	1243,6	958,8	284,8	421,8	7664,8	2664,0
2009	12,8	7949,9	846,7	633,3	213,4	115,9	4974,7	2012,6
2010	13,8	8045,5	996,4	818,5	177,9	141,6	5051,7	1855,8
2011	16,2	14333,9	1079,9	833,3	246,6	324,7	10489,1	2440,2
2012	17,4	11480,6	1196,3	965,2	231,1	47,0	8051,8	2185,5
2013	16,8	9562,6	1638,5	1312,1	326,4	87,0	5546,3	2290,9
2014 *	16,1	7695,9	1754,6	1221,5	533,1	47,2	5115,3	778,8
2015 *	17,3	13813,7	2039,5	1834,1	205,4	84,9	11141,3	548,0
2016 *	18,9	23229,5	2457,8	2063,8	394,0	64,2	19829,0	878,4

* дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції;

Як бачимо з наведених даних, загалом за досліджуваний період питома вага підприємств, що проводили інноваційні заходи, відносно стабільна, хоча і не перевищувала 16-18 %. При цьому, загальна сума витрат коливалась і в 2016р. суттєво збільшилась (від мінімального значення 7695,9 млн. грн. у 2014р. до 23229,5 млн.грн. у 2016р), тобто більше ніж у 3 рази, а співвідношення внутрішніх науково-дослідних робіт до зовнішніх становить 5 до 1 у 2016р. Як видно з даних, представлених у табл. 2, переважна кількість витрат на інноваційні заходи здійснювалась за рахунок власних джерел підприємств, у 2015 році власні джерела становили 97,2% загальних витрат, що є найбільшим значенням за досліджувані 10 років, тоді як мізерні кошти залучалися від іноземних інвесторів, що говорить про непривабливість українського бізнесу для інвесторів.

Таблиця 2

Джерела фінансування інноваційної діяльності на підприємствах України у 2007-2016 рр. [4]

Рік	Загальна сума витрат, млн. грн.	У тому числі за рахунок коштів:							
		власних		державного бюджету		іноземних інвесторів		інші джерела	
		млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%
2007	10821,0	7969,7	73,7	144,8	1,3	321,8	0,0	2384,7	22,0
2008	11994,2	7264,0	60,6	336,9	2,8	115,4	0,0	4277,9	35,7
2009	7949,9	5169,4	65,0	127,0	1,6	1512,9	0,2	1140,6	14,3
2010	8045,5	4775,2	59,4	87,0	1,1	2411,4	0,3	771,9	9,6
2011	14333,9	7585,6	52,9	149,2	1,0	56,9	0,0	6542,2	45,6
2012	11480,6	7335,9	63,9	224,3	2,0	994,8	0,1	2925,6	25,5
2013	9562,6	6973,4	72,9	24,7	0,3	1253,2	0,1	1311,3	13,7
2014 *	7695,9	6540,3	85,0	344,1	4,5	138,7	0,0	672,8	8,7
2015 *	13813,7	13427,0	97,2	55,1	0,4	58,6	0,0	273,0	2,0
2016 *	23229,5	22036,0	94,9	179,0	0,8	23,4	0,0	991,1	4,3

* дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції;

Для здійснення більшості завдань, що стоять перед підприємством, необхідна реорганізація системи його управління на основі нових управлінських технологій. З цією метою підприємство неминуче приходять до реалізації інноваційних підходів в системі управління фінансами, що для значної кількості великих підприємств означає фінансове реформування і реструктуризацію.

Автоматизація фінансів – найсучасніша тенденція в управлінні як підприємством загалом, так і фінансами зокрема. Автоматизована система – це основний крок до ефективного управління та розвитку бізнесу, яка необхідна, передусім, організаціям, що динамічно розвиваються і прагнуть зайняти лідируючі позиції на ринку.

Автоматизовані системи управління фінансами підприємства дають змогу керівникам різних ієрархічних ланок оперативно отримувати інформацію про результати фінансово-господарської діяльності підприємства, а також здійснювати контроль доходів і витрат, і таким чином істотно підвищити свій прибуток та успішно реалізовувати інвестиційні проекти [1, с. 91].

Виходячи з практичного досвіду українських підприємств, можна стверджувати, що під час становлення фінансового менеджменту на підприємстві, орієнтованому на інноваційний розвиток передусім необхідна постановка внутрішнього управління, яка охоплює такі заходи:

- перебудову всього механізму управління підприємством з врахуванням необхідності впровадження служби інноваційного управління фінансовими ресурсами;
- розробку організаційних структур управління з розподілом виробництва на бізнес-одиниці;
- організацію роботи фінансового менеджменту з чіткою системою інформаційного обміну, що сприятиме оперативному реагуванню на зміну внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства;
- автоматизацію фінансових розрахунків, яка має бути підкріплена засобами сучасних інформаційних технологій.

Таким чином, фінансове управління розвитком підприємства на основі інноваційного підходу має бути системою принципів і методів розробки і реалізації

управлінських рішень, пов'язаних з фінансуванням процесу функціонування і оновлення, структурних та якісних змін в діяльності суб'єкта господарювання та організацією грошового обороту, що призводить до збільшення вартості активів та зростання темпів господарського розвитку.

Література:

1. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком: монографія / С. М. Ілляшенко, П. Г. Перерва/ за ред. д.е.н., професора С. М. Ілляшенка. – Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2015. – 144 с.;
2. Заварзіна Т. В. Вдосконалення поняття "Фінансове управління інноваційним розвитком підприємства"/ Т. В. Заварзіна // Ефективна економіка: фахове видання. – 2011. – № 11.;
3. Шкробот М.В. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємств/М.В. Шкробот // Маркетинг і менеджмент інновацій : зб. наук. праць. – 2015. – № 3.;
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Француз Т.Л.

студентка 5 курсу

Факультет ЦП та ПК

Керівник: Дерій Ж.В., д.е.н., професор

кафедри теоретичної та прикладної економіки

Чернігівського національного технологічного університету

ПРОБЛЕМИ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ

Створення агломерацій стає ключовим інструментом розвитку країни та її територій, забезпечує високу якість життя населення, створює комфортне середовище для розвитку бізнесу і підвищує конкурентоспроможність країни як єдиного цілого [1, с. 283].

На сьогоднішній день проблеми міських агломерацій не обмежуються ресурсним забезпеченням, інституційними, соціально-трудовами та комунальними проблемами.

Як об'єкт управління міські агломерації є складними динамічними системами, що самоорганізуються, концентрують значні обсяги ресурсів, значною мірою впливають на розвиток регіонів й економіки країни в цілому і тому потребують розробки особливих підходів до вирішення проблем управління їх функціонуванням та розвитком.

Сучасне місто з його потужною соціально-економічною та інженерно-технічною інфраструктурою стає одним з головних винуватців деградації навколишнього середовища. Міста дають 80% всіх викидів в атмосферу і 3/4 глобального обсягу забруднень. Всі міста світу щорічно виробляють до 3 млрд. т твердих відходів. При цьому забруднюючий вплив великих міських агломерацій простежується на відстані 50 кілометрів від них. Відповідно, вони змінюють природне середовище формуючи антропогенний ландшафт великих територій. Основними джерелами забруднення міського середовища є автотранспорт та промислові підприємства.

Слід зазначити, що міські агломерації з густотою населення більше ніж 10 тис. чол./км² (такі як Дакка, Мумбаї, Карачі, Маніла, Лагос та ін.), які розташовані переважно в країнах, що розвиваються, внаслідок того, що на обмеженій території проживає занадто велика кількість населення, стикаються з низкою проблем, таких як погіршення санітарних умов, перенаселення, забруднення повітря, транспортні проблеми та ін. [1, с. 284].

У даний час у великих міських агломераціях України проживає близько 36% населення. До великих міських агломерацій відносяться: Київська, Харківська, Донецько-Макіївська, Дніпропетровська, Одеська, Криворізька, Львівська, Горлівсько-Єнакіївська, Чернівецька, Центральна-Луганська (Алчевсько-Стаханівська), Вінницька, Івано-Франківська, Краматорська, Тернопільська, Хмельницька, Південно-Луганська, Херсонська [2, с. 23].

Міські екологічні проблеми в країнах, що розвиваються (Україна в тому числі), діляться на дві категорії: неефективні режими використання ресурсів, таких як вода, житло, або енергія; обмежений потенціал подолання забруднення і затоплення [3, с. 236-237].

Значним внеском у стан довкілля, зокрема забруднення навколишнього середовища великих міст та міських агломерацій є електромагнітне забруднення. Електромагнітне забруднення навколишнього середовища, поряд з радіаційним та хімічним, є вагомим фізичним фактором негативного впливу на населення. Радіаційне та хімічне забруднення через природні процеси та закриття підприємств відповідного профілю мають тенденцію до зниження, але спостерігається тенденція до зростання електромагнітного навантаження через низку об'єктивних та суб'єктивних чинників.

До об'єктивних чинників зростання електромагнітного навантаження належить підвищення енергонасиченості будівель та споруд виробничого, адміністративного та побутового призначення (зростання кількості засобів інформаційних технологій, пральні машини, мікрохвильові печі тощо) [3, с. 182].

Щодо забруднення атмосфери, то для міських агломерацій це є також однією з найважливіших проблем. Адже для них характерні: низька частка природних резерватів та заповідних територій, високі показники забруднення середовища пересувними засобами в центральних районах агломерації та значний рівень забруднення стаціонарними засобами на периферії. Залишається проблемою надмірний рівень забруднення середовища центральних ядер викидами транспортних засобів, що відбувається внаслідок замкненості на них транспортних магістралей та недостатнього розвитку екологічно чистих видів комунікацій [4, с. 303].

Щодо санітарного стану міських агломерацій, то величезною проблемою є стічні води, які потрапляють в природні водойми. Стічні води характеризуються великими об'ємами та різноманітністю хімічного складу, які утворюються за рахунок господарської та побутової діяльності. Найбільша концентрація токсичних речовин спостерігається у стічних водах багатьох виробництв фарбників, паперово-целюлозної промисловості та виробництва пластмас, а знешкодження їх потребує складних і дорогих технологій. Часто забруднювачі містять таку високотоксичну речовину, як сірководень, викиди якого взагалі не припустимі [3, с. 99].

Місто має виконувати свою головну функцію, яка полягає у створенні сприятливих умов для розвитку власних сил людини, без вирішення цього завдання не лише людина приречена на жахливе існування, а й саме місто [5, с. 238].

Таким чином, міські агломерації мають ряд проблем, які значно впливають як на розвиток міста, так і на стан навколишнього середовища та людей, які в них проживають. Адже, людина має жити в гармонії з природою, раціонально

використовувати обмежені природні ресурси, вміти належним чином взаємопов'язувати дві системи: міську та природну.

Література:

1. Конкурентоспроможність міських агломерацій: світові тренди та перспективи формування в Україні / В.М. Осипов, М.С. Кукош // Економічні інновації: Зб. наук. пр. — Одеса: ІПРЕД НАН України, 2014. — Вип. 57. — С. 283-296. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.
2. Економіко-правові проблеми розвитку великих міст та агломерацій в Україні : [монографія] / С.В. Богачов, М.В. Мельникова, В.А. Устименко та ін. — Харків: Видавництво «НТМТ», 2015. — 247 с.
3. Елементи сучасної урбоекології: Навчальний електронний посібник / О. Запорожець, Я. Мовчан, В. Гавриленко, Р. Гаврилюк, А. Гай, Д. Гулевець [та ін.] - К., НАУ, 2015. - 265 с.
4. Гладкий О.В. Наукові основи суспільно-географічних досліджень промислових агломерацій: Монографія. / Гладкий О.В.; [за ред. С.І. Іщука]; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — К.: ВГЛ «Обрії», 2008. — 360 с.
5. Костко Н.А. Социальное управление городом: методологические основы исследования и тенденции развития / Н.А. Костко // Вестник РУДН. — 2005. — № 6–7. — С. 237-245.

Овсяк Є. В.

студент групи ГФз-213м

Запорізький національний технічний університет

м. Запоріжжя, Україна

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

Глобалізація світової економіки створює нові умови для інтенсифікації міграційних процесів і сприяє глибоким перетворенням у структурі міграційних зв'язків країн та регіонів світу. В умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів посилилась міграція робочої сили, як континентальна, так і міжконтинентальна.

Серед причин, що впливають на міграцію, вирізняють неекономічні та економічні. До першої групи включаються політико-правові, релігійні, етнічні (з'єднання сімей і переїзд на історичну батьківщину), екологічні, освітньо- культурні та психологічні чинники. До економічних факторів слід віднести насамперед наявність країн із різним рівнем соціально-економічного розвитку, що викликає переміщення робочої сили із бідних країн до країн з високим рівнем життя; стан національного ринку праці й тенденції його розвитку; структурну перебудову економіки, яка супроводжується зростанням потреб у робітниках високої кваліфікації, з одного боку, та наявністю структурного безробіття, з іншого; зростання масштабів міграції капіталу, функціонування ТНК, спільних підприємств тощо.

Визначаючи причини світової міграції слід розрізняти необхідні та достатні умови її здійснення. Економічні чинники створюють необхідні умови, однак самі по собі вони не можуть вважатися достатніми умовами трудової міграції. Це означає, що при наявності економічних чинників, міграція може й не відбутися доти, доки певна подія в особистому житті не прискорить її і не стане поштовхом до руху. Отже, домінуюча роль належить економічним чинникам, які діють у взаємозв'язку й взаємозалежності з іншими факторами.

Міграційна проблема є глобальною, а глобальність її визначається тим, що переміщення населення між державами стосується всіх континентів земної кулі. Розв'язання її можливе за умови поєднання зусиль усієї міжнародної спільноти.

У силу економічних причин основні потоки мігрантів завжди спрямовувалися з країн із низькими особистими доходами в країни з більш високими доходами. Традиційно виділяють такі країни та регіони, які є точками тяжіння мігрантів з інших країн: США, Канада, Австралія, Німеччина, Італія.

Як найбільш економічно розвинена країна, США є основним напрямком міграції як низькокваліфікованої, так і висококваліфікованої робочої сили. Щороку до країни приїжджає більше іммігрантів, чим в усі інші країни, разом узяті. Основні потоки низькокваліфікованої робочої сили спрямовуються в США з прилеглих латиноамериканських країн – Мексики, країн Карибського басейну. Висококваліфіковані працівники іммігрують у США практично з усіх країн світу, включаючи Західну Європу, Латинську Америку, Росію, Індію та інші. Найбільш розвинені західноєвропейські країни притягують робочу силу з арабських країн Північної Африки і Близького Сходу, країн Африки на південь від Сахари і т.д.

Україна є також активним учасником Світових міграційних процесів. Головною причиною трудової еміграції з України можна вважати соціально-економічну. Ця обставина змушує громадян України шукати гідних умов існування, розвитку та відтворення робочої сили

Причинами еміграції з України є:

- відсутність довгострокової стратегії розвитку національної економіки;
- зниження темпів зростання ВВП та інфляційні процеси;
- гібридна війна на Сході;
- високий рівень безробіття у країні (у тому числі прихованого);
- різниця в умовах життя і рівні заробітної плати в Україні та країнах Заходу;
- відсутність перспектив професійного зростання;
- корупція в країні та інерційна поведінка владних структур.

Еміграційні процеси в Україні, як і в світі, мають наслідки подвійного характеру. Зокрема до позитивних відносимо прямі та непрямі інвестиції в економіку, накопичення професійного досвіду, культурний обмін, розширення світогляду, набуття свідомості та розуміння реальних умов ринкової економіки розвинутих країн, вивчення іноземних мов. Негативним явищем є залежність економіки від зовнішніх надходжень, демографічні та соціальні зміни. Отже, трудова еміграція як явище сучасного світу призводить до позитивних та негативних наслідків для країн-донорів та країн-рецепієнтів. Основним завданням національної робочої сили, яка працює за кордоном, використання набутого досвіду та культурно-комунікативних навичок задля використання в Україні.

Внутрішня міграція, тобто переміщення в кордонах окремих держав, не менш важлива для економічного та соціального розвитку ніж міждержавна. Внутрішня міграція в Україні, як правило, здійснюється у великі міста з сіл та малих міст. Важливо зазначити, що на сучасному етапі спостерігається і зворотний процес «місто-село», який пов'язаний із інтенсивним розвитком аграрного сектору в регіонах півдня нашої країни. Гібридна війна на сході України змінила традиційний потік міграції «захід-схід», який існував до війни, на міграцію робочої сили із сходу в різні частини української держави, а також за кордон.

На сході країни, переважно в Донецькій та Луганській областях, перед громадянами постала проблема міграції з небезпечних для життя районів, де військове протистояння не дає змоги вести активну трудову діяльність та немає впевненості в особистій безпеці й безпеці своїх близьких.

Отже, міграційні процеси стають значущим чинником розвитку окремих національних економік. Це зумовлює необхідність ґрунтовної оцінки причин і закономірностей розвитку явища, визначення характеру змін у підходах до

стимулювання або протидії міграції, а також постійного вдосконалення системи регулювання міжнародних міграційних процесів на глобальному і національному рівнях.

Для сучасної міграційної ситуації у світі характерно формування взаємозалежності між промислово розвиненими країнами та країнами, що розвиваються [1, с. 247], коли перші надають другим робочі місця і можливість заробітку у своїх країнах, а другі слугують постачальником робочої сили, якої потребують розвинені країни

Україна є одним із найбільш активних учасників міжнародних міграційних процесів. Враховуючи неоднозначність і загрозливий характер впливу стрімкого зростання трудової міграції на економіку країни, у національну міграційну політику необхідно внести істотні корективи. Регулювання міграційних процесів повинно стати невід'ємною складовою національної стратегії розвитку та сприяти розв'язанню демографічних і економічних проблем [2]. Таким чином, виходячи із вищезазначеного, слід констатувати, що ситуація, яка склалася в Україні у міграційній сфері, є новим викликом сучасності, від вирішення якої залежить успіх заходів щодо подолання системних кризових явищ в її економіці й перспективи інтеграційних процесів у глобальний простір.

Література:

1. Дергач А. В. Досвід країн ЄС в управлінні міграційними потоками / А. В. Дергач // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». – 2013. – № 3. – С. 247-252.
2. Кшиштоф П. Характеристика концепції міграційної політики України та напрями її розвитку / П. Кшиштоф // Наукові праці МАУП. – 2013. – № 2(37). – С. 66-71.

Бандюк А.М.
студентка групи ОА-14 факультету обліку та фінансів
Науковий керівник – к.е.н., доц. Лисенко А.М.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Упродовж останніх десятиліть у розвитку світової економіки домінують процеси міжнародної економічної інтеграції, які визначають напрями та пріоритети інтернаціоналізації господарського життя, формують середовище глобальної конкуренції, здійснюють вплив на стратегічні інтереси регіонів та країн світу.

Економічну інтеграцію слід розглядати як процес економічної взаємодії країн, який призводить до зближення господарських механізмів, розвитку стійких економічних зв'язків, сприяє формуванню міждержавних угод та регулюється міждержавними органами. Її метою є нарощування обсягів та розширення асортименту товарів та послуг на основі і в результаті забезпечення ефективності господарської діяльності. При загальності цілей інтеграційні процеси в Європі мають свої особливості, що потребує необхідності дослідження перспектив участі у них України.

У розвитку інтеграції в Україні важливу роль відіграє її співпраця з такими міжнародними організаціями як Європейський Союз, Митний союз, СОТ, ООН, а також з фінансовими інституціями (МВФ та Світовий Банк) [3, с. 123]. Проте в країні на даний час домінують ресурсна без високотехнологічного виробництва та інтелектуально-донорська моделі економічного відтворення, які призводять до виснаження ресурсів, відтоку факторів виробництва національної економіки за кордон та унеможливають забезпечення належного рівня добробуту населення.

Враховуючи потенційні внутрішні можливості та економічні реалії, в Україні слід терміново розпочати реалізацію стратегії випереджаючого розвитку економіки на основі активізації інноваційних чинників. При цьому не варто ідеалізувати стартові можливості національної економіки, оскільки інноваційні перетворення тісно пов'язані причинно-наслідковими зв'язками із наявністю й ефективним залученням значного обсягу фінансових ресурсів. Так, лише для зміни структури економіки на 1% необхідні капіталовкладення, еквівалентні 2-3% ВВП. Це свідчить про те, що в наукоємні галузі необхідно залучати прямі іноземні інвестиції [1, с. 47].

У той же час, структурний розвиток національної економіки не відповідає загальносвітовим тенденціям. Регуляторні механізми, що застосовуються у сфері зовнішньоекономічної діяльності, деформують економічне середовище, в якому доводиться працювати суб'єктам господарювання, внаслідок чого стримується розвиток експортного потенціалу країни. Тому виправлення зазначених невідповідностей має стати одним із важливих пріоритетів економічної політики уряду.

Інтегруючись до світового економічного простору, уряд України повинен забезпечувати реалізацію економічної політики, спрямованої на створення як державних, так і ринкових інститутів, що сприятимуть поширенню інновацій та формуванню експортного потенціалу. Головним фактором підвищення рівня конкурентоспроможності нашої держави є забезпечення прискореного розвитку профільних науково- і техномістких галузей (аерокосмічна, виробництво нових матеріалів, окремі виробництва у фармацевтичній, електронній та електротехнічній промисловості), здатних ефективно конкурувати на міжнародних ринках і стати основою високотехнологічного зростання.

В українському експорті промислових товарів частка високотехнологічної продукції не перевищує 5%, тоді як світовий середньостатистичний рівень становить 21% [2, с. 126]. Варто зазначити, що незначне коло від загальної кількості зареєстрованих підприємств приймає участь в інноваційній діяльності [4, с. 39]. Цим пояснюється необхідність удосконалення державної системи підтримки й стимулювання розвитку експортного потенціалу з урахуванням міжнародного досвіду та орієнтації на забезпечення сучасної інфраструктури, основаної на новітніх інформаційних технологіях, на формування сприятливого для національних товаровиробників бізнес-середовища.

Досвід технологічно розвинутих країн свідчить, що необхідне органічне поєднання ринкових методів стимулювання науково-технічної діяльності та методів державного регулювання інноваційного розвитку. Стратегічними напрямками розвитку інтеграційних процесів в Україні в умовах формування інноваційної моделі економіки є: активізація та підвищення ефективності венчурних підприємств, які можуть оперативнo розв'язувати проблеми розробки і доведення нововведень до стадії промислового зразка; створення спеціалізованих установ та організацій зі сприяння впровадженню інновацій, організація їх ефективної роботи; модернізація системи підтримки інноваційних процесів за допомогою механізмів податкової і грошово-кредитної політики.

Література:

1. Карп'юк О.П. Національні моделі стимулювання інноваційного процесу / О.П. Карп'юк // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3. – С. 46-50.
2. Козлова А.І. Інноваційна модель розвитку економіки України: міжнародні пріоритети / А.І. Козлова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – №725. – С. 126.
3. Манів З.О. Регіональна економіка : навчальний посібник / З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів. – Львів : Магнолія, 2011. – 639 с.
4. Соскін О.І. Теоретико-методологічні аспекти аналізу національної економічної моделі / О.І. Соскін // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 36–45.

Зарубіжний досвід формування та розвитку інноваційно-інтегрованих структур

Gechbaia B.

*Dr. of Economics, Associated Professor,
Batumi Shota Rustaveli State University, Batumi, Georgia
National Institute of Economic Research, Batumi, Georgia*

THE KINDS OF INVESTMENT RISKS IN REALIZATION INNOVATION PROJECTS

According to the formation of investment portfolio, the investment process becomes importantly easier at the expense of reducing its stages. In the foreign literature dedicated to this problem, they differ following stages of the investment process: (1) selection of the investment policy; (2) analyzes of the investment market; (3) re-inspecting the portfolio of the securities; (4) estimating the investment effectiveness [2, p. 3-4].

At the *first stage* they define the investment goals and the volume of the necessary sources for its realization, also the quality of risk and profitability for every financial instrument. Selecting those financial assets of the potential kind, which may be included into the portfolio, fulfils this stage. At the *second stage*, they concretize the rate of value of the securities' separate kinds on the foundation of marketing conjuncture formed at the concrete moment and provide the prediction of the share rates' dynamic of the concrete firm. Such kind of approach is called technical analyze. Basing on the got data they conduct fundamental analyzes. Its essence is analyzing the brought value of all those cash money flows, which is expected to get by the owner of the financial asset. *Third stage* of the investment includes selecting concrete assets for the investors, also defining the optimal proportions between the assets in the bounds of investment capital. The bases of it are selection, selection during the operations and the diversification of risk according to total profile. The *fourth stage* concerns the periodical estimation of the current portfolio according to the changing the investor's goals and its deviation from the optimal portfolio. After this selling of the part of purchased securities and buying new ones become possible. At the *last (fifth) stage* they provide periodical estimation of the factual profitability and the level of risk and their comparing with the existed standards [1, p. 12].

An important element of the project's calendar plans and systems of sustaining capital budget taking into account the factors of the investment risk and working out the activities for their neutralization. The investment risk, as a rule, is discussed in the prism of possibility for getting unprofitable financial result. The forms of its displaying may be loosing the planned investment income or shortage for vagueness in the realization of investment projects. The investment project risk is a complex concept and units those various kind of risks, which are connected with the realization of investment projects.

Every stage of the realization of investments is characterized specific kinds of risks. That's why estimation of whole risk of the project is provided on the foundation of aggregated facts according to the separate stages.

The realization of any investment project is in its essence a unique phenomenon for even one-typed projects. This circumstance makes the individual approach necessary, taking into account the specific information, which is connected with objective and subjective factors of occurring risks during the realization of the investment processes. The long is term of the project realization; the bigger is the vagueness of final results of its realization and, consequently – level of the risk.

We must take into account the planned size of the cash incomes to get from the investment project depends on future status of appropriate segment of commodity market and effectiveness of commercial activity of the manufacture. It means that the investment risks are greatly conditioned by the commercial risks of a manufacture. In other words, there is a straight connection between the length of the vital cycle of the project and level of the investment-projecting risk. The completeness and trustworthy of the gathered information about every stage of the project's realization, the level of qualification of the investing management defines greatly the substantiation of taking into account the various factors of the different types of risks.

Let's name the basic kinds of the risks of investment projecting taking into account the specific conditions in Georgia [3, p. 649-651].

The risk of inability of paying is in important connection with fulfilment of state obligations of the partners in the business, also, lowering the level of liquidity of the turnover sources.

The risk of financial provision of the project is connected with the late influx of the investment resources from the separate sources, the danger of incomplete financing because of increasing the value of the capital, which is needed for the realization of the project. It is in a straight correlation with the risks of inability of paying and inflation.

The risk of financial infirmity of the manufacture. It is characterized by the flow of invested own and borrowed capital and the incomes conditioned by the investment project and unbalancing of the flow of payments. This risk, together with the risk of the inability of paying is one of the most provoking reasons for bankruptcy of the manufacture.

The risk of inflation is connected with the possibility of devaluation of the expected incomes from the investment project and raising the value of capital expenses expressed by the nominal price. In the modern conditions the risk of inflation has permanent character and touches upon most parts of the operations of the project's realization. Solving the problem of its taking into account and softening neutralizes this permanency.

The percent risk is related with the risk of inflation. It has own specific in Georgia, which is conditioned by the peculiarity of formation of the financial market and its being not developed.

The marketing risk is the risk of getting incomplete income from the investments on the stage of the project's realization conditioned by the active circumstances at the expense of the volume and exploitation of the realization. The longer are the terms of the project's realization, the higher is the possibility of this kind of risk.

The criminal risk is conditioned, at the first place, by the absence of the appropriate defence of the rights of the investor's privacy that appears in the economic of our country the most often.

For neutralization of the possible negative results of the investment projecting risks various measures and arrangement are worked out, which are grouped into the inner and outer measures. Inner measures of the neutralization of the risks concern the foundation of the various insurance and financial funds (reserves) and working out such measures, which will suppress possibility of raising this or that risk. This may be refusing using the low-liquidated assets and the borrowed capital of the important volume, also the mechanism of transferring the risks following the separate operations to the partners.

Foundation of the insurance and financial funds means the reservation of one part of the investment resources for getting over those unexpected negative results, which are not related with the actions of personnel and contractors of the manufacture. Of course, wasting of the part of the own sources of a manufacture, or, more concretely, "freezing", makes important getting the loan at the market of finances for filling it, that makes the dependence on the outer sources of financing the investment projects stronger.

The outer methods of the neutralizing the projecting risks, in the first place, is insuring the project risks of separate kinds and guaranteeing by the third person. The object of the insuring is the property of the manufacture, which is used in the process of investment process; the responsibility of the manufacture and its personnel towards the third persons; insurance of the participants of the investment project's realization. The mechanism of guaranteeing is oriented firstly towards the protection of the investors' rights in case of changing the investor's conditions.

REFERENCES:

1. Bodie, Z., Marcus, Alan J., & Kane, A. (2008). *Investments*. (7th ed.). McGraw -Hill Companies, Inc. [in English].
2. Fabozzi, F. J. (1995). *Investment Managment*. N.J.: Prentice Hall International, Inc [in English].
3. Koltynjuk, B.A. (2003). *Investicii [Investments]*. SPb.: Izd-vo Mihajlova [in Russian].

Manole T.

Doctor of Economic Sciences, Professor
Academy of Public Administration,
Chisinau, Moldova

NEW ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL BUDGETING OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: METHODOLOGICAL BASIS AND PRACTICAL CONCLUSION

Methodological basis of the implementation of the state functions as the central institution of the national economic system, are related to the theory of public finance as part of the general theory of the economy of the public sector.

In contrast to the public finances, the subject of which are traditionally the tax revenues of the budget, the theory of public economics is more general, including, aside from the theory of taxation, also the theory of public (budgetary) expenditure and the theoretical basis of intergovernmental relations (distribution of income and expenses between the budgets of different levels) Wicksell J. G. K., Lindahl E. R. Later, in the works of Samuelson P. the interpretation of the state budget as a mechanism for the redistribution of the national income of the company for the purpose of financing the production of public goods was formed. Further development of the problem of calculating the efficiency of the use of budgetary resources of the state received in the writings of Pareto W., Lipsey R., Lancaster K. According to the views of these authors, the most important element of the structure of government (public, communal) finance is a multilevel budgetary system and the main characteristic of the latter is a complicated budget structure and the nature of fiscal relations between different levels of government.

The points of the theory and methodology of municipal finance, financial and budgetary foundations of the municipalities were investigated by well-known scientists, theorists of fiscal federalism Tiebout Ch., Musgrave, Oates W. The problems of the formation and development of the revenue base of local budgets, including in the context of inter-budgetary relations and their role in the development of national economies of foreign countries are reflected in the works of Bird R. M., Wallich, Boadway R., Hobson T. The determination of the income sources of the budget, the tax potential as the object of study is seen in the writings of Barro R. J., Sala-i-Martin X., Slack E., Navratil F. J.

The significant contribution to the study of the peculiarities of the budgetary management of the economy was made by the researchers such as Brue S. L., Smith A., Ricardo D., Mill J. S., Petty W., and Marshall A. The classic works on the problems of the budgetary control belong to Keynes J. M., Hicks J. R., and Mitchel W. C. The problems of the budget federalism in conjunction with financial and macroeconomic subsystems of the national economy, are considering their efficiency in their work Allais M. F. C., Albert M., Buchanan J., Galbraith J. K., Domar E., Koslowski P., Cournot A., Lerner A., Eucken W., Pareto W., Fisher I., Friedman M., von Hayek F. A., Hansen A. H., Arrow K. J. The publication takes into account the fundamental approaches of experts on the development of the budget federalism in the United States as Shick A., Zimmerman J. F., and Peters B. G.

The federal structure, being a complex and multifaceted phenomenon, has generated and still generates and creates a lot of debate and controversy. The American federalism aims to the exception of the separatism and the strengthening of the federal authorities. As for European federalism, it, on the contrary, considers the strengthening of the center as a threat to the independence of the federation subjects. In XX century the concept of “federalism” and “federation” gain even more popularity, and the type of the federal state structure is approved in many countries.

Summarizing the results of the analysis of the impact of the new system of budget resources management in Moldova (2014), we can draw the following conclusions:

1. The new budgeting system of administrative-territorial units creates prerequisites for accountability of public spending, because they have the right to identify priority activities that need to finance them. “It leads over the top but is administered better from bottom”.

2. If the old system all facilities granted to various categories of taxpayers to pay property taxes (real estate tax) were offset by general transfers, now no longer compensations for these resources. This process leads to the reduction of own revenues.

3. By new financing system of general transfers are allocated directly to the first level, which is appreciated by LPA. Establishing direct relations between administrative units and state budget removes subjectivity in the allocation of transfers. Or put special purpose transfers, which are funded for preschool education and some delegated activities at the center. All this stimulates local authorities and increase confidence in the central government.

4. We agree that failure to reform financial decentralization, lack of local levers to influence on the collection of local taxes have a negative impact on revenue growth. It's not consolidated the local autonomy. We propose that tax collector to be assigned as tax inspector.

5. If the old system calculated costs according to the medium-term expenditure framework, developed by the Government, taking into account inflation, the gradual increase in wages, rising prices and other changes in the economic and financial impact, when in the new system these provisions are not adjusted and therefore have a negative impact on revenues of ATU of first level.

6. We believe that administrative-territorial units of the first level should be returned to the breakdown of VAT. It is worth mentioning that since budgets of first level do not provide a percentage breakdown of the toll to repair local roads would be welcome to revisit this way the Tax Code and the state budget because tax landscaping and has little value and does not allow maintenance of local roads. This would increase autonomous revenues and would raise the level of self-financing and create real conditions for financial autonomy.

7. An important issue is the tax (duty) on local natural resources. This tax is an income for ATU of level II. The fact that, often, natural resources within the ATU territory of first level, for example quarry, yet is managed by ATU of second level, which leads to the misuse of public goods. In localities where there is quarry with a high potential of natural resource extraction, like stone brings annual income of million lei, but the local budget for this career

(mining) do not register high amounts from this activity, just the tax for the land. Although according to the Tax Code the local natural resources is a tax but flows into the budget are of level II, should be amended the law and ATU, on whose territory this career, and must return at least 1-2% of annual income. In this case the local budget would require general transfers. Administrators need to pay environment tax and damage to local infrastructure if they manage public or private good.

8. The new system stimulates the LPA to supplement income because they remain available to APL and can be used as decisions of local councils. The quality of public services can also be improved. But for this must be solved a problem of principle – all public property that is within the ATU must be managed by it. Otherwise, is reduced the interest and the LPA stimulus to promote efficient financial and administrative management.

9. Some local governments propose to introduce a single tax in agriculture. The idea of introducing flat tax of about 3.1 lei would strengthen local taxes. This would streamline the tax administration at the local level.

10. On the territory of LPA are located buildings that provide services to the population (eg Post of Moldova, Moldtelecom, Electrical networks, etc.). In these cases, should be reviewed land tax and rent payment, if applicable. It is not real to pay only for used surface. LPA should have the right to charge payment for the commercialization of goods. Even if the building is at balance of city hall, but any commercial activity should be subject to local tax on commercial objects placement. For all must pay.

11. The land belongs 100% to the city hall, but buildings located on these lands belong to Ltd. Therefore, these lands should be privatized under construction at market price.

12. In other places it is stressed that there are irregularities in the bookkeeping of small and medium enterprises: is not kept the number of employees, and in this way is not known precisely the earned income. All these are losses in local government revenues. It must be a transparent collaboration between local governments and the territorial state tax inspectorates.

13. An important source of income in many places is patenting activity – owners of tractors. It mentions the need for territorial cooperation with SFI to convince the owners of tractors to practice an entrepreneurial activity based on patent.

Activities planned for the future will contribute to opening of new jobs, to supplement the local budget.

In conclusion we can mention that the new system of budgeting administrative-territorial units is a sure step towards strengthening local financial autonomy.

Ільчук Л.І.

*кандидат політичних наук, доцент
Науково-дослідний Інституту праці
і зайнятості населення Мінсоцполітики
і НАН України м. Київ, Україна*

МОДЕЛІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Вступ. Сучасна система соціального розвитку України істотно змінює своє обличчя, поступово звільняючись від застарілих стереотипів і формалізованих підходів, адаптуючи найкращі зразки вітчизняного і зарубіжного досвіду. Економічні та соціально-політичні зміни у суспільстві поставили питання не тільки у плані практичного вирішення проблем соціального захисту населення, але і корегування

теоретичних концепцій, які б узагальнили накопичений світовий досвід, висловили б рекомендації з удосконалення соціального розвитку. Варто зауважити, що соціальний захист як елемент соціального розвитку з моменту свого зародження привертав увагу багатьох дослідників різних напрямів, особливо психологів, соціологів, педагогів та управлінців.

Теорію соціальної роботи та соціального розвитку досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: Г. Бернлер, Л. Юнссон, Т. Семігіна; П. Павленок; М. Лукашевич; І. Мигович; А. Козлов; Л. Кузнецова; О. Заяц, І Гавриленко, П. Мельник, М. Недюха та ін. Технології соціальної роботи розглядали: В.Горділов, О. Горділова, В. Дудченко, Л. Дяченко, О. Заяц, В. Іванов, Л. Кузнецова. Інтегрованим соціальним службам приділили увагу О. Безпалько, І. Зверева, З. Кияниця, В. Кузьмінський та інші. Попри значну кількість публікацій, навчальних посібників та наукових матеріалів, які висвітлюють проблеми соціальної роботи та соціального розвитку, на думку актора не достатньо уваги приділено інноваційним системам у сфері соціального розвитку, які є невід'ємною частиною її розвитку та вдосконалення. Адже на розвиток соціальної сфери в сьогоденні здійснюють вплив світові теорії, що відображують еволюцію наукових пошуків, а також зміни у змісті й практиці соціальної діяльності. Активна, творча природа людського існування по різному інтерпретується та враховується у різноманітних інноваційних системах, які об'єднуються навколо соціальних моделей (концепцій). Спираючись на погляди сучасних дослідників, модель функціонування системи соціального розвитку можна визначити як практико-орієнтоване теоретичне обґрунтування соціальної діяльності, що базується на розумінні використання різних парадигм з урахуванням конкретної соціально-історичної ситуації, можливостей здійснення соціальних перебудов.

Постановка завдання. Враховуючи те, що дане питання потребує подальших наукових розвідок, мета статті полягає в розкритті та характеристиці основних інноваційних моделей соціального розвитку та можливості їх практичного застосування в Україні.

Результати дослідження. До основних моделей інноваційних систем у сфері соціального розвитку (соціальних технологій) можна **віднести:**

- психолого - орієнтовані технології (моделі) соціального розвитку об'єднані навколо ідеї допомоги клієнту шляхом оптимізації його власних зусиль щодо використання його особистісних і соціальних ресурсів для впливу на ситуацію;

- соціальні технології психодинамічної концепції, які почали застосовувати ще у 20-х рр. минулого століття і які можуть використовуватися в усіх сферах соціальної діяльності;

- соціальні технології, включені до екзистенційної моделі, сформувалися під впливом А. Камю, Ж.-П. Сартра і В. Франкла, які працювали над екзистенційною проблематикою у філософії та психології. Вони полягають у тому, що у процесі аналізу поведінки клієнта необхідно зважати на те, як він сприймає та інтерпретує свої уявлення про навколишній світ, як оцінює власний соціальний статус;

- соціальні технології гуманістичної моделі соціальної допомоги, що зазнала впливу К. Роджерса та А. Маслоу, які розвивали гуманістичну психологію, а також Ф. Перлса, який підтримував традиції гештальттерапії. Основні положення гуманістичної моделі виходять із розуміння людини як цілісної особистості, яка перебуває у взаємодії зі своїм оточенням;

- рольові соціальні технології функціонування системи соціального розвитку сформувалися під впливом Я. Морено, засновника соціометрії та групової психіатрії. Ключовим поняттям для даних технологій є «соціальна роль» – поведінка, яка очікується від людини іншими людьми при виконання ними соціальних функцій;

- соціальні технології, об'єднані навколо комунікативної моделі, розробкою якої займалися О. Свенцицький, О. Леонт'єв та О. Лурія, базуються на аналізі структури засобів комунікації, які полегшують або ускладнюють спілкування, а також відмінностей схем, характеру спілкування людей у процесі комунікації;

- кризи - інтервентні технології (або технології кризового втручання) орієнтовані на ідею допомоги клієнтам, які перебувають у стані глибокої психологічної кризи і потребують термінового втручання для виведення з дезадаптивного стану;

- соціальні технології проблемно-орієнтованої моделі базуються на ідеях динамічної психології, зокрема его - психології. Ці технології мають багато спільного з кризовим втручанням. Вони передбачають короткострокове фрагментарне втручання соціального працівника при взаємодії з клієнтом;

- біхевіористські технології соціального розвитку наголошують на тому, що поведінка людини у загальних її рисах визначається впливом зовнішнього середовища, яке контролює її за допомогою різного роду стимулів. Цілісність бачення людини тут визначається у значній мірі осмисленням її здатності адекватно реагувати на одні й ті самі стимули, зберігаючи стабільність поведінки у ситуації, що змінюється;

- соціолого - орієнтовані технології соціального розвитку зосереджують увагу на соціальному контексті допомоги: соціальних детермінантах виникнення складних ситуацій, соціальних нормах та патології, соціальному контролю за поведінкою індивіда;

- одними з найпопулярніших є соціальні технології системної моделі, які почали активно використовувати у 70-х – 80-х рр. ХХ ст. Відповідно до основних положень даної концепції суспільство розглядається як складна соціальна система, утворена із сукупності взаємопов'язаних елементів у вигляді соціальних організацій та інститутів, взаємодія яких впливає на життєдіяльність людини. Допомога клієнту полягає у виявленні факторів оточення клієнта (від побутового до рівня суспільства), фіксації впливу на нього інших людей, а також впливу інших соціальних факторів;

- із системними технологіями пов'язані технології системно - екологічної соціальної роботи (так звана «модель життя»), згідно з якими допомога має на меті збереження рівноваги між клієнтом і навколишнім середовищем, негативні зміни в якому викликають у клієнта дезадаптивні процеси;

- на відміну від системно-екологічних соціально-радикальні технології концентрують увагу на ідеї допомоги клієнту у розвитку його соціальної самосвідомості й передусім її політичної та правової складових;

- соціальні технології марксистської моделі соціального розвитку побудовані на ідеї допомоги клієнтові шляхом спільних колективних дій, спрямованих на підвищення самосвідомості і здійснення соціальних змін у суспільстві;

- культурологічні технології створені П. Сорокіним та підтримані провідними науковцями західно - європейської культурної традиції (Н. Луманом, П. Бурдьє, Е. Гідденсом, Дж. Смелзером та ін.), побудовані на ідеї системоутворюючої ролі культури для визначення характеру та динаміки життєздійснення суспільства та людини;

- технології, включені до моделі «вирішення проблем», спрямовані на досягнення таких цілей: 1) допомогти клієнтам побачити та усвідомити себе як «каузальних агентів», здатних до пошуку вирішення існуючих проблем; 2) сформувані правильне сприйняття соціального працівника як спеціаліста, який має знання та уміння, що можуть бути корисними для клієнта; 3) допомогти клієнту сприймати органи соціальної допомоги та суспільство в цілому як складні та частково відкриті для впливу системи;

- комплексно - орієнтовані технології (моделі) об'єднують концептуальні підходи кількох гуманітарних наук - соціології, психології та педагогіки.

- технології, що базуються на когнітивній моделі соціальної допомоги, зайняли сильні позиції у світовій практиці у 80-х рр. ХХ ст., коли став очевидним їх взаємозв'язок із соціологічними дослідженнями, соціально - психологічною проблематикою. Представники когнітивного напрямку вважають важливим те, що людина думає про світ, як здійснює вибір з численних можливостей, приймає рішення та як діє у межах історично визначеної соціальної реальності.

- віталістські (вітально - орієнтовані) технології комплексного соціального розвитку і соціальної роботи вважаються найбільш перспективними. Вони пов'язані з вирішенням наступних завдань: 1) подолання загостреної реакції клієнта на негативні оцінки; 2) забезпечення здатності клієнта бачити себе готовим практично вирішувати свої проблеми; 3) локалізація та скасування блоків гальмування позитивного розвитку ситуації у клієнта, посилення підтримки успішного вирішення його проблем, віри в успіх; 4) підвищення поінформованості клієнта щодо можливостей вирішення його проблем, насамперед, щодо прав, які становлять основу для цього; 5) вирішується проблема переконання клієнта у здатності соціального працівника надавати нужденним реальну допомогу[1, с. 11-39, 233-291; 2, с.10-88; 3, с. 128- 228; 4, с. 20 - 80; 5, с. 6 – 47; 6, с. 203-213];

- інноваційні технології надання інтегрованих соціальних послуг. Про такий інноваційний підхід свідчить досвід не тільки європейський, а й пост радянських держав, зокрема Вірменії і Грузії. Активну позицію з даного питання займає Мінсоцполітики України та міжнародні інституції зокрема: Представництво ЮНІСЕФ в Україні; МБФ «Карітас України» тощо [8].

Висновки: по-перше, зважаючи на те, що державна соціальна політика має на меті сприяти адаптованості індивіда у соціумі, при створенні інноваційних систем ефективним є комплексне використання теоретичних підходів і технологій, що базуються на методологічних засадах психології, соціології, правознавства, економіки та інших наук, зокрема тих, які мають інтегративно - комплексний характер; **по-друге**, наукове осмислення і структуризація моделей соціального розвитку ще не завершені і потребують подальших спеціальних досліджень, які б ураховували не тільки фрагментарні пошуки окремих науковців, а й інтегрували їх результати у цілісну теорію розвитку методології соціального розвитку; **по-третє**, виникнення тих чи інших технологій і методів соціального розвитку обумовлюється змінами в соціальних відносинах, які у кожному суспільстві відбивають конкретно - історичну специфіку його розвитку. Саме тому, вітчизняна наука покликана не тільки адаптувати світовий досвід соціального розвитку, але й одночасно розробляти власні інноваційні системи, методи й моделі, засновані на культурних традиціях і знаннях, враховуючи стан і можливості українського суспільства.

Література:

1. Центр перспективних соціальних досліджень Міністерство праці та соціальної політики України та НАН України. Соціальні технології: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні. Монографія / За ред. В.В. Барабаша.-Херсон, Вид-во: ПП Вишемирський., 2008. с. 11-39, 233-291.
2. Заяц О.В. Технология социальной работы. Владивосток: Издательство Дальневосточного университета, 2003. с. 10-88.
3. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О.В. Безпалько, І.Зверева, З.П. Кияниця, В.О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І.Д. Зверевой, Ж.В. Петрович - К.: Фенікс, 2007. с. 128- 228.
4. Кузнецова Л.П. Основные технологии социальной работы: Учебное пособие. – Владивосток: Изд-во ДВГТУ, 2002. с. 20 - 80.

5. В. П. Лютий Технологія соціальної роботи Конспект лекцій. Розділ 1. Загальні технології соціальної роботи. – К.: Академія праці і соціальних відносин, 2003. – с. 6-47.
6. Семигіна Т. Фахова соціальна робота: 10 років утвердження в НАУКМА та поза нею // Покликання університету: зб. наук. пр. [ред. кол: О. Гомілко, М. Кірсенко, А. Колодій, В. Моренець та ін.]. – К.: РІА «Янко»; «Веселка», 2005. - с 203-213.
7. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації. Навч. -метод. комплекс / Автор. -упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І.Д. Зверевої, Ж. В. Петрович – К.: Фенікс, 2007. – с. 220 - 420.
8. Ю. Попик. Організація діяльності інтегрованих соціальних служб в територіальних громадах. Інтернет – ресурс/ Режим доступу: https://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..

Захарченко В.І.

доктор економічних наук , професор,

Родіонов Д.А.

студент 4-го курсу

Одеський національний політехнічний університет

м. Одеса, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ НАПОВНЕННЯ ЗАХОДІВ КОНКУРЕНТНОЇ РОЗВІДКИ

Знання про бізнес конкурентів необхідні для виживання в умовах конкуренції. Необхідно мати уявлення про економічні умови діяльності конкуруючої організації , у тому числі про вплив на неї державної економічної політики (наприклад, регулювання цін та обмежень на імпорт чи експорт), географічне розташування організації та економіку відповідного регіону, зміни у податковій сфері і т.д. [1]. Важливо також розумітись на галузевих умовах роботи організації–конкурента, оскільки банки, страхові компанії, інвестори та кредитори у різних галузях економіки діють по-різному. Треба володіти інформацією про персонал, продукцію, методи виробництва та фінансування конкурента. Знання про бізнес конкурента просто необхідні при вирішенні питання щодо укладення договору з контрагентами [2, с. 17].

При плануванні та проведенні заходів конкурентної розвідки необхідно акцентувати увагу на вивчення наступних специфічних характеристик бізнесу конкурента:

- управління та структура власного капіталу;
- вид підприємства – приватне, суспільне, державне (враховуючи зміни, що відбуваються або заплановані);
- власники та пов’язані сторони (місцеві, зарубіжні, ділова репутація та досвід);
 - структура капіталу (з урахуванням змін що відбуваються або заплановані);
 - організаційна структура;
 - філософія та стратегічні плани керівництва;
 - придбання, злиття, ліквідація окремих видів господарської діяльності;
 - джерела та методи фінансування (поточні, початкові);
 - рада директорів;
 - склад;
 - ділова репутація та професійний досвід окремих осіб , що входять у склад ради директорів;
 - незалежність та контроль за діяльністю керуючих;

- періодичність засідань;
- наявність аудиторського комітету та сфера його діяльності;
- наявність політики корпоративної поведінки;
- заміна професійних консультантів (наприклад, юристів);
- керуючі – досвід та репутація;
- плинність кадрів;
- основний фінансовий персонал та його статус в організації;
- укомплектованість кадрами;
- порядок стимулювання або преміювання;
- використання прогнозів та бюджетів;
- управлінські інформаційні системи;
- системи внутрішнього контролю;
- діяльність суб'єкта, що перевіряється – продукція, ринки, постачальники, витрати, виробнича діяльність:
- особливості виробничої діяльності;
- місцезнаходження виробничих приміщень, складів, офісів;
- найманий персонал (за місцем знаходження, рівень заробітної плати, угоди з профспілками);
- продукція, роботи, послуги та ринки (основні замовники та контракти, умови оплати, норма прибутку, доля ринку, експорт, цінова політика, рівень попиту на продукцію, гарантії, пакет замовлень, маркетингова стратегія та задачі, виробничі процеси);
- важливі постачальники товарів, робіт, послуг (довгострокові контракти, стабільність постачань, імпорт, способи та умови постачань);
- товарно-матеріальні запаси (місцезнаходження, кількість);
- франшизи, ліцензії, патенти;
- важливі категорії витрат;
- витрати на НДДР;
- активи, зобов'язання та операції в іноземній валюті – за типами валют, хеджування;
- діючі інформаційні системи, зміни що плануються;
- структура заборгованості, включаючи умови та обмеження;
- фінансова діяльність – фактори, що відносяться до фінансового положення та прибутковості підприємства:
- основні показники та статистика;
- тенденції;
- зовнішні фактори, що впливають у процесі підготовки фінансової звітності.

Перш за все, слід отримати попередні відомості про галузь, структуру власності, керівництво та характер діяльності конкурента задля того, щоб визначити, чи можливо забезпечити адекватний рівень знань про його бізнес для проведення заходів конкурентної розвідки. Попередньо зібрана інформація, втім, як і будь-яка інша, повинна систематизуватись [3, с. 303].

У процесі проведення заходів бізнес-розвідки, знання про бізнес конкурента повинні постійно доповнюватись. Постійно треба стежити за змінами у діяльності організації-конкурента для виявлення та усвідомлення подій, операцій та методів роботи, котрі можуть істотно вплинути на його фінансовий стан.

Важливо мати уявлення про галузь загалом, щоб адекватно інтерпретувати інформацію, отриману під час проведення заходів бізнес-розвідки. До галузевої інформації, котрою необхідно володіти, відносяться, зокрема, дані про:

- конкурентне середовище у галузі, ринкові умови;

-
- циклічність (сезонність) діяльності;
 - зміни у технології виробництва;
 - комерційний ризик (наприклад, високі технології, високу моду, легкий доступ на ринок для нових конкурентів, тощо);
 - спад чи розширення діяльності у галузі;
 - несприятливі умови у галузі (наприклад, зниження попиту, наявність невикористовуваних виробничих потужностей, серйозної цінової конкуренції);
 - основні економічні та статистичні показники;
 - специфічні операції (наприклад, у відношенні трудових контрактів та методів фінансування) та особливості бухгалтерського обліку;
 - екологічні вимоги та проблеми;
 - нормативно–правову базу;
 - наявність та вартість джерел енергії.

Щоб проводити внутрішньогалузеві порівняння, необхідно також знання аспектів бізнесу конкурента, котрі відрізняють його від інших організацій даної галузі.

Література:

1. Джилад Б. Конкурентная разведка : как распознать внешние риски и управлять ситуацией / Б.Джилад . – СПб. : Санкт–Петербург, 2010 – 320 с.
2. Лукаш Ю.А. Бизнес–разведка как составляющая обеспечения безопасности и развития бизнеса: уч.пособие / Ю.А. Лукаш – М. : Флинта, 2012. – 64 с.
3. Экономическая безопасность и конкурентная разведка : уч.пособие / Под ред. В.И. Захарченко – Одесса: Атлант, 2017 – 519 с.

Орлова А.А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ: ДОСВІД ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇН

В умовах тривалої фінансової, економічної та політичної кризи в Україні особливо зростає необхідність впровадження комплексу заходів щодо переходу національної економіки до інноваційної моделі розвитку. Інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку.

Країни у сучасному світі змушені здійснювати пошук прийнятної моделі економічного розвитку, яка б забезпечувала національну конкурентоспроможність й орієнтувала національну економіку на довгострокове зростання. Одним із напрямків такого зростання є розширення інтеграційних процесів і виникнення інноваційно-інтегрованих структур, які забезпечать становлення країни як високотехнологічної конкурентоспроможної держави [1, с. 33-34].

Таким чином, доцільним є вивчення досвіду становлення та функціонування кластерів в зарубіжних країнах, елементи якого можуть бути використані при створенні сучасної моделі розвитку України.

Враховуючи подібність історичних умов, Україна має багато спільних рис економічного розвитку з багатьма пострадянськими країнами, це стосується, у тому числі, й економіки Молдови. Зокрема, тут повністю не сформовані інституційні та організаційно-правові умови розвитку інноваційного середовища; неефективним є механізм комерціалізації інновацій; недосконалою є практика державної підтримки наукових досліджень, яка відрізняється від зарубіжної тим, що держава оплачує не інтелектуальну власність, а дії фахівців [5, с. 324].

Підтримку створення кластерів у Польщі, включаючи фінансування, здійснює держава в особі Польського Агентства Розвитку Підприємництва (ПАРП) при Міністерстві економіки Польщі. В даний час відносно кластерів діють оперативні програми „Інноваційна економіка” і „Підтримка Східної Польщі”, які фінансуються державою за рахунок структурних фондів Євросоюзу [3].

Такі можливості є сприятливими для економіки та для перспектив вступу до ЄС, а це, в свою чергу, дозволить остаточно вийти з орбіти впливу Росії, яка не зацікавлена у інноваційному майбутньому країн-сусідів. Серед позитивних слід зазначити, що у Польщі кластери розташовані майже рівномірно по всій території держави [6].

Позитивним прикладом для сучасної України успішного впровадження реформ є Вишеградська четвірка – Польща, Угорщина, Словаччина та Чеська республіка. Зокрема, саме Словаччина може стати джерелом пошуку нових підходів до реформування економіки країни, в тому числі завдяки етнокультурній близькості.

Словацька республіка почала активно впроваджувати кластерну політику з 2007 року. Наприклад, у Кошицькому краї був створений металургійний кластер, у Нітрянському краї – сільськогосподарський кластер. Проте, головне з них є потужний автомобілебудівний кластер, який об'єднує крупні автомобільні заводи «Пежо», «Фольксваген» та «Кіа», які сукупно виробляють понад 300 000 авто на рік [5, с. 74].

В Угорській республіці на даний час функціонує 75 промислових парків, які об'єднують 556 компаній, де працюють 60 тис. осіб. Промислові парки отримують деякі привілеї: інфраструктуру, знижений рівень податкового навантаження [3]. Це традиційні способи державного регулювання економіки, які можуть бути успішно реалізовані в Україні. За даними Європейської кластерної обсерваторії дослідження кластерів можна розділити на 3 великих економічних сегменти:

1) ІПП – інформаційно-інтенсивні послуги (служби підтримки бізнесу, освіта, послуги створення знань, фінансові послуги та ІТ);

2) ТКГ – творчі та культурні галузі (реклама, архітектура, мистецтво, ремесла, дизайн, мода, кіно, музика, друк та видавництво, НДДКР, програмне забезпечення, відеоігри, телебачення та радіо); і

3) ЖН – життєві науки (біофармацевтика та медичні прилади) [7, с. 285]. Підтримку цих напрямів здійснюють, крім керівництва Угорщини, уряди Болгарії, Румунії та Сербії.

Економіка Румунії спрямовується переважно на створення транскордонних кластерів з Італією. Такий досвід може бути суперечливим через низку причин. Отримання країнами постсоціалістичного простору значної фінансової та експертної наддержавної підтримки кластерного розвитку супроводжується перенесенням технологій з розвинених країн у країни з перехідною економікою, частковим або повним привласненням закордонними компаніями підприємств на території означених країн [2].

Білорусь здійснює промислову кластеризацію економіку навколо державних підприємств. Враховуючи специфічний та унікальний тип економічної системи та господарського механізму Білорусі, такий досвід може бути цікавим, однак дуже складним до використання в українських реаліях. Кластерний підхід в управлінні

промисловістю в корені міняє принципи державної промислової політики. Особливо це стосується постсоціалістичних держав і вимагає повної перебудови апарату державного управління, зміни менталітету місцевої влади, іншого зрізу інформації про стан справ в економіці – не по галузям, а на рівні окремих ринків і компаній [3].

Таким чином, аналіз зарубіжного досвіду продемонстрував, що кластерний підхід повністю змінює принципи державної політики. Особливо це відноситься до постсоціалістичних держав і вимагає повної перебудови апарату державного управління, зміни менталітету місцевої влади, зрізу інформації про стан справ в економіці не по галузям, а на рівні окремих ринків і компаній.

Формування інноваційних кластерів дозволить підвищити ефективність взаємодії приватного сектора, держави, торговельних асоціацій, науково-дослідних та освітніх установ в інноваційному процесі.

Література:

1. Бугаєва М.В. Законодавче забезпечення розвитку інноваційно-інтегрованих структур як складова національної безпеки держави в умовах соціально-економічної нестабільності / М.В. Бугаєва, А.А. Орлова // Інноваційна економіка. – 2017. – № 9-10 (71). – С. 33-42.
2. Вишнякова І.В. Досвід становлення та розвитку кластерів в окремих країнах північної, східної і центральної Європи / І.В. Вишнякова // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1 (9). – С. 184–193.
3. Инновационно-технологические кластеры стран – членов МЦНТИ (Информационный материал). – Международный центр научной и технической информации, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icsti.su/uploaded/201304/cluster.pdf>.
4. Левитская А. Направления стратегического управления инновационным развитием региона / А. Левитская // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6 (144). – С. 323–332.
5. Левченко А.О. Зарубіжний досвід функціонування кластерних утворень та шляхи його використання в Україні / А.О. Левченко, І.О. Царенко // Наукові праці Центральноукраїнського національного технічного університету: Економічні науки. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – Вип. 31. – С. 71-79.
6. Орлова А.А. Досвід формування та розвитку кластерів у постсоціалістичних країнах у контексті національної безпеки України [Електронний ресурс] / А.А. Орлова, М.В. Бугаєва // Ефективна економіка. – 2017. – №11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5892>.
7. Pitic G. The influence of clusters strength and specialization on regional innovativeness: comparative analysis of Hungary, Bulgaria, Greece, Romania and Serbia / G. Pitic, N. Savic, M. Dzunic // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 1 (151). – С. 281–288.

Баранов В.В.

к.е.н., доцент

Льотна академія Національного авіаційного університету

ІННОВАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ: ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ БІЗНЕС-ШКІЛ

Курс на євроінтеграцію, у тому числі в освіті, потребує суттєвого перегляду навчально-методичного інструментарію, реалізації нових освітніх технологій, орієнтованих на формування людини і фахівця, що не лише володіє теоретичним матеріалом, а й досвідом і навичками фахового характеру.

Одним із засобів підвищення ефективності навчального процесу у студентів економічного профілю є використання сучасних технологій навчання. Рух у цьому

напрямку відбувається одночасно: з одного боку з практично повною інформатизацією навчального процесу, а з іншої - з використанням все більшого інструментарію інтерактивного навчання, особливо тих методів які себе гарно зарекомендували в бізнес-освіті.

Більшість досліджень ефективності різних методик та підходів до професійної підготовки фахівців економічного профілю надають такі результати: традиційні методи навчання – 5%; соціально-ділові ігри – 20%; кейс-стаді – 25%; проектне навчання -35%; використання комп'ютерних бізнес-симуляцій - 60%.

Вивчення досвіду застосування цих методів у провідних американських та європейських навчальних закладах, впровадження останніх розробок у цій сфері в практику національної вищої професійної освіти є актуальним більше, ніж будь-коли, зважаючи на те що сучасні фахівці повинні вміти вирішувати складні нестандартні завдання, критично аналізувати обставини і приймати відповідно до ситуації рішення на основі аналізу інформації, яка постійно змінюється.

Виклад основного матеріалу. Пошуком найбільш ефективних форм та методів підготовки фахівців економічного та управлінського профілю активно почали займатись відразу після виникнення бізнес-шкіл на початку минулого століття. Основне завдання ефективного навчання полягало у добрі таких методів та підходів які б здатні біли скоротити його тривалість значно підвищивши при цьому якісну складову. Були виокремлені так звані активні методи навчання які в наш час значно удосконалили і вони набули широкого розповсюдження. Найбільш ефективними серед таких методів є метод кейсів та метод бізнес-симуляцій.

Метод кейсів (англ. Case method, кейс-метод, метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу) - техніка навчання, що використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій. Кейси ґрунтуються на реальному фактичному матеріалі або ж наближені до реальної ситуації.

У методологічному контексті кейс-метод можна уявити як складну систему, до якої інтегровано інші методи пізнання: моделювання (побудова моделі ситуації); системний аналіз (системне уявлення й аналіз ситуації); проблемний метод (подання проблеми, що лежить в основі ситуації); уявний експеримент (спосіб здобуття знання про ситуацію за допомогою її уявного перетворення); методи опису (створення опису ситуації); класифікації (створення впорядкованих переліків властивостей, сторін, складових ситуації); ігрові методи (представлення варіантів поведінки учасників ситуації) [1].

Аналіз наукової літератури та історичної практики застосування кейс-методу свідчить про ефективність використання описаної методики, яка спрямована не лише на розвиток комунікативних умінь студентів, є однією з ключових умов процесу формування професійної культури студентів економічного профілю.

Найбільш ефективним методом навчання для фахівців економічного профілю вважається метод так званих симуляцій які моделюють реальне середовище компаній та основні бізнес-процеси. В наш час застосування цього методу дуже поширене, починаючи від обов'язкового використання бізнес-симуляцій практично в усіх бізнес-школах **Ошибка! Источник ссылки не найден.** і закінчуючи впровадженням в сфері академічної освіти. У багатьох випадках бізнес-школи являються основними замовниками та генераторами ідей щодо створення необхідних економічних симуляцій. Надалі, як вже склалось, відбувається поступове поширення і використання таких розробок університетами, коледжами, різними установами які організують відповідну фахову підготовку або післядипломне навчання.

Зростання інтересу до бізнес-симуляторів було обумовлено такими чинниками: глобальна комп'ютеризація навчальних процесів; збільшення кількості курсів що

вивчаються в різноманітному їх поєднанні з використанням різних методів навчання, в тому числі і не притаманних вищій школі; значно зросло інформаційне навантаження разом з тим технології доступу до даних стали простіше та доступніші.

Використання бізнес-симуляцій у навчанні тісно пов'язано з появою у західній педагогіці концепції «learning by doing», що переводиться як навчання дією або навчання практикою. Комп'ютерні технології дозволили відтворювати практично ідентичну модель функціонування будь-якого підприємства, організації, або навіть цілої галузі, та вивели бізнес-симуляції на новий рівень, забезпечивши їх широке поширення та використання. **Ошибка! Источник ссылки не найден..** Взагалі, різновидів бізнес-симуляцій дуже багато, так само як і завдань які ставляться в тому чи іншому випадку. Бізнес-симуляції можуть бути: функціональними та цілісними; конкурентними чи неконкурентними; інтерактивними та не інтерактивними; галузевими та загальними; командними та індивідуальними; детермінованими та стохастичними; простими, середньої складності, складними; різними за часовою тривалістю.

Як приклад можна навести стимулятори які імітують діяльність національної економіки та особливості функціонування галузей. Такий стимулятор використовується для підготовки управлінців державного апарату або для формування відповідного кадрового резерву. Ще одним цікавим прикладом є бізнес-симуляція «Topaz Manegment Simulation» яка орієнтована на керівництво компанією на кількох міжнародних ринках. Дана симуляція покладена в основу світового змагання з менеджменту «Global Management Challenge». Аналогічно побудована російськомовна бізнес-симуляція «Віртономіка». Бізнес-симуляції є однією з найефективніших освітніх технологій, оскільки дозволяють учасникам отримувати навички, компетенції та практичний досвід в процесі навчання. Саме тому вони широко використовуються в навчальному процесі багатьох університетів, а також в бізнес-школах Гарварду, INSEAD, MIT Sloan та інших.

Проте, симулятори поки ще не можуть замінити кейсовий метод навчання. Критики кажуть, що робота на комп'ютері ізолює людей від зовнішнього світу, і вони недостатньо взаємодіють з іншими людьми, але ж саме в цьому і полягає завдання будь-якого успішного менеджера. Кейси також легше і дешевше розробляти, ніж симулятори. Тому, розробники стали створювати кейси та симулятори, які використовуються в комбінації.

Як показує досвід використання бізнес-симуляцій це можливо та ефективно в розрізі багатьох економічних дисциплін: менеджмент, маркетинг, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, управління персоналом та інші. Ефективно такі програмно-імітаційні комплекси можуть бути використані як в межах підготовки бакалаврів так і на магістерських програмах. Вони дозволяють поєднати дисципліни різних курсів з віртуальним середовищем компанії практично будь-якої галузі, форми власності та врахувати найрізноманітнішу специфіку. Крім цього сама концепція бізнес-симуляторів орієнтована на використання ігрових елементів, що при правильному балансі значно підвищує ефективність навчання за цим методом. **Ошибка! Источник ссылки не найден..** Даний підхід дозволяє сформувати цілісне бачення функціонування конкретного бізнесу, краще зрозуміти основні виробничі та організаційні процеси, розвинути навички командної роботи, комунікації та управлінські компетенції.

Висновок. Висока динамічність будь-яких змін притаманна сучасному суспільству та міжнародній економіці вимагає змін і від системи вищої освіти особливо у підходах та методах підготовки фахівці економічного профілю. Одним із таких підходів є практико орієнтоване навчання з використанням широкого набору засобів

які підтвердили свою високу ефективність на управлінських програмах у провідних вищих навчальних закладах світу. До таких елементів можна віднести: бізнес-кейси, ділові ігри і комп'ютерні стимулятори найрізноманітнішої тематики і направленості. Останні заслуговують особливої уваги з огляду на все більше їх використання і тенденції інформатизації які також охоплюють систему вищої освіти. Використання бізнес-симуляторів надасть можливість змістовно доповнити викладання теоретичного матеріалу та виконання багатьох практичних завдань у рамках курсів економічного блоку у вищих навчальних закладах України.

Зважаючи на нагальні потреби освіти, можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та значний досвід, накопичений у зарубіжних освітніх та освітньо-наукових інституціях у галузі використання симуляторів економічного спрямування, необхідним є аналіз прикладів використання таких інструментів навчання та їх узагальнення з метою визначення можливості та шляхів їх використання в освітній галузі України.

Література:

1. Долгоруков А. М. Case-study как способ (стратегия) понимания /А.М.Долгоруков // Практическое руководство для тьютора системы Открытого образования на основе дистанционных технологий : Под ред. А. Долгорукова. – М. : Центр интенсивных технологий образования, 2002. – С. 22 – 44
2. Джонстоун Д. Б. Система высшего образования в США: структура, руководство, финансирование / Д. Б. Джонстоун // Университетское управление : практика и анализ. - 2003. - N 5-6(28). - С. 92-102.
3. Danos P. (2010), Changing with the times. Business education must transform in response to global business needs. Business India, 4-17, 128p. [in English]
4. К. Р. Колос, "Модель процесу та критерії добору компонентів комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти", Інформаційні технології в освіті, №17, с. 109-117, 2013.

Власенко О.В.
науковий співробітник
НДІ праці і зайнятості населення
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ У ШВЕЙЦАРІЇ

Непослідовність української держави у проведенні науково-технічної та інноваційної політики, стимулюванні інноваційних процесів та підтримки високотехнологічних виробництв призвело до вкрай негативних структурних змін в економіці - занепаду високотехнологічних підприємств і домінування низькотехнологічних сировинних. Цим зумовлене зниження попиту на наукові дослідження і розробки й фактичне згортання інноваційної діяльності в промисловості. В Україні з 1991 року через непослідовність у проведенні науково-технологічної та інноваційної політики та її низьку ефективність закріплюються тенденції до технологічного відставання від розвинених країн світу. Наслідком цього стає зниження конкурентоспроможності національної економіки, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, падіння якості робочої сили. Зниження рівня фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт призвело до відтоку з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, занепаду багатьох

наукових шкіл, стрімкої деградації матеріально-технічної бази наукових та науково-технологічних досліджень, переважного впровадження в Україні запозичених технологій не найкращої якості, зростання ролі іноземних інвесторів.

Як показує досвід розвинених країн світу, вплив інноваційного фактору на економіку має відбуватися шляхом узгодження інноваційної політики з науково-технічною, бюджетно-фінансовою, грошово-кредитною, промисловою та зовнішньоторговельною політикою та за умови досягнення єдності інтересів і встановлення злагоджених стосунків між суспільством, державою, владою, бізнесом та іншими громадськими і науковими інституціями. В умовах децентралізації було би доцільно розглянути досвід Швейцарії.

Швейцарія є найбільш інноваційною країною в світі і залишається безсумнівним лідером у рейтингу ГПІ протягом шести років [1]. Дана країна акцентує свою увагу на інноваційному розвитку в галузі фізики – адронному колайдеру, який є найбільшим у світі прискорювачем елементарних частинок. У цій країні найбільша кількість патентів на душу населення, а також значна кількість діючих інноваційних лабораторій, які допомагають вченим у різних галузях науки. Важливу роль у цій країні відіграє рівень довіри між приватним сектором, університетами та державою, що вкрай необхідно для формування повноцінного підґрунтя для розвитку інноваційного потенціалу країни.

Із 1950-х років уряд Швейцарії реалізує програми, спрямовані на перехід держави до економіки, заснованої на знаннях (із 90-х років даний процес знаходиться під контролем структури державних відомств). Із 2000 року розпочалися зміни в області наукових досліджень та технологічного сектору. Видатки в цих секторах щороку у 2004 - 2007 рр. були збільшені у середньому на 6%. У 2004 році почали діяти Національні центри компетенції в області наукових досліджень (National Centres of Competence in Research, NCCR), що згодом більше почали орієнтуватися на гуманітарні та соціальні науки. Серед особливостей інноваційного розвитку Швейцарії слід виділити такі: мережі компетенції у складі університетів прикладних наук, підвищення цінності знань, заохочення діалогу між наукою й суспільством підкреслені як пріоритетні напрями розвитку науки й економіки; прямі державні інвестиції не підлягають комерціалізації інноваційних розробок; інструменти інноваційної політики орієнтовані на прикладні наукові дослідження; інноваційні технології впроваджуються у промисловість шляхом існуючих форм підтримки фірм (стартап, переважно в умовах технопарків). Серед факторів успіху інноваційного розвитку Швейцарії варто виділити: послідовність здійснюваної інноваційної політики та міжнародну орієнтацію підприємств (значна підтримка національних інноваційних підприємств у міжнародних дослідницьких програмах) [2].

З метою покращення інноваційної політики на регіональному рівні Європейська Комісія здійснює оцінювання інноваційного розвитку європейських регіонів, яке отримало назву “Регіональне інноваційне табло” (Regional Innovation Scoreboard). У 2017 р. було проведено оцінювання ефективності інноваційних систем 220 регіонів Європи. За результатами оцінювання до групи “Інноваційні лідери” потрапило 53 європейських регіонів, які отримали понад 120% (середнє значення дорівнює 100%) [3]. До групи найбільш інноваційних регіонів Європи, так званих “Інноваційних лідерів”, увійшло сім регіонів Швейцарії. Високий рівень інноваційності швейцарських регіонів передусім пов’язаний з успішною діяльністю в кантонах інноваційних кластерів.

У Швейцарії велика увага приділяється розробленню та реалізації інноваційних проектів підтримці розвитку інноваційної інфраструктури (технопарків, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій тощо). Тому у кантонах Швейцарії існує чимало технопарків та бізнес-інкубаторів, об’єднаних в Національну асоціацію бізнес-інкубаторів і технопарків Швейцарії SWISSPARKS.CH. При цьому більшість

технопарків та бізнес-інкубаторів є учасниками інноваційних кластерів. Роль бізнес-інкубаторів полягає у підтримці процесів створення та розвитку стартапів. BlueLion – один із найбільш відомих бізнес-інкубаторів Швейцарії (м. Цюрих), який підтримує стартапи в галузі екотехнологій та інформаційно-комунікаційних технологій, пропонуючи широкий спектр послуг, включаючи технічну допомогу, юридичну підтримку, консультування з маркетингових питань, організацію та проведення тренінгів тощо. Технопарки дають компаніям можливість орендувати офіси на пільгових умовах, пропонують тренінги, консультування з питань організації та ведення бізнесу, технічну допомогу тощо.

Щорічно в країні створюється понад 200 стартапів. В країні, яка має федеративний устрій, не існує єдиної кластерної політики із всеохоплюючою кластерною стратегією та національною кластерною програмою. Федеральна Рада Швейцарії (федеральний уряд країни) не виокремила кластерну політику як таку, щоб уникнути ризику її зведення до політики підтримки окремих галузей. Замість цього реалізується ефективна інноваційна політика, спрямована на підтримку інноваційності передусім малих і середніх підприємств, сприяння розвитку науки, освіти та досліджень. На національному рівні підтримкою інновацій опікується Комісія з питань розвитку технологій та інновацій (СТІ) – федеральне агентство Швейцарії, яке стимулює розвиток інновацій у країні шляхом надання фінансової чи консультаційної підтримки учасникам інноваційного процесу. СТІ надає гранти на реалізацію компаніями та дослідницькими установами спільних інноваційних проєктів, які покривають 50% вартості проєкту [4]. Сприяючи впровадженню результатів досліджень у виробництво, СТІ підвищує конкурентоспроможність швейцарських підприємств, особливо малих і середніх. Головною організацією країни, яка координує наукові дослідження та забезпечує їх фінансування, є Швейцарський національний науковий фонд (SNSF). Перевага Швейцарії полягає у високому рівні захисту прав інтелектуальної власності: по-перше, в Женеві знаходиться Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності; по-друге, в м. Берн діє Федеральний інститут інтелектуальної власності Швейцарії. У Швейцарії кластерна система слугує основою економіки, хоча виникла вона упродовж двох останніх десятиріч і розвивалася самостійно, без спеціальних урядових розпоряджень. З огляду на це країна отримує певні переваги. По-перше, оскільки економіка країни децентралізована, кожний регіон розвивається самостійно завдяки розташуванню в ньому інноваційних підприємств. За таких умов не виникає ситуації, коли практично всі ресурси країни зосереджено в одних регіонах, а в інших регіонах їх обмаль. По-друге, враховуючи прискорений науково-технологічний розвиток, компанії за допомогою співробітництва швидше розвиваються, створюючи нові продукти, оптимізуючи витрати і рухаючи галузь.

У кожному кантоні створено урядове агентство сприяння економічному розвитку, що стимулює інноваційний розвиток регіону на основі кластерного підходу. Агентства реалізують безпосередній діалог із підприємствами, пропонуючи їм широкий спектр послуг, включаючи фінансові, організаційно-технічні, інформаційно-консультаційні. Агентства займаються організацією заходів зі встановлення ділових контактів; наданням підприємцям різних податкових пільг; здійсненням пошуку інвесторів та забезпеченням їх доступу до інноваційних проєктів; наданням підтримки у процесі розміщення виробництва на території кантону та проходження процедури реєстрації підприємств; сприянням в отриманні віз засновниками компаній з інших країн тощо. Агентства задовольняють потреби учасників інноваційних кластерів як у фінансовій, так і нефінансовій (інформаційно-консультаційній, організаційно-технічній, юридичній, експертній тощо) підтримці. Швейцарський досвід застосування

кластерного підходу до інноваційного розвитку економіки регіонів може стати в нагоді для України.

Література:

1. The Global Innovation Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>
2. Хімченко А. М., Махнович О. О. Активізація та розвиток інноваційних процесів в країнах світу: ретроспектива та сучасний стан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2013/12.pdf
3. Regional Innovation Scoreboard 2017. European Commission. Publications Office. 2017. 88 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/docsroom/documents/23881>.
4. Оніпко Т. А. Інноваційний розвиток кантонів Швейцарії на основі кластерного підходу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_2_2017ua/16_2_2017.pdf

Лайс Л.

*аспирант Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
г. Київ, Україна*

ТЕХНОПАРК КАК МОДЕЛЬ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ АКТИВНОСТИ УНИВЕРСИТЕТОВ В СФЕРЕ НАУЧНО- ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Современные модели трансформации знаний в конечный рыночный продукт – инновации – все чаще предполагают активную кооперацию субъектов хозяйственной деятельности, агентов рыночной инфраструктуры, а также субъектов представляющих научную составляющую промышленного производства. Последними все чаще становятся непосредственно университеты. ТНК, которые ранее тяготели к созданию собственных научно-исследовательских центров все чаще прибегают к помощи университетов, на базе которых постоянно создаются новые научно-технологические центры, научные школы и исследовательские центры. Преимущество университетов в том, что это среда постоянной трансформации научного знания. Последнее является в свою очередь катализатором предпринимательской активности университетов.

Говоря о предпринимательской активности университетов в сфере научно-технологической деятельности необходимо, прежде всего, иметь в виду плоскость академического предпринимательства и механизмы которые позволяют университетам получать прибыль или иную выгоду от своей исследовательской деятельности. В этой связи представляется необходимым акцентировать внимание на том, что конечная (но не единственная и не основанная) цель предпринимательской активности университетов в сфере научно-технологической деятельности должна заключаться в коммерциализации ее результатов или инноваций.

По мнению Н.А. Соболева «коммерциализация инноваций – это совокупность действий от выявления перспектив коммерческого использования нового товара до реализации его на рынке и получения коммерческого эффекта» [3, с. 22]. В.Г. Лобов отмечает, что «тенденция интеграции образования, науки и бизнеса является одной из основополагающих тенденций построения предпринимательской деятельности вуза, и в ЕС данная тенденция определяет значительную часть доходов вуза, воплощаясь в

создании научно-технологических парков» [2, с. 24]. Полностью соглашаясь с точкой зрения ученого, следует отметить, что именно технопарк, создаваемый на базе университета, является одновременно и предпосылкой и условием сохранения научного, интеллектуального, инновационного потенциала последнего. Сущность технопарковой структуры заключается в том, что в условиях технопарковой сети предприятий и научных центров реализуется лидерский и предпринимательский потенциал студентов и преподавателей. А также – собственно происходит капитализация интеллектуального и человеческого капитала. На наш взгляд данная позиция наиболее четко и точно отражает сущность и механизмы реализации предпринимательской активности университетов в сфере научно-технологической деятельности. Именно посредством технопарков университеты в Европе создают ту среду, которая объединяет человеческий (студенты, профессорско-преподавательский состав, ученые) и интеллектуальный (знания отдельных лиц и совокупные результаты научных университетских школ) капитал и в которой генерируются инновации. Таким образом, академическое предпринимательство осуществляется посредством аккумуляции статического знания и его превращения в процессе исследовательской динамики в новый качественный продукт – инновации. Такое превращение возможно исключительно в определенных условиях и рамках, формируемых на наш взгляд университетскими технопарками.

С точки зрения С. Слотера и Л. Лесли «академическое предпринимательство возможно там и тогда, где и когда формируется устойчивая научно-исследовательская среда и научно-технологическая сеть, которая и является технологическим парком по своей сути» [4, с. 122]. Подобный тезис следует полностью поддержать с тем лишь замечанием, что сами университеты способны и должны быть активными участниками процесса создания технологических парков, поскольку именно последние без учета своей институциональной составляющей являются основным проявлением академического предпринимательства.

Кроме того, именно технопарковая структура способна решить кризис современного университета, который, по мнению А.О. Грудзинского «заключается в обострившемся, в новых социально-экономических условиях, противоречии между тремя его основными функциями: дорогостоящими научными исследованиями, необходимостью массового образования людей и грузом решения региональных проблем» [1, с. 115-117]. Именно поэтому множество европейских университетов стремятся к созданию собственных технопарков или же стремятся стать частью глобальной технопарковой среды.

Наиболее яркими примерами в европейской академической среде следует считать такие технопарки: «Научно-исследовательский парк Суррея» (на базе университета Суррея); технопарки Оксфорда и Кембриджа; научно-технологическую сеть на базе университетов и колледжей Уэльса «Текниум»; технопарк София Антиполис, созданный на базе университета в Ницце; научно-технологический парк Berlin Adlershof (на базе Академии наук Германии); научный парк «Изар Велли» (на базе университетов Баварии); технопарк «Идеон» (на базе университета г. Лунд, Швеция); Turku Science Park (сообщество университетов в г. Турку, Финляндия); Softwarepark Hagenberg (на базе Университета Й. Кеплера в г. Линц, Австрия).

Анализ деятельности этих технопарковых структур, как отдельной модели академического предпринимательства дал возможность сделать ряд ключевых выводов:

– во-первых, на сегодняшний день отсутствует методологическая основа статистических измерений показателей предпринимательской деятельности университетов в научно-технической сфере. Сложность заключается в том, что невозможно определить, что же является конечным продуктом в данном случае, и как

оценивать такой продукт: по его стоимостному выражению, по его рыночной оценке или по фактору себестоимости;

– во-вторых, не существует четких и однозначных критериев определения принадлежности модели организации научно-исследовательской деятельности университетов к модели технопарка. Существуют определенные характеристики технопарка, как отдельного экономического явления, но каждый университет самостоятельно определяет, относится ли его структура к такому парку или нет;

– в-третьих, академическое предпринимательство в научно-технологической сфере не целесообразно выделять в отдельный объект статистического наблюдения, поскольку очень сложно отделить ее результаты от собственно результатов академического предпринимательства в целом;

– в-четвертых, существует ряд сложностей в определении результата капитализации результатов академического предпринимательства, поскольку отсутствует единство в подходах к определению его продукта.

Исходя из изложенных выше проблем, решение которых не может быть найдено в рамках единого исследования и является скорее определением дальнейших трендов научных поисков, следует акцентировать внимание на организационной составляющей анализируемой сферы академического предпринимательства.

Обобщая практику функционирования технопарковых структур на базе университетов представляется возможным выделить ряд критериев, которые позволят определить общие черты модели академического предпринимательства в зависимости от национальной принадлежности университетов (табл. 1).

Таблица 1

Матрица различий между технологическими парками, созданными на базе университетов в рамках предпринимательской активности последних в научно-технологической сфере

		Организационная структура		
		Централизованная*	Децентрализованная**	Привлекающая***
Финансирующая структура	Частная	Великобритания		
	Смешанная	Австрия, Италия	Германия	Швеция, Дания
	Государственная	Нидерланды, Бельгия, страны Восточной Европы	Франция	Финляндия, Норвегия

*существует единый центр управления и координации деятельности технопарка, самостоятельно определяющий тенденции развития

**существует несколько различных центров управления технопарком

***деятельность координационного центра направлена не на регулирование и управление технопарком, а на привлечение новых структур в его состав, каждая из которых становится участником сетевого менеджмента

Подводя итоги, следует акцентировать внимание на таких выводах.

Во-первых, в большинстве технопарков созданных на базе университетов, последними формируются также дополнительные субъекты – координационные центры, которые подчиняется менеджменту университета, на базе которого такой технопарк создан, но при этом имеет прямой контакт с государственными структурами и органами в сфере защиты интеллектуальной собственности. Например, наиболее эффективно такие центры функционируют на базе «Научно-исследовательского парка

Суррея»; в технопарках Оксфорда и Кембриджа; «Текниум»; Softwarepark Hagenberg. Данные центры существенно ускоряют коммерциализацию результатов научно-исследовательской деятельности университетов, снижая при этом транзакционные издержки.

Во-вторых, в рамках технопарков на базе университетов происходит уникальная кооперация и консолидация усилий органов государственного и муниципального управления, особенно в контексте финансирования такого технопарка. По своей сути такие технопарки как технопарк София Антиполис; научно-технологический парк Berlin Adlershof; технопарк «Идеон» представляют собой региональные инновационные кластеры, что повышает экономический эффект от их функционирования.

В-третьих, существует уже устоявшаяся тенденция создания технопарков в форме единого юридического лица. Так, Turku Science Park созданный в форме юридического лица включает в себя множество ассоциированных членов, которые участвуя в процессе создания общего продукта существенно повышают прибыль юридического лица что тем самым повышает уровень его налоговых отчислений. Организация технопарка в виде отдельного юридического лица в структуре университета одновременно централизует систему управления таким технопарком, и при этом совершенно изменяет саму функциональную нагрузку на последний.

Литература:

1. Грудзинский А.О. Университет как предпринимательская организация / А.О. Грудзинский // Социологические исследования. – № 4. – 2013. – С. 113-120.
2. Лобов В. Г. Предпринимательская деятельность высшего учебного заведения в российской системе образования : автореферат дис. к.э.н. ; специальность 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством / В. Г. Лобов. – М.: РАН, 2004. – 28 с.
3. Соболев Н. А. Предпринимательская деятельность в сфере коммерциализации инноваций: автореферат дисс. к.э.н. ; специальность 08 00 05 – экономика и управление народным хозяйством (предпринимательство) / Н. А. Соболев. – М., 2007. – 26 с.
4. Slaughter S. Academic Capitalism. Politics, Policies, and the Entrepreneurial University / S. Slaughter, L.L. Leslie. – Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1997.

Глевацька Н.М.

к.е.н., доц.,

Биканов І.Є.

ст. гр. МЕ 17 СК-2

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ВИВЧЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР

Кожного року посилюється процес синхронізації економічного розвитку з досягненнями науки. Постійно зростає впровадження нових технологій у всі сфери діяльності людства. Інноваційний розвиток економік країн світу вимагає зміни підходів

до умов господарювання, які видозмінюють не лише процеси та функціонування середовища, а й форми – шляхом поширення більш прогресивних та адаптивних сучасним реаліям. У таких умовах створення інноваційно-інтегрованих структур є своєчасним кроком для поглиблення інноваційних перетворень в економіці.

Сучасний ринок не може самостійно вирішити проблеми інноваційного розвитку. Тому є необхідність державного втручання в регулювання інноваційної діяльності. Багато країн світу усвідомили необхідність зорієнтувати економічну політику на інноваційну модель розвитку. В останні роки Україна займає кращі позиції у рейтингу за Глобальним індексом інновацій (Global Innovation Index) [1]. У 2017 році Україна посіла найвищу позицію за останні 7 років – 50 місце. У групі за рівнем доходів нижче середнього Україна посіла 2 сходинку. Поліпшити позиції вдалося за рахунок трьох показників (підіндексів) – бізнес-досвід, інфраструктура та креативність. Згідно висновків експертів та різноманітних рейтингів: активізація інноваційної діяльності - це місце, в якому сконцентрований найбільший потенціал зростання економіки та конкурентоспроможності України. Завдяки цьому Україна зможе вийти з групи країн з сировинною економікою до групи країн-експортерів високотехнологічного обладнання та новітніх технологій. Для України потрібно скористатися досвідом інших країн у сфері інноваційних інтегрованих структур.

В даній роботі ми розглянули відмінні риси моделей інноваційного процесу в США, Японії держави, які за останні роки здійснили прорив в інноваційному розвитку і досвід яких могла би перейняти Україна.

США виступають постійним експортером високих технологій, частка країни на світовому ринку високотехнологічної продукції сягає 39%. Найважливішими чинниками успішних інноваційних перетворень у США вважаються високий рівень наукових досліджень в університетах, творча ініціатива, ефективна інфраструктура, широкі можливості розвитку інноваційного підприємництва [2, с. 15].

Модель інноваційного розвитку, яка притаманна країнам Східно-Азійського регіону (Японія, Південна Корея, Гонконг, Сінгапур), істотно відрізняється від «євроатлантичної». Відмінною рисою інноваційного розвитку є те, що країни Східної Азії запозичують технології, так як у східно-азійському циклі практично відсутня стадія формування фундаментальних ідей і відсутня компонента фундаментальної і прикладної науки. Класичним представником цієї моделі інноваційного розвитку є Японія [3, с. 15; 4, с. 141].

Основні характеристики інноваційних інтеграційних структур США і Японії представлені в табл. 1.

Вітчизняна інноваційна інтегрована структура неспроможна наздогнати розвинені країни за рівнем технології постіндустріальної стадії розвитку. В Україні потрібно стимулювати розвиток високотехнологічних галузей економіки, в яких вона ще спроможна конкурувати на міжнародному рівні. Це також в інтересах політики економічної безпеки держави.

Таким чином, виходячи з результатів проведеного нами аналізу, можна сказати що основними необхідними напрями активізації інноваційного розвитку в національних умовах можуть стати:

- ефективна державна інноваційна політика, тобто вибір типу державної інноваційної політики з урахуванням стратегічних цілей держави для забезпечення реалізації інноваційної моделі розвитку;

- розробка національної системи впровадження науково-технічних досягнень завдяки механізму створення та реалізації науково-технічних програм («освіта – наука – технології – промисловість»).

Таблиця 1

**Основні характеристики інноваційних інтеграційних структур
США і Японії**

	Країни	
	США	Японія
Вид моделі інноваційного розвитку	Традиційна (євроатлантична) модель інноваційного розвитку	Лідерство великих корпорацій, які володіють значними ресурсами й інтенсифікують інноваційний процес
Характерні риси моделей інноваційного розвитку країн	- обмежене втручання держави у розв'язання проблем інноваційного спрямування; - налагодження та підтримка стійких зв'язків між освітніми закладами, науково-дослідними установами та бізнес-структурами.	- запозичення технологій; - значна державна підтримка, співпраця державних структур і корпорацій, налагоджена система комунікацій та обміну інформацією, кооперація і конкуренція корпорацій на різних етапах інноваційного процесу; - розвиток прикладних наукових досліджень, на основі яких створюються унікальні зразки нових високоякісних продуктів та технологій у сфері high-tech; - підтримка інноваційного розвитку за допомогою «японських сюданів».
Прояв інноваційних інтегрованих структур у країнах	Створення потужних науково-виробничих комплексів – технопарків, технополісів, кластерів. Найбільш відомі технополіси і технопарки: «Кремнієва долина» в Каліфорнії, «Дослідницький трикутник» у Північній Кароліні, «Шосе 128» неподалік від Бостона, «Алея роботів» у Флориді, технопарки при Гарвардському і Массачусетському університетах тощо.	<ul style="list-style-type: none"> • Сюдан – головні фірми створюють під своєю егідою спільні підприємства і розробляють спільні інвестиційні проекти для проникнення у нові сфери. При всіх великих університетах країни існують наукові лабораторії, які ведуть дослідження на кошти, одержані переважно у вигляді грантів. Провідні співробітники цих лабораторій викладають в університетах, а студенти мають можливість брати участь у дослідницьких проектах. • Практично в кожній компанії є відділи НДДКР.

Розроблено авторами на основі джерел: [2, с. 10]; [3, с. 15]; [4, с. 141].

Рівень інноваційної активності країни визначається наявністю необхідної бази знань та засобів реалізації інтелектуального потенціалу. Цю базу в Україні потрібно постійно оновлювати.

Література:

1. The Global Innovation Index: Stronger Innovation Linkages for Global Growth // World Intellectual Property Organization; INSEAD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/freepublications/en/economics/gii_2015.pdf.
2. Марчук Л.П. Зарубіжні моделі інноваційного розвитку економіки: вибір для наслідування / Л.П. Марчук // Економіка і регіон. – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – № 2 (29). – С. 201.
3. Бахчисарай В.Ю. Організаційно-економічне забезпечення формування національної інноваційної системи: світовий досвід / В.Ю. Бахчисарай // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. – Вип.4/1. – С. 14.

4. Никифорок Г.Й. Міжнародний досвід підтримки інноваційного розвитку та можливості його використання в Україні /Г.Й. Никифорок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>.

Козир І.С.
ст.викладач
Льотна академія НАУ
м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНУ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Дослідження соціального капіталу як якісної характеристики організації суспільства зумовлена місцем і значенням цього особливого виду ресурсу в забезпеченні інноваційного розвитку економіки. Ґрунтовні дослідження, як зарубіжних (Р.Патнем, А.Портес, Дж.Барон, Е.Лессер, С.Гошал, Дж.Коулман, Ф.Фукуяма, І.Мачеринскене та ін.), так і вітчизняних науковців (О.Грішнова, А.Сікора, М.Дороніна, А.Колот, Е.Лібанова, І.Терон, М.Семикіна, І.Петрова та ін.) показують, що потенціал довіри, зв'язків, суспільних норм і цінностей є стратегічним ресурсом інноваційного зростання економіки. Поглиблення науково-практичних висновків у цій сфері призвело до виділення соціального капіталу різних рівнів (мікро-, мезо-, макро- мегарівень), характеру спрямування (позитивний, негативний), функціонального призначення (зв'язуючий, об'єднуючий), а також до з'ясування факторів його формування з погляду створення умов (чи усунення перешкод) для нагромадження і використання цього виду капіталу на користь людських спільнот. Погляди на диференціацію рівня соціального капіталу в залежності від території виникнення і функціонування розкриті, зокрема в дослідженнях У. Алейнікової, М. Вінницького, О. Єрмакової, Т. Новик, Ю. Середи.

Так, У. Алейнікова розглядає соціальний капітал як фактор регіонального розвитку за рахунок координації дій влади, суспільства та бізнесу, за рахунок чого збільшується рівень демократії. Також, автор виокремлює поняття соціальний капітал регіону як продуктивний ресурс, який отримують суб'єкти громадської діяльності в процесі здійснення актів комунікації та встановлення взаємовигідних контактів, оснований на принципах чесності, солідарності, справедливості та довіри. Така діяльність здійснюється добровільно і в умовах, коли індивідуальне вирішення завдань неможливе. [1]

Ю. Середи звертає увагу на соціальний капітал внутрішньо переміщених осіб, розглядає «соціальний капітал приймаючих громад» та підкреслює, що регіон переселення та кількість змінених місць проживання у ситуації переселення є детермінантами як формування соціального капіталу, так і успішності локальної інтеграції. [2]

Дослідження [3], проведене у 2017 році, підтверджує, що рівень довіри до офіційної влади, громадської активності населення, розвитку соціальних зв'язків та мереж значно залежить, від ситуаційних та суб'єктивних чинників, також, від територіально-владного фактору. Так, наприклад, в обласних центрах, рівень громадської активності значно вищий, ніж в об'єднаних територіальних громадах, оскільки міське населення має більш розвинену мережу соціальних зв'язків та активно користується соціальними мережами. В об'єднаних громадах часто відсутні громадські

організації, їх функції виконують окремі активісти або неформальні об'єднання мешканців. Фактором недовіри до влади, на думку респондентів, є формальний характер зацікавленості влади в залученні громадян до прийняття рішень, що, в свою чергу, викликано пасивністю боку громади.

М. Шипілова на основі аналізу емпіричних даних щодо економічних, соціальних, демографічних характеристик суспільств, отримані в країнах Західної Європи (15 «старих» країнах-членах ЄС включно з 5 іншими розвиненими країнами регіону, 10 «нових» членах Європейського Союзу з числа посткомуністичних, а також на Мальті та Кіпрі) та в сусідніх країнах, а також результати оцінювання рівня соціального капіталу в згаданих групах країн, отримані в межах Дослідження Європейських Цінностей (European Value Study (EVS)) вказує, що найвищий рівень загальної довіри спостерігається в 14 країнах Західної Європи – членах ЄС (WE), так само як і рівень залучення до формальних мереж. Новоприбулі члени ЄС характеризуються відносно нижчим рівнем обох показників, а країни Центральної та Східної Європи, що межують з Євросоюзом, характеризуються низьким рівнем загальної довіри. [4] Тож доцільним є вивчення досвіду регулювання суспільно-економічних процесів з метою ефективного використання ресурсу соціального капіталу країн Західної Європи, державна політика більшості з яких вбачає перспективи накопичення соціального капіталу в партнерстві держави та громадських рухів, за рахунок чого збільшується частка свідомого населення, зменшується опір реформам, інноваційним програмам і іншим змінам.

В ЄС впроваджено правило консультування з громадськістю (у тому числі з бізнес-середовищем) у процесі прийняття рішень. Після прийняття Амстердамської угоди (1997 р.) така практика стала обов'язковою умовою для органів Союзу: до прийняття рішень відбувається проведення широких консультацій і публікування проектів документів для їхнього обговорення зацікавленими сторонами. Така модель відносин сприяє економічному розвитку територій, оскільки не вигідні рішення, як правило, не отримують схвалення.

Дослідники розглядають прозорість та доступність процесу прийняття рішень на місцевому рівні як базу для створення територіального фонду соціального капіталу. Тому соціальні зв'язки та громадські ініціативи мають велике значення для забезпечення політичної стабільності, підтримки сталого економічного розвитку на місцевому рівні. Застосовувана, наприклад, у Данії традиція призначення членів консультативних органів чи функціонування Єдиної комісії уряду та представників об'єднань громадян, дії яких спрямовані на виконання програми діяльності з реалізації Концепції розвитку громадянського суспільства в Естонії, крім іншого, забезпечує діалог між населенням та органами державного управління, сприяє вирішенню багатьох соціально-економічних проблем.

Удосконаленню соціального капіталу сприяє розвиток е-врядування та різноманітних е-консультацій. Такий формат спілкування покращує демократичність врядування через інтерактивну (відкритішу й учасницьку форму) взаємодію з іншими суспільними акторами: діяльність в он-лайн поліпшує доступ громадян до урядової інформації, послуг і порад для забезпечення участі громадян і задоволення процесом урядування. Для прикладу можна розглянути принцип роботи урядового порталу Сінгапура, який не лише надає інформацію про державні органи, а й дає змогу зробити певні дії без відвідування державних установ, як інтерактивний метод демократизації суспільства. Е-консультації дозволяють виявити потреби та оцінки членів громади, а також, слугують проявом прямої демократії, усувають інформаційні перешкоди між різними групами у громаді, сприяють посиленню довіри між ними.

Досвід Польщі щодо проведення децентралізації, що наразі активно застосовується в Україні, може позитивно вплинути на формування соціального капіталу на рівні регіону, оскільки, як було зазначено раніше, одним з чинників пасивної, щодо вирішення суспільних проблем, поведінки влади є аморфність населення щодо її дій, небажання контролювати та розуміти дію адміністративно-громадської взаємодії. Примусова децентралізація може стати спонукальним поштовхом громадянської свідомості зростанню довіри, на основі формування спільних відповідальності і цінностей, зокрема, щодо розвитку території, навколо якої формується громада.

Таким чином, зарубіжний досвід формування позитивного соціального капіталу свідчить про ефективність використання впливу державної політики щодо формування довіри та розвитку зв'язків між громадськістю, що спрямована на зростання відкритості, демократичності процесів прийняття рішень, зокрема, на рівні регіонів та окремих територій.

Література:

1. Алейнікова У. С. Соціальний капітал як фактор регіонального розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npdfi_2012_4_17.pdf.
2. Серета Ю. В. Соціальний капітал внутрішньо переміщених осіб як чинник локальної інтеграції в Україні / Ю. В. Серета // Український соціум. – 2015. – №3(54). – С.29-41
3. Стан соціального капіталу в громадах України: умови формування та розвитку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.prostir.ua/?news=stan-sotsialnoho-kapitalu-v-hromadah-ukrajiny-umovy-formuvannya-ta-rozvytku>
4. Шипілова М.В. Особливості формування соціального капіталу в трансформаційний період розвитку економіки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znptdau_2014_4_3.pdf.

Ле Тхи Тхань Там

Преподаватель Филиала Академии женщин Вьетнама

СИСТЕМА ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПОДДЕРЖКИ ОБЕЗДОЛЕННЫХ ГРУПП ВО ВЬЕТНАМСКОМ ОБЩЕСТВЕ: ПРОБЛЕМЫ ИННОВАЦИЙ В СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ

Вступлення. В самой общей форме социальная работа - это деятельность людей и организаций для поддержки различных групп людей. Модели этой поддержки очень разнообразны. Помощь нужна многим людям, которые находятся на разных этапах и в разных ситуациях своей жизни: ребенок или пожилой человек, больной человек и инвалид, пенсионер, у которого есть лишь небольшая пенсия, безработный, нищий, бродяга и т. д. Рамки поддержки очень разнообразны: между человеком и человеком; между сообществом и индивидуумом; между взрослыми и находящимися в трудном положении детьми, сиротами и т.д. В сущности, социальная работа - это осуществление конкретных мер правительством или неправительственной организацией в адрес

конкретного соціума или індивидуума для забезпечення определенного рівня матеріальної и духовної життя и створення достаточної основи для участя в общественной діяльності отдельного лица или групи людей. Самими важними засобами соціальної роботи являються соціальна підтримка, соціальна захиста и соціальне забезпечення, ефективне здійснення общественно-політичної діяльності, соціалізація, пропаганда и здійснення превентивних и профілактичних заходів, допомога бездоленним групам з метою досягнення найкращих критерієв соціальної справедливості. И як итог, не обійтись без інновацій в системі соціальної роботи.

В то же время соціальна робота не обмежується реалізацією практичних цілей, а також содержить общую цель цивілізації: підтримання и забезпечення мира, стабільності и соціального рівності; запобігання соціального конфлікту; нейтралізація дестабілізуючих факторів через інноваційні підходи к ее здійсненню. Іменно під даним кутом зору соціальна робота не тільки виступає в якості абсорбента, котрий поглинає «шокові» явлення в обществе, но и должна рассматриваться как комплексная соціальна діяльність.

Проблемам соціальної роботи з пожилыми людьми во Вьетнаме уделяли внимания такие ученые как: Данг Ву Кань Линь - исследовал модели ухода за пожилыми людьми во Вьетнаме; Нгуен Тхе Хюэ - охарактеризовал систему политических документов КПВ и Государства Вьетнама по вопросу пожилых людей во Вьетнаме в период обновления; Буй Тхе Кыонг - обращал внимания на социальное обеспечение пожилых людей; Нгуен Тхи Ван - разработал учебник по социальной работе с пожилыми людьми; Дам Хью Дак, Фам До Нят Тан - раскрывают текущую ситуацию относительно направлений и решений по разработке и совершенствованию системы политик по социальному страхованию, пенсионному обеспечению и медицинскому страхованию для пожилых людей; Май Туэт Хань - анализирует современные услуги по социальной поддержке пожилых людей в Ханое через опрос в городском квартале Нянтинь, район Тханьсуан и деревне Кимно, уезд Донгань. Но несмотря на это, соціальна робота з пожилыми людьми во Вьетнаме как определенная сфера діяльності и ее возможные інноваційні форми не достаточно исследована с научной точки зору. Актуальним на сегодня есть анализ законодательной базы относительно поддержки бездоленных слоев населения Вьетнама и формирования предложений относительно его усовершенствования.

Постановка задач. Для детального анализа проблемы необходимо: проанализировать историю и современное состояние законодательной базы относительно соціальной защиты граждан Вьетнама; изучить опыт других государств; внести предложения относительно усовершенствования законодательной базы по соціальной защите граждан страны с точки зору інноваційних підходів.

Результаты исследования. В первом правительстве Демократической Республики Вьетнам, сформированном 28.8.1945 г. и объявленном 2.9.1945 г., было Министерство труда и Министерство социального обеспечения в числе 13 министерств. Эти два министерства являются предшественниками современного Министерства по труду, делам инвалидов войны и социального обеспечения. В 1987 году Министерство труда и Министерство инвалидов и социального обеспечения было объединено в Министерство по труду, делам инвалидов войны и социального обеспечения [1].

Таким образом, с первых дней формирования Демократической Республики Вьетнам Хо Ши Мин, первый президент страны, не только уделял внимание таким важным вопросам как независимость, свобода, экономика страны, но он и его соратники действительно уделяли внимание исключительно конкретным социальным вопросам, таким как, политика льгот для семей кадровых работников, находящихся «в

особых командировках»; управление специальным детским лагерем; прием и организация рабочих мест для жителей Юга, перемещающихся на Север страны; управление захоронениями, досье персональных дел, наследием должностных лиц и рабочих-южан, умерших на Севере, и т.д.

19 декабря 1946 года Ханой официально начал войну с Францией, война распространилась на многие регионы. Число раненых и погибших резко возросло из-за дисбаланса в вооружении и также тактики боевых действий. В то время в жизни солдат, особенно раненых, возникало множество трудностей и лишений из-за сложного положения правительства Вьетнама в то время. Видя эту потребность, наряду с призывом о помощи раненым солдатам, президент Хо Ши Мин подписал Указ № 20/SL 16 августа 1947 года, в котором утверждалась система выплат пенсий по инвалидности и пособий семьям погибших воинов. Это первый юридический документ, подтверждающий важное место работы с инвалидами войны и погибшими в войне во Вьетнаме [2].

Этот документ также признается первым документом, касающимся сферы социальной работы в молодой Демократической Республике Вьетнам. С этого времени вся деятельность правительства, вся поддержка общества и ведомств, касающаяся раненых и погибших воинов, была институционализирована и синхронизирована на уровне государства, она перестала быть разрозненной, импровизированной и спонтанной, как ранее.

В связи с 50-летием празднования Дня инвалидов войны и погибших военнослужащих, 27 июля 1997 года, в поселке Банко, община Хунгшон, уезд Дайты, провинция Тхайнгуен, именно в том месте, что стало свидетелем рождения общегосударственного Дня Инвалидов, Министерство по труду, делам инвалидов войны и социального обеспечения совместно с Народным комитетом провинции Тхайнгуен открыли мемориал в память дня 27-го июля и установили стелу со следующей надписью: «Здесь 27 июля 1947 г. собрались 300 кадровых работников, солдат и представителей различных слоев местного населения, чтобы услышать обнародованное письмо Хо Ши Мина, в котором объявлялось о рождении Дня военных инвалидов и погибших военнослужащих». Также по этому случаю, в день празднования 50-й годовщины Дня инвалидов войны и погибших военнослужащих (12 июля 1997 года), вьетнамское государство признало это место памятником истории.

Одновременно с развитием страны было создано много правовых документов, связанных с существующими сферами жизни общества, можно упомянуть, например такие конкретные законы как: Закон об охране здоровья населения № 21-LCT/HDNN8, принятый Национальным собранием 30.06.1989 года, в котором говорится: «Здоровье - это самый ценный фонд человека, одно из основных условий для того, чтобы человек жил счастливо, это важная цель и фактор экономического, культурного, социального развития и защиты Родины»; Закон № 24/2000/QH10, принятый Национальным собранием Социалистической Республики Вьетнам 09/12/2000 г. о страховом бизнесе, в котором четко указано: «Для того, чтобы защитить законные права и интересы организаций и частных лиц, участвующих в страховании, развивать страховой бизнес; способствовать активизации и сохранению устойчивого социально-экономического развития и стабилизации жизни народа; повысить эффективность государственного управления предпринимательской деятельностью по страхованию»; Закон № 23/2000 / QH10, принятый Национальным собранием Социалистической Республики Вьетнам 09.12.2000 года о профилактике и борьбе с наркоманией, в котором четко говорится, что «наркомания является серьезной угрозой для всего общества, наносит ущерб здоровью, приводит к дегенерации расы, обесценивает человека, подрывает семейное счастье, наносит серьезный вред общественному порядку и безопасности и также

национальной безопасности»; Закон № 25/2004/QN11, принятый Национальным собранием Социалистической Республики Вьетнам 15 июня 2004 года о защите, воспитании и образовании детей, в котором четко изложены положения, касающиеся защиты, воспитания и образования детей; Закон № 38/2005/QN11, принятый Национальным собранием Социалистической Республики Вьетнам 14/06/2005, в котором изложены положения об образовании.

Другие законы, такие как Закон о профилактике и борьбе с заражением вирусом, вызывающим ВИЧ-инфекцию/СПИД; Закон о гендерном равенстве; Закон о вьетнамских трудовых ресурсах, работающих за границей по контрактам; Закон о предупреждении и пресечении насилия в семье; Закон о предупреждении и пресечении торговли людьми; Закон о браке и семье; Закон о внесении изменений и дополнений в ряд статей Закона о вьетнамском гражданстве; Закон о социальном страховании.

Хотя упомянутые выше юридические документы сыграли и продолжают играть важную роль в развитии страны и общества во Вьетнаме, однако в этих документах по-прежнему лишь упоминаются проблемы, связанные с социальной работой, в узком аспекте, а не в профессиональном, не во всеобъемлющем, а тем более в инновационном аспекте. Эти документы не были сконцентрированы на формулировании политики, относящейся к сектору социальной работы, что не способствует современным инновациям в системе социальной работы. Данные вопросы в этих документах изложены неконцентрированно, иногда они разбросаны по тексту, дублируются, часто вводят в заблуждение или злоупотребление при регулировании вопросов, связанных с социальной работой. До сих пор было обнародовано всего 4 Правительственных Указа, также Премьер-министр принял 4 Постановления, в соответствующих ведомствах имеется 6 Циркуляров и Межведомственных циркуляров, связанных с социальной работой. Хотя это число очень скромно, тем не менее, это документы, создающие важную юридическую предпосылку для поддержки развития социальной работы во Вьетнаме. Однако юридическая и инновационная ценность правовых документов, определяющих сферу социальной работы, пока еще низкая. Эти документы в основном несут инструктивный характер, не являются обязательными, правовым коридором для формирования правил, положений и санкций, регулирующих основные вопросы осуществления социальной работы, для чиновников сферы социальной работы и государственного управления на национальном и международном уровнях, особенно в странах проживания вьетнамцев. Другими словами, роль данных подзаконных актов не отвечает современным требованиям инноваций развивающегося и интегрирующего в мир вьетнамского общества и это приводит к многочисленным ограничениям и недостаткам.

Во многих странах мира законы, участвующие в регулировании отношений в социальной сфере, строятся на принципах, правилах и положениях Европейской социальной хартии (пересмотренной), которая устанавливает правовые гарантии экономических и социальных прав граждан в странах, которые ее ратифицировали. Вьетнам не может быть исключением. Поэтому необходимо сформулировать и юридически закрепить то содержание, что непосредственно относится к сфере социальной работы и социальной защиты, привести его в соответствие с общими критериями и мировыми стандартами, но с учетом специфики Вьетнама [3].

Выводы. Необходимо разработать современный Закон для сферы социальной работы во Вьетнаме с учетом инновационных подходов. По сравнению с развитыми странами мира и даже в сравнении со многими странами региона нормативные акты, касающиеся социальной работы во Вьетнаме, отстают от современных тенденций развития социальной защиты и их также недостаточно. К примеру, пока отсутствует законодательное положение об утверждении, надзоре и лицензировании обучения в

сфере социальной работы в соответствии с профессиональными стандартами; законодательное положение о профессиональной экспертизе и получении лицензии на работу в ряде узкоспециализированных областей социальной работы; законодательное положение в отношении прав детей, рожденных за рубежом: на Тайване, в Китае, Южной Кореи и других странах, но вернувшихся во Вьетнам без документов, оказавшихся брошенными отцом или обоими родителями и т.п. (имеются десятки тысяч подобных случаев в провинциях Юго-Западной части Вьетнама в течение ряда лет).

Косвенные правовые документы, упомянутые выше, и подзаконные акты, непосредственно связанные с социальной работой, не только не гарантируют законность при их применении в секторе социальной работы, но также они не гарантируют такую цель, как экономическое развитие одновременно с социальной справедливостью в процессе индустриализации и модернизации страны и международной интеграции. В современных условиях не развивается потенциал отдельных лиц, семей, групп и сообществ обездоленных групп населения в самостоятельном улучшении их жизни, гарантируя социальное обеспечение, как указано в Статье 34 и Статье 59 Конституции 2013 года. «Граждане имеют право на социальное обеспечение; государство создает равные возможности для граждан пользоваться социальным обеспечением, проводит политику поддержки пожилых людей, инвалидов, бедных и лиц с особыми обстоятельствами». Опыт разработки и применение законодательных норм в социальной сфере в развивающихся странах может послужить основой для его изучения в процессе совершенствования правовой системы, связанной с социальной сферой во Вьетнаме, для приведения его в соответствие со спецификой и уровнем экономического развития страны [4].

Регулирующая роль законодательства в социальной сфере развитых стран показывает, что во Вьетнаме деятельность государственных учреждений и неправительственных организаций в социальном секторе должна основываться на верховенстве закона, принимая во внимание политическую, экономическую и социальную ситуацию во Вьетнаме на всех этапах развития страны. Интерактивный эффект социальной работы в основном зависит от сущности взаимоотношений между организациями - поставщиками социальных услуг и клиентом - получателем услуг, от строгого соблюдения принципа равных возможностей и гарантии справедливости в этой сфере, а также от общественного авторитета социальных работников. Данный подход поможет обеспечить равные права всех граждан перед законом, обеспечить социальное обеспечение людей, сохранять политическую и социальную стабильность, поддерживать развитие страны на основе инновационных подходов.

Литература:

1. Министерство труда, социального развития и по делам инвалидов. Интернет ресурс. Режим доступа: <http://www.molisa.gov.vn/vi/Pages/Trangchu.aspx>. (дата обращения 22.02.2018 г.)
2. Комитет по делам национальностей Вьетнама. Интернет ресурс. Режим доступа: <http://www.cema.gov.vn/home.htm> (дата обращения 23.02.2018г.).
3. Европейская социальная хартия (пересмотренная). Интернет ресурс. Режим доступа: <https://www.coe.int/ru/web/moscow/evropejskaa-social-naa-hartia>. (дата обращения 23.02.2018г.).
4. Власов Е.Е. Вьетнамское государство в процессе обновления страны (тридцатилетие начала политики «Дой Мой»). Ойкумена. Интернет ресурс. Режим доступа: Интернет ресурс. Режим доступа: <http://www.cema.gov.vn/home.htm> (дата обращения 23.02.2018г.). (дата обращения 12.03.2018г.).

Захарченко Ю.П.

*студентка групи ОА-14 факультету обліку та фінансів
Науковий керівник – к.е.н., доц. Лисенко А.М.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ

Важливим рушійним фактором розвитку економічних процесів є інвестиційні ресурси, які у поєднанні з інноваціями сприяють покращенню умов праці, нарощуванню обсягів виробленої продукції, зниженню собівартості одиниці продукції та покращенню її якості, підвищенню показників рентабельності діяльності суб'єктів господарювання. Проте сучасні тенденції розвитку інноваційних процесів в Україні не є позитивними у порівнянні з країнами світу, і тому при визначенні пріоритетних напрямків інноваційного розвитку слід використовувати широкий спектр заходів з підтримки інновацій, враховуючи зарубіжний досвід.

Метою даного дослідження є вивчення досвіду комплексного застосування інструментів стимулювання інноваційного процесу в розвинених країнах світу.

Так, у розвинених країнах Європи одним із важливих інструментів стимулювання інноваційної діяльності є державно-приватне партнерство у сфері інновацій, яке охоплює різноманітні форми довготривалої співпраці між органами державної влади та приватним сектором і має значну частку у фінансуванні досліджень, пов'язаних із розвитком інноваційних процесів [1, с. 78].

Серед інструментів, які досить часто використовуються європейськими країнами для сприяння інноваційній діяльності, слід виокремити наступні: безпосереднє співінвестування інноваційних інвестицій, створення науково-технічних парків, науково-дослідних установ, центрів трансферу технологій, спрощення адміністративних процедур, застосування податкових пільг, створення технологічних парків та ін.

Зокрема, у Німеччині значну увагу приділяють сприянню співпраці між наукою та реальним сектором економіки, розширенню кооперації, об'єднанню потенціалу науково-дослідних установ і компаній через створення інноваційних союзів та кластерів. Також в країні застосовуються програми та механізми, які сприяють покращенню умов здійснення НДДКР, прискоренню впровадження інновацій: створені програми для сприяння інноваційній діяльності підприємств малого та середнього бізнесу, спеціальні програми підтримки науково-дослідної та інноваційної діяльності, програми підтримки засновників інноваційних компаній тощо [1, с. 84].

У Чехії при впровадженні інновацій важливу роль надають прямим закордонним інвестиціям. Державною підтримкою тут користуються кластери та технокластери, які одержують безпосередню інвестиційну допомогу у формі дотацій, а також фінансування окремих робіт [3, с. 106].

Підтримка інноваційних проектів є важливим завданням і в Іспанії, де здійснюється стимулювання високоінноваційних інвестицій в суб'єкти господарювання (особливо підприємства малого та середнього бізнесу). У розвиток інноваційного потенціалу наукових установ, на підвищення кваліфікації персоналу спрямовується фінансова допомога у вигляді дотацій [1, с. 108].

Досить поширеними способами стимулювання інноваційної діяльності в економічно розвинених країнах є створення технополісів та технологічних парків. Так, на сьогодні у світі нараховується декілька сотень технопарків різних видів, більшість з яких зосереджено в США, Європі, Японії та Китаї. Зокрема, в США функціонує понад 140 наукових та технологічних парків, а із 25 найбільших університетів 23 мають наукові парки, де створено сотні компаній і тисячі робочих місць. У Фінляндії нараховується понад 17 парків, у Китаї – понад 53 національні парки (спеціальні технологічні зони), 50 провінціальних парків та 30 парків при університетах [2].

Значний досвід у наданні податкових пільг, спрямуванні прямих закордонних інвестицій в інноваційні сфери, удосконаленні системи охорони інтелектуальної власності, утворенні кластерів, устанавленні державно-приватного партнерства з метою заохочення інновацій, а також навчання персоналу у сфері інновацій мають країни-члени ЄС.

Отже, підтримка інновацій повинна стати одним з пріоритетних напрямів державної політики. Україні доцільно використовувати досвід індустріально розвинених країн, яким вдалося досягти значних успіхів у розвитку інноваційної активності й підвищенні конкурентоспроможності економіки в умовах не надто сприятливого економічного клімату та нестачі ресурсів. Водночас, упроваджуючи ті чи інші механізми державної підтримки інновацій слід враховувати специфічні умови розвитку національної економіки, стан науково-технічної сфери, правове регулювання інноваційних процесів.

Література:

6. Гончаренко Л.П. Менеджмент инвестиций и инноваций / Л.П. Гончаренко. – М.: КНОРУС, 2013. – 160 с.
7. Информационный обзор новой рамочной программы Европейского Союза по научно-технологическому и инновационному развитию «Горизонт 2020» с 2014 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ved.gov.ru/files/images/Gorizont_2020.pdf.
8. Коноваленко Н.В. Инвестиционный податковий кредит як інструмент фінансування діяльності промислових підприємств / Н.В. Коноваленко // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2011. – 3(54). – С. 106-111.

Особливості та досвід функціонування різних форм інноваційно-інтегрованих структур в Україні і світі

Захарченко В.І.

*доктор економічних наук, професор
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна*

Аль-Шаргі Ф.М.
аспірант

*Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна*

Чічкан О.С.

*студентка
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна*

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ПРОДУКТОВОЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ НА МАШИНОБУДІВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Диверсифікацією є вхід підприємства в нову сферу виробничих відносин, куди можливо внести ефективний менеджмент або новий спосіб управління діяльністю. Звичайно ж, мета диверсифікації – намагатися в майбутньому підвищити показники ефективності при повному використанні ресурсів.

Авторами, безпосередньо на відомому машинобудівному підприємстві, було проаналізовано практичний приклад продуктової диверсифікації – випуск на ТДВ «Первомайськдизельмаш» на основі суднових дизельних двигунів когенераційних установок, які останнім часом підприємством експортуються за кордон.

Когенераційні установки створені на базі двигун-генераторів з утилізацією теплоти випускних газів, охолоджуючої двигун води, мастила й газоповітряної суміші після турбокомпресора. За рахунок додаткового вивільнення теплової енергії досягається: збільшення загальної потужності в 2,5 рази, підвищення ККД до 92%, що забезпечує до 40% скорочення споживання палива в порівнянні з розподільним виробленням теплової та електричної енергії [3, с. 111].

Під диверсифікацією слід розуміти розширення значної кількості модифікацій однієї продукції, або одночасний розвиток багатьох, не пов'язаних один з одним, видів виробництва, розширення асортименту продуктів, що виробляються [2, с. 191]. Було проаналізовано три відомих типи диверсифікації: горизонтальну, вертикальну, латеральну [1, с. 30]:

– горизонтальна диверсифікація передбачає розширення номенклатури за рахунок освоєння однорідних виробів, тобто схожих за конструктивними і технологічними характеристиками на вироби, що вже випускає підприємство. При цьому галузевий профіль машинобудівного підприємства може істотно не змінитися;

– вертикальна диверсифікація передбачає розширення номенклатури за рахунок включення в виробничий цикл попередніх (наприклад, заготівельних) і наступних (фінішних, збутових та інших) стадій по відношенню до структури циклу, що застосовувалась раніше;

– латеральна («бічна») диверсифікація означає, що машинобудівне підприємство засвоює зовсім незвичні для нього види продукції, вторгаючись тим самим у інші галузеві сфери. При цьому може істотно змінитись профіль підприємства.

Найбільш радикальною і здатною дати високий ефект є, на наш погляд, латеральна диверсифікація, проте вона пов'язана з великими ризиками і вимагає значних інвестицій. Більш помірною є вертикальна і особливо горизонтальна диверсифікація, при якій потреби в інвестиціях найбільш залежить від того, наскільки значними є необхідні зміни в основних фондах для налагодження виробництва нової продукції.

В сучасних умовах, коли господарюючі суб'єкти відчують гостру нестачу грошових коштів, коли ринок інвестицій залишається обмеженим, а банківські процентні ставки на кредит дуже високі, підприємства можуть собі дозволити найчастіше горизонтальну диверсифікацію. Але навіть і в цьому випадку потрібен детальний і всебічний аналіз можливих варіантів з метою вироблення найбільш ефективних рішень з малою капіталоємністю.

Освоєння нової продукції може відбуватися трьома шляхами:

– нове виробництво здійснюється на наявних площах і устаткуванні, які залишилися не завантаженими, так як виробництво попередньої продукції припинено. Тут виникає необхідність замінити деяке технологічне і допоміжне обладнання, виготовити і (або) придбати нову оснастку, налагодити нову систему каналів матеріально-технічного постачання і збуту готової продукції;

– нове виробництво запускається на заміну раніше діючого. Випуск старої (малорентабельної або взагалі нерентабельної) продукції припиняється. При цьому також виникає необхідність в частковій зміні обладнання та виготовлення нової оснастки. На відміну від диверсифікації першим шляхом, у підприємства в резерві не має потужностей і згортання старого виробництва може супроводжуватися появою збитків і скороченням робочих місць;

– нове виробництво створюється на додаток до діючого на нових площах і в основному на новому обладнанні. В цьому випадку освоєння випуску нової продукції майже не впливає на показники виробництва старої продукції. Йдеться про розширення підприємства за рахунок нового виробництва. Саме такий вид диверсифікації обраний починаючи випуск когенераційних установок.

З перерахованих вище шляхів диверсифікації найбільш економічним є перший. Він дозволяє на повну використовувати наявні резерви і обійтися мінімальним обсягом інвестицій. Другий шлях потребує кілька великих вкладень, але при отриманні достатнього джерела фінансування цілком можливий. Третій шлях на сьогоднішній день через складну ситуацію є найбільш важким, але кінцевий результат вартий витрачених зусиль.

Література:

1. Байбиков Ю. Диверсификация производства и ценообразование/ Ю. Байбиков, А. Гарпов // РИСК. – 1998. – №4. – С. 29-33.
2. Большой экономический словарь/ Под ред. А.Н. Азриляна. – 5-е изд. – М.: ИНЭ, 2002. – 1280 с.
3. Захарченко В.І. Розвиток промислового підприємства на основі моделювання процесу диверсифікації виробництва: моногр./ В.І. Захарченко, Ф.М. Аль-Шаргі. – Одеса: Атлант, 2015. – 124 с.

Гудзь П.В.,
професор, доктор економічних наук,
Кунаєв А.Ю.
аспірант кафедри менеджменту
Запорізький національний технічний університет
м. Запоріжжя, Україна

РИСИ МЕНЕДЖМЕНТУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНОГО АВІАБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Завдяки довгим технологічним ланцюжків авіаційна промисловість є сферою застосування і генератором розвитку відразу декількох високотехнологічних областей, зайнятих в коопераційних процесах, і надає ключовий вплив на формування машинобудівного комплексу країни в цілому. За деякими оцінками, додатковий обсяг промислового виробництва від трансферу технологій авіабудування в суміжні області в 2,8 рази перевищує власний приріст галузі [1].

Високо інтегроване виробництво потребує високо професійного менеджменту, системного підходу до організації виробництва у авіабудуванні з використанням сучасних напрацювань науки і практики управління. У даному контексті оцінювання ефективності менеджменту виступає необхідною складовою адаптації управління до нових змінних умов середовища. Швидкість змін подібних умов, факторів в умовах інформаційної економіки зростає кратно. Наприклад, внаслідок технологічних та управлінських новацій, гелікоптер вітчизняного виробництва Мі-2 піднявся на висоту 7 км, Мі-8МСБ - на 9155 м, що є світовим рекордом, який занесено до Книги рекордів Гіннесу [2], а вже в 2020 р. аналітики прогнозують появу у світі літаків на гібридній тязі [3]. Тобто оцінювання як процес, дає можливість менеджменту, бачити невідповідності, недоліки основних і допоміжних ланок, підрозділів, процесів авіавиробництва, а сама оцінка – виступає в руках аналітика засобом моніторингу та діагностики, інструментом для прийняття чи корекції керівниками управлінських рішень.

У сучасній літературі семантика інноваційно-інтегрованого поняття представлена різними комбінаціями структурно-логічних конструкцій: комплексними інтегруючими підходами до проектування складних інноваційних структур і систем управління [4, с. 58-63], дослідженнями кластерів [5] і холдингових утворень, а зарубіжні вчені ідентифікують інноваційно-інтеграційну платформу як новітній тип інтегрованої структури, для якої характерні ключові суб'єкти - наукові, освітні, бізнес-структури, а також незалежні дослідники та експерти, основна функція полягає в процесно орієнтованій колаборації численних стейкхолдерів, провідна мета – у залученні до ланок інноваційного процесу корисних партнерів з будь-яких територій; а також виконанні багатьох додаткових функцій (навчання, коворкінг, експертиза, форсайт тощо). При цьому основна робота – це постійна генерація нових проектів, створення відкритої бази (хмарні технології) проектів для залучення потенціальних партнерів при організації державних закупівель інноваційної продукції та постійних медіативних взаємодіях [6].

Найбільш прийнятним, на нашу думку, є визначення категорії інноваційної інтегрованої структури як сукупності взаємозв'язаних виробничо-господарських одиниць та науково-освітніх установ, які об'єднані метою генерації нових ідей і проектів та їх впровадженню та організаційно діють на основі гнучких мережевих підходів та довір'ї їх учасників.

Досвід організації управління авіабудування провідними зарубіжними компаніями свідчить про системні трансформації, зміну філософії ведення бізнесу в цій сфері, яку

можна умовно представити як перехід від індустріальної до партнерської моделі виробництва авіа продукції.

У світовому авіабудуванні відбувається розширення функцій авіабудівних корпорацій в області маркетингу, розробки, фінального складання і післяпродажного обслуговування, з наростаючою тенденцією передачі функцій з виробництва окремих систем і компонентів інтегрованим структурам через аутсорсинг. На глобальному ринку конкурують не тільки продукти (літаки, гелікоптери тощо), а ефективний менеджмент корпорації за допомогою своїх ресурсів і компетенцій.

Тому виникає потреба трансформації самої моделі організації діяльності. Виходячи із аналізу попередніх досліджень, можна стверджувати про наявність технологічної і географічної передумов створення авіакластерних утворень в Запоріжжі, Києві, Харкові [7, с.15]. Створення кластера як організаційної форми кооперації підприємств авіаційного кластера дозволяє вирішувати три організаційно-управлінські задачі: інтегрувати учасників кластера на основі угоди про економічну взаємодію; залучати до підприємств і проектів авіакластеру додаткові інвестиції; розвивати договірні зв'язки з промисловими підприємствами інших галузей країни [8, с.15].

В Україні більш поширеною є приватно-державна модель організації авіабудування з переходом до нової системи організації виробництва, заснованої на кооперації, партнерстві ланцюжка постачальників ресурсів, матеріалів, дрібносерійних вузлів, модулів, які функціонують у конкурентному середовищі

У новій організації виробництва організаційна структура формується шляхом поділу літакобудівного циклу по центрах відповідальності, а саме: центр виробництва, центр експлуатації, центр послуг аеропортів, центр навчання. Згідно з особливостями виробництва авіаційної техніки, вищеназвані підрозділи об'єднуються за принципом цілісності життєвого циклу продукції - "проекування – виробництво – збут - експлуатація".

Виробничо-технологічний цикл сам по собі не новий, а нові підходи до організації виробництва, де кінцевий інтегратор кооперує усі ланки у кінцевий продукт, забезпечує організацію продажів, післяпродажне обслуговування. Характерно, що подібну трансформацію управління виробництвом пройшли автомобільні концерни Японії, Південної Кореї, і вона виявилася ефективною. Наприклад, ефективність досягається через задані замовлення і зміні параметрів продукції стосовно їх уніфікації. Уніфікація продуктової лінійки авіабудівних підприємств дозволяє досягати не тільки уніфікації основних вузлів, агрегатів, модулів літака чи гелікоптера, але й уніфікації за системами та обладнання, які входять до переліку необхідних запчастин при ремонті і обслуговуванні, уніфікації по інструментарію, по обладнанню і засобів обслуговування в аеропортах, по спільності з навчання льотного складу і по спільності з навчання наземного персоналу тощо.

При такому підході виробнича політика авіапідприємства виключає при плануванні появу конфлікту з цілями окремих підрозділів і функціональних служб, що прагнуть до обмеженого числа видів продукції (конструкторські відділи), до постійних бізнес-планів (планові служби), стандартизованих угод (маркетингові служби), пасивним діям проти конкурентів (юридичні служби).

На етапі першого рівня відбувається концентрація остаточного складання на меншому числі заводів, перепрофілювання окремих цехів остаточного складання і літно-випробувальних комплексів, аеродромів. Виникає економія внаслідок відмови інвестування в розвиток не ключових переділів. Ефективність виробництва досягається за рахунок скорочення витрат на утримання невиробничих фондів, вивільнення площ і продаж активів, компактизації частини площ серійних заводів і/або здача в оренду

окремих корпусів цехів, продажу непрофільних активів серійних заводів, компактизації і ревіталізації площ, займаних ОКБ, продаж частини земель і будівель тощо.

Отже, менеджмент ґрунтується на цілому ряді методів координації, які повинні діяти в кожній організації в тих чи інших пропорціях в відповідно до конкретної ситуації, тобто ефективний менеджмент – це системний менеджмент. Виходячи з вищесказаного, можна стверджувати, що суть сучасного менеджменту – це оперативне прийняття оптимальних рішень в умовах багатокритеріального вибору.

За результатами дослідження можна ідентифікувати наступні сучасні риси менеджменту інноваційно-інтегрованих структур в авіабудуванні: ускладнення характеру управління складними виробничо-сервісними комплексами – від холдингів до новітніх платформових утворень організації мережевого типу бізнесу в авіабудуванні; формування інноваційних підходів до організаційної структури та нового організаційного дизайну шляхом поділу літакобудівного циклу на центри відповідальності, функціонування яких передбачає вищий рівень виробничої спеціалізації, інтегрованості з ринками аутсорсерів, інших посередників; підвищення ролі компетентнісної складової в формуванні проектних команд, медійних і міжсекторних взаємодіях, соціальній відповідальності бізнесу.

Література:

1. Стратегия развития ОАО «ОАК» до 2025 года. URL: <http://docplayer.ru/29122575-Strategicheskies-celi-oak-do-2035-goda-i-napravleniya-preobrazovaniy-dlya-ih-dostizheniya.html> (дата звернення: 05.02.2018).
2. Шкурко Дмитрий. Вячеслав Богуслаев, президент АО «Мотор Сич»: Наши вертолеты бьют Гиннеса и колеблют монополии / Дмитрий Шкурко. URL:<http://www.wing.com.ua/content/view/16453/52> (дата звернення: 21.01.2018).
3. Будущее авиации: самолет на гибридной тяге взлетит в 2020 году URL:<https://mir24.tv/news/16279796/budushchee-aviacii-samolet-na-gibridnoi-tyage-vzletit-v-2020-godu>. (дата звернення: 21.01.2018).
4. Инновационные интегрированные структуры образования, науки и бизнеса: Монография / А.В. Рождественский и др.; Под ред. А.В. Рождественского. - М.: Альфа-М, 2014. 160 с.
5. Гудзь П.В. Теоретичне обґрунтування практичної реалізації кластерної політики в регіоні // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2017. 4. 57-65.
6. Nyman G. S. University-business-government collaboration: from institutes to platforms and ecosystems // Triple Helix. - 2015. Vol. 2. 2. 3–20.
7. Кунаев А.Ю. Специфіка діяльності авіабудівного підприємства та оцінювання ефективності менеджменту // Проблеми системного підходу в економіці. 2018. Вип. 1 (63). С.77-85.
8. Морозов С.И. Будущее рождается сегодня: Авиационный кластер Ульяновской области / С.И. Морозов // Гражданская авиация. 2010. С.14-19.

Пугаченко О.Б.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР

Прагнення України інтегрувати у високотехнологічне конкурентне середовище, зумовило необхідність формування інноваційної моделі розвитку, перехід до якої вимагає реалізації безперервного та цілеспрямованого процесу пошуку, підготовки та реалізації нововведень, які дають змогу не тільки підвищити ефективність функціонування промислового виробництва, а й принципово змінити способи його розвитку. Інноваційний

процес має багато учасників та власну інфраструктуру, здійснюється на державному, регіональному рівнях, на рівні підприємств тощо [7].

За даними обстеження 2014-2016 рр., найвищий рівень інноваційної активності спостерігався на підприємствах Рівненської, Харківської областей та м. Києва. Найвища частка технологічно інноваційних підприємств – у Рівненській (19,1%), Харківській (18,7%) та Кіровоградській (14,7%) областях; нетехнологічно інноваційних підприємств – у м. Києві (17,8%), Івано-Франківській та Київській областях (по 15,1%). Слід зазначити, що існує прямий зв'язок між розміром підприємства і його рівнем інноваційності, оскільки для впровадження інновацій необхідно мати певну кількість персоналу, задіяного у виконанні наукових досліджень і розробок. Відповідно найвища частка як технологічно інноваційних, так і нетехнологічно інноваційних підприємств була серед великих підприємств (відповідно 31,4% і 28,1%).

Щодо напрямів інноваційної діяльності підприємств України, то більше половини підприємств із технологічними інноваціями придбали машини, обладнання та програмне забезпечення для виробництва нових або значно поліпшених продуктів та послуг. Майже третина здійснювали діяльність для запровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів або процесів, таку як техніко-економічне обґрунтування, тестування, розробка програмного забезпечення для поточних потреб, технічне оснащення, організація виробництва тощо. У 2016 р. майже 70% загального обсягу інноваційних витрат підприємства спрямували на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, 15,0% – на виконання внутрішніх НДР та 9,1% – на придбання зовнішніх НДР. У 2016 р. витрати на інновації в основному здійснювались за рахунок власних коштів (89,5% загального обсягу фінансування), коштів іноземних інвесторів (3,1%) та інших джерел (2,9%). Хоча найважливішими партнерами всіх інноваційних підприємств по співробітництву залишаються насамперед постачальники обладнання, матеріалів, компонентів або програмного забезпечення, а також клієнти або споживачі (13,7%), частка підприємств, які співпрацювали з науковими організаціями, становила 8,4%. В Україні протягом 2014-2016 рр. 34,4% підприємств із технологічними інноваціями співпрацювали з іншими підприємствами та організаціями, у т.ч. університетами, науково-дослідними інститутами тощо. Упродовж 2014-2016 рр. за географією розташування партнерів 32,4% інноваційних підприємств співпрацювали з підприємствами України, 5,7% – країн Європи [3, с. 1-5].

Розвиток розвиненої інноваційної інфраструктури в Україні потребує розв'язання двох головних проблем – створення нових інноваційних структур та налагодження процесу їх ефективної взаємодії [1]. У табл. 1 узагальнено термінологію щодо інноваційно-інтегрованих структур.

Ще у 1996 році було визначено, що метою створення інноваційної структури є інтенсифікація розроблення, виробництва та впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції із спрямуванням взаємоузгоджених дій наукових організацій, закладів освіти, промислових підприємств та інших суб'єктів на задоволення потреб внутрішнього ринку і нарощування експортного потенціалу країни. Ця мета досягається шляхом державного регулювання інноваційної діяльності з реалізацією принципу свободи підприємництва в цій сфері.

Головне завдання інноваційних структур – сприяти розвитку високих і надвисоких технологій [8, с. 188].

Учасниками інноваційної структури можуть бути будь-які підприємства, організації та установи незалежно від форм власності (з урахуванням обмежень, встановлених законодавчими актами) – рис. 1.

Таблиця 1

Термінологія щодо інноваційно-інтегрованих структур

Термін	Визначення	Джерело
Інноваційна інфра-структура	Сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)	[2]
Інноваційна структура	Юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що створена відповідно до законодавства (вид А), або група юридичних осіб, яка діє на основі договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів її учасників (вид Б), з визначеними галуззю діяльності та типом функціонування, орієнтованим на створення та впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції	[5]
Інноваційна інфра-структура	Є інституціональним полем, в якому зароджуються, матеріалізуються і через комерційне використання набувають ознак інноваційного продукту науково-технічні ідеї	[6, с. 210]
Інноваційно-інтегрована структура	Об'єднання підприємств, які діють на зразок асоціації підприємств і фірм, що об'єднані спільною метою досягнення високого комерційного результату на основі використання науково-технічних розробок та винаходів та фінансуються за допомогою залученого або власного капіталу	[9]
Інтегроване об'єднання підприємств	Об'єднання юридично самостійних підприємств з метою створення нових конкурентних переваг за рахунок оптимізації товарно-грошових потоків, створення потужних науково-дослідних баз, нових інформаційних технологій	[10, с. 6, 9]

Джерело: розробка автора

Рис. 1. Учасники інноваційної структури

Джерело: розробка автора на основі [5]

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

Іноземні юридичні особи, міжнародні організації можуть бути учасниками інноваційної структури нарівні з іншими юридичними особами, якщо інше не передбачено законодавством України.

Порядок створення та ліквідації інноваційних структур згідно вимог законодавства представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Порядок створення та ліквідації інноваційних структур

	Вид	Визначення	Порядок створення	Документ	Порядок ліквідації
Інноваційна структура	А	Юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що створена відповідно до законодавства	Створюються в порядку, встановленому законодавством для відповідних організаційних форм суб'єктів підприємництва (підприємство, об'єднання підприємств, господарські товариства тощо)	Статут інноваційної структури	Проводиться у порядку, передбаченому їх установчими документами, з дотриманням вимог, установлених законодавством для юридичних осіб відповідних організаційно-правових форм
	Б	Група юридичних осіб, яка діє на основі договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів її учасників	Створюються шляхом укладення учасниками інноваційної структури договору про спільну діяльність. Договір повинен містити відомості про склад учасників, їх права та обов'язки, пріоритетні напрями діяльності, органи управління і керівний орган, їх повноваження та порядок прийняття ними рішень, порядок фінансування діяльності органів управління і керівного органу, порядок прийняття нових учасників та виключення з числа учасників інноваційної структури, порядок ліквідації	Договір про спільну діяльність	Проводиться шляхом припинення дії договору про спільну діяльність

Джерело: розробка автора на основі [5]

Аналіз світового досвіду функціонування інноваційних структур показує, що їх розвиток сприяє перетворенню периферійних областей з відносно відсталою економікою у високорозвинені регіони, забезпечені високими технологіями у різних сферах виробництва, транспорту, зв'язку. При цьому вирішуються і регіональні задачі соціального розвитку [4, с. 124]. Саме тому, визначення особливостей створення інноваційно-інтегрованих структур є надзвичайно важливим й актуальним та дозволяє

з'ясувати передумови для удосконалення діяльності суб'єктів підприємництва у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки.

Література:

1. Гришко Н.Є. Новітні інноваційні структури як запорука розвитку національної інноваційної системи [Електронний ресурс] / Н.Є. Гришко, Ю.В. Лещенко. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/27_NII_2008/Economics/35190.doc.htm
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15/conv>
3. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України (за міжнародною методологією). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm
4. Петрина М. Методика оцінки інноваційного потенціалу технопаркової структури / М. Петрина // Регіональна економіка. — 2006. — №3. — С. 119-126
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» від 22 травня 1996 р. № 549 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/549-96-%D0%BF/conv>
6. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій / Відпов. ред. канд. екон. наук Ю.В. Кіндзерський. — К.: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. — 408 с.
7. Самійленко Г.М. Інноваційні структури як чинник інноваційного розвитку промисловості [Електронний ресурс] / Г.М. Самійленко // Матеріали VII Международной научно-практической конференции «Наука в информационном пространстве» (29-30 сентября 2011г.). — Режим доступу: http://www.confcontact.com/20110929/ek_samijl.php
8. Саламанович О.Г. Використання інноваційно-інтегрованих структур малого підприємництва в ринковій економіці / О.Г. Саламанович // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2008. — № 635. — С. 187-191
9. Саламанович О.Г. Інноваційно-інтегровані структури малого бізнесу в машинобудуванні: види і тенденції розвитку [Електронний ресурс] / О.Г. Саламанович // Економічні науки: зб. наук. праць. — Чернівці: ПВНЗ «Буковинський університет», 2010. — Випуск 6. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/znpen/2010_6/30_PСМ.pdf
10. Шаповалов О.В. Інтернаціоналізація світової економіки через створення транснаціональних фінансово-промислових груп: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / О.В. Шаповалов. — Донецьк, 2008. — 20 с.

Лисенко І.В.

к.е.н.,

Лисенко Н.В.

аспірант

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЕНЕРГЕТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ

У сучасному світовому економічному просторі особливої актуальності набувають питання міжнародної екологічної безпеки. Вона покликана забезпечити таке використання природних ресурсів, яке сприятиме їх природному відновленню або заміщенню, тому екологічна безпека виходить на перше місце у багатьох країнах світу.

Нинішній стан екологічної ситуації в Україні є небезпечним, що суперечить принципам сталого розвитку та несе загрозу подальшому розвитку країни. Виникає

потреба в спрямованих діях держави, направлених на захист навколишнього середовища. Екологічна безпека є складовим компонентом національної безпеки. Її зміст полягає у тому, щоб забезпечити прогресивний розвиток життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави через здійснення управління реальними або потенційними загрозами і небезпеками, які є наслідком функціонування антропогенних, природних та техногенних систем.

Зарубіжний досвід свідчить, що енергетичний комплекс має досить високий рівень кластеризації, тому створення інноваційно-інтегрованих структур – екоенергетичних кластерів, може стати одним із шляхів забезпечення екологічної безпеки України, адже вони досить успішно працюють у країнах із розвинутою економікою.

Кластери, як пріоритетні міжгалузеві комплекси, що визначають розвиток економіки на національному й регіональному рівнях є основним фактором підвищення конкурентоспроможності національної та регіональної економіки за рахунок інтеграції сполучених галузей і взаємозалежних соціальних інститутів. Кластеризація є однією з головних тенденцій розвитку сучасної економіки, яка зумовлена її глобалізацією, інформатизацією та інноваційним розвитком [1].

Світова практика застосування кластерних структур доводить, що кластеризація – це, по-перше, запорука становлення розвинутого господарства та конкурентоспроможної економіки. По-друге, кластер – це поєднання кооперації та конкуренції між його учасниками, яке дозволяє їм отримувати синергетичний ефект, що підвищує конкурентоспроможність об'єднання в порівнянні з окремими підприємствами. Та, по-третє, процеси кластеризації базуються на взаємодії між такими трьома групами учасників кластеру як: органи державної влади та місцевого самоврядування, підприємства та науково-освітні установи. Така взаємодія дозволяє підвищити інноваційність виробництва та удосконалити їх роботу [2].

Під визначенням «екоенергетичний кластер» розуміємо сукупність взаємопов'язаних компаній, що містять певні об'єкти в області дослідження, виробництва і постачання відновлюваних джерел енергії (сонячної, вітрової, гідро- і геотермальної, біомаси) та працюють з метою одержання сукупної економічної вигоди і задоволення потреб споживачів, а також покращання стану довкілля [3, с. 45].

В Україні питання формування екоенергетичних кластерів потребує ґрунтовного вивчення. Існує ряд наукових праць, присвячених окремим аспектам розвитку екоенергетичних кластерів в Україні. Детальний аналіз наукових публікацій [5; 6; 7] з цієї проблеми дозволив виявити недостатньо дослідженим питання формування та функціонування таких кластерів у контексті екологічної безпеки, що є надзвичайно актуальним для України [4].

Завданням даного дослідження є вивчення особливостей вітчизняного і міжнародного досвіду щодо формування екоенергетичних кластерів та можливостей його використання в контексті екологічної безпеки держави.

Слід зазначити, що у країнах ЄС реалізується багато проектів, які спрямовані на розвиток кластерної політики.

Прикладом успішного формування та функціонування екоенергетичних кластерів є: Польща (Екоенергетичний кластер EEI (Dolnośląski Klaster Ekoenergetyczny EEI); Klaster Bioenergia dla Regionu) (BdlaR); Lubelski Klaster Ekoenergetyczny; Podkarpacki Klaster Energii Odnawialnej; Polish Wood Cluster); Чехія (ENVICRACK cluster); Бельгія (TWEED); Австрія (The Cleantech-Cluster (CTC)) та ін.

Україна в цьому питанні робить лише перші кроки. Так, зокрема спроби впровадження енергетичного кластеру спостерігаються на Волині, де вирощується 2 тис. га енергетичної верби, однак 90% її експортується в Польщу.

У місті Славутич почала працювати найбільша в Україні котельня на біопаливі потужністю 10,5 МВт. Котельня на 40% забезпечує потреби міста у тепловій енергії та гарячій воді. Завдяки використанню відновлюваних джерел енергії м. Славутич за підсумками опалювального сезону зможе зекономити щонайменше 4 млн. грн. Також очікується зменшення споживання природного газу на 7 млн. куб.

Громадська організація «Рівненський кластер відновлювальних джерел енергії та енергоефективності» (Non-governmental organization «rivne renewable energy and energy efficiency network») об'єднала в собі людей, метою яких є створення комфортних умов проживання населення з використанням відновлювальних джерел енергії та енергозберігаючих заходів [8].

Україна та Білорусь планують створювати екоенергетичні кластери. Передбачається укладення угод про співпрацю між регіонами України та Білорусі, двосторонні візити на успішно діючі об'єкти з відновлюваних джерел енергії. Планується спільна розробка потужних пілотних проектів екоенергетичних кластерів на території прикордонних регіонів.

Крім того північні регіони України придатні для вирощування енергетичних культур, що є цінною сировиною для біомаси. Її успішно використовують для виробництва тепла. В Україні на законодавчому рівні закріплено стимулюючий тариф для виробників тепла «не з газу». Тому є всі шанси успішно реалізувати формування потужних екоенергетичних кластерів.

Для підвищення ефективності управління енергетичного сектора економіки в Україні слід розглянути можливості створення низки регіональних екоенергетичних кластерів, забезпечити ефективне партнерство та стратегічні об'єднання між підприємствами цієї галузі, досліджуючи досвід зарубіжних країн.

Метою створення екоенергетичних кластерів має бути забезпечення доступної, безпечної енергетики та пов'язаних з нею галузей через стимулювання групи підприємств, які взаємодіють з енергопідприємствами, для реалізації ними політики енергозбереження та скорочення на цій основі собівартості продукції та послуг.

Основним інструментом досягнення загальної мети побудови екоенергетичного кластера повинна стати розробка та здійснення комплексної політики енергозбереження на підприємствах галузей, які входять до кластеру. Це передбачає включення в інвестиційні програми таких підприємств складової, що спрямована на розробку та впровадження ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій.

Отже, виклики в енергетичній сфері потребують нових підходів та застосування більш ефективних шляхів досягнення економічної та екологічної безпеки. Досвід країн ЄС, свідчить про те, що в цій сфері може бути ефективним шлях кластеризації. Аналізуючи досвід інших країн варто зауважити, що такі кластери успішно функціонують, забезпечуючи конкурентні переваги від взаємодії всіх учасників.

Література:

1. Кластери та інноваційний розвиток України / Український фонд підтримки підприємництва // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ufpp.gov.ua.
2. Дмитерко М.О. Регіональні кластери України: ефективність їх створення та перспективи розвитку / X Международная научно-практическая Интернет-конференция «Социально-экономические реформы в контексте интеграционного выбора Украины» (21-22 ноября 2013 года) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2013-sotsialno-ekonomicheskie-reformi/2_dmitrenko.htm
3. Економіко-екологічні аспекти сталого розвитку: колективна монографія / під заг. ред. Ж.В. Дерій. – Ч.: ЧНТУ, 2017. – 156 с. Концептуальні засади розвитку екоенергетичних кластерів в Україні / Дерій Ж.В., Лисенко І.В., Лисенко Н.В. – С. 44-59.
4. Лисенко Н.В. Вплив кластерів енергоефективності на екологічну безпеку України / Н.В. Лисенко, І.В. Лисенко // Тези доповіді V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-

- управлінські, правові та соціокультурні аспекти» (23 грудня 2016 р.) – Чернігів, ЧНТУ. – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.stu.cn.ua/staticpages/conference/>
5. Пудичева Г.О. Формування конкурентного середовища в енергетичному господарстві за допомогою кластерного підходу / Г.О. Пудичева // Економіка та держава № 3/2014. – С. 75-79
 6. Дерій Ж.В., Лисенко І.В., Лисенко Н.В. Концептуальні підходи до поняття управління екологічною безпекою держави // Наукові розробки, передові технології, інновації [збірник наукових праць та тез наукових доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції]. – Прага-Брно-Київ (6-7 травня 2017 р.), – К.: НДІСР. – 2017. – 537 с. – С. 101-111.
 7. Deriy Z. V., Lysenko I. V., Lysenko N. V. Evolution of the scientific thought for the environmental safety management of the state / Scientific bulletin of Polissia / Chernihiv National University of Technology. – Chernihiv, 2017. – № 3 (11), P. 1. – p. – p. 38-40.
 8. «Рівненський кластер відновлювальних джерел енергії та енергоефективності» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rivnecre.com/>

Василичев Д.В.

*кандидат економічних наук, доцент
Запорізький національний технічний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ РИНКУ ІТ-ПРОДУКЦІЇ

Розвиток нових технологій і створення складних програмних продуктів вимагає залучення значних ресурсів, тому не дивно, що ІТ-компанії в Україні займаються в основному не виробництвом, а дистрибуцією, інтеграцією обладнання та програмного забезпечення, впровадженням готових програмних продуктів і систем, будують мережі і надають телекомунікаційні послуги.

Сьогодні практично всі конкуруючі між собою компанії пропонують на ринку одні й ті ж, або функціонально схожі продукти і послуги. При цьому прийнято говорити, що ІТ-компанії торгують брендами - продуктами Microsoft, Sun Microsystems, IBM, Apple, Cisco, і ін., продукцією на основі платформ і компонентів відомих світових виробників [1].

Робота з іноземними виробниками обумовлює певні зобов'язання ІТ-компаній щодо ціновій політики, планів продажу, а також просування товарів.

В останні роки в Україні був сформований кластер ІТ-компаній, які здійснюють розробку програмного забезпечення і пропонують оригінальні продукти власної розробки. Як правило, це спеціалізоване програмне забезпечення для Web-платформ, а також мобільних платформ для Android та IOS. Основними замовниками цих програмних продуктів є іноземні компанії, які працюють в сфері інноваційно-орієнтованої продукції або послуг. Більшість з цих компаній замовляють комплексне програмне забезпечення, яке складається з Web-дизайну, Web-сайту, додатків Android та IOS. Цей комплекс продуктів дає можливість компаніям-замовникам охопити більшість своїх і потенційних клієнтів, частина з яких користується Інтернетом через комп'ютер, а частина – смартфонами з операційною системою або Android, або IOS.

Для українських підприємств ці програмні продукти недоступні через їх вартість тому, що комплекс таких програмних продуктів, в залежності від складності, коштує приблизно від 5000 до 100000 доларів США. Якщо окремо замовляти один вид додатку, то ціна складе приблизно від 3000 до 25000 доларів США. Український бізнес, у більшості випадків, не в змозі інвестувати такі кошти у зв'язку з дуже низькою рентабельністю

продукції, а також не великим попитом на вітчизняну продукцію [2].

На ринку ІТ-продукції присутні як вузькоспеціалізовані компанії, що працюють в обмеженому сегменті ринку, так і підприємства, що надають комплексні послуги. Безумовними лідерами українського ринку ІТ-продукції є великі компанії, які мають успішний досвід створення єдиних інформаційних систем з різноманітних програмних продуктів і різного обладнання.

Конкурентоспроможність цих компаній залежить від наступних факторів:

- налагоджених зв'язків з зарубіжними постачальниками, що забезпечує прямі поставки необхідних компонентів інформаційних систем, отримання технічної, інформаційної та маркетингової підтримки;
- можливостей з навчання фахівців замовника;
- наявність розвинутої цілодобової служби інформаційної підтримки.

Важливе значення для успіху бізнесу ІТ-компаній в Україні має близькість до владних структур, особисті контакти з керівництвом міністерств і відомств, главами адміністрацій, керівниками (власниками) підприємств і фінансових установ (фінансово-промисловими групами). Це нормальна українська практика (корумпована), так як послуги, що надаються ІТ-компаніями здатні ефективно впливати на роботу органів державного управління, на бізнес замовників, а значить – опосередковано впливати на розстановку сил на діловому і політичному просторі України.

Прийнято вважати, що український ринок ІТ-продукції діє з відставанням від світового на 2-3 роки. Але, великі інтеграційні проекти, що реалізуються сьогодні в Україні, у вартісному вираженні, дійсно відповідають великим світовим проектам дворічної давності. Зрозуміло, що український ринок ніколи не наздожене світовий за вартістю, тому що має інші масштаби [1].

Крім різниці в масштабах (ціною), технології та послуги, що пропонуються, на ринках ІТ-продукції в Україні і світі, практично нічим не відрізняються. Наприклад: великі проекти з впровадження ERP-систем в розвинених країнах – буденна справа, а в Україні – одиниці. І справа тут зовсім не в «слабкості» українських ІТ-компаній, нездатності освоїти і впровадити серйозний, «грошовий» продукт. Справа в тому, що потенційні замовники – українські підприємства поки або не бачать необхідності в якісному поліпшенні бізнес-процесів, або не в змозі придбати ефективну систему управління. А найчастіше відмова від переходу на сучасні бізнес-процеси лежить в площині мислення доморощених вітчизняних власників і управлінців, «бізнес» яких тримається на «трьох китах»: дешева робоча сила, економія на всьому, відсутність реальної конкуренції.

З плином часу, процеси глобалізації вже привели до залучення України в світову систему поділу праці, наслідком чого стало посилення конкуренції в економіці, прагнення до відповідності бізнес-процесів загальноприйнятим стандартам якості (наприклад, стандартам ISO 9000, 9001). В результаті, на українському ринку ІТ-продукції різко зріс попит на інформатизацію через впровадження електронних торговельних платформ на базі Web, Android, IOS, що є ефективним засобом підвищення конкурентоспроможності українських торговельних компаній.

З іншого боку, ускладнення інформаційної інфраструктури підприємств вже призвело до збільшення штату власних ІТ-фахівців, і витрат на сервісне обслуговування. При цьому витрати на створення і підтримання необхідного рівня сервісу однієї інформаційної системи можна порівняти з витратами на підтримку працездатності десятка подібних систем. Закономірний вихід із ситуації – аутсорсинг, коли інформаційна система підприємства передається на обслуговування спеціалізованої ІТ-компанії [3].

Проектуючи тенденції розвитку світового ринку на український ринок ІТ-продукції, можна очікувати появу значного сектору консалтингових послуг вже

найближчим часом. Справді, зростання української економіки призведе до збільшення числа потенційних замовників на ринку ІТ-продукції, які не пов'язані багаторічним співробітництвом з жодною ІТ-компанією, знаходяться в стані пошуку, а тому потребують кваліфікованої підтримки з боку консультантів [4].

Інтерес до придбання або створення української ІТ-компанії або спільного підприємства в сфері ІТ-технологій можуть проявити і великі транснаціональні ІТ-корпорації. Однак навряд чи це буде виробнича компанія, якщо тільки мова не йде про розробку програмного забезпечення. Швидше за все, великий міжнародний капітал може зацікавити телекомунікаційна сфера і ринок консалтингових послуг.

Серед українських ІТ-компаній є стовідсотково національні, утворені з різною часткою участі іноземного капіталу, створені повністю на гроші іноземних інвесторів. Однак ступінь проникнення іноземного капіталу на український ринок ІТ-продукції сьогодні ще не можна вважати значною.

Тенденції розвитку українського ринку ІТ-продукції можна спрогнозувати у таких напрямках:

- збільшення обороту в секторах дистрибуції і складання комп'ютерів при одночасному зниженні їх прибутковості;
- збільшення обсягів навчання сертифікованих фахівців;
- подальший розвиток ринків Інтернет-послуг і електронних платежів;
- динамічний розвиток ринку послуг супутникового зв'язку, поряд з повсюдним будівництвом наземних оптоволоконних мереж передачі даних;
- випереджаюче зростання ринку послуг бездротового зв'язку (Wi-Fi, 4G, 5G).

Література:

1. Мировой рынок IT: место Украины на нем // Ukrainian Software Development Forum 15.11.2017 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/ru/publications/20178608-mirovoj-rynok-it-mesto-ukrainy-na-nem>.
2. Кулинич О.О. Напрями розвитку ІКТ-сфери у забезпеченні належного рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку ІТ-послуг / О.О. Кулинич, С.В. Войтко. // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_60.pdf.
3. Тенденції ІТ-аутсорсингу в Україні. [Текст] : інтернет-видання, – 2016. – Режим доступу: <http://startupline.com.ua/events/trends-in-it-outsourcing-in-ukraine>.
4. Ukraine's booming IT sector makes it an outsourcing nation [Текст] : інтернет-видання, – 2016. – Режим доступу: <https://www.kyivpost.com/article/content/technology/ukraines-booming-it-sector-makes-it-an-outsourcing-nation-407913.html>

Заярнюк О.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КЛАСТЕР ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Глобалізація аграрної економіки вимагає пошуку нових напрямків ефективності сільськогосподарського виробництва. Одним із таких напрямків є формування агропромислових кластерів. В основі кластерного підходу лежить нова теорія економічного зростання, згідно з якою головним чинником розвитку є віддача від накопичених знань та зростання інвестицій в нові технології.

Теоретичні підходи до дослідження проблем розвитку регіональної економіки на основі кластеризації викладені в роботах вітчизняних вчених, серед яких: А.М. Бричко [1], М.Д. Гилка [2], М.Ф. Кропивко [3], П.Т. Саблук, О.М. Кундеус [4], О.М. Левченко [5], О.В. Ткачук [5].

Разом із тим, дослідження теоретичних та практичних аспектів формування й розвитку кластерних структур в аграрному секторі потребують подальшого глибокого вивчення. Актуальність проблеми в сучасній аграрній економіці зумовлена передусім необхідністю підвищення конкурентоспроможності, соціальної та інноваційної спрямованості національного агропромислового виробництва, удосконалення організаційно-управлінських структур забезпечення розвитку ринкових організаційно-правових форм господарювання на селі, розвитку науково-інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі (АПК).

Ефективність регіональної економіки базується на продуктивній роботі усіх галузей і комплексів. У багатьох регіонах України значну роль відіграють агропромислові комплекси, формуючи основу регіональних економік.

Кіровоградська область є одним з регіонів, де пріоритетне місце в стійкому економічному зростанні займає АПК. Основними позитивними чинниками впливу на розвиток АПК в області є: сприятливі природно-кліматичні умови (висока родючість ґрунтів та помірно-континентальний клімат); розвиненість транспортної інфраструктури регіону (географічно м. Кропивницький розташоване на оптимальній відстані до обласних центрів: Черкас, Вінниці, Полтави, Дніпра, Миколаєва, Одеси); високорозвинене сільськогосподарське виробництво; забезпеченість кваліфікованими кадрами.

При цьому завданням регіону є пошук перспективних та інноваційних шляхів підвищення власної економічної ефективності. Вирішенням цієї задачі на регіональному рівні може стати кластеризація галузей і комплексів. Кластерний підхід до організації управління розвитком аграрного сектору суттєво збагатить внутрішньорегіональну і міжрегіональну співпрацю, оскільки для бізнесу він є гарантією конкурентоспроможності на довгострокову перспективу.

Під «агропромисловим кластером» нами розуміється система географічно зосереджених в регіоні, взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих, юридично незалежних суб'єктів ринку, різних галузей (державні та приватні організації, фермерські господарства (ФГ), колективні сільськогосподарські підприємства (КСП), особисті селянські господарства (ОСГ), підприємства харчової та переробної промисловості, науково-дослідні організації, заклади вищої освіти (ЗВО)), що добровільно і неформально об'єднані з метою виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, захисту навколишнього середовища на основі створення унікальних конкурентних переваг територіального розташування.

Основними напрямками розвитку регіонального агропромислового кластера є:

- спеціалізація сільського господарства на ефективних, рентабельних галузях і концентрація виробництва окремих видів продукції на тих підприємствах, де це вигідно, що в кінцевому підсумку призведе до поліпшення фінансово-економічного стану підприємств агропромислового комплексу;

- активний перехід до маловитратних, енергозберігаючих і екологічно чистих технологій і виробництв на основі використання передових наукових розробок, впровадження технологій інтенсивного вирощування рослин (це сприятиме скороченню витрат праці та енергоносіїв, відновленню структури, складу і біологічної різноманітності ґрунту, зведе до мінімуму забруднення води й повітря);

- технічне переозброєння галузі.

Перехід на організацію управління розвитком аграрного сектору регіону й сільських територій на основі кластерного підходу дасть можливість підвищити

продуктивність усіх учасників кластера; надасть поштовх для розвитку сільського господарства, диверсифікованої сільської економіки і підвищення рівня життя сільського населення; сприятиме максимальному залученню та підвищенню ефективності використання природних, матеріальних та людських ресурсів; активізує розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності та технічне переозброєння суб'єктів агропромислового комплексу.

Разом із тим існують фактори, що перешкоджають розвитку аграрного кластера в Кіровоградській області. Такими, зокрема, є:

- недосконалість законодавчої бази для функціонування кластерів і, як наслідок, відсутність підтримки кластерних ініціатив аграрних підприємств з боку держави;
- відсутність довіри між органами державної влади і бізнесом, а також між окремими компаніями, небажання підприємств розкривати та ділитися внутрішньою інформацією через можливість зловживань та виникнення залежності від потужніших партнерів;
- можливість втратити право на одержання аграрним підприємством пільг та дотацій при будь-яких організаційних чи виробничих змінах (у т.ч. при входженні до кластера);
- нерозвиненість інноваційної інфраструктури, коопераційних зв'язків та інформаційно-маркетингових комунікацій між КСП, ФГ, ОСГ, науковими установами, ЗВО, органами державного управління, громадськими організаціями та іншими потенційними учасниками кластера;
- фінансові обмеження (брак іноземних інвестицій та венчурного капіталу, які є важливим джерелом розвитку кластерів у розвинутих країнах);
- слабка адаптація сільськогосподарських підприємств та організацій до інновацій, що супроводжується низьким рівнем їх конкурентоспроможності.

Отже, у Кіровоградській області існують сприятливі природні, економічні та соціальні передумови для розвитку агропромислового кластера, але реалізація потенціалу АПК області потребує складного комплексу зусиль, особливо щодо забезпечення законодавчої бази по формуванню сприятливого для розвитку кластерів бізнес-середовища; сприяння зміцненню співробітництва влади, бізнесу, науки, освіти та громадських організацій в інноваційних мережевих структурах; проведення ґрунтовних наукових досліджень по визначенню пріоритетів формування в Україні регіональних інноваційних агропромислових кластерів.

Література:

9. Бричко А.М. Розвиток механізму активації кластерів в підприємствах АПК / А. М. Бричко // Економіка АПК. – 2009. – №6. – С. 4-8.
10. Гилка М.Д. Тенденції розвитку кластерних формувань в аграрному секторі України / М.Д. Гилка // Інноваційна економіка. – 2015. – №2. – С. 34-38.
11. Кропивко М.Ф. Концептуальний підхід до кластерної організації та управління розвитком агропромислового виробництва / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2010. – №11. – С. 3-13.
12. Кундеус О.М. Особливості розвитку інтеграційно-кластерних процесів в АПК / О.М. Кундеус // Інноваційна економіка. – 2014. – №6. – С.42-48.
13. Левченко О.М. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація / О.М. Левченко, О.В. Ткачук, І.О. Царенко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5791>
14. Саблук П.Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П.Т. Саблук, М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 3-12.

Шалімов В.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФОРМ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКИ У АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР

Рациональне сполучення технічних, технологічних і організаційно-економічних чинників забезпечує найбільший ріст продуктивності праці, і особливо важливо домогтися такої збалансованої взаємодії всіх складових процесу для сільськогосподарського виробництва, де в силу специфічних особливостей економічний процес виробництва тісно переплітається з природним. Розробка організаційних форм і методів ефективного використання технічних засобів праці представляється важливим напрямком дослідження не тільки як фактора підвищення прогресивності праці, а і як необхідного елемента здійснення ринкових перетворень.

У сільському господарстві України починаючи з 80-х років проходить процес наполегливого пошуку оптимальних форм використання техніки на макро- і мікрорівні, тобто на рівні країни, регіону, підприємства. На даний час цей процес трансформується під впливом активних інтеграційних процесів в сфері агропромислового виробництва та створення інтегрованих структур різних форм [2-3], які дозволяють досягти додаткового синергетичного ефекту [1]. Наукові та практичні пошуки нових організаційних форм підвищення ефективності використання технічних засобів праці свідчать, що забезпечення комплексної механізації виробничих та трудових процесів у сільському господарстві можна здійснювати декількома способами: 1) шляхом використання техніки, яка повністю належить підприємству на правах власності; 2) шляхом кооперації товаровиробників при використанні техніки, тобто шляхом спільного використання техніки, придбаної за рахунок декількох суб'єктів підприємницької діяльності, в тому числі на умовах договорів про сумісну діяльність; 3) шляхом використання техніки на умовах оперативного та фінансового лізингу, в тому числі при створенні спеціалізованих інженерно-виробничих структур по її прокату, оренді; 4) шляхом створення машинно-технологічних станцій та подібних підприємств, для яких надання механізованих послуг є основним видом підприємницької діяльності.

Перша організаційна форма використання техніки характеризується такими перевагами як повна зацікавленість власників у ефективному використанні техніки та наявність можливостей надання супутніх платних механізованих послуг іншим підприємствам. Поряд з цим існують і значні труднощі у залученні та використанні такої техніки, а саме: необхідно одноразово залучити значний обсяг фінансових ресурсів для придбання техніки та організації її належного використання, що можуть дозволити собі лише обмежене коло сільськогосподарських підприємств та господарств; часто підприємство, зважаючи на обсяги сільськогосподарських угідь та умови господарювання, не може забезпечити повне завантаження роботою технічні засоби праці, що не дозволяє здійснити процес окупності техніки в оптимальні строки; відсутність спеціально обладнаних місць для зберігання техніки, відповідної технічної бази для її обслуговування і ремонту, відповідним чином підготовленого обслуговуючого персоналу не сприяє ефективному використанню техніки. Отже, в даному випадку необхідні заходи по створенню умов для залучення коштів при придбанні техніки і умов для забезпечення її ефективного використання (мережі спеціалізованих підприємств по ремонту, технічному

та сервісному обслуговуванню, спеціалізованої системи підготовки спеціалістів для роботи з технікою та її обслуговування), заходи по розширенню механізмів стимулювання довгострокового кредитування виробництва комерційними банками, створенню системи пільгового кредитування.

Спільне використання техніки господарствами може подовжити час її експлуатації на окремих видах польових робіт при виконанні їх у різні агротехнічні строки, зменшити простої та створити умови для ефективного використання нової або вузькоспеціалізованої техніки. Крім того за таких умов є можливість залучити техніку при значно менших початкових фінансових ресурсах (зокрема, використовуючи можливості ринку вживаної техніки [4]). Досвід створенню міжгосподарських підприємств по спільному використанню техніки свідчить, що така потреба виникає не тільки через відсутність у них власної техніки, але й у зв'язку з технологічною необхідністю виконання декількох операцій та забезпечення оперативності сервісних формувань шляхом максимального наближення їх до споживачів. Проте, при такій організаційній формі використання техніки значний вплив має «людський» фактор, оскільки ефективне використання техніки залежить від багатьох осіб і тому існує значний ризик, в тому числі щодо розподілу обов'язків по її обслуговуванню і ремонту. Отже, тут проблема полягає, в першу чергу, в підвищенні юридичної культури суб'єктів підприємницької діяльності щодо захисту їх прав та гарантій

Використання техніки на умовах оперативного та фінансового лізингу характеризується наступними перевагами: можливість залучення техніки при незначних початкових обсягах фінансових ресурсів; підвищення рівня екстенсивного та інтенсивного використання майна; покращення умов для розвитку підприємництва та підприємств; необхідність раціональної організації трудових ресурсів при тимчасовому залученні техніки позитивно впливає на загальний процес виробництва; для лізингодавача переваги полягають у більш низькому рівні кредитних ризиків у порівнянні зі звичайним механізмом довгострокового кредитування. Але як і при інших організаційних формах при використанні техніки, залученої на умовах оренди (лізингу), існують і певні недоліки, а саме: недостатня зацікавленість у належному використанні техніки при її тимчасовому залученні (на умовах оперативного лізингу); відсутність чітких механізмів визначення справедливої вартості техніки та її нормативного і оптимального строків служби з метою розрахунку лізингових платежів; специфіка сільськогосподарського виробництва, його сезонність та значний вплив зовнішніх факторів спричиняють наявність значного ризику та зумовлюють дуже обережний підхід при укладанні довготривалих фінансових угод; відсутні адаптовані до конкретних економічних умов сільськогосподарського виробництва методи оптимізації витрат при здійсненні лізингових операцій; відсутні чіткі законодавчі гарантії захисту лізингоотримувача при банкрутстві лізингодавача в умовах укладання договору фінансового лізингу. Отже, необхідні певні заходи щодо розширення застосування лізингу і впорядкування норм діючого законодавства, а саме: впорядкування норм діючого законодавства щодо гарантій при банкрутстві; узгодження норм діючих законодавчих та нормативних документів щодо лізингу та запровадження пільгових режимів оподаткування даного виду діяльності; розширення сфери конкурсного відбору лізингоотримувачів.

Машинно-технологічні станції є доцільними мобільними центрами, де можна сконцентрувати машини та механізми, застосувати прогресивну організацію праці, відповідне сервісне обслуговування господарника. Недоліком цієї організаційної форми використання техніки є необхідність значного обсягу фінансових ресурсів для створення подібного підприємства і комплектування новітніми геоінформаційними технологіями, сучасними технологіями навігації, комп'ютерними модулями, призначеними для контролю витрат палива, насіння, норм внесення добрив. Тому використання їх

потенціалу на даний час відбувається саме при створенні інноваційно-інтегрованих структур агропромислового профілю.

Крім того, така форма повинна застосовуватися на певному етапі розвитку технічного забезпечення сільського господарства за підтримки держави, оскільки існує можливість зловживання монополієм становищем особливо в умовах низького рівня технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва та необхідні заходи державного контролю за ціноутворенням та використанням фінансових ресурсів, адже ринок механізованих сільськогосподарських послуг в умовах низького рівня технічного забезпечення – це ринок, де панує недосконала конкуренція і спостерігаються цінові деформації внаслідок прояву монополізму, дискримінація контрагентів ринку. Мета такого державного впливу повинна мати два різних аспекти: загальноекономічний, спрямований на створення державою таких умов діяльності виробників, за яких фактичні витрати мали б тенденцію до зниження і, відтак, до подальшого здешевлення послуг (в межах доцільного); контроль за відносинами виробника та споживача і усунення проявів монополізму у встановленні цін. Такий процес оптимізації передбачає як встановлення не тільки бажаних значень цінових параметрів, а й вибір відповідних засобів впливу на ціни.

В сучасних умовах розвитку технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва паралельно повинні існувати всі форми організаційного використання техніки, оскільки всі вони, хоч і мають певні недоліки, характеризуються позитивно. Водночас, необхідні заходи щодо забезпечення їх реалізації, зменшення впливу негативних факторів та посилення позитивних сторін.

Література:

1. Габор В.С. Організаційно-економічний механізм поглиблення інтеграційних процесів в агропромисловому виробництві / В.С. Габор // Інноваційні економіка. – 2013. – №7. – С. 31-33.
2. Зіновчук В. В. Кластеризація підприємств м'ясопереробної галузі / В. В. Зіновчук, В. В. Рудь // Проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 258–264.
3. Куц Л. Л. Форми і ступені вертикальної інтеграції підприємств / Л. Л. Куц // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 42–46.
4. Скоцик В.Є. Організаційно-економічні аспекти оновлення техніки в сільськогосподарських підприємствах Київської області / В.Є. Скоцик, Л.М. Сатир // Економіка та держава. – 2015. – №9. – С. 12-15.

Рябоволик Т.Ф.

*кандидат економічних наук, старший викладач
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ВЕНЧУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Сучасний рівень розвитку країни напряму залежить від рівня розвитку інноваційної діяльності, тому впровадження інновацій є головним чинником успіху підприємства, що впливає й на рівень розвитку країни загалом. На сьогоднішній день в Україні розвиток венчурного фінансування інноваційних підприємств знаходиться на початковій стадії, адже венчурні фонди не відповідають світовим реаліям, а саме, мають найгірші інвестиційні можливості у напрямі прямого і венчурного фінансування. Однак Україна продовжує займати статус країни, в якій значну частку займають сировинні галузі

промисловості, й практично не створені умови для ефективного здійснення інноваційної діяльності через різного роду перешкоди (фінансові, політичні, правові), які постають на шляху до реалізації інноваційної моделі розвитку в країні. Інструментом реалізації такої моделі є створення ефективної національної інноваційної системи.

За умов реформування економіки України та її орієнтації на входження у європейську спільноту зумовлює пошук нових джерел фінансування для модернізації виробничих секторів економіки країни, зокрема інвестування інноваційної діяльності.

Одним із джерел для такого швидкого переходу, являється венчурний капітал. Венчурний капітал є важливим джерелом фінансування для починаючих (наново створених) компаній або компаній, що перебувають у складних умовах (на межі банкрутства чи спадній стадії розвитку), це так званий «ризиковий» капітал [6].

Світовий досвід переконливо свідчить про те, що рівень економічного розвитку кожної сучасної держави безпосередньо залежить від ефективності її політики в інвестиційній сфері.

Варто зазначити, що український ринок венчурного інвестування істотно відрізняється від іноземних ринків. На світовому ринку основними сферами інвестування венчурного капіталу є виробництво напівпровідників, електронних новинок, комп'ютерної техніки, біотехнологій, інформаційної безпеки, генної інженерії та ряду інших. В перспективі знаходиться розробка нанотехнологій. Найпривабливішими сферами для інвестицій в Україні ж знаходиться будівництво, переробка сільськогосподарської продукції, харчова промисловість, роздрібна торгівля. Такі галузі для України є більш привабливими, розповсюдженими та мало ризиковими на відміну від країн ЄС і США, де венчурні інвестиції здійснюються в інноваційні галузі промисловості.

Венчурні фонди в Україні використовуються для оптимізації управління активами фінансово-промислових холдингів та зниження податкового навантаження, тоді як венчурне інвестування (або інвестування ризикового капіталу) у світі залишається одним із найважливіших джерел капіталу для компаній, швидкий ріст та розвиток яких постійно потребує додаткових зовнішніх інвестицій (як правило, це підприємства малого та середнього бізнесу). Венчурні інвестиційні фонди повинні стати головною ланкою зв'язку між інвестиціями та інноваціями як складовими економічного зростання [4].

Найбільш цікавими та перспективними об'єктами для венчурного капіталу є малі інноваційні компанії, орієнтовані на розробку та виведення на ринок наукомісткої продукції на базі високих технологій. Тому досить часто венчурне фінансування пов'язується із прямими інвестиціями в компанії саме технологічного сектора.

Так 2006 рік вважають роком активного розвитку ринку спільного інвестування в Україні. У 2016-2017 роках в зв'язку з інтенсивним зближенням України з країнами ЄС та відповідними політичними та інтеграційними процесами в самій країні зумовило ще більш інтенсивний розвиток спільного інвестування. Більш швидкими темпами зростає кількість суб'єктів ринку які займаються інноваціями чи нововведеннями, збільшилися вартісні показники обсягу ринку, відчутні досягнення показав ринок і за якістю управління активами, але попри це існують фактори, які гальмують розвиток венчурного бізнесу України, а саме: недосконалість законодавчої бази та джерел фінансування інвестицій; нерозвиненість фондового ринку, брак гарантій, для інвестора венчурного бізнесу; нестабільна ситуація в секторі генерації наукових знань; недостатня кількість «якісних» проектів на ринку венчурного інвестування; брак фахівців у сфері венчурного підприємництва; недосконалість інституту захисту інтелектуальної власності та відсутність розвинутої системи комерціалізації, та багато інших [2; 3; 5].

Розглядаючи більш детально перелічені негативні фактори розвитку венчурного бізнесу в Україні хотілося б відзначити, що в українському законодавстві не виокремлено суті та основних завдань «венчурного бізнесу», особливостей взаємодії суб'єктів

венчурного бізнесу. Законодавчу базу, що регламентує інноваційну діяльність вітчизняних підприємств відображає лише два Закони: Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» та Закон України «Про інноваційну діяльність». В цих законах вперше було висвітлено особливості функціонування інвестиційних фондів, проте лише в контексті інвестування у вже існуючий бізнес, однак не зазначено, яким чином відбувається вкладення коштів у новостворений ризиковий бізнес (венчурний бізнес). В Законі України «Про інноваційну діяльність» чітко регламентовано умови здійснення фінансової підтримки венчурного бізнесу Державною інноваційною фінансово-кредитною установою інноваційних проєктів шляхом надання кредитів під заставу майна, укладення договору страхування та поруки, формування гарантій комерційним інститутам тощо, але не відображений чіткий поетапний механізм, як конкретно на практиці це буде здійснюватися [1].

Незважаючи на вище перелічені негативні фактори розвитку венчурного бізнесу, увага до «венчурного» бізнесу в Україні поступово зростає. Це можна пояснити тим, що в умовах інтенсивного науково-технічного прогресу відмова від здійснення ризикових, але перспективних підприємницьких проєктів на практиці несе для економіки та суспільства в цілому загрозу значно більших фінансових втрат, пов'язаних з можливою втратою конкурентоспроможності національних виробників на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Таким чином венчурний бізнес в Україні знаходиться на стадії становлення. Для його розвитку необхідне подальше удосконалення державної політики в галузі венчурного фінансування, в тому числі прямої фінансової підтримки.

Отже, лише після проведення ряду реформ Україна зможе привернути до себе увагу світових країн-інвесторів та залучити в свою економіку значний венчурний інвестиційний капітал, який зможе допомогти налагодити ділові стосунки та взаємини із потенційними світовими партнерами. В свою чергу, це спонукає вітчизняних науковців в подальшому більш детально досліджувати дану проблематику.

Література:

1. Закон України «Про інститути спільного інвестування (корпоративні та пайові інвестиційні фонди)» №2299-III від 15 березня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2299-14>.
2. Зябрева Н. Особенности украинского венчура / Н.Зябрева // Компаньон. – 2002. – №41. – С. 32-35.
3. Кузнєцова І.С. Інститут венчурних інвестицій: стан та перспективи розвитку в Україні / І.С. Кузнєцова // Наука та інновації. – 2008. – Т4. – №1. – С. 87-95.
4. Лазарева С.Ф. Економіка та організація інформаційного бізнесу: Навч. посібник / С.Ф. Лазарева. – К.: КНЕУ, 2002. – 667 с.
5. Федулова Л.І. Інноваційна економіка / Л.І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 155 с.
6. Venture Capital White Paper 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iri.jrc.ec.europa.eu/concord-2010/presentations/fricke.pdf>.

Капігула С.В.

*кандидат економічних наук, доцент
ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг, Україна*

Анані Атеф Авад Фарис

*здобувач
ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗОРУДНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Інноваційна діяльність абсолютно всіх суб'єктів підприємницької діяльності відбувається в умовах невизначеності та ризику. Залізородні підприємства не є виключенням, та навіть більше, в сьогоденні умовах господарювання вони ще більше потерпають від даних обставин. Тому в сучасних умовах господарювання є доцільним дослідження такої економічної категорії, як «ризик». Серед достатньо великої кількості наукових праць з цього напрямку все ж, на нашу думку, відсутні на сьогоднішній день ґрунтовні та комплексні підходи щодо визначення та трактування сутності ризику та оцінки його впливу на інноваційний розвиток залізородних підприємств. Однією з найбільш комплексних робіт з цього напрямку є [1, с. 12].

В цій же роботі авторами пропонується ризик поділяти на такі види: виробничий, комерційний, фінансовий та інвестиційний.

Дана класифікація ризиків є ємною та ґрунтовною, однак для сьогоднішніх реалій та відносно залізородних підприємств вважаємо за доцільне її дещо удосконалити. Так щодо виробничого ризику слід відмітити, що найбільшою загрозою підприємствам галузі, що аналізується, є кадрові проблеми. Їх укрупнено можна поділити на дві частини: відтік якісних та досвідчених працівників як з галузі, так і в цілому з України, та низька якість працівників, що залишаються працювати на вітчизняних залізородних підприємствах. Як наслідок таких явищ є ризик зриву графіків виробництва, його неритмічність, низька якість продукції, що виготовляється, аварійні ситуації тощо. Тому вважаємо за потрібне всі ці загрози об'єднати у кадровий ризик, що є структурною частиною виробничого ризику.

Також, на нашу думку, слід дещо удосконалити класифікацію інвестиційного ризику. Це обумовлено постійним моральним та фізичним старінням основних виробничих фондів залізородних підприємств. Причому становище щодо фізичного зносу на більшості підприємств є критичним, що обумовлює негайну активізацію зусиль щодо заміни, ремонту або реконструкції таких фондів. В свою чергу це потребує значних фінансових ресурсів, яких в більшості випадків безпосередньо залізородні підприємства не мають. Отже мова йде про залучення інвестицій та про відповідні інвестиційні ризики вже не підприємства, що аналізується (саме такий підхід щодо інвестиційних ризиків розглядається в монографії [1]), а зовнішніх інвесторів. Тому слід додати до загальної класифікації ризиків залізородного підприємства саме ризики зовнішніх інвесторів.

Безумовно, дана класифікація була б неповною без висвітлення інноваційного ризику. Отже вважаємо, що необхідно до загальної класифікації ризиків внести інноваційні ризики, що є частиною виробничого ризику.

Отже, загальний вигляд удосконаленої класифікації економічних ризиків діяльності залізородного підприємства є наступним (удосконалено на основі [1], *курсивом* виділено удосконалення):

Види економічних ризиків.

- I. Виробничий.
- II. Комерційний.
- III. Фінансовий.
- IV. Інвестиційний.

I. До виробничих ризиків відносяться:

- 1. Ризик неповної забезпеченості підприємства сировиною, матеріалами чи комплектуючими:
 - а) ризик відсутності поставки деякого виду сировини, матеріалу чи комплектуючих;
 - б) ризик поставки невчасно;
 - в) ризик постачання не в повному обсязі;
 - г) ризик постачання неякісної сировини, матеріалів чи комплектуючих.
 - 2. Технологічний ризик:
 - а) ризик виходу з ладу устаткування;
 - б) ризик аварій, пожеж;
 - в) ризик виготовлення неякісної продукції.
 - 3. Природний ризик:
 - а) ризик стихійних лих;
 - б) ризик посух, неврожаїв.
 - 4. Кадровий ризик:
 - а) ризик відтоку якісних та досвідчених працівників як з галузі, так і в цілому з України;
 - б) ризик низької якості персоналу залізорудних підприємств;
 - в) ризик недоукомплектування персоналом відповідно до штатного розпису.
 - 5. Інноваційний ризик:
 - а) ризик, що інноваційні рішення та підходи не дадуть очікуваного ефекту, що може призвести до зниження ефективності та прибутковості або збитковості таких проектів;
 - б) ризик збільшення термінів реалізації інноваційного проекту та, як наслідок, термінів окупності інвестицій в інноваційні проекти;
 - в) ризик дефіциту інвестиційних, фінансових, матеріальних, трудових тощо ресурсів необхідних для ефективного функціонування залізорудного підприємства через залучення таких ресурсів на інноваційні проекти.
- II. Комерційний ризик включає:
- 1. Політичний ризик:
 - а) ризик виникнення локальних війн, революцій і інших соціальних потрясінь;
 - б) ризик встановлення торгового ембарго;
 - в) ризик зміни економічного курсу країни покупця;
 - г) ризик зміни економічного курсу країни посередника;
 - д) ризик зміни економічного курсу країни продавця.
 - 2. Ризик зміни цін:
 - а) ризик підвищення цін на сировину, матеріали або комплектуючі;
 - б) ризик вимоги робітниками, профспілками або державою підвищення заробітної плати;
 - в) ризик зниження цін на ринку на продукцію, що виготовляється.
 - 3. Транспортний ризик:
 - а) ризик подорожчання транспортних послуг;
 - б) ризик ліквідації певних транспортних магістралей;
 - в) ризик загибелі товару при транспортуванні.
-

4. Валютний ризик:
 - а) ризик зміни курсів валют.
 5. Ризик, що виникає при розрахунках з покупцями:
 - а) ризик несплати (дебіторський ризик);
 - б) ризик банкрутства покупця;
 - в) ризик арешту банківського рахунку покупця.
 6. Ризик, що виникає при роботі з посередниками:
 - а) ризик банкрутства посередника;
 - б) ризик відмови посередника від співробітництва;
 - в) ризик переходу посередника на бік конкурента.
 7. Ризик, що виникає в зв'язку з конкурентами:
 - а) ризик випередження конкурентом;
 - б) ризик економічного шпигунства.
 8. Ризик погіршення іміджу підприємства.
- III. Фінансовий ризик включає:
1. Податковий ризик:
 - а) ризик підвищення ставок існуючих податків;
 - б) ризик виникнення нових податків.
 2. Біржовий ризик:
 - а) ризик зниження котирувань акцій підприємства;
 - б) ризик підвищення (або вимоги про підвищення) дивідендів по акціях підприємства.
 3. Кредитний ризик:
 - а) ризик підвищення процентної ставки по кредиту;
 - б) ризик неотримання кредиту;
 - в) ризик одержання кредиту або невчасно, або не в повному обсязі.
 4. Страховий ризик:
 - а) ризик підвищення страхової премії.
- IV. Інвестиційний ризик включає:
1. Ризик при здійсненні фінансових інвестицій:
 - а) ризик зміни вартості фінансових інструментів;
 - б) ризик неотримання передбачених дивідендів за фінансовими інструментами;
 - в) ризик банкрутства емітента фінансових інструментів.
 2. Ризик при здійсненні реальних інвестицій:
 - а) ризик неадекватної оцінки об'єкта реальних інвестицій;
 - б) ризик збільшення терміну окупності реальних інвестицій;
 - в) ризик неотримання очікуваного ефекту від здійснення реальних інвестицій.
 3. *Ризик зовнішніх інвесторів:*
 - а) *ризик банкрутства залізрудного підприємства;*
 - б) *ризик зниження вартості активів залізрудного підприємства;*
 - в) *ризик зниження доходності інвестицій в залізрудне підприємство;*
 - г) *ризик збільшення терміну окупності інвестицій в залізрудне підприємство.*

Література:

1. Турило А.М. Економічна безпека підприємства : монографія / А.М. Турило, С.Б. Новак, С.В. Капітула. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. – 140 с.

Шаумян О.Г.

*кандидат психологічних наук, доцент
Кропивницький інститут державного
та муніципального управління
м. Кропивницький, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УПРАВЛІНЦЯ У ВИМІРІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

У соціальній психології особистість управлінця трактують як суспільну істоту, наділену свідомістю і представлену психологічними характеристиками, які є стійкими, соціально зумовленими, виявляються в поведінці людини, суспільних зв'язках та стосунках з іншими людьми.

Формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки вимагає від особистості управлінця змін щодо культури поведінки, самоконтролю, ціннісних орієнтацій, звичаїв, традицій тощо.

Соціально визнані цінності та ідеали впливають на формування індивідуальних цінностей, які також є елементами мотивації трудової поведінки. Відповідно до суспільних та індивідуальних цінностей керівник дає оцінку навколишній дійсності, своїм і чужим вчинкам та діям. Цінності доповнюють і збагачують мотивацію трудової діяльності, оскільки у процесі праці управлінець мотивує свою поведінку потребами та інтересами і прийнятою системою цінностей.

Так, інноваційно-орієнтована модель економіки спричинить формування певних регуляторів культури поведінки особистості, зокрема, норм моралі, права, а також зразків поведінки.

Норма характеризує не лише вже досягнуте суспільством, а й те, що має статус загальної вимоги. Взірєць (вище, найкраще) - це те, що досягнуто передовими людьми суспільства, найбільш наближене до ідеалу. З розвитком людства певні зразки поступово перетворюються на загальну норму поведінки, згодом їм на зміну приходять нові, досконаліші [9].

Соціальними рисами сучасного керівника є:

1. Уміння враховувати політичні наслідки рішень.
2. Здатність керуватися принципами соціальної справедливості.
3. Уміння встановлювати і підтримувати систему стосунків з рівними собі людьми.
4. Тактовність, ввічливість, переважання демократичності в стосунках з людьми.
5. Уміння залишатися цілим між «молотом» і «ковадлом» (тиском з гори і опором знизу).
6. Уміння брати на себе відповідальність.
7. Беззаперечне виконання правил, які прийняті організацією.
8. Уміння заохочувати персонал до відвертості і групових дискусій [7].

Самоконтроль називають ще і внутрішнім контролем, який виявляється через свідомість та совість і формується в процесі соціалізації. Вчені з'ясували, що соціальний контроль більш як на 2/3 здійснюється завдяки самоконтролю. Чим вище у керівників розвинутий самоконтроль, тим менше цьому суспільству доводиться застосовувати зовнішній контроль [4].

Головна увага при формуванні інноваційно-орієнтованої моделі економіки має приділятися насамперед дослідженню проблем функціонування і розвитку культури в організації як складної соціальної системи, яка за допомогою знаково-символічних,

ціннісно-пізнавальних та синтетичних елементів спрямовує, координує та регулює соціальну діяльність людей. Соціально-психологічна структура включає в себе симпатії і антипатії, повагу і зневагу, групові цілі, ставлення до цілей спільної діяльності, її результати і т.д. Цю систему почуттів, потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій та установок доцільно називати соціально-психологічною структурою колективу. Її головний нерв, основний каркас складається з міжособистісних відносин – ставлень членів колективу один до одного [8].

Ціннісні орієнтації - соціальні цінності, які спрямовують діяльність та соціальну поведінку особистості і сприймаються нею [5].

Отже, основою для визначення мети діяльності людини є ціннісні орієнтації. Саме вони, закріплені життєвим досвідом, спрямовують діяльність, регулюють поведінку особистості. Ціннісні орієнтації є продуктом соціалізації індивіда. Сформована система ціннісних орієнтацій особистості забезпечує її становлення як активного суб'єкта соціальної діяльності. Динаміку рівня домагань особистості зарубіжні психологи (менеджери) пояснюють лише зовнішніми факторами, зокрема такими, як успіх-неуспіх і нехтують багатьма суто особистісними інтрапсихічними формуваннями, а саме самоусвідомленням, самооцінкою, образом «Я». Але саме вони відіграють незрівнянно більш важливу роль, ніж успіх і неуспіх, оскільки всі зовнішні впливи відбиваються через психіку особистості.

Крім того, на думку Н. Коломінського, лідерські здібності особистості виявляються у таких якостях:

- інтелект, який має бути вищим за середній;
- ініціативність і впевненість у собі, яка ґрунтується на досить високій самооцінці компетентності, високому рівні домагань.

Дуже важливо мати чіткі уявлення про здібності людини й надати їй можливість максимально продуктивно використовувати свій творчий потенціал.

Кожен керівник починає управління з самовпливу, щоб поглянути на себе «з боку», очима соціального оточення і загальноприйнятих соціальних норм, а потім впливає на підлеглих. Самоуправління, самоорганізація – інформаційно-енергетичний самовплив людини на себе як біосоціальної і духовної системи з переведенням її до активної, організованої, цілеспрямованої діяльності. Вчені Г. Апанасенко і Ю. Горський стверджують, що управління вдосконалює процеси обміну із зовнішнім і внутрішнім середовищами, системи регулювання людського організму. Головна умова існування всього живого на Землі – можливість поглинання енергії із зовнішнього середовища, акумулювання її та використання для здійснення процесів життєдіяльності [1; 3].

Зарубіжні фахівці з менеджменту склали «портрет» сучасного менеджера, який має володіти такими якостями, як: послідовність і чесність у відносинах із персоналом; довіра до людей; терпимість до відкритої незгоди; скромність; вірність даному слову; знання співробітників по іменах; надання переваги індивідуальній розмові; готовність виконати чорнову роботу, взяти провину на себе; доступність для всіх, легкість у спілкуванні [2].

А. Маслоу помітив, що окремі особистості, у яких відсутні або досить рідкісні вершинні переживання, характеризуються прагматичною орієнтацією. Особистостей, які часто переживають вершинні переживання, А. Маслоу назвав «трансцендентними особистостями». Такі особистості усвідомлюють цінність довколишнього світу, краще оперують категоріями минулого, теперішнього, майбутнього, добра і зла, краще виявляють себе як новатори й оригінальні мислителі, вважають себе талановитими та здібними людьми. Вони можуть легко поступитися посадою іншій людині, якщо відчують, що вона краще виконує роботу [6].

Прийняття особистістю конкретних управлінських рішень пов'язане із психологічними труднощами, спричиненими необхідністю діяти у площині моральних

норм і спокусою матеріального самозбагачення. Усвідомлення керівниками економічної та соціальної цінності морально-психологічного потенціалу людей підвищує їх діловий інтерес до оволодіння знаннями і навичками діагностування стану морального здоров'я працівників, рекомендацій щодо прийняття ефективних заходів.

Отже, якість управління у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки значною мірою залежить не тільки від урахування їхніми управлінцями психологічних особливостей індивідуальних об'єктів управління (соціальних позицій та ролей окремих працівників організацій, особливостей мотивації їх діяльності та поведінки), а й від умінь управлінського персоналу діагностувати психологічні характеристики групових об'єктів управління, зокрема враховувати особливості психологічного клімату та прогнозувати розвиток організації.

Література:

1. Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека / Г.Л. Апанасенко. – М.: Петрополис, 1992. – 123 с.
2. Гончаренко В.И. Основы менеджмента: [учеб. пособие] / В.И. Гончаренко. – М.: Изд. Дом «Дашков и К», 2000. – 176 с.
3. Горский Ю.М. Системно-информационный анализ процессов управления / Ю.М. Горский. – Новосибирск: Наука, Сиб. отд-ние, 1988. – 327 с.
4. Доброзорова О.В. Організація праці менеджера: [навч. посібник] / О.В. Доброзорова, І.В. Осадчук. – К.: Кондор, 2009. – 452 с.
5. Лукашевич М.П. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: навч. посібник / М.П. Лукашевич, М.В. Туленков. – К.: МАУП, 1999. – 344 с.: іл.
6. Маслоу А. Мотивация и личность. / А.Маслоу. – СПб.: Евразия, - 1999. – 479 с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: [посібник] / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. - 251 с.
8. Паркинсон Сирил Норткот Бизнес – это люди / Сирил Норткот Паркинсон; [пер. с англ.]. – М.: МИРТ, 1995. - 222 с.
9. Турен А. Возвращение человека действующего: очерк социологии / Ален Турен; [пер. с фр. Е.А. Самарской; ред. пер. М.Н. Грецкий]. – М.: Научный мир, 1998. – 204 с.

Navolokina A.S.

PhD student of Classic Private University

THE DEVELOPING PARTNERSHIP OF THE STATE AND RESEARCH AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS AT THE LEVEL OF STATE INNOVATION SUPPORT POLICY (BY ISRAEL EXPERIENCE)

Globalizing world markets and the deepening of scientific and technical connections, the instability of the market environment, changes in enterprise activity conditions, the construction of new political and economic systems, the erosion of national borders and the increased impact of transnational organizations makes Ukraine find a new economic model of development.

Considering recent strategies of national economic models based on intellectual, innovative and informational development of the economic sectors in advanced European countries, Ukraine also is to form its own policy. In particular, it concerns the field of education as an industry that is the source of intellectual, innovation and information products. And, in the educational services market, accordingly, actual competitive conditions are to be formed.

Professor N. Butenko emphasizes that in current conditions one of the most important competitive advantages is the propensity to cooperate and the constant search for the most effective partnerships that will enable the subjects of the national economy to achieve, preserve

and strengthen their competitive advantages. The partnership can provide a new quality of production and technological and technological progress, intensification of world expansion of international capital, formation of global commodity markets, and so on [2, p. 37].

The synergetic effects arisen between the subjects of the national economy as a result of the partnership mechanism as one of the elements of the strategy, can create additional preconditions for economic growth and serve as the foundation for a successful competitive struggle. Along with the above should indicate that the current stage of development of the economic system is characterized by the emergence of effective forms and means of interaction [1, p. 178].

The experience of Israel in developing partnership relations between the state and research and educational institutions at the level of state innovation support policy is relevant.

Israel has become an example of how the development of innovation infrastructure and innovation integrated forms can serve as a basis for rapid scientific and technological progress, allowing country to be among the leaders of the world economic race in short time. A specific feature of Israel's innovation and innovation infrastructure is the widespread use of budget funds aimed at the further development of innovative integrated forms (for instance, incubators network), the creation of mixed-use investment funds (private capital – 60%, 40% – the government control, which eventually privatizes its own share, with options for redemption to already existing members of the fund) [3].

The Israeli RDI system faces three major structural challenges that require systematic solutions. These are as follows:

1. Reviving research in Israeli universities: Budgets for Israeli universities essentially stagnated during the first decade of the century despite a growth in the student body, causing a decline in available funding for research, deterioration of teaching and research infrastructures and an accelerating brain drain.

2. Over-reliance on ICT: Companies dealing with computing and communications technologies are one of the mainstays of the Israeli economy. However the period of explosive growth for ICT is over globally and policymakers have been trying for a number of years through several instruments to find new engines of growth.

3. The precarious state of Venture Capital: Returns on VC investments in Israel by and large match returns in the US, where results have been disappointing compared to other financial investments during the past decade. The total funds available for investments are at a low level, and Israeli fund management companies urgently need to raise new funds to continue their important role in funding Israeli start-ups [4, p. 2-3].

The Israeli research and innovation system faces three deep structural challenges that derive both from internal factors and from shifts in the global marketplace. These are long term challenges that predate the global economic crisis that started in 2008, even though the crisis may have highlighted their urgency. They require the kind of long term responses that have helped the Israeli research and innovation system excel in the previous two decades [4, p. 12].

The innovation priorities within state innovation support police means that government support of innovation has operated for the past two decades under consistent policies with clearly defined priorities. While these priorities have changed over the years, the key principles and instruments used to stimulate innovation have remained remarkably stable.

The key principle is that the role of the OCS is to reduce the risk of innovation in firms by shouldering part of the costs. In most cases, if the innovation project succeeds, companies repay royalties to the OCS. However, it is important to stress that the OCS does not regard itself as an investor, but rather as an agency that helps firms tread where they would not dare without some help. The three instruments currently in place are: the R&D Fund, which funds innovation projects in all firms; the incubator framework which supports start-ups; and the Magnet

Organisation which deals with pre-competitive R&D through collaboration between the academic world and industry [4, p. 16].

The role of the field of education and science in ensuring sustainable economic growth and modernization of the economy in the developed economies is growing significantly. Areas of application of public-private partnership are gradually expanding – from the implementation of infrastructure projects to the sphere of research and development and introduction of innovations.

Література:

1. Бутенко Н. В. Конкурентні переваги ефективних взаємовідносин суб'єктів підприємництва як основа економічного розвитку України / Н. В. Бутенко, О. Л. Терещенко // Проблеми економіки. – 2016. – № 4. – С. 176-182.
2. Бутенко, Н. В. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки на засадах партнерства [Текст] / Наталія Василівна Бутенко // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет ; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 1. – С. 36-42.
3. Шотік Т.М. Інноваційні інфраструктури країн світу / Т.М. Шотік // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка». – 2010. – № 669. – С. 327-334.
4. García A. ERAWATCH Country Reports 2012: Israel / Abraham García. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. – 29 p.

Чорногор В.Ю.

студентка групи гр. АДМ-16М-2

Заярнюк О.В.

кандидат економічних наук, доцент,

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

КЛАСТЕРНІ ІНІЦІАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Однією з форм побудови економічних відносин у виробничій сфері, ефективність якої доведена міжнародною практикою застосування, є формування кластерних об'єднань організацій. Процеси кластеризації національних і регіональних економік є інструментом економічного зростання і підвищення їх конкурентоспроможності.

Піднесення інтересу до створення кластерних об'єднань в Україні пов'язане із певними особливостями їх функціонування, а саме: можливістю мобілізації наявних ресурсів виробничо-технологічної, наукової та освітньої інфраструктури для успішної реалізації спільних проектів учасниками кластера, що стимулюють територіальний соціально-економічний розвиток.

Значний внесок у розвиток кластерної теорії здійснили такі зарубіжні вчені, як М. Енрайт [10], М. Портер [5] та ін. Особливості та проблеми кластеризації розглядають у своїх працях такі вітчизняні науковці, як М. Войнаренко [1], В. Геєць [2], Р. Глушаниця [3], С. Соколенко [7], О. Левченко [11], О. Ткачук [11], І. Царенко [11], О. Сторожук [8], О. Заярнюк [8], та ін. Однак попри наявність значної кількості досліджень учених, присвячених проблемам формування і розвитку кластерів, питання ролі кластерних ініціатив у забезпеченні економічного розвитку регіонів України залишаються актуальними.

Аналіз джерел економічної літератури засвідчив, що на сьогодні господарська практика виробила два типи регіональної кластерної політики за способом ініціювання та

організації: «зверху донизу» і «знизу вгору» [6]. Перший підхід є більш поширеним. Він порівняно легкий і передбачає максимальну віддачу від витрачених ресурсів. Однак він більше забезпечує формалізацію, ніж якісне наповнення кластерних ініціатив.

Підхід «зверху донизу» (*Top-Down*) передбачає розробку загальної стратегії стосовно забезпечення функціонування бізнесу та приватного підприємництва, розвитку інноваційних альянсів з університетами; залучення талантів, розвиток експорту та міжнародних зв'язків, регіональний брендинг.

На відміну від попереднього, підхід «знизу вгору» (*Bottom-Up*) є більш цілеспрямованим. Він ґрунтується на використанні конкурентних переваг регіону і при вдалій реалізації забезпечує основу для динамічного розвитку регіональної економіки. Роль держави, при цьому, полягає у забезпеченні співфінансування кластерних проектів та підтримці кластерної ініціативи.

На сьогоднішній день в Україні функціонують близько 30 кластерів, що створені без підтримки держави, тобто за методом «знизу вгору». Найуспішнішими серед них є Львівський ІТ Кластер (м. Львів) [9]; Харківський енергетичний кластер [4]; швейний, туристичний, будівельний та харчовий кластери Хмельницької області, харчовий (вирощування пекінської капусти) та швейний (пошиття весільних суконь) – Чернівецької області [9]; туризму та декоративного стилю – Івано-Франківської області; винний кластер Одеської області [6].

На жаль, Кіровоградська область не належить до числа регіонів, що досягли успіху у реалізації кластерних ініціатив. Тим часом, на наш погляд, в області існують передумови для створення і розвитку агропромислового кластера (з урахуванням його важливої ролі в економіці Кіровоградської області). Проведений нами з метою оцінки передумов формування агропромислового кластера SWOT-аналіз АПК області наведено в табл. 1.

Таблиця 1

SWOT-аналіз агропромислового комплексу Кіровоградської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - сприятливі природно-кліматичні умови (висока родючість ґрунтів та помірно-континентальний клімат); - розвиненість транспортної інфраструктури регіону (географічно м. Кропивницький розташоване на оптимальній відстані до обласних центрів: Черкас, Вінниці, Полтави, Дніпра, Миколаєва, Одеси); - високорозвинене сільськогосподарське виробництво; - забезпеченість кваліфікованими кадрами. 	<ul style="list-style-type: none"> фінансові обмеження та висока вартість кредитних ресурсів; обмеженість інформації про ринки збуту і нормативно-правові документи про нові технології; нерозвиненість інноваційної інфраструктури, коопераційних зв'язків та інформаційно-маркетингових комунікацій між підприємствами, ЗВО, індивідуальними підприємцями, органами державного управління, громадськими організаціям; високий рівень зносу основних засобів підприємств.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - впровадження на підприємствах АПК інноваційних технологій з переробки сільськогосподарської продукції; - створення коопераційних зв'язків та інформаційно-маркетингових комунікацій між підприємствами, ЗВО, індивідуальними підприємцями, органами державного управління, громадськими організаціям. 	<ul style="list-style-type: none"> - несприятливі погодні умови; - поява нових конкурентів (в тому числі іноземних) і втрата ринкових позицій; - зростання енерговитратності виробництва в умовах збереження високих цін на енергоносії; - деструктивні демографічні процеси, особливо в сільській місцевості.

Джерело: складено авторами.

Як показує вітчизняна практика формування кластерів, першим і найважливішим чинником початку кластерних процесів є наявність у регіоні щонайменше одного ініціативного лідера, який може спонукати інших до співробітництва між наявними на цій території конкурентами, і, що дуже важливо, співпраці між бізнесом, наукою, освітою та владою – тобто стати координатором діяльності з перетворення кластерних ініціатив у діючий кластер. Таким лідером може бути фізична або юридична особа – бізнес-структура, місцеві органи влади або бюджетні установи, наукова структура, університет, громадська організація.

Загалом для генерування і реалізації кластерних ініціатив в області слід подолати існуючі перешкоди: відсутність механізмів методичної, інформаційно-консультаційної та навчальної підтримки розвитку кластерів; відсутність необхідної координації діяльності *місцевих органів державної влади і місцевого самоврядування*, об'єднань зусиль підприємців щодо реалізації кластерних ініціатив; обмеженість інструментів фінансової підтримки кластерних проектів з бюджетних джерел.

За умов подолання зазначених перешкод формування і реалізація кластерних ініціатив сприятиме прискоренню в регіоні економічних процесів, заснованих на інноваціях; підтримці розвитку пріоритетних галузей економіки; збільшенню обсягу іноземних інвестицій і технологічного трансферу; покращенню вільного обміну інформацією та знаннями та зміцненню кадрового потенціалу; появі нових видів діяльності та доступу на нові ринки збуту; підвищенню конкурентоспроможності не тільки учасників кластера, але й конкурентоспроможності регіону загалом.

Література:

1. Войнаренко М. П. Кластерні моделі об'єднання підприємницьких структур у туристичній галузі та сфері розваг / М.П. Войнаренко // Вісник ДІТБ. – 2007. - №11. – С. 13-19.
2. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
3. Глушаниця Р.В. Кластерний принцип формування міжнародних стратегічних альянсів [Текст] / Р.В. Глушаниця // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 3. – С. 38–43.
4. Игнатъев С. Кому нужны кластеры в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://biz.nv.ua/experts/ignatyev_s/komu-nuzhny-klastery-v-ukraine-1275343.html
5. Портер М. Конкуренция / М. Портер; [Пер. с англ.]. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
6. Посібник з кластерного розвитку: Послуги з підтримки МСП в пріоритетних регіонах. EuropeAid/121495/C/SV/UA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbookUkr.pdf>
7. Соколенко С.І. Проблеми і перспективи посилення конкурентоздатності економіки України на основі кластерів [Текст] / С.І. Соколенко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : зб. наук. праць / НАН України / відп. ред. Є.І. Бойко. – Львів: Вид-во ІРД. – 2008. – Вип. 3 (71). – С. 18–30.
8. Сторожук О.В. Передумови формування інноваційного кластера в регіоні / О.В. Сторожук, О.В. Заярнюк // Наукові праці Центральноукраїнського національного технічного університету: Економічні науки. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – Вип. 32. – С. 69-78.
9. Хім'як О. Українську економіку врятують кластери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/ukrayinsku_ekonomiku_vryatuyut_klasteri_n1419309
10. Enright M. J. Survey on the Characterization of Regional Clusters: Initial Results. Working Paper // Institute of Economic Policy and Business Strategy: Competitiveness Program University of Hong Kong. 2000. 21 p.
11. Levchenko O. The Impact of Cluster Development on the Countries' National Competitiveness / O. Levchenko, O. Tkachuk, I. Tsarenko // Science and Education a New Dimension (Index Copernicus)

ПРОБЛЕМА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) – це важлива соціальна галузь, яка забезпечує населення, підприємства та організації необхідними житлово-комунальними послугами, суттєво впливає на розвиток економіки країни.

У галузі функціонує кілька тисяч підприємств та організацій різних форм власності, які надають населенню понад 40 видів послуг на суму більше 6 млрд. грн. щороку. Тут використовується майже чверть основних фондів держави, зайнято 5% працездатного населення країни.[1]

З іншого боку житлово-комунальне господарство являє собою багатогранний комплекс, який включає в себе: житло, водопостачання, водовідведення, тепlopостачання, благоустрою доріг і мостів, і навіть ритуальні послуги.

У суспільстві бракує розуміння реальних зв'язків між компонентами, складниками комунальної сфери. Переоцінюється і неправильно подається питання плати за послуги, яка розглядається як головний і чи не єдиний предмет політичних дебатів та показник турботи про соціальні потреби громадян. Поверхове уявлення, згідно з яким не розділяються поняття ціни за споживання, тарифів на комунальні послуги та витрат родин, активно поширюється засобами масової інформації і політичними партіями. Водночас, відсутнє усвідомлення того, що підвищення тарифів вплине на раціоналізацію споживання, і не обов'язково негативно позначиться на доходах родин, якщо враховувати, що Україна рухається до стандартів життя і зайнятості, які є нормою серед розвинутих європейських країн. Існує ряд об'єктивних чинників – підвищення цін на імпортований газ та висока частка споживання енергоресурсів. Тому вигідні з економічної точки зору заходи стають соціально не популярними [2].

Основними функціями і напрямками роботи ЖКГ є: забезпечення комплексного розвитку житлово-комунального господарства міста з метою найбільш повного задоволення потреб населення, підприємств, організацій і установ в усіх видах житлово-комунальних послуг; забезпечення правильної експлуатації, ремонту та утримання житлового фонду міської ради, організація контролю за санітарним станом міста та за виконанням Правил благоустрою [3].

Житлово-комунальне господарство являє собою важливу ланку в суспільстві, але не здійснює свої функції в повній мірі та належним чином. Основною структурною одиницею житлово-комунального сектору є житлово-комунальні послуги.

Законодавство визначає житлово-комунальні послуги, як результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилых приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил.

Цей Закон визначає основні засади організаційних, господарських відносин, що виникають у сфері надання та споживання житлово-комунальних послуг між їхніми виробниками, виконавцями і споживачами, а також їхні права та обов'язки [4].

Житлово-комунальний сектор є складовою частиною національної економіки і важливою соціальною сферою, яка безпосередньо щоденно торкається кожного громадянина. Нажаль, на сьогодні він відноситься до найбільш проблемних в Україні, а

основними його недоліками є: низька якість житлово-комунальних послуг; зношеність та застарілість обладнання і технологій; непрозорість формування цін на послуги; незавершеність приватизації житлового фонду; заборгованість населення перед підприємствами житлово-комунального господарства (ЖКГ); недосконалість нормативно-правового регулювання діяльності ЖКГ тощо. Це не може кожного з нас залишити байдужим. Це стосується кожного. Тому потрібно проводити реформування житлово-комунального сектору України для благоустрою та достатку населення [5].

На сьогодні перетворення у житлово-комунальному господарстві продовжують залишатись однією з найбільш ізольованих від уваги експертів та громадськості сфер. Ураховуючи роль цієї галузі в забезпеченні життєдіяльності населення, нарівні із сільським господарством та продовольчим ринком, такий стан справ є досить неадекватним. Втім, цьому є достатньо об'єктивні причини.

По-перше, економіка ЖКГ є досить складною для аналізу через успадковані від радянського періоду риси та внутрішні стандарти. Декілька видів послуг (тепло-, та водопостачання і водовідведення, утримання будинків, міський транспорт тощо), формування тарифів на які в різних регіонах України має свої особливості (єдиних методик або немає, або їх не дотримуються), так само як і розрахунки із постачальниками та взаємовідносини із місцевим бюджетом – розуміння всіх цих факторів видається непростим для фахівця, не кажучи вже про звичайного споживача.

По-друге, протягом тривалого часу, принаймні до 1999 року, коли було видано перший суттєвий програмний документ стосовно реформи ЖКГ (Указ Президента від 19.10.1999 № 1351), ця сфера залишалась фактично поза увагою державної влади. Навіть на декілька років (з 1997 по 2002 р.) було припинено діяльність відповідного галузевого комітету. Таке ставлення, безумовно, законсервувало проблеми ЖКГ і суттєво гальмувало проведення ринкових перетворень у цій сфері. Але, найголовніше, бездіяльність уряду стимулювала лише констатацію наявності кризового стану галузі громадськими та експертними колами і зовсім не сприяла виробленню загально прийнятної стратегії реформування житлово-комунальної сфери [1].

Головними проблемами житлово-комунальної галузі є застарілість обладнання, неефективність керівництва, невміння вчасно попереджати проблеми та несистемний підхід до їх вирішення.

Житлово-комунальна сфера – це на сьогодні чи не єдина галузь народного господарства, якої не торкнулися ринкові перетворення. Вона працює за найгіршими зразками радянських часів. Несприятливі економічні та інституційні умови функціонування галузі житлово-комунального господарства (ЖКГ) України, адміністративне втручання у ціноутворення та відсутність сильної політичної волі проводити структурні реформи у секторі суттєво зменшують його ефективність [2].

Головною умовою виходу житлово-комунального господарства з кризи є дієва система його державної підтримки. Значне дерегулювання комунального сектору на сучасному етапі та в найближчій перспективі може негативно позначитися на фінансовій і виробничо-господарській діяльності підприємств-природних монополістів. Пріоритетними заходами державної підтримки повинні стати:

- погашення заборгованості бюджетних коштів за нараховані субсидії і дотації;
- відшкодування втрат на надання пільг на оплату комунальних послуг окремим категоріям населення;
- пом'якшення податкової політики щодо підприємств комунального господарства шляхом зниження податків та всілякі збори для комунальної сфери [6].

Проаналізувавши джерела подані нижче та спираючись на власну думку, можемо сказати, що основними проблемами житлово комунального господарства України можна назвати такі:

- неконтрольованість підприємств житлово-комунальної галузі, якість роботи таких підприємств та послуг, які вони надають знаходяться в не належному стані;
- незахищеність суспільства перед здійснювачами комунальних послуг;
- системи енерго- та тепло забезпечення помешкань вже досить давно застаріли і є неефективними;
- фінансова неспроможність даного сектору.

Для того, щоб хоча б наполовину уникнути цих проблем необхідно здійснити ряд заходів для кардинальної зміни існуючої житлово-комунальної сфери. Вдосконалення законодавчої бази, залучення фахових спеціалістів до реорганізації ЖКГ, створення шляхів до зменшення тарифів та створення умов для безпечного надання ЖК послуг, сформований розподіл повноважень та інше.

Література:

1. Стан та перспективи реформування житлово-комунального господарства України//Лабораторія законодавчих ініціатив. – 2004. - Київ
2. Проблеми житлово-комунального сектора в Україні [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://osbbua.org/2010/07/problems-zhytlovo-komun>
3. [Електронне джерело] – Режим доступу:<http://www.chernigiv-rada.gov.ua/gorrada/struktur/60>
4. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» № 1875-IV Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>
5. Лізогуб В.С. Реформування житлово-комунального сектору / В. С. Лізогуб. – 2016 Режим доступу: <http://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/viewFile/976/913>
6. Галазюк Н.М. Основні напрями реформування житлово-комунального господарства в трансформаційній економіці України/ Н. М.Галазюк, С.С. Іваночко, А.А. Кіпершайн // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. - №20.7

**Маркова О.Л.,
Михайлюк Т.О.**

*студентки групи МФКп-171,
фінансово-економічний факультет*

*Науковий керівник: Ільчук В.П., д.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів, Україна*

РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Активізація інноваційної діяльності є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Проте в процесі інноваційної діяльності підприємства наражаються на велику кількість ризиків, пов'язаних з невизначеністю, мінливістю середовища та зростаючою конкуренцією, що стримує впровадження інновацій в вітчизняній економіці та не дозволяє господарюючим суб'єктам отримувати вигоди від інноваційної діяльності. Для зміни цієї ситуації необхідно проводити ретельний аналіз ризиків інноваційної діяльності та здійснювати заходи, які дозволяють їх мінімізувати або уникнути.

Серед вітчизняних та зарубіжних науковців, що займалися вивченням питань ризик-менеджменту інноваційної діяльності можна виділити М. Денисенка, О. Корінного, В. Сизоненка, С. Ілляшенка, С. Карпенка, О. Пушкаря, Ф. Роджерса, К. Фрімена та багатьох інших вчених.

Категорія «ризик» є досить багатогранною, існує значна кількість тлумачень даного поняття. Так, Ю. Сенейко визначає ризик, як можливість настання певної ситуації, яка може виникнути в будь-якій діяльності і може відхилитись від поставленої мети або залишитись незмінною [1]. Щодо ризиків, які виникають в процесі інноваційної діяльності, їх можна визначити як імовірність втрати ресурсів, що використовуються при створенні та впровадженні в діяльність нової техніки, технологій, товарів, послуг, управлінських рішень, які можуть не принести очікуваного ефекту та не знайти достатнього попиту на ринку [2].

Ризик виконує і стимулюючу, і стримуючу функцію одночасно. Не зважаючи на його можливі несприятливі наслідки, він стимулює суб'єкти господарювання до інноваційної діяльності, адже компанії, які здійснюють ризиковану інноваційну діяльність мають більше шансів підвищити свою конкурентоспроможність (рис. 1). Господарюючі суб'єкти розуміють, що в разі успішного здійснення інноваційного проекту, вони отримають конкурентні переваги на ринку, зможуть отримати дуже великі прибутки як першовідкривачі, покращити імідж своєї фірми, перейти на інші рівні діяльності тощо. Йдучи на ризиковану інноваційну діяльність підприємство здійснює заходи, які дозволяють зменшити ризик, зокрема, вдосконалює матеріально-технічне забезпечення, оптимізує мережі збуту, покращує виробничу базу тощо [3].

Як бачимо, ризик, з одного боку, може виступати чинником, який стримує інноваційну діяльність компанії, адже загрожує отриманням значних втрат, а з іншого боку, спонукає підприємства до удосконалення своєї діяльності, що в майбутньому дозволить отримати вигоди.

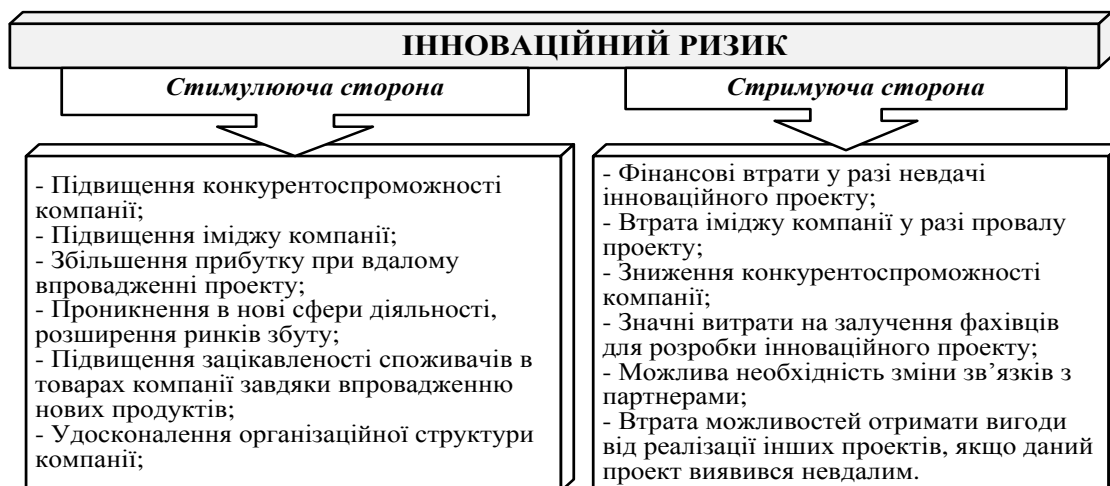

Рис. 1. Стимулюючі та стримуючі аспекти інноваційного ризику

Інноваційні ризики можуть бути спричинені зовнішніми та внутрішніми факторами (рис. 2). Зовнішніми факторами є ті, які не залежать від діяльності компанії. Такими факторами є: складна політична та економічна ситуація в країні, що не дозволяє отримати достатньо інвестицій для здійснення інноваційного проекту та ставить під загрозу можливість його реалізації; зміна умов угод постачальниками, що може призвести до зриву поставок сировини та матеріалів; зміна уподобань споживачів, що призведе до зменшення попиту на продукцію; несприятливі зміни в законодавстві; підвищення оподаткування; відставання в науково-технічному розвитку; тощо.

Внутрішні фактори, що призводять до інноваційних ризиків залежать від самої компанії і на них можна впливати. Такими факторами можуть бути: рівень кваліфікації працівників, які займаються розробкою інноваційних проектів та їх мотивація; система підготовки кадрів; маркетингові заходи; система управління компанією; рівень забезпеченості ресурсами; виробничі потужності фірми та рівень технологічної оснащеності тощо.

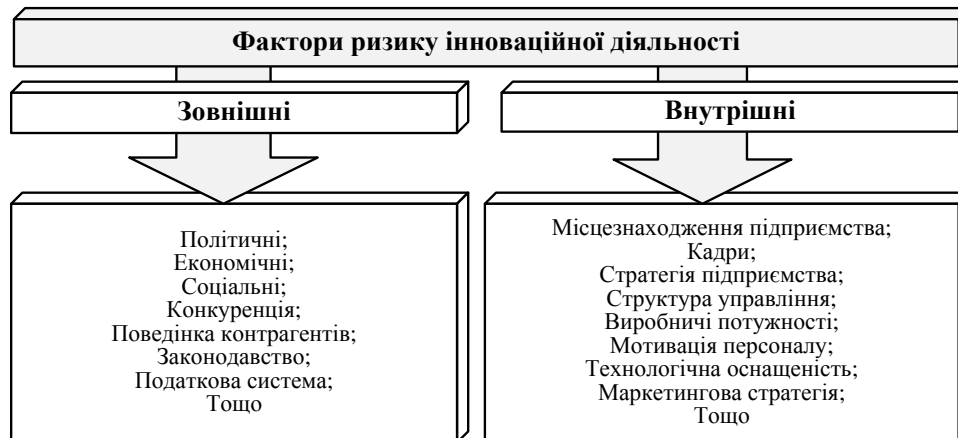

Рис. 2. Фактори інноваційних ризиків

Фірма може управляти ризиками інноваційної діяльності, використовуючи методи ухилення від ризиків, поділу ризиків, диверсифікації, страхування, хеджування, зниження невизначеності [4].

Метод ухилення від ризиків є радикальним і полягає у відмові від інноваційного проекту. При використанні даного методу слід пам'ятати, що відмовившись від реалізації інноваційного проекту компанія втрачає можливості отримати додаткові конкурентні переваги на ринку та отримати прибутки від реалізації проекту.

Ризики можна значно зменшити, використовуючи метод диверсифікації. Наприклад, компанія може диверсифікувати постачальників, тоді не виникне значних проблем при зміні умов поставок певною групою постачальників. Або ж при диверсифікації посередників компанія не втратить ринки збуту у разі проблем зі збутом одним з посередників.

Метод поділу ризиків також є досить ефективним. При його використанні компанія розподіляє ризики між усіма учасниками інноваційного проекту, і вона може зробити це таким чином, щоб найбільшу відповідальність за ризик поніс фінансово найсильніший учасник, який зможе легше перенести всі наслідки ризику у разі невдачі проекту.

Страхування дозволяє захиститись від негативних наслідків реалізації інноваційного проекту, звернувшись за послугами страхової компанії, яка при настанні страхового випадку виплатить страхове відшкодування.

Метод хеджування ризиків дозволяє компанії встановити фіксовану ціну продажу або купівлі, тобто компанія захищає себе від коливання ціни. Метод здійснюється шляхом укладення ф'ючерсів та опціонів.

Отже, інноваційна діяльність компанії пов'язана з ризиками, які виникають під дією зовнішніх та внутрішніх факторів. Дія цих ризиків може спричинити негативні наслідки реалізації проекту, проте компанія може отримати значні конкурентні переваги на ринку при вдалому впровадженні інноваційного проекту. Саме тому при прийнятті

рішення реалізувати інноваційний проект, фірма має використовувати методи управління ризиками, які дозволять зменшити їх негативні наслідки.

Література:

1. Сенейко Ю.В. Сучасні підходи до трактування категорії «ризик» / Ю.В. Сейнеко // Регіональна економіка. – 2006. – № 1. – С. 206-210.
2. Петухова О.М. Управління ризиками інноваційної діяльності / О.М. Петухова, Г.В. Сілакова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.Ua/jspui/bitstream/123456789/10155/1/15.pdf>.
3. Квасницька Р.С. Особливості інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах / Р.С. Квасницька, Н. С. Ардашкіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №6. Т. 3. – С. 247-251
4. Інноваційний розвиток промисловості України / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.; Під ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. – К.: КНТ. – 2006. – 648 с.

Інноваційний потенціал держави, галузей та регіонів: проблеми та перспективи оцінювання і розвитку

Іваницька О.М.,

*доктор наук з державного управління, професор,
Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна*

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

У сучасному науковому дискурсі корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) трактується як концепція, система принципів, поведінка, стратегія, добровільна ініціатива, механізми або дії певного суб'єкта господарювання, його система зобов'язань перед суспільством і стейкхолдерами. Сьогодні важливість руху корпоративної соціальної відповідальності обумовлена як зростанням рівня суспільних вимог до діяльності підприємств і організацій усіх форм власності, так і необхідністю впровадження інновацій, у тому числі соціальних, як іманентної складової забезпечення сталого розвитку держави та її економічних агентів.

Компанія Accenture Strategy, яка провела опитування лідерів бізнес-структур, визначила, що серед 10 стратегічних драйверів економічного зростання на перших трьох позиціях менеджери назвали збільшення лінійки продуктів та послуг, залучення нових клієнтів та територіальне розширення. Наступні позиції у списку драйверів зайняли: прискорення інновацій і впровадження рушійних технологій (на ці фактори вказали по 40% опитуваних), перетворення бізнес-моделей та побудова відносин із стейкхолдерами (відповідно 37% і 34 % опитаних). Зазначимо, що серед пріоритетів залучення інвестицій однаково кількість прихильників набрали такі фактори, як інновації, побудова відносин довіри та забезпечення стійкості [1]. Отже, формування ефективних відносин із суспільством і стейкхолдерами, з одного боку, та впровадження інновацій розглядаються як важливі фактори забезпечення економічного зростання як підприємства, так і держави.

Водночас, ці фактори є взаємообумовленими та одновекторними. За умов дотримання принципів КСВ зростає капіталізація підприємства, відбувається зміцнення його конкурентних позицій, підвищення фінансової стійкості. Це, в свою чергу, виступає одночасно стимулом і розширеною платформою можливостей для впровадження інновацій.

Розвиток людського капіталу, що є однією з основних вимог дотримання КСВ, передбачає підвищення його якості, стимулює працівника до творчості, винахідницької діяльності, генерування нових ідей і продуктів.

Вимога слідування стратегії застосування екологічно безпечних технологій і факторів виробництва сприяє реалізації креативного підходу до вибору та впровадження новацій, реалізації новаторських рішень щодо збереження та відновлення природних ресурсів.

Критично важливим є одночасне дотримання принципів КСВ та використання інноваційних інструментів державними корпораціями як економічними агентами, що

представляють інтереси як держави, так і суспільства. В 1932 році А. Берлі і Г.Мінз у роботі «Сучасна корпорація та приватна власність» визначали, що «економічна влада в руках небагатьох осіб, які контролюють гігантські корпорації, є величезною силою, яка може принести шкоду або користь безлічі людей, впливати на цілі райони, викликати зміну напрямів торгівлі, принести розорення одним громадам і процвітання іншим. Організації, які вони контролюють, зайшли далеко за межі приватного підприємства – вони майже стали соціальними інститутами» [2]. Стратегічне соціальне значення більшості підприємств державного сектора обумовлює необхідність підвищення вимог щодо дотримання ними стратегії соціального захисту власних працівників і членів громади; полегшення процесів сприйняття інновацій та адаптації до них; непорушення рівноваги екосистеми.

Запровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах державного сектору є складовою розроблення загального підходу до підвищення їх репутаційних активів. Розуміння процесів забезпечення соціальної відповідальності й важливості ефективної взаємодії державних підприємств із стейкхолдерами потребує систематизації та критичного осмислення різних напрямів і форм корпоративної соціальної відповідальності.

Водночас, вузьким місцем є відсутність обґрунтованих методик стосовно вимірювання складових виконання умов впровадження соціальної відповідальності. Відповідно, важко виміряти ефект і від впровадження інновацій, особливо в границях класичного його розуміння.

Вважаємо, що серед показників, які демонструють рівень інноваційного розвитку суб'єктів господарювання в системі дотримання принципів соціальної відповідальності, можна виокремити такі:

- кількість та процентне співвідношення інноваційних рішень, які сприяють підвищенню соціального комфорту роботи працівників компанії;
- кількість та процентне співвідношення інноваційних рішень, які спрямовані на забезпечення охорони довкілля, утилізацію відходів;
- кількість та процентне співвідношення інноваційних рішень, які відповідають вимогам забезпечення безпеки виробництва;
- частка витрат коштів на адаптацію працівників до впровадження інновацій на виробництві (зокрема, оплата перепідготовки та підготовки відповідних кадрів, облаштування робочого місця, додаткових годин наставництва тощо);
- співвідношення збільшення прибутку від інновацій до витрат коштів на розробку та впровадження інноваційних інструментів, у тому числі фінансових.

Отже, практика впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах і в організаціях, у тому числі, державних, є потужним фактором сприяння інноваційному розвитку держави, регіону, структур і галузей. Адекватна оцінка цього впливу є неодмінною умовою формування державою системи стимулів для впровадження інновацій в рамках реалізації концепції сталого розвитку та дотримання принципів корпоративної соціальної відповідальності.

Література:

1. Axson, David. Are we measuring what matters? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.accenture.com/us-en/blogs/blogs-measuring-matters-growth-strategies>
2. Berle A.A., Means G.C. The Modern Corporation and Private Property / A.A.Berle, G.C. Means. — 2nd edn. — Harcourt, Brace and World, New York, 1967 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.wikiwand.com/en/The_Modern_Corporation_and_Private_Property

Копилук О. І.

*доктор економічних наук, професор
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна*

Куцаб П. А.

*здобувач ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Дольницького"
НАН України
м. Львів, Україна*

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЗАСІБ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується високим динамізмом та необхідністю реформування місцевого самоврядування й адміністративно-територіального устрою з впровадженням новітніх підходів до управління регіональним розвитком, його фінансовим забезпеченням на основі розширення міжнародного, міжрегіонального й транскордонного співробітництва. В умовах недостатнього фінансового забезпечення прикордонних регіонів, відтоку фінансових ресурсів з їх територій поглиблюються проблеми диспропорційності та стримуються процеси соціально-економічного відтворення. За таких умов виникає необхідність розвитку форм та інструментів транскордонного співробітництва, які б максимально враховували потреби та стимулювали соціально-економічний розвиток прикордонних територій з урахуванням їх специфіки та потреб формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки.

Узагальнення існуючих теоретичних підходів дозволяє виокремити значимість транскордонного співробітництва у 2 аспектах: по-перше, як чинника міжнародної та зовнішньоекономічної діяльності, по-друге, як засобу досягнення спільних рішень та дій у різноманітних сферах діяльності прикордонних територій різних держав по обидві сторони кордону при збереженні їх суверенітету.

На нашу думку транскордонне співробітництво – це дії, спрямовані на досягнення можливих спільних вигод у різноманітних сферах діяльності по обидві сторони кордонів суб'єктами та учасниками транскордонної співпраці через формування відповідних програм, проектів й інструментів їх реалізації.

Новий етап реалізації програм транскордонного співробітництва передбачає розробку програмних документів на 2014-2020 рр. й впровадження 60 програм загальним бюджетом 6,6 млрд. євро в рамках нової реформованої політики згуртування ЄС та спрямований на пошук новітніх підходів, які б забезпечили подальше використання нереалізованих можливостей, максимально корисний ефект і найбільш ефективно використання інвестицій [1].

В основних положеннях політики використання Європейських структурних та інвестиційних фондів на 2014-2020 рр. фінансові інструменти згруповані у трьох основних напрямках, зокрема:

1. Фінансові інструменти попереднього оцінювання, які базуються на геп-аналізі, який дозволяє оцінити дисбаланси та розриви між попитом і пропозицією товарів, робіт і послуг відповідно до визначених пріоритетів. Попереднє оцінювання дозволяє визначити ті потенційні фінансові інструменти, які доцільно розглядати та включати у програмні документи як прийнятні. Оцінка повинна бути логічною і містити такі компоненти як: переваги і недоліки кожного варіанта дій, необхідність врахування

специфіки ринку для запобігання втрати платоспроможності й визначених цільових орієнтирів, якими можуть виступати сфера інтересів, інвестиційні пріоритети, потенціал прибутковості й фінансова підтримка суспільних цілей.

2. Фінансові інструменти Угоди про партнерство. Зважаючи на те, що відсутні юридичні підстави для включення інформації про фінансові інструменти до Угоди про партнерство, доцільно було б представити загальну інформацію про використання таких фінансових інструментів у взаємозв'язку із поставленими цілями чи інвестиційними пріоритетами.

3. Фінансові інструменти у конкретно визначених програмах. Фінансові інструменти за підтримки політики використання Європейських структурних та інвестиційних фондів (Фонд Європейського регіонального розвитку (ERDF), Фонд згуртування (CF), Європейський соціальний фонд (ESF), Європейський Сільськогосподарський фонд для розвитку сільських територій (EAFRD) та Європейський морський і фонд рибного господарства (EMFF) для програмного періоду на 2014-2020 рр. (ESIF) конкретизуються в рамках секторів економіки, відповідних цільових програм, їх мети та визначених пріоритетів (і пріоритетних сфер для EAFRD); правил відбору (в рамках заходів по EAFRD); положень, пов'язаних із ресурсним забезпеченням; елементів співфінансування, моніторингу та звітності [2].

Дослідження досвіду фінансування програм в рамках Європейського інструменту сусідства (ENI) показує, що фінансування транскордонного співробітництва здійснюється з 2 основних джерел: безпосередньо бюджету ENI в розмірі, що становить максимум 5% від загального обсягу його фінансових ресурсів та Європейського фонду регіонального розвитку згідно Регламенту (ЄС) № 1299/2013 Європейського Парламенту і Ради від 17.12.2013р. Окреслені 2 джерела фінансування представлені разом в рамках однієї бюджетної лінії річного бюджету ЄС (з двох суб-ліній, відповідно до частки у фінансуванні ENI і ERDF). Обидва джерела фінансування забезпечуватимуть реалізацію визначених програм транскордонного співробітництва та можуть використовуватись по обидві сторони зовнішнього кордону ЄС на взаємовигідних засадах [3].

Європейський союз й надалі за допомогою низки програм буде продовжувати розвиток місцевого і регіонального співробітництва та надання цільового фінансування. Зокрема, через програму Східного регіонального інструмента сусідства будуть підтримуватися різноманітні види регіональної співпраці через Східне партнерство, Північний вимір і Чорноморську взаємодію, а регіональна Південна програма буде забезпечувати такі ж цілі в регіоні Середземномор'я. В разі потреби надання додаткових інвестицій може здійснюватися Європейським інвестиційним банком. Окремі програми носять партнерський характер, наприклад програма Erasmus + фінансові програми між вищими навчальними закладами, які сприяють поглибленню співпраці в галузі освіти між країнами та задіяні в рамках Інструмента сусідства.

Доцільно констатувати, що в рамках Європейського інструмента сусідства передбачена реалізація 3 типів програм: а) спільного сухопутного кордону; б) морського перетину; в) морського басейну. На 2014-2020рр. плануються для реалізації 12 програм сухопутного кордону, програма морського перетину, а також 4 програми морського басейну.

Транскордонне співробітництво передбачає фінансові асигнування впродовж 7 років, що обумовлено низкою специфічних особливостей й характеристик такої співпраці:

- програмний 7-річний період фінансування, задекларований статтею 9 Положення Європейського Інструмента сусідства та положенням Європейського фонду регіонального розвитку;

- тривалий період реалізації окремих програм транскордонного співробітництва;
- поетапний та попередньо визначений 4-річний період програмування, який зумовлений необхідністю підготовки другого етапу Спільної операційної Програми й проведення повторних переговорів між країнами-партнерами та країнами-членами щодо умов фінансування програм транскордонного співробітництва.

Слід зазначити, що процедура фінансування транскордонного співробітництва передбачала середньостроковий його перегляд наприкінці 2017 року, в результаті відбулося коригування подальшого розподілу фінансових ресурсів на 2018-2020рр. Середньостроковий перегляд ґрунтувався на змінах в пріоритетах співпраці, результатах соціально-економічного розвитку, процесу моніторингу та оцінки зацікавлених сторін, способах фінансування й перерозподілу наявних ресурсів між різними програмами.

Загальний обсяг фінансування програм транскордонного співробітництва на 2014-2020 роки визначено в рамках Європейського інструменту сусідства в сумі 543000000 євро. та Європейського фонду регіонального розвитку 509650355 євро. Орієнтовний обсяг фінансування програм на 2014-2017 роки становив 306211021 євро для ENI і 262255314 євро для ERDF. Показники фінансування на 2018-2020 роки уже визначені, однак можуть підлягати подальшому коригуванню згідно стратегії реалізації програм транскордонного співробітництва.

Досвід транскордонного співробітництва та сусідства підтверджує, що Україна задіяна у 4 спільних операційних програмах прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства на 2014–2020 роки, а саме «Польща – Україна – Білорусь», «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна», «Румунія – Україна» та «Басейн Чорного моря». Вітчизняні учені акцентують, що ці програми будуть поширюватися на 14 областей України, представники яких спільно з представниками країн-учасниць прийматимуть активну участь у підготовці спільних операційних документів програм прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства.

Література:

1. Interreg A - Cross-border cooperation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/cross-border/#3.
2. Черніков Д. Регіональна політика та Угода про асоціацію між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. - Д. Черніков, Р. Хорольський, О. Синьокий – Режим доступу http://parlament.org.ua/upload/docs/materials_3.pdf.
3. European Comission. Regional policy. Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/investment-policy.

Коваленко О.М.

*доктор економічних наук, доцент
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна*

Станіславик О.В.

*кандидат економічних наук, доцент
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна*

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЙОГО ВИРОБНИКІВ

Найбільш ефективним інструментом підтримки конкурентоспроможності національної економіки є національна інноваційна система і її складові – регіональні інноваційні системи.

Регіональна інноваційна система – це не тільки сприятливе для інновацій інституціональне середовище. У межах регіональної інноваційної системи ефективно реалізується вся потужність державної фінансової підтримки фундаментальних наукових досліджень, а також можливість здійснення фінансування приватними фінансовими та нефінансовими організаціями. Тому регіональна інноваційна політика може розглядатися як стратегія або набір стратегій реалізації інноваційних пріоритетів у межах національних інноваційних систем [1, с. 253].

Доцільність формування регіональних інноваційних систем обумовлюється такими чинниками:

- врахування індивідуальних особливостей соціально-економічної структури регіонів і спрямування на збереження та зміцнення вже сформованої в регіоні системи;
- передбачені важелі стимулювання інноваційної активності об'єктивно змушують учасників інноваційного процесу перейти до комерціалізації науково-технічних знань;
- створення сприятливих умов для розвитку інноваційного бізнесу дозволить вирішити низку гострих соціально-економічних проблем шляхом створення нових робочих місць;
- формування регіональної інноваційної системи як сукупності підприємств і організацій, що працюють в інноваційній сфері регіону, дозволяє виявити можливі типи їх взаємодії з метою розробки регіональних інноваційних програм, формування регіональної інноваційної політики;
- функціонування регіональних інноваційних систем в Україні повинне бути спрямоване на максимально ефективне використання наявного інноваційного потенціалу регіонів і вирішення таким чином першочергових задач соціально-економічного розвитку;
- виділення регіональної інноваційної системи як самостійного об'єкта управління є однією з ключових умов постійної орієнтації науково-дослідних організацій на реалізацію програм регіонального розвитку.

Регіональна інноваційна система формується під впливом безлічі об'єктивних для даного регіону чинників, включаючи його розміри, наявність природних, технічних, організаційних, інформаційних, інституціональних і людських ресурсів, які є довгостроковими детермінантами напряму і швидкості еволюції інноваційної активності. У кожному регіоні через різні чинники формується свій промисловий

комплекс, який займає особливе місце в територіальному розподілі праці, використанні засобів виробництва, природних, трудових і грошових ресурсів. Все це обумовлює різноманіття цілей регіонального інноваційного розвитку [1, с. 254].

Створення регіональних інноваційних систем не вимагає обов'язкового вирівнювання показників науково-технічного розвитку на всіх територіях.

Питання звучить інакше: використовувати переваги кожного регіону, не прагнучи абсолютної рівності науково-технічного розвитку. Як елемент соціально-економічного розвитку регіону регіональна інноваційна система є інструментом підвищення конкурентоспроможності виробників даного регіону, який забезпечує зайнятість найбільш кваліфікованої частини населення та сприяє підвищенню загального освітнього рівня населення та соціального добробуту.

Регіональна інноваційна система утворює сукупність організацій і підприємств, розташованих на даній території, які здійснюють діяльність зі створення, комерціалізації і розповсюдження інновацій, а також сукупність організацій інноваційної інфраструктури, органів регіонального управління та інститутів, які забезпечують реалізацію механізмів інноваційного розвитку, що відповідають як особливостям, так і вимогам функціонування національної інноваційної системи.

Основною функцією регіональної інноваційної системи є модернізація виробництва за допомогою впровадження нових видів продукції та технологічних процесів. Здатність регіональної інноваційної системи ефективно виконувати свою основну функцію залежить від позитивного впливу оточуючих її систем, таких як фінансова система, ринок праці, система освіти, наукова, законодавча та культурна системи. В процесі функціонування всі зазначені системи впливають одна на одну, тобто регіональну інноваційну систему слід розглядати як відкриту систему, що щільно пов'язана з іншими економічними та громадськими системами.

Визначальною характеристикою регіональної інноваційної системи є специфічна система соціальних відносин, цінностей, норм між економічними суб'єктами, яка підсилює інноваційну спроможність регіонів і сприяє підвищенню рівня їхньої конкурентоспроможності. Регіональна інноваційна система є важливою передумовою для успішного відродження національної економіки, її адаптації до умов міжнародної конкуренції. Саме інноваційна діяльність забезпечує конкурентні переваги для розвитку регіонів, що дозволяє розглядати регіональний інноваційний процес як ключовий чинник для формування регіональної інноваційної системи.

В межах регіональної інноваційної системи органічно об'єднуються всі складові частини інновації – наука, освіта, система фінансування наукових розробок і дослідно-конструкторських робіт, система комерціалізації та захисту інтелектуальної власності. У зв'язку з цим регіональна інноваційна система має охопити інфраструктуру підтримки інноваційних процесів, наукові установи регіону, а також передові за технологією виробництва регіону, спроможні бути не лише полюсами економічного зростання, а й центрами дифузії для впровадження передових технологій на інших виробництвах регіону з метою технологічного їх оновлення, а також центрами кластеризації суміжних виробництв у новому технологічному ланцюгу [1, с. 256].

Головною метою формування регіональної інноваційної системи є створення науково-технічних і технологічних, соціально-економічних та правових умов і механізмів для забезпечення стійкої динаміки росту економіки та рівня життя населення на основі трансформації економіки регіону і збільшення частки продукції з високою доданою вартістю.

В цьому зв'язку основними завданнями створення регіональної інноваційної системи повинно бути:

- визначення пріоритетних галузей інноваційного розвитку як у країні в цілому, так і в регіоні;
- координація діяльності всіх елементів, які входять до регіональної інноваційної системи, для забезпечення єдності цілей інноваційного розвитку регіону;
- вплив на елементи регіональної інноваційної системи шляхом стимулювання інноваційної діяльності через організаційно-правові та економічні інструменти;
- визначення і підтримка інноваційно-орієнтованих підприємств у регіоні та розвиток малого інноваційного підприємництва;
- підтримка діючої та подальше формування наукової і інноваційної інфраструктури;
- вибір джерел і способів фінансування (державних і приватних) найбільш привабливих інноваційних розробок, які дозволяють швидко окупити вкладені кошти;
- створення умов для спрямування інновацій у соціальний розвиток регіону.

В підсумку відзначимо, що при побудові регіональної інноваційної системи необхідно дотримуватись таких принципів:

- раціонального поєднання інфраструктурних складових з урахуванням нелінійної структурної моделі інноваційних процесів;
- використання міжнародної та міжрегіональної співпраці у сфері трансферу технологій;
- формування точок росту в інноваційній сфері з опорою на конкурентні переваги;
- поєднання механізмів ринку з державною інноваційною підтримкою;
- максимальної опори на життєздатні структури;
- робота в напрямку переконання всього населення в необхідності здійснення заходів щодо забезпечення розвитку регіональної економіки на інноваційних засадах;
- використання регіонального замовлення для підготовки кадрів для інноваційної сфери;
- моніторингу та управління ефективністю регіональної інноваційної системи за допомогою індикативних показників.

Література:

1. Заєць М.А. Конкуренентоспроможність підприємств в умовах ринкової економіки: Том 1: Регіональні аспекти та напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах інноваційного розвитку: монографія / М.А. Заєць, О.В. Захарченко, О.М. Коваленко і ін.; За ред. М.А. Зайця, О.В. Захарченка, О.М. Коваленка. – Одеса: ВМВ, 2014. – 292 с.

Парубець О.М.

*доктор економічних наук, доцент,
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна*

Сугоняко Д. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна*

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток інтеграційних процесів в умовах глобалізації потребує переходу національної економіки на інвестиційно-інноваційну модель розвитку. Це дасть змогу підвищити конкурентоспроможність вітчизняних товарів і послуг, збільшити обсяг експортних операцій, залучити зовнішні інвестиційні ресурси, створити умови для розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечити зростання кількості робочих місць, покращити позиції України в міжнародних рейтингах. В умовах розвитку інформаційної економіки досягти цього без проведення економічних реформ, спрямованих на широке застосування інноваційних нововведень, неможливо.

В Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1] зазначені реформи та програми спрямовані на розбудову економіки держави на основі передових інновацій, а саме програма залучення інвестицій; реформа захисту інтелектуальної власності; програма розвитку інновацій. Серед наведених в Стратегії 62 реформ першочерговою є реалізація реформи системи національної безпеки та оборони. Нещодавніми загрозами останній стали кібератаки на інформаційні системи та веб-ресурси установ і підприємств України.

Виникнення подібних загроз свідчить про недосконалість механізму управління інноваційним розвитком, який в умовах інформаційної економіки повинен бути спрямований на забезпечення та зміцнення кібербезпеки, що неможливо досягти без впровадження новітніх ІТ продуктів.

Розвиток інноваційного потенціалу України неможливий без створення безпечного інформаційного простору. Підтвердження цьому можна знайти в Доктрині про інформаційну безпеку України, в якій зазначено, що «комплексний характер актуальних загроз національній безпеці в інформаційній сфері потребує визначення інноваційних підходів до формування системи захисту та розвитку інформаційного простору в умовах глобалізації та вільного обігу інформації» [2].

Виникнення інцидентів і спроб незаконного порушення інформаційного простору держави, проникнення в інформаційні системи підприємств, установ, організацій призводять до виникнення загроз інформаційній, а відповідно і економічній безпеці України в цілому. Це свідчить про недосконалість механізму управління інноваціями в системі забезпечення національної та економічної безпеки нашої держави і його готовності миттєвого реагування на виникнення кіберзагроз. В сучасних умовах неможливо недооцінювати кіберзагрози, які стають зброєю у конкурентних суперечках не тільки на мікро-, але і на мезо- та макрорівнях.

Згідно з дослідженнями, проведеними Торгово-промисловою палатою України, в рамках засідання круглого столу «Найбільш масштабна кібератака на український бізнес: як захиститись?». Експерти відзначили, що втрати від кібератаки Retya.A 27 червня 2017 р. в світі вже склали 8 млрд доларів. Зазначені події стали

наймасштабнішою хакерською атакою за всю історію України, наслідки якої негативно позначились на діяльності найбільших національних банків (Ощадбанк, Укргазбанк, Південний), інфраструктурних підприємств (аеропорт Бориспіль, Укралізниця), логістичних та поштових операторів (Нова Пошта, Укрпошта), енергетичних компаній, а також комп'ютерних мереж Кабінету Міністрів і Міністерства фінансів [3].

Встановити реальні масштаби втрат від дій кіберзлочинців надзвичайно складно і майже неможливо, оскільки більшість компаній нерозголошують подібну інформацію з метою приховати вартість даних, викрадених або пошкоджених хакерами. В середньому збиток від дій хакерів по всьому світу оцінюється в 600 мільярдів доларів щорічно [4].

Найбільший вплив кібератаки здійснюють на підприємства критичної інфраструктури, фінансово-кредитні установи, які зазнають суттєвих збитків пов'язаних з втратою об'єктів інтелектуальної власності; усуненням наслідків кіберзлочинів; розкриттям бізнес-інформації, комерційної таємниці; порушенням безперервності роботи ІТ-систем; збільшенням вартості забезпечення безпеки інформаційно-комунікаційних мереж.

Як зазначив єврокомісар з питань єдиного ринку цифрових технологій Андрус Ансип, «Жодна країна не може наодинці протистояти проблемам кібербезпеки. Наші ініціативи посилюють співпрацю, щоб країни ЄС могли вирішити ці проблеми разом. Ми також пропонуємо нові заходи для збільшення інвестицій у інновації та сприяння кібергігієні» [5].

Перші кроки залучення України до створення безпечного інформаційного простору вже зроблені – у рамках програми «Горизонт-2020». Європейський Союз інвестує у створення мережі центрів кібербезпеки 50 млн євро, Україна з цієї суми отримує 17 млн євро. Метою проекту є набуття можливостей для відбиття кібератак та розбудови міцної системи кібербезпеки в Європейському Союзі. Кошти отримають заклади вищої освіти, дослідницькі установи та представники приватного сектору.

Основні напрямки захисту від кіберзагроз окреслені у Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [6]. Однак, вказані в цьому законі напрямки переважно стосуються захисту від масштабних кіберзлочинів. Актуальною залишається проблема забезпечення кібербезпеки на мікрорівні через недостатню обізнаність керівного складу підприємств про можливі загрози та їх наслідки, способи зменшення втрат від кіберзлочинності. Враховуючи вищезазначене на державному рівні необхідно створити законодавчо-нормативні та інституціональні засади стосовно розвитку системи забезпечення кібербезпеки на мікрорівні.

У 2017 р. було створено Ситуаційний центр забезпечення кібернетичної безпеки, основними функціями якого є виявлення, реагування та попередження кіберзагроз. В майбутньому планується розширення мережі таких центрів по території України і розвиток їх співпраці з суб'єктами забезпечення кібербезпеки на мікрорівні. До зазначеного Центру може звернутися за консультаціями та допомогою будь-який представник великого, середнього та малого бізнесу.

Підприємства, установи та організації часто нехтують елементарними правилами безпеки та захисту інформації, використовують неліцензійне програмне забезпечення, внаслідок чого ігнорують його оновлення, економлять на якісних антивірусних програмних продуктах. Через низьку дисципліну співробітники підприємств, організацій, установ використовують комп'ютери на своїх робочих місцях для власних потреб, відвідуючи сайти, що можуть нести потенційну загрозу. В цих умовах необхідно провести широкомасштабну кампанію, розробити відповідні тренінгові програми по підвищенню рівня обізнаності керівництва та робітників підприємств, організацій, установ, місцевого самоврядування стосовно заходів

кібербезпеки, захисту комерційної таємниці. Такі заходи стають особливо актуальними і необхідними в умовах розвитку конкурентної боротьби, виходу на зовнішні ринки, особливо на ринок капіталів, застосування для здійснення розрахунків системи інтернет-банкінгу.

Реформування механізму інноваційного розвитку країни в умовах інформаційної економіки неможливо здійснити без створення та розвитку потужного вітчизняного ринку кібер-страхування. На основі використання досвіду країн світу необхідно розробити продукти кібер-страхування включаючи поліс захисту від кібер-ризиків.

Впровадження зазначених заходів сприятиме ефективній реалізації концепції інноваційного розвитку України, розширенню меж міжнародної співпраці у виявленні та зменшенні загроз кібербезпеки та кібератак, підвищенню рівня національної безпеки держави в цілому.

Література:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] / Президент України; Указ, Стратегія від 12.01.2015 № 5/2015. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» [Електронний ресурс] / Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>.
3. Найбільш масштабна кібератака на український бізнес: як захиститись? [Електронний ресурс] / Торгово-промислова палата України. – Режим доступу: <https://www.ucci.org.ua/events/roundtables/naimasshtabnisha-kiberataka-na-ukrayinskii-biznes-iak-zakhistitis-ta-do-chogo-gotuvatis>.
4. Global cybercrime costs \$600 billion annually – study [On line]. – Available at: <https://www.rappler.com/technology/news/196606-global-cybercrime-costs-mcafee-csis-study>.
5. State of the Union 2017 - Cybersecurity: Commission scales up EU's response to cyber-attacks [On line] / European Commission http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3193_en.htm.
6. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 05.10.2017 № 2163-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>

Терон І.В.

кандидат економічних наук,

провідний науковий співробітник

Інститут демографії і соціальних досліджень ім. М. В. Птухи

НАН України

м. Київ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ЕТАПІ ПЕРЕХОДУ ДО ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Новітній розвиток суспільно-економічних систем усіх рівнів відбувається під постійним впливом таких процесів:

- глобалізації, що призводить до поглиблення міжнародного поділу праці, бурхливого зростання світової торгівлі й міжнародної міграції робочої сили, потоків іноземних інвестицій тощо і супроводжується зростанням взаємозалежності та взаємопроникнення регіональних, національних і світових ринків й різким обмеженням можливості формування макроекономічної політики на регіональному рівні;

- конкуренції в усіх сферах суспільно-економічного розвитку. Особливого поглиблення набуває нецінова конкуренція в сфері якості життя та інноваційній, що призводить до диференціації регіонів за їхніми конкурентними перевагами;

- динамічного науково-технічного (інноваційного) розвитку, що обумовлює панування інтелектуалізації, поступовий перехід індустріального виробництва на екологічно якісні, наукомісткі мегатехнології, перетворення освіти і науки в загальноновизнані основні сфери національної економіки. Все це забезпечує випереджальний розвиток ключових виробничо-технічних систем нового технологічного укладу.

Кумулятивний вплив дії цих процесів досить різноспрямований. З одного боку, вони започатковують тенденцію переходу від територіальної диференціації і поділу праці до його територіальної інтеграції, від гомогенних регіональних ринків – до диверсифікованих, а у підсумку – від національної регіональної політики до власне регіональної на рівні окремих областей. З іншого боку, ці мегапроцеси розмежовують регіони за вектором та якістю їх розвитку. Підсумком впливу окреслених макрочинників на українську економіку стала поява однієї з найбільш негативних тенденцій за всю історію незалежності України, а саме: диференціація рівнів соціально-економічного розвитку регіонів. Одним з її проявів є диспропорції у сфері зайнятості та розбалансованість регіональних ринків праці. Це явище є особливо загрозливим для дотримання економічної безпеки, соціального миру та злагоди в суспільстві, а у підсумку, – для сталого розвитку України. Нині є очевидним, що спроби побудувати єдину ринкову модель для всіх регіонів означає не лише всевладдя, ринкову стихію, дія якої на практиці найчастіше призводить до негативного результату, а і до соціальних напружень та протистоянь, регіональної деструкції, що гальмує просування України шляхом євроінтеграційних реформ та подолання корупції. Отже, логічну і методологічну базу української стратегії має утворити парадигма: економіка України – не монооб'єкт, а полірегіональний організм, що функціонує на основі вертикальних (центр - регіони) та горизонтальних (міжрегіональних) взаємодій і входить у систему світогосподарських зв'язків.

На сьогодні соціодинаміка розвитку територій в Україні свідчить про наступне:

- гальмування повноцінного процесу соціального розвитку сільських поселень;
- вихолощення і відтворення одноманітності суспільних — соціальних, економічних, політичних, духовних відносин та зв'язків на селі;

- прогресуюче руйнування об'єктів соціальної інфраструктури та обмеженість доступу до них селян, неможливість хоча б у мінімальному обсязі отримувати соціальні послуги освіти, охорони здоров'я, культури, погіршення часто до невідновного стану природного середовища тощо;

- прискорене руйнування людського і соціального капіталу сільських поселень, прискорення незворотної міграції сільського населення, знелюднення поселень;

- скорочення, а подекуди — знищення потенційних можливостей розвитку сільських поселень; згортання економічного та соціального простору сільських територій.

Можна очікувати, що така негативна ситуація буде посилюватися у зв'язку з наявністю низки об'єктивних та суб'єктивних чинників:

- непрорахованістю, системними вадами та прискоренням темпів впровадження адміністративно-територіальної реформи та владно-волюнтаристського й авторитарного підходу до практичної реалізації процесів децентралізації, що в першу чергу деструктивно позначається на функціонуванні сільських громад та ресурсному забезпеченні їх соціального розвитку;

- недостатньою зрілістю громадянського суспільства та його інститутів (партій, громадських утворень, асоціацій, недержавних органів інформації, профспілок тощо) повноцінно виконувати функцію суб'єктів соціальної політики, оскільки в переважній більшості вони створені не для представництва та вирішення інтересів визначених соціальних груп сільського населення, а з метою забезпечення особистісних чи корпоративних інтересів (проведення своїх кандидатів у представницькі органи влади та збагачення тощо); мають кон'юнктурний характер та віртуальні взаємозв'язки з сільською спільнотою; обмежуються передвиборною активністю, а не формуванням і реалізацією стратегічних соціальних програм, завдань розвитку сільських поселень;

- непротивленням та пояснюваним євроінтеграцією та глобалізацією, необхідністю створення умов ринкової конкуренції та недопущення державного протекціонізму щодо інтересів громад, неприхованим сприянням з боку держави розгортанню і посиленню зовнішнього протекціонізму інтересів транснаціональних корпорацій та інших високорозвинених країн, зацікавлених у поширенні своєї влади та власності на сільських територіях України з метою їх максимальної ресурсної експлуатації, і тому — скороченні впливу сільських громад, згортанні умов розвитку сільського населення;

- розірваністю (руйнуванням) соціокомунікацій представників різних соціальних верств населення, мінливістю соціального капіталу сільських громад та низькою продуктивністю його компонент (системна та міжособистісна довіра, солідарність, ідеологія) на різних рівнях (громадянин — громада; громадянин — державні владні установи; громада — громада; громада — різнорівневі владні установи держави), генераційним масштабом часу, що ускладнюють взаємодію та узгоджене відстоювання сільською громадою власних інтересів, а також соціальною пасивністю, зумовленою недостатньою поінформованістю щодо можливостей і ресурсів громади, подекуди — проявами ідеології утриманства;

- об'єктивною нерівністю потенційних можливостей соціально-економічного розвитку поселень, значним розшаруванням та наявністю так званої регіональної (територіальної) ренти, значним розшаруванням (асиметрією) сільських поселень за практично усіма параметрами функціонування екології, економіки, соціальної інфраструктури, людського розвитку, культури, громадянської свідомості й активності тощо; загостренням цих диспропорцій та перерозподілом ресурсів на користь більш потужних територій; виникнення, внаслідок посилення впливу глобалізації, інноваційно-інформаційних технологій, суперечностей новітнього, неекономічного змісту глибинних господарських і суспільних процесів, тенденцій розвитку відносин власності чи модернізації соціальної структури, а також чинності застарілих економічних форм, що зберігаються в новій, модернізованій економіці.

Кузьменко Г.І.

*кандидат економічних наук, заслужений економіст України
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

В узагальненому розумінні система інформації про податковий потенціал суб'єкта господарювання являє собою процес безперервного, цілеспрямованого отримання інформації, необхідної для розробки планів податкових платежів та прийняття управлінських рішень на етапах податкового менеджменту.

Найбільш обґрунтований результат можна одержати шляхом одночасної оцінки податкового потенціалу підприємства різними методами та вибору на їх основі реальної характеристики. Враховуючи, що податковий потенціал суб'єкта господарювання та показники податкового навантаження значною мірою залежать від результатів його фінансово-господарської діяльності, пропонуємо застосовувати у процесі оцінки масиву інформації сукупність економіко-статистичних методів дослідження.

Зокрема, виробничий потенціал підприємства характеризується обсягом виготовленої продукції (робіт, послуг), виробничою потужністю та ефективністю використання виробничих ресурсів, терміном окупності витрат, активністю підприємства на ринку. Узагальнену оцінку виробничого потенціалу доцільно визначати співвідношенням обсягу виробництва відповідного виду продукції у вартісному вимірникові до місткості відповідного національного або світового ринку за продукцією даного виду.

Інноваційний потенціал суб'єкта господарювання можна охарактеризувати множиною показників, таких як обсяги продажу, споживчі властивості продукції, економічність норм та нормативів. Оцінку зміни інноваційного потенціалу визначають співвідношенням фактичного інноваційного потенціалу до його прогнозованого рівня. Крім того, враховується оцінка росту рівня параметру певного виду продукції (робіт, послуг) по інноваційному напрямку, ступінь готовності до впровадження інноваційного напрямку для даної продукції (робіт, послуг), питома вага певного виду продукції (робіт, послуг) в об'ємі продаж підприємства та кількість видів виготовленої продукції.

Узагальнена оцінка фінансового потенціалу підприємства здійснюється з використанням показника капіталомісткості праці, який розраховується співвідношенням величини оборотних коштів, нарахованого зносу та інвестиційних накопичень до чисельності працюючих.

Маркетинговий потенціал характеризується продуктивністю роботи маркетингової служби підприємства, яка визначається рівнем достовірності досліджень та рекомендацій, проведених цією службою. Критерій достовірності розраховується за співвідношенням фактичної частки підприємства на ринку до прогнозованої частки продукції (робіт, послуг) підприємства на ринку, визначеної маркетинговою службою.

Управлінський потенціал характеризується ефективністю роботи управлінської команди і може бути оцінений шляхом розрахунку співвідношення темпів росту обсягів виробництва продукції (робіт, послуг) підприємства до середньогалузевих темпів росту обсягів виробництва.

Оцінка мотиваційного потенціалу визначається продуктивністю праці і в узагальненому варіанті може здійснюватися з використанням співвідношення фактичного доходу підприємства на одного працюючого до середньогалузевого доходу працюючого.

Результати оцінки зазначених вище складових потенціалу підприємства і особливостей його ринкового оточення дозволять провести пряме кількісне співставлення елементів, які утворюють конкурентоспроможний потенціал, а отже й визначають податковий потенціал суб'єкта господарювання.

Разом з тим слід зазначити, що оцінка потенціалу є процесом, який важко формалізувати. Об'єктивність і якість роботи в цьому напрямку визначається ступенем доступу до інформації, її повнотою, достовірністю, кваліфікацією спеціалістів, що проводять оцінювання.

Вважаємо, що при проведенні оцінки системи інформації про податковий потенціал ключовим критерієм є ефективність. Мета розробки критеріїв оцінки ефективності сформованої системи інформації про податковий потенціал полягає в тому, щоб допомогти спеціалістам знайти необхідні рішення, знизити рівень ризику, кваліфіковано визначити взаємозв'язок між прийнятими рішеннями та необхідними для їх реалізації витратами з їх майбутньою віддачею.

Пропонуємо при оцінці функціонування інформаційної системи враховувати, що на її ефективність здійснюють вплив часові і вартісні критерії, а також інші не вимірювані параметри. Зокрема, до категорії критеріїв, що впливають на тривалість робочого часу відносяться елементи механізму опрацювання даних обліку та звітності, з урахуванням як вимірюваних, так і не вимірюваних факторів. Вартісні критерії відображають статті видатків, які можна зменшити за рахунок впровадження системи електронної обробки інформації, а також такі витрати на її впровадження, як придбання необхідного програмного забезпечення. До критеріїв достовірності даних слід віднести ті, що зменшують міру невизначеності інформації, а також величину похибки, підвищують точність розрахунків, розширюють горизонт прогнозування [1, с. 117-123].

Зокрема, при оцінці тривалості робочого часу слід враховувати: ступінь дублювання інформації ($T\delta$); час на аналітичну обробку звітності, виявлення та виправлення помилок ($T\varepsilon$); оперативність прийняття рішень у сфері оподаткування ($T\theta$); час експорту даних з програм бухгалтерського обліку ($T\epsilon$); оперативність оновлення інформації для податкового аналізу та планування ($T\theta_{нов}$).

До переліку вартісних критеріїв доцільно віднести: придбання бланків звітності та документи на паперових носіях інформації ($B\delta$); персонал, задіяний у податковому плануванні, в управлінні процесом оподаткування підприємства ($B\eta$); штрафні санкції ($B\varepsilon$).

Достовірність даних характеризують наступні критерії: рівень автоматизації обліково-аналітичних робіт (Da); часовий період податкового аналізу та планування (Dn); точність результатів податкового обліку, аналізу та планування (Dp).

До складу інших не вимірюваних критеріїв доцільно включати: інформативність джерел інформації (Ii); рівень конфіденційності інформації ($Iк$); співвідношення корисної та фонові інформації ($Iс$).

Зазначений перелік показників дає можливість побудувати систему (вектор) критерійних вимог до забезпечення ефективності інформації про податковий потенціал суб'єкта господарювання:

$$\left\{ \begin{array}{l} T_d \rightarrow \min; T_z \rightarrow \min; T_o \rightarrow \max; T_e \rightarrow \min; T_{онов} \rightarrow \max; \\ B_b \rightarrow \min; B_n \rightarrow \min; B_c \rightarrow \min; \\ D_a \rightarrow \max; D_n \rightarrow \min; D_p \rightarrow \max; \\ I_i \rightarrow \max; I_k \rightarrow \max; I_c \rightarrow \max \end{array} \right.$$

Пропонований підхід до оцінки ефективності сформованої системи інформації про податковий потенціал суб'єкта господарювання дозволить оцінити альтернативні системи інформації з точки зору ефективності їх впровадження. Перспективним напрямком досліджень є розробка вагових коефіцієнтів з метою адаптації критерію ефективності в залежності від домінування певних факторів над іншими у поточний період часу.

Література:

1. Писарчук О.О. Оцінювання ефективності інформаційних систем за вектором критеріїв [Текст] / О.О. Писарчук // Збірник наукових праць ЖВІ НАУ. - 2010. - Випуск 3. - С. 117-123.

Жовновач Р.І.

*доктор економічних наук., доцент кафедри економічної теорії,
маркетингу та економічної кібернетики,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна*

СУБ'ЄКТИВНА СКЛАДОВА ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Конкурентоспроможність підприємства є визначальною характеристикою оцінювання його діяльності в умовах ринкових стосунків, і визначається мірою реального або потенційного задоволення підприємством потреб споживачів порівняно з підприємствами-конкурентами, що діють на даному ринку, при цьому підприємством дотримуються умови ефективної господарської діяльності і її практичної прибуткової реалізації в умовах ринку. Т.Б. Решетілов [1, с.7] зазначає, що конкурентоспроможність – властивість будь-яких економічних суб'єктів, яка проявляється незалежно від бажання об'єкта економічної діяльності, зумовлюється об'єктивними процесами, що відбуваються в економічних системах.

Визначення рівня конкурентоспроможності – одне з актуальних питань у системі управління будь-якого підприємства. Потреба у вимірюванні конкурентоспроможності підприємства полягає в тому, що з'являються реальні шанси та можливості, *по-перше*, встановити чинники, що впливають на конкурентоспроможність; *по-друге*, усвідомити, що показники конкурентоспроможності можуть бути надійним інструментом (хоча й не єдиним) для дослідження стану та перспектив розвитку діяльності підприємств; *по-третє*, дійсно стати конкурентоспроможним.

Об'єкт оцінювання – рівень конкурентоспроможності підприємства, необхідний і достатній для забезпечення можливості підприємства успішно конкурувати на конкретному ринку (регіоні збуту) у даний період часу шляхом випуску й реалізації конкурентоздатних виробів і послуг.

– для держави – оцінювання конкурентоспроможності підприємства з позиції її ролі в економіці та можливості впливу на економічний розвиток. При цьому оцінюється попит на продукцію підприємства, її значимість та обсяги продажу.

Література:

1. Решетілова Т.Б. Маркетингові дослідження: Навч. посібник/ Т.Б. Решетілова, С.М. Довгань; Національний гірничий університет. – Дніпропетровськ: НГУ, 2007. – 164 с.
2. Булах І.В. Оцінка конкурентоспроможності підприємства сфери телекомунікацій: / І.В. Булах, Т.Б. Надтока. – Монографія. – Донецьк.: ДРУК-ІНФО, 2010. – 244 с.
3. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика / Наталія Петрівна Тарнавська. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 570 с.

Ситников М.М.

*кандидат технічних наук, доцент
Запорізький національний технічний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ЗАЛУЧЕННЯ ДОСВІДУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ДО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Регіональний соціально-економічний розвиток в умовах реформування та європейської інтеграції є пріоритетом тому, що гармонічно поєднує загально-державну мету економічного зростання України з інтересами всіх верств і груп населення. Важливим інструментом реалізації прискореного соціально-економічного розвитку є перехід економіки до ефективної інноваційної політики з використанням досвіду інноваційної політики Європейського Союзу. Інноваційна політика ЄС спрямована на удосконалення механізмів і засобів стимулювання інноваційної діяльності на всіх рівнях, а також забезпеченні інституційної підтримки науково-технічного рівня розвитку з застосуванням таких механізмів як науково-технічні парки, наукові, технічні, інвестиційні центри та інкубатори, венчурні компанії тощо. Суттєву роль при цьому відіграє фінансування інноваційної діяльності. Особливе місце в інституційній системі інноваційного розвитку в ЄС слід відвести інноваційним кластерам які разом з технологічними платформами є основним механізмом впровадження інновацій. Стратегія розвитку ЄС побудована на пріоритетах інтелектуального, сталого та соціально-інтегрованого зростання в межах інноваційного союзу, що забезпечить не тільки розвиток науково-технічної і інноваційної політик, а буде сприяти вирішенню основних проблем людства, пов'язаних з охороною здоров'я, демографією, кліматом та ефективністю використання ресурсів.

Мета роботи - на підставі дослідження інноваційної політики ЄС, аналізу ефективності економічного розвитку, проблем інноваційних процесів та загальної динаміки надходження інвестицій у Запорізьку область, визначити та запропонувати шляхи підвищення темпів регіональної інноваційно-інвестиційної діяльності.

В країнах- членах ЄС інноваційний розвиток побудований на ефективній взаємодії організаційно-правових, інформаційних, фінансових та інституційних складових, а основою економічного розвитку є взаємодія регіональної влади, яка

займається розвитком інноваційної інфраструктури і кластерною політикою, та держави, що задіяна у вирішенні національних проблем. При цьому регіональний економічний розвиток, започаткований на наукових дослідженнях, новій техніці та інноваціях є пріоритетним [1]. Інноваційна політика ЄС основана на розробці нормативних документів призначених для підтримки інновацій та розвитку підприємницької діяльності і виваженої стратегії розвитку яка передбачає стійке, всеосяжне економічне зростання. В Договорі про Європейський Союз політиці в галузі науки, техніки і технологій викреслена мета науково-технологічної та інноваційної консолідації для вирівнювання рівнів науково-технічного і технологічного розвитку країн співтовариства шляхом активної співпраці, а також участі у науково-технічних програмах Європейської Комісії. Регулювання інноваційної діяльності базується на скоординованій співпраці у наступних напрямках: утворення інституційно-адміністративних структур, проведення широкої інформаційної кампанії з проблем нововведень, організація інфраструктурного забезпечення інновацій, застосування механізму аналізу та прогнозування пріоритетних напрямків розвитку інноваційної стратегії, забезпечення фінансування розробок та втілення нововведень.

Ці напрямки та сучасна європейська науково-технічна політика в країнах ЄС та асоційованих країнах успішно реалізується у рамках програми розбудови європейського дослідницького простору (European Research Area) (ЄДП), Стратегії Європа 2020, ініціатив “Інноваційний Союз”, “Європейський науковий простір” (ЄНП) та “Інноваційна ініціатива 2000” [2]. Однією з головних цілей Стратегії Європа 2020 є залучення витрат на наукові дослідження та розробки в обсязі 3% від ВВП (інтенсивність R&D). Згідно інноваційному табло чотири країни ЄС відносяться до лідерів інновації, досягають та перевищують даний показник: Фінляндія (3,78 %), Швеція (3,37 %), Данія (3,09 %), Німеччина (2,84 %). Найменший показник у Кіпру, Словаччини, Румунії та Болгарії (від 0,48 до 0,68) [3]. Рівень інноваційного розвитку країн ЄС характеризується такими показниками як людські ресурси, підприємництво, фінансування та підтримка інновацій, відкритість та ефективність наукових досліджень, інтелектуальні активи та інш.

Запорізька область є однією з тих , які складають основу індустріального і аграрного потенціалу України. В області є майже всі основні галузі промисловості: електроенергетика, металургія, машинобудування, металообробка та хімія. В області діє понад 160 потужних промислових підприємств. Запорізька область є однією з тих , які складають основу індустріального і аграрного потенціалу України. В області є майже всі основні галузі промисловості: електроенергетика, металургія, машинобудування, металообробка та хімія. В області діє понад 160 потужних промислових підприємств. Починаючи з 2013 року у регіоні спостерігається стала тенденція зменшення надходження прямих іноземних інвестицій. Інноваційна активність промислових підприємств Запорізької області починаючи з 2013 року стало знижувалась (табл. 1). Питома вага підприємств що були зайняті інноваціями знизилась з 29,8 % у 2012 р. до 20,9 % у 2015 р. Загальна сума витрат на інновації з 2011 р. знизилась майже у 7 разів (з 100682,6 у 2011 р. до 14693,4 у 2015 р. тис. дол. США), при цьому з 2013 року на інноваційну діяльність витрачались переважно власні кошти підприємств. Низькою є також питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової (у середньому 2,4 %). Чисельність працівників задіяних у виконанні науково-дослідних робіт з 2011 по 2016 рік знизилась майже на 30 %.Кандидатів наук зменшилось у 3 рази а докторів наук у 2 рази [4].

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств Запорізької області

Роки	2011	2012	2013	2014	2015
Питома вага підприємств, що займались інноваціями, %	27,6	29,8	28,8	22,9	20,9
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	18,3	17,8	18,0	15,9	19,2
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	3,2	2,2	2,3	1,7	2,6
Загальна сума витрат на інновації, тис. дол. США	100682,6	30411,8	37380,7	28590,7	14693,4
Власні кошти підприємств витрачені на інновації, тис. дол. США	81614,5	29465,1	37380,1	28236,3	14693,4

Джерело: складено автором за [4,5].

Для стимулювання інноваційних процесів в Україні необхідно діяти у наступних напрямках: розвинути ефективну співпрацю з головними країнами ЄС продуцентами і споживачами високих технологій у сфері інноваційної діяльності; впровадити ефективний досвід фінансування науково-дослідних робіт і інновацій; розробити механізм венчурного фінансування та кредитування, який забезпечував би можливість входження банків у власний капітал підприємств; створити пакети для інноваційного бізнесу які передбачають дешеві кредити, субсидії, гранти, кредити з відтермінуванням сплати відсотків, можливість поєднання позики з процентними ставками, які обраховуються на плановому фінансовому результаті нововведення; посилити державне фінансування нововведень, а також науково-дослідних робіт у Вищих навчальних закладах; впровадити стратегію інноваційного розвитку яка передбачає економічне стимулювання інноваційної діяльності, захист прав інтелектуальної власності, фінансову допомогу перспективним науковим розробкам та створення державних і недержавних інноваційних фондів, що акумулюватимуть засоби науки; розробити механізм стимулювання інвестицій у наукомісткі технології шляхом удосконалення законодавчої бази, податкової політики, впровадження пільгового лізингу і кредитування придбання техніки для організації науково-дослідних робіт.

Література:

1. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку XXI століття: монографія / О.І.Шнирков, А.С.Філіпенко, Р.О.Заболоцька та ін.: за ред. О.І.Шниркова. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2016. – 415 с.
2. Матюшенко І.Ю., Михайлова Д.О. Основні напрямки реалізації спільної політики ЄС в галузі досліджень і технологій при реалізації стратегії “Європа 2020”. [Електронний ресурс] / І.Ю. Матюшенко, Д.О. Михайлова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – вип. 2. – С. 102-107. – Режим доступу до журн.: <http://www.global-national.in.ua/archive/2-2014/21.pdf>.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник.-К.: ДП “Інформаційно-видавничий центр Держстандарту України, 2013. – 221 с.
4. Офіційний сайт Головного Управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
5. Рейтинг инвестиционной эффективности областей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euro-rating.com.ua>.

Prokopenko Yu.O.

*State Enterprise “Design Bureau “Pivdenne”,
Dnipro, Ukraine*

CRITERIA FOR ASSESSMENT OF RELIABILITY OF INNOVATIONAL PROJECTS AT MACHINE-BUILDING ENTERPRISES OF THE ROCKET AND SPACE INDUSTRY

Ukraine is one of the few countries in the world that has a closed cycle of rocket building, starting with rocket fuel, to finished ready-made shells, rocket carriers and spacecraft. However, the realities of today testify that the development of rocket and space engineering is hampered by the presence of the vast majority of enterprises in the industry in the state form of ownership, a lack of funds for innovation and a rather long payback period for investment in the implementation of innovation projects. Such situation does not allow the rocket and space industry to become the engine for the innovative development of the country's economy, does not contribute to the formation of a synergistic effect from the creation of high-tech and high-intelligence products of rocket and space engineering [2, p. 16].

The need for development of an effective mechanism for investing in innovative projects, development of relations with investors and the possibility of entering international capital markets has led to the fact that the assessment of the reliability of innovative projects today is no longer a fashion, but a mandatory requirement. So, the significance of Due Diligence, as a procedure for forming an objective idea of the object of investment and the reliability of innovative rocket and space engineering projects, is gradually increasing.

The term “Due Diligence” in English means “due diligence”, “verification of due diligence”, “ensuring of due diligence”, etc., but none of the above options explicitly disclose its essence. In information sources, we can find attempts to interpret this term as an audit, which not only does not allow us to understand the essence of “Due Diligence”, but also contradicts the very concept of “audit” [5, p. 189].

Due diligence is a procedure for forming an objective view of an investment object, which includes an analysis of investment risks, an independent assessment of the investment object, a full study of the company's activities, a comprehensive review of its financial status and market positions [1, p. 125].

The purpose of Due diligence is to create the necessary information and analytical support in order to avoid or maximize the reduction of existing entrepreneurial risks (economic, legal, tax, marketing, etc.), that is, for effective and safe investment. Consequently, Due diligence, as one of the tools for managing innovative projects, includes a set of control and analytical measures aimed at assessing the investment attractiveness of innovation projects and their reliability [4, p. 361].

The concept of “investment attractiveness of innovation projects” traditionally understood as a set of perspective opportunities for investing in order to make a profit in the future. However, regarding the definition of “safety project” and the criteria of evaluation raises a number of issues.

The concept of “reliability” in economic research is extremely rarely encountered, and hence there has not yet been a single consensus on the interpretation of its essence and content.

In our opinion, the “reliability of innovation projects” should be understood as the adaptability of innovative projects and the sustainability of their expected impact under the influence of external random factors (risks) throughout the life cycle of the project.

Based on the definition of “reliability of an innovation project”, the criteria for its recognition should be: the adaptability of the project, its synergy, dynamism, elasticity and scalability (Fig. 1).

Each of the criteria for assessing the reliability of innovation projects is accompanied by a set of partial and integrated indicators, the significance and expediency of which it is possible to establish only with a detailed study of the content of the listed criteria.

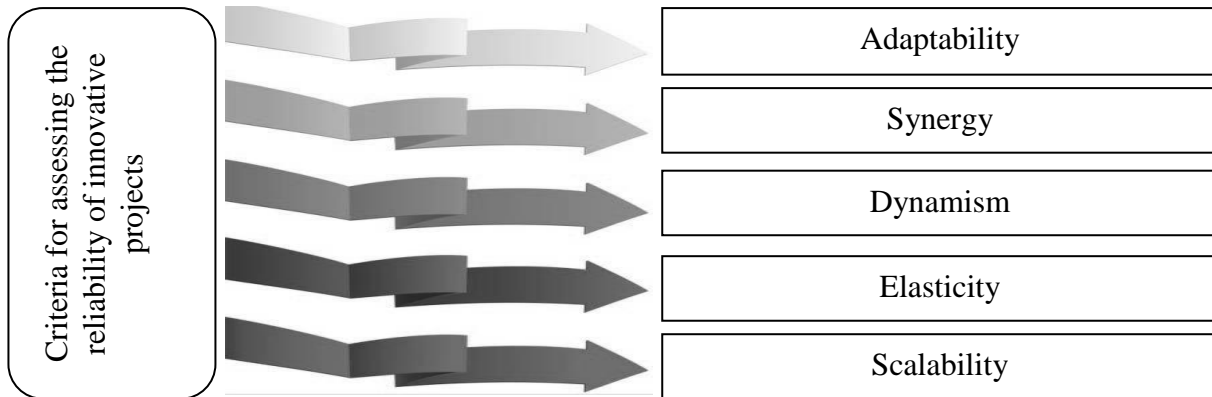

Figure 1 - Criteria for assessing the reliability of innovative projects at machine-building enterprises of the rocket and space industry

Source: author's vision

The adaptability of innovative projects should be understood as the purpose of adapting the innovation project to a complex environment formed by the existing information asymmetry from the perspective of diagnosing the reliability of innovative projects, the temporal length of which overcoming contributes to the development of an algorithm for making managerial decisions and taking action on operational response to changes in the environment, the prevention of negative effects of possible risks, ensuring the viability of the project and its successful implementation.

The adaptability along with stability, differentiation and liability, form the self-organization of an innovative project, that is, independent provision of conditions for its implementation, self-support, cooperation and community of project participants.

Accompanying the self-organization of innovative projects with a certain result or effect in the scientific literature is called synergy, and the change under its influence of quantitative and qualitative indicators of effectiveness – the name of synergy.

The synergy of innovative projects as the next criterion for assessing their reliability characterizes the project's ability to achieve higher consumer value of the created innovation through the implementation of joint efforts of individual participants in the ecological system of innovation through the following facts:

- the joint use of innovative potential of individual participants in the innovation process, which makes it possible to activate hidden “underutilized” assets;
- the compatible use of external favorable factors for the deployment of the innovation process of the individual participant.
- reduction of time costs for the implementation of the innovation process [3, p. 103].

Therefore, the synergy of innovative projects is the degree of mutual benefit of the symbiosis of its participants, the level of their cooperation in obtaining synergistic effect, the degree of completeness and quality of achievement of the originally formed purpose and goals. The synergy of innovation projects should remain under the control of Due diligence at all stages of the project's life cycle.

No less important is the significance of the criterion for assessing the reliability of the innovation project should recognize its *dynamism* – the duration of the innovation lag, that is, the time interval to bring the goals and motives of the effective implementation of innovation projects into conformity, because the rate of implementation of the innovation project is characterized by an indicator of the time from the moment of the emergence of the innovative idea before receiving economic benefits from its implementation.

We can say without exaggeration that project risks are a parameter that forms a managerial decision on the implementation of innovative projects, and therefore the elasticity of projects should be recognized as the next criterion for evaluating the reliability of innovative projects. Since it is precisely elasticity allows us to determine how much the resultant variable will change, subject to the change of any of the factors even by one percent.

The criterion for evaluating the reliability of innovative projects should be the scaling of the project defined by the business – territorial expansion of business, expansion of related business, etc. The lack of a prospect of scaling up business will impair the reliability of the innovation project, and hence the possibility of its implementation.

Having considered the content of each of the criteria for the reliability of an innovation project, we conclude that each of them is closely intertwined with the design risks, and therefore Due diligence should primarily focus on studying the risks of investing capital.

References:

1. Demy D. (2016). “Due diligence in risk management with the use of intellectual property objects”/ *ZNAMEU*, – pp. 125-130 [in Ukrainian].
2. Zhilinska O. (2014). “Audit of innovative ideas as the preliminary stage of the business plan of startup projects” *Bulletin of the Kyiv National University named after. Taras Shevchenko*. vol. 8. – pp. 16-20 [in Ukrainian].
3. Lisovskaya L. (2016). “Ensuring synergy of innovation processes at the enterprise”. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Logistics*. – vol. 846. – pp. 103-109 [in Ukrainian].
4. Nazarenko I. (2011). “Dew Diligence: Essence, Purpose and Consistency”. *KNTU*, . vol. 20, - pp.360-366 [in Ukrainian].
5. Tereschenko O. (2006). “Office of financial rehabilitation of enterprises: textbook”. *KNEU*, - pp. 552 [in Ukrainian].

Захарченко Н.В.

кандидат економічних наук, доцент

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

м.Одеса, Україна

ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

Сучасні тенденції суспільного прогресу в найбільш розвинених країнах світу пов'язані з поступовим переходом від процесів довільного, іноді спонтанного розвитку науково-технічних досліджень і технологій до концепції стратегічного планування та управління ними. Вони ґрунтуються на методології технологічного прогнозування та характеризують сучасні умови економічної глобалізації та домінування економіки,

побудованої на знаннях. В соціальному плані метою технологічного прогнозування є визначення суспільно і економічно найбільш вигідних технологій. Важливо відзначити, що в історії людства чи не найяскравішим прикладом застосування методології технологічного прогнозування, починаючи з середини 1950-х рр., було формування і здійснення космічної програми Радянського Союзу. Її результати не перевершені дотепер. Однак в якості невід'ємної складової розвитку національних економік на постійній системній основі ця методологія почала використовуватися в 1980-х рр. - початку 1990-х рр., перш за все такими країнами, як Японія, США, Великобританія, Німеччина. Згодом її стали застосовувати в Нідерландах, Франції, Австралії та ряді інших розвинених країн.

Цього вимагали наступні фактори:

1. Постійне зростання конкуренції в умовах обмеження енергетичних і природних ресурсів.

2. Обмеження суспільних витрат, яке викликане необхідністю урядів країн збалансувати свої бюджети в умовах старіння населення в розвинених країнах і досягнення політично лімітованих меж податків. Тобто подальше підвищення податків в цих країнах призведе до порушення політичної рівноваги і відтоку капіталів в офшорні зони.

3. Зростання складності суспільних систем, яке пов'язане з посиленням зв'язків і більш тісною взаємодією соціально-політичних і економічних систем різного типу (національних і регіональних, державних і приватних і т.д.) [23].

4. Зростання ролі науково-технічної компетенції обумовлено тим, що науково-механічні знання стають стратегічним ресурсом для країн і компаній. Вони також є основним фактором підвищення якості життя. У громадському аспекті технологічне прогнозування має такі характерні властивості:

По-перше, прогнозування – це процес, який може об'єднувати учасників різних зацікавлених груп (наукова громадськість, уряд, промисловість, недержавні організації тощо) для обговорення питання, який світ вони хотіли б створити протягом найближчих десятиліть.

По-друге, щоб спроби зазирнути в майбутнє можна було вважати прогнозуванням вони повинні бути систематичними.

По-третє, ці спроби повинні мати характер довгострокового прогнозування (на період від 5 до 30 і більше років).

В-четвертих, успіх прогнозування базується на збалансуванні досягнень у визначеній науково-технологічній сфері з економічним прогресом суспільства.

По-п'яте, перевагу слід віддавати виявленню так званих згенерованих технологій, тобто технологій, які перебувають на доконкурентній стадії свого розвитку, але ґрунтуються на прогресивних ідеях і нових для державного фінансування на цьому етапі.

По-шосте, технології, що формуються повинні не тільки позитивно впливати на розвиток промисловості та економіки, а й бути соціально затребуваними з точки зору екологічних, медичних, освітніх та інших ознак. Ці властивості технологічного прогнозування призводять до зміни соціальних взаємовідносин між наукою і технікою з одного боку і системою державного управління – з іншого. Так, протягом приблизно сорока років після Другої світової війни модель “наукового прориву” грала домінуючу роль в політиці фінансування наукових досліджень. Відповідно до цієї моделі прогрес в фундаментальних дослідженнях відкривав нові можливості для прикладних розробок, що в свою чергу сприяло розвитку нових технологій і інновацій. Таким чином, суспільство підтримувало фундаментальні дослідження, розраховуючи, що вони з часом принесуть практичні результати (підвищення матеріальних благ, поліпшення

здоров'я людей, зміцнення національної безпеки і т.п.). У той же час органи державного управління особливо не цікавило, в якій формі здійснюватиметься очікувані результати і коли це станеться [1].

На новому етапі, зіткнувшись зі зростаючою конкуренцією в промисловості, жорсткими фінансовими обмеженнями та вимогами звітності, уряди країн очікують більш конкретних результатів від науки у відповідь на капіталовкладення в цю сферу. Тому технологічне прогнозування в даний час є одним з підходів до узгодження інтересів наукової громадськості при проведенні найбільш перспективних досліджень до потреб промисловості і суспільства в цілому по відношенню до нових технологій та інновацій.

Це зумовлює ще одну обставину, відповідно до якої уряди держав поступово змушені “втягуватися” в процес технологічного прогнозування. Воно полягає в тому, що успішне використання досягнень науки і техніки все більшою мірою залежить від створення ефективних зв'язків між промисловістю, науковими закладами та гілками влади, що відповідають за технологічний розвиток суспільства. Технологічне прогнозування є основою для встановлення та зміцнення таких зв'язків. Воно сприяє і погодженню національної та регіональних інноваційних систем, підвищуючи їх ефективність.

Одна з причин того, що все більша кількість країн протягом останнього десятиліття користується методологією технологічного прогнозування, пов'язана з концепцією національної або регіональної системи високих технологій. До складу такої системи входить ряд учасників – організацій, підприємств, наукових установ, урядових структур. При цьому з позицій системного аналізу дуже важливим є взаємозв'язок між цими учасниками. Наприклад, національна або регіональна система високотехнологічного розвитку, що складається з учасників, які не обов'язково є дуже потужними, але мають добре налагоджені взаємозв'язки, може діяти більш ефективно (з точки зору генерування інновацій), ніж інша система з потужними учасниками, але слабкими взаємозв'язками. Якщо в країні або регіоні впроваджена система високотехнологічного розвитку, то найважливішим завданням є зміцнення та оптимізація зв'язків між різними компонентами цієї системи [2].

Технологічне прогнозування пропонує механізм для досягнення такої мети. Воно сприяє спілкуванню учасників системи, обговоренню проблем, що мають довгостроковий взаємний інтерес, координації відповідних стратегій і в деяких випадках – співпраці. Таким чином, технологічне прогнозування стає засобом активізації національної та регіональних систем ВТ розвитку.

Література:

1. Новаківський І.І. Система управління підприємством в умовах становлення інформаційного суспільства : монографія / І.І. Новаківський. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2016. – 316 с.
2. Федулова Л.І. Технологічна політика: глобальний контекст та українська практика [Текст] : монографія / Л.І. Федулова. – К.: КНТЕУ, 2015. – 844 с.

Маслій Н.Д.
кандидат економічних наук, доцент
Дашенко С.В.
студентка курсу 2 ск,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
спеціальності “Фінанси, банківська справа та страхування”

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Протягом останніх двадцяти років прогнозування високотехнологічного розвитку підприємств (ПВРП) стало обов'язковим інструментом для всіх розвинених країн світу і найавторитетніших міжнародних організацій (Європейського Союзу (ЄС), підрозділу Організації об'єднаних націй з технологічного розвитку (UNIDO) та ін.) при вирішенні проблем короткострокового і довгострокового планування і прийнятті стратегічних рішень щодо індустріального та економічного розвитку як окремих країн, так і деяких регіонів світу. За даними UNIDO, головного координатора цих робіт, національні програми по ПВРП сьогодні започатковані більш ніж у 40 країнах світу з групи розвинених і, які стали на шлях інтенсивного розвитку. На особливу увагу заслуговують так звані регіональні програми з ПВТР, які спрямовані на вирішення глобальних міжнародних проблем, актуальних для окремих регіонів світу, за участю груп країн, що відносять до цих регіонів

Проаналізуємо найбільш характерні програми ПВРП, що відносяться:

- а) до регіональних програм (на прикладі програми Європейського Союзу);
- б) до програм ПВРП Старого Світу (на прикладі Великобританії);
- в) до програм ПВРП постсоціалістичних країн (на прикладі Угорщини).

1. Регіональна програма Європейського Союзу “Європа-2020”. Її мета – побудувати стратегію розвитку Європи на початку нового століття в умовах жорсткої конкуренції з іншими регіонами світу (Північноамериканським, Далекосхідним та ін.) і наростання процесів світової економічної глобалізації та інтеграції. Головна ідея цієї програми – розширення Європи на схід і північ, від чого залежить її майбутнє і особливо її конкурентоспроможність в глобальному вимірі.

Після поповнення Європейського Союзу новими членами Європа стала одним із найбільших у світі спільних ринків з більш ніж 550-мільйонним населенням і найбільш потужним, практично півмільярдним середнім класом, який забезпечить дуже високу купівельну спроможність регіону. При цьому інтегральний характер зв'язків Європейського Союзу і конкурентоспроможність всього континенту залежать від стабільності нових членів. Тому Східна і Північна Європа повинні стати безпечними, стабільними і високорозвиненими регіонами, що є основною умовою програми “Європа–2020”. З урахуванням складності та суперечливості явищ на шляху перетворення Старого Світу в оновлений, найпотужніший континент планети, програма “Європа–2020” ґрунтується на сукупності так званих макросценаріїв, розроблених із застосуванням методології ПВРП. Головні з них:

– сценарій “Тріумфальний ринок”, що базується на американській моделі технологічних інновацій і організації виробництва. Ця модель передбачає швидкий економічний розвиток, але й меншою мірою зорієнтована на традиційний для Європи високий рівень соціального захисту населення;

– сценарій “Розмежована відповідальність” ґрунтується на ідеї поступового розширення ЄС, яке має супроводжуватися розвитком економічних і суспільних

відносин між країнами-сусідами, створенням пан'європейської системи безпеки і соціальних гарантій та покладанням на нових членів європейського простору повної відповідальності за дотримання його стандартів;

– сценарій “Турбулентне сусідство”. На відміну від перших двох, має досить песимістичний характер. Його суть зводиться до “захисту” та відмежування країн – членів ЄС від східних сусідів (на жаль, до них поки що відноситься й Україна), де, за оцінками авторів сценарію, тривають процеси нестабільності, високої корупції, в наявності проблеми, пов'язані з організованою злочинністю, тероризмом та еміграцією. Рекомендації, що випливають з цього сценарію; зводяться до запровадження жорстких візових режимів на східних кордонах ЄС, посилення митних вимог, застосування селективності до гуманітарних стосунків.

Ці та інші сценарії, які покладені в основу програми “Європа-2020”, мають застосовуватися комбіновано і системно, з огляду на політичну доцільність і практичну реалістичність розвитку нашого континенту. Але їх перелік і зміст вказують на те, що оновлення Європи – складний, суперечливий і тривалий процес, що вимагає розробки ефективної та безпомилкової стратегії з урахуванням усіх реалій, небезпек і викликів сучасного світу [1].

2. Програма ПВРП Великобританії. Заснована в 1993 р. з бюджетом приблизно в 1 мільйон фунтів стерлінгів. Її завданнями були: підвищення конкурентоспроможності Великобританії на світових ринках, поліпшення партнерських відношень між промисловістю, наукою і урядом, визначення перспективних технологій на найближчі 10–20 років та концентрація уваги дослідників на можливостях ринку технологій і, як наслідок, підвищення ефективності використання наукової бази.

Виконання програми було доручено відділу науки і технологій при уряді Великобританії у співпраці з іншими урядовими департаментами. Програма складалася з трьох основних етапів. Протягом першого була проведена серія семінарів для роз'яснення представникам промисловості, наукової громадськості та державних службовців, що таке ПВРП, чому ця методологія важлива для ефективного розвитку економіки. Протягом цього етапу робочі групи експертів вивчили стан справ у своїх секторах із застосуванням методів якісного аналізу. В результаті було згруповано шість науково-технологічних програм:

- 1) прогресивні телекомунікаційні та інформаційні технології, системний аналіз;
- 2) здоров'я людини, генетика, біоінформатика та біотехнології;
- 3) нові матеріали, їх синтез і опрацювання (зокрема, каталіз, хімічний і біологічний синтез);
- 4) інженерія менеджменту і бізнесу, технології безпеки бізнесу і захист конфіденційної інформації;
- 5) екологічно чисті технології і аналіз життєвого циклу продуктів і виробництв;
- 6) тенденції соціального розвитку та впливу на суспільні процеси нових технологій, демографічні зміни, соціальний захист населення.

Третій етап програми отримав назву “постпередбачення” і стосувався особливостей її практичного застосування. Він зводився до п'яти складових:

- 1) формування нових пріоритетів у сфері наукових досліджень та індустріального розвитку на державному рівні (в міністерствах, дослідницьких радах і радах з вищої освіти);
- 2) вплив ПВРП на стратегію приватних компаній у сфері досліджень і розвитку;
- 3) поліпшення зв'язків і співпраці промисловості та науки;
- 4) вплив ПВРП на державну політику в питаннях регулювання індустріального розвитку;

5) аналіз результатів виконання програми ПВРП і обліку їх для майбутнього розвитку економіки і промисловості Великобританії [2].

3. Національна програма ПВРП Угорщини. Віддаючи належне відповідальності перед європейською спільнотою, яка покладалася на Угорщину як одну з перших країн-кандидатів на вступ до ЄС, її уряд почав здійснювати національну програму по ПВРП ще в 1997 р. У цей період спад угорської економіки змінився економічним зростанням, що дало змогу цій країні перейти до вирішення середньострокових і довгострокових завдань розвитку.

Угорська програма ПВРП була створена з метою вироблення стратегії підвищення конкурентоспроможності національного сектору економіки на міжнародній арені і поліпшення якості життя її громадян. Розроблялася програма з використанням досвіду Великобританії і Німеччини в сфері ПВТР.

Програму фінансував уряд Угорщини, але стратегічні рішення формували робочі групи незалежних експертів. Це були провідні працівники промисловості, вчені та державні службовці. У підборі експертів – представників промисловості і науки – перевага віддавалася кандидатам, які мають тісні зв'язки з бізнесом. В результаті були розроблені і затверджені парламентом програми середньострокового розвитку країни, виходячи зі стратегічної мети – входу Угорщини до ЄС.

Таким чином, аналіз європейського досвіду впровадження міжнародних програм сприяння розвитку високотехнологічних підприємств дає можливість враховуючи соціально-економічні, науково-технологічні та політико-правові особливості України, досягти намічених цілей у реалізації стратегії високотехнологічного розвитку підприємств в умовах євроінтеграції України.

Література:

1. Захарченко Н.В. Регулювання високотехнологічного ресурсу в інноваційному розвитку економіки України/ Н.В. Захарченко // Технологічний аудит і резерви виробництва : науковий журнал. – 2015. – № 3/5 (23). – С. 67-71.
2. Мусина Л.А. Механізми державного управління науково-технологічною сферою (світовий та вітчизняний досвід) : монографія /Л.А. Мусіна, Т.К. Кваша, Н.В. Березняк, та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2009. – 216 с.

Сочинська-Сибірцева І.М.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Забезпечення інноваційного розвитку національної економіки виступає необхідною умовою економічного зростання, підвищення добробуту населення і підтримки високого рівня конкурентоспроможності товарів і послуг на міжнародних ринках. В зв'язку з цим проблеми технологічного оновлення, модернізації виробничого базису покладені в основу програм подальшого соціально-економічного розвитку нашої країни. Це передбачає збільшення обсягу інвестицій на наукові дослідження, інноваційну діяльність задля досягнення високого рівня технологічного лідерства. Орієнтація України на здійснення євроінтеграції викликає необхідність значного посилення ролі науково-інноваційних чинників у розвитку національної економіки,

технологічного оновлення виробничих процесів, підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг.

Теоретичні питання інноваційного розвитку, умов та чинників його забезпечення, проблеми розробки і практичної реалізації економічної політики держави, націленої на інноваційний шлях розвитку національної економіки, успішно досліджували в наукових працях закордонні та вітчизняні вчені: Д. Белл, Дж. Гелбрейт, А. Гальчинський, П. Самуельсон, Р. Солоу, Е. Тоффлер, Л. Шаульська, А. Чухно, Л. Федулова, І. Шовкун та багато інших.

На базі отриманих результатів дослідження необхідно продовжувати пошуки напрямів та засобів активізації інноваційної діяльності для забезпечення економічного зростання і технологічного оновлення національної економіки України.

Мета даної статті полягає у дослідженні науково-інноваційних чинників, умов їх реалізації для активізації інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки України.

Попри проголошені в Україні стратегічні наміри забезпечити пріоритетність інноваційного розвитку, аналіз стану української економіки, показує невтішну картину, особливо щодо активізації інноваційної діяльності. Це перш за все підтверджується негативною тенденцією динаміки витрат на наукову і науково-технічну діяльність - індикатора наукоємності ВВП, що відображається в табл. 1.

Таблиця 1

Питома вага витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт у ВВП України та країнах Європи (за даними Євростату), відсотків

Країни	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Країни ЄС - 28	1,76	1,93	1,97	2,01	2,03	2,03	
Німеччина	2,42	2,71	2,79	2,87	2,83	2,87	
Естонія	0,92	1,58	2,31	2,11	1,71	1,44	
Угорщина	0,93	1,15	1,20	1,27	1,40	1,37	
Чеська Республіка	1,17	1,34	1,56	1,79	1,91	2,0	
Польща	0,57	0,72	0,75	0,88	0,87	0,94	
Україна, у т.ч. за кошти держ. бюджету	0,99 0,28	0,83 0,45	0,74 0,38	0,75 0,37	0,70 0,33	0,65 0,33	0,62 0,21

Джерело: [1, 132]

Так, у 2015 р. показник наукоємності ВВП української економіки склав 0,62%, знизившись із 1,24% у 2003 р. Такий показник, за оцінками Світового банку, не відповідає потребам розвитку сучасної індустріальної економіки, оскільки він нижчий за критичний рівень - 0,9%.

Зростання витрат на науково-дослідницькі роботи і розробки знаходить своє втілення у збільшенні нових видів товарів, технологій, прискоренні появи їх на ринках, що дає можливість бізнесу отримувати додаткові прибутки. З цієї причини найважливішим джерелом фінансування наукових проектів, досліджень і технічних розробок є бізнес, самі підприємницькі структури. Безперечно, використовуються й інші джерела фінансування наукових досліджень та розробок: асигнування із бюджету, різні варіанти поєднання асигнувань із бюджету і кошти університетів, приватних підприємств, іноземних замовників тощо, але найбільшу частку серед усіх джерел складають асигнування структур бізнесу.

Так, частка коштів бізнесу в структурі витрат на фінансування наукових досліджень і розробок складає відповідно у країнах: Сполучених Штатах - 57%, Великобританії - 44%, Німеччині - 66%, Китаї та Південній Кореї - 72%, Японії - 76%. Це підтверджує той факт, що саме бізнес виступає основною рушійною силою інноваційного розвитку в економічно розвинутих країнах [2, с. 86].

В Україні фінансування наукових та науково-технічних робіт здійснюється переважно за рахунок бюджетних коштів, частка яких за останні десять років становить близько 40%. Відповідно частка усіх інших джерел, в тому числі бізнесу, залишається низькою (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл обсягу фінансування на виконання наукових та науково-технічних робіт в Україні за джерелами, відсотків

Джерело	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Державний бюджет	48,7	43,4	41,2	40,2	45,2	42,7	39,6	35,1
Власні кошти підприємств	7,4	8,0	9,7	8,8	10,6	13,1	18,7	24,6
Кошти замовників:								
вітчизняних	25,8	23,9	21,8	23,8	23,3	21,2	20,9	20,1
іноземних	15,6	22,3	25,7	25,8	19,4	21,6	19,8	18,2
Інші джерела	2,5	2,4	1,6	1,4	1,5	1,4	1,0	2,0

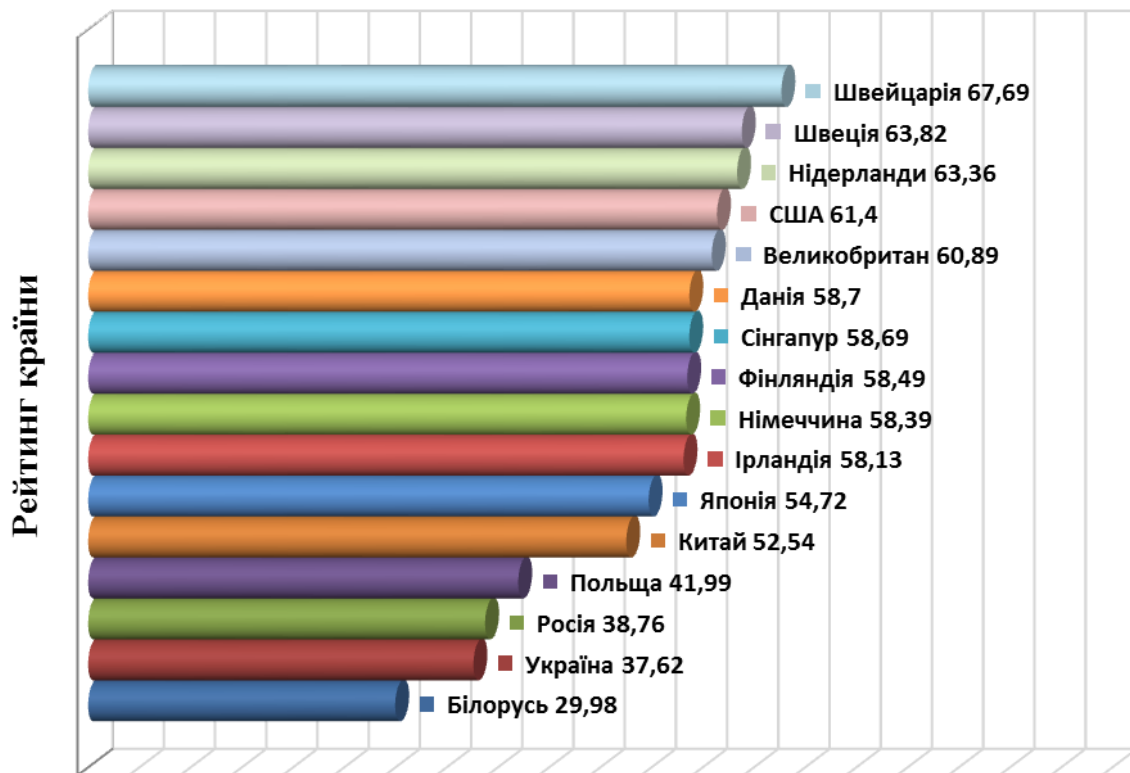
Джерело: [1; 3]

Отже, найбільше навантаження у здійсненні фінансування наукових і науково-технічних робіт несе державний бюджет, а не бізнес, який повинен бути зацікавленим в реалізації інноваційних процесів. Разом з тим, дослідження потенційних можливостей національної економіки України щодо інноваційного розвитку та їх недостатньої практичної реалізації створює дуже протирічну картину, яку відбиває глобальний індекс інновацій (The Global Innovation Index - GII) та відповідний йому рейтинг країни в світі.

Глобальний індекс інновацій (GII) – відображає рейтинг країн світу за рівнем інноваційності, який розраховується за методикою міжнародної школи INSEAD (Франція) з 2007 р. [4].

Дослідження базується на аналізі 81 показника, які об'єднані у дві великі групи, одна з яких дозволяє виміряти наявність інноваційного потенціалу (Innovation Input Sub - Index), а друга - його практичне втілення (Innovation Output Sub - Index). Підсумковий індекс GII відображає співвідношення витрат та ефекту щодо інноваційного розвитку економіки кожної країни. За таким індексом визначається рейтинг країни в світовій економіці (рис. 1).

Україна у 2017 р. посіла 50 місце з індексом 37,62, піднявшись за п'ять років на 21 позицію (з 71 місця у 2013 р. з індексом 35,8). Однак, не може бути задовільним такий рейтинг країни за рівнем інноваційності національної економіки, навіть з певним покращенням. Більш детальний розгляд складових GII України у 2017 р. показує, що інноваційний потенціал (Innovation Input Sub - Index) складає 41,05, тоді як його використання (Innovation Output Sub - Index) – 34,19 [4]. Отже, ефективність використання інноваційного потенціалу дорівнює 83%.

Основний опис основний опис основний опис основний опис основний опис основний опис основний опис основний опис основний опис

Рис. 1. Рейтинг країн світу за глобальним індексом інновацій (ГІІ) у 2017 р.

Для посилення впливу інноваційних чинників на розвиток національної економіки України необхідно: сформувати сприятливе інституційне середовище для розвитку інноваційно-технологічної діяльності та сприяти попиту на інноваційні продукти; збільшити загальний обсяг асигнувань на науково-дослідні та науково-технічні розробки, орієнтуючись на загально-світові тенденції; посилити роль бізнесу у забезпеченні фінансування науково-технічних та інноваційних процесів; сформувати національну інноваційну систему, націлену на підвищення інноваційності та ефективності української економіки; створити дієвий механізм стимулювання і суспільного визнання науково-дослідної та інноваційної діяльності на всіх рівнях національної інноваційної системи.

Література:

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. зб. / Держ. служба статистики України. - К., 2016. – 257 с.
2. Шовкун І.А. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в контексті неоіндустріалізації економіки України // Фінанси України. - 2014. - № 12. – С.83 - 95.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. зб. / Держ. служба статистики України. - К., 2014. – 314 с.
4. Джерело: The Global Innovation Index 2017. Report. The Human Factor in Innovation. - 2017. – 432 p. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/content.page=gii-full-report-2017>.

Сторожук О.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНІ СТРУКТУРИ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

В Україні давно назріла необхідність створення адекватних умов і механізмів для зміцнення конкурентних позицій економіки країни і переходу до нового технологічного укладу. Перехід до інноваційного соціально орієнтованого типу економічного розвитку є пріоритетним напрямком державної політики, про що свідчить прийняття низки законодавчих документів на всіх рівнях влади. Однак в процесі переходу до інноваційної економіки виникає чимало перешкод, починаючи від значного відставання технологічного рівня розвитку українських підприємств і завершуючи неготовністю менеджерів кардинально перебудувати підхід до ведення бізнесу.

Потужний інноваційний потенціал щодо активізації регіонального розвитку має створення регіональних інноваційно-інтегрованих структур, що стимулюють продуктивні інвестиції до технологічно інноваційно зорієнтованих виробничих, агропромислових, транспортно-транзитних, рекреаційно-туристичних та науково-освітніх регіональних комплексів.

Діяльності сучасних інноваційно-інтегрованих структур присвячено праці багатьох вітчизняних економістів. Зокрема, у працях М.П. Войнаренка [1], О.Є. Кузьміна [2], О.М. Левченка, О.В. Ткачук, І.О. Царенко [3], Л.І. Федулової [4] визначено класифікацію інноваційно-інтегрованих структур, методологічні засади створення та особливості розвитку технопаркових структур та кластерів, висвітлено механізм функціонування кластерів у сучасній економіці, обґрунтована їх роль в інноваційних процесах.

Разом із тим, обґрунтування переваг від взаємодії учасників інноваційно-інтегрованих структур в контексті економічного розвитку регіону у вітчизняній літературі представлено недостатньо.

Розвиток регіону є багатоаспектним процесом, розгляд якого передбачає постановку соціальних та економічних цілей. Основною метою соціально-економічного розвитку регіону є поліпшення якості життя населення (підвищення доходів, зростання рівня освіти, створення якісних робочих місць з гідними умовами та оплатою праці), зростання економічного потенціалу території шляхом використання спеціальних форм і методів управління розвитком, до яких належать особливі економіко-правові важелі в еколого-економіко-соціальних системах територіального розвитку.

Виходячи з цих позицій, формування і розвиток інноваційно-інтегрованих структур має стати ефективним механізмом залучення прямих іноземних інвестицій, інтеграції українських кластерів у світовий ринок високотехнологічної продукції та найбільш ефективною формою взаємодії всіх учасників процесу регіонального розвитку.

Інноваційно-інтегрована структура, за твердженням українських науковців, – це «сукупність господарюючих суб'єктів, пов'язаних один із одним мережевою системою фінансово-господарюючих відносин, направлених на підвищення ефективності інноваційної діяльності учасників шляхом оптимізації ресурсного забезпечення» [3]. Таким чином, регіональні інноваційно-інтегровані структури є об'єднанням

підприємств, фірм, закладів вищої освіти, громадських організацій за підтримки органів державного управління навколо науково-промислового центра, що загалом сприяє еколого-економіко-соціальному розвитку регіону під впливом ефекту синергії та ефекту переливу знань.

Метою створення інноваційно-інтегрованих структур є підвищення рівня кооперації серед їх учасників, спрямованого на рішення загальних проблем і викликів, що виникають не тільки в одній галузі промисловості, а й суміжних галузях. Такий підхід при взаємодії з органами державної влади дозволяє сконцентрувати фінансові, трудові, матеріально-технічні та інноваційні ресурси учасників інноваційно-інтегрованих структур на вирішенні спільних проблем і тим самим прискорити зростання виробничо-господарської діяльності підприємств, економіки регіону і підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції загалом.

На базі інноваційно-інтегрованих структур створюються комфортні умови для розвитку і впровадження інновацій, залучення інвестицій, створюється промислова, інноваційна і науково-освітня інфраструктура.

Однією з форм інноваційно-інтегрованих структур є інноваційний кластер. В рамках інноваційного кластеру реалізуються високотехнологічні наукомісткі проекти при взаємодії науки, освіти, виробництва і системи просування і збуту кінцевої продукції. Взаємне доповнення цих елементів здатне забезпечити прискорене економічне зростання за рахунок розвитку високотехнологічного інноваційного виробництва.

На сьогоднішній день в Україні функціонують близько 25 кластерів, що створені без підтримки держави [5]. На жаль, Кіровоградська область не належить до числа регіонів, що досягли успіху у реалізації кластерних ініціатив. Тим часом, на наш погляд, в області існують передумови для створення і розвитку машинобудівного і агропромислового кластерів (з урахуванням їх важливої ролі в економіці Кіровоградської області).

Створення у регіоні інноваційно-інтегрованих структур у вигляді інноваційного кластера матиме наступні переваги для економічного розвитку:

- максимальне використання наявних економічних, соціальних і екологічних ресурсів регіону за умови інтенсифікації, модернізації та інноваційності (при цьому необхідно забезпечити пріоритетність освоєння ресурсів, стратегічні запаси ресурсів, раціональне використання екологічних ресурсів та залучення ресурсів з неефективних галузей);

- урахування унікальності території надасть можливість створити унікальний продукт і, відповідно, бренд, що забезпечуватиме конкурентоспроможність території;

- формування коопераційних договірних зв'язків між підприємствами, органами державного управління, освітніми закладами та науковими установами забезпечуватиме ефект синергії та ефект переливу знань (нові виробники з інших галузей прискорюватимуть свій розвиток, стимулюватимуть науково-освітню діяльність, вирішуватимуть завдання пошуку необхідних коштів для реалізації нових стратегій);

- підвищення конкурентоспроможності учасників кластера, розширення їх частки на ринку завдяки взаємовигідній співпраці, зокрема у сфері маркетингу, обміну науково-технічними дослідженнями та інноваціями;

- встановлення структурних пропорцій між секторами економіки дозволить залучити ресурси в економічній і соціальній сфері при дотриманні необхідних норм соціального забезпечення населення і економічного розвитку території;

– покращення інноваційного клімату в регіоні загалом матиме позитивний вплив на науково-дослідне, освітнє та культурне середовище, що в свою чергу сприятиме розвитку наукової та освітньої систем (вищої професійної освіти, науково-дослідних інститутів, наукових шкіл та науково-дослідних центрів).

Отже, проведені дослідження дозволяють стверджувати, що на сьогоднішній день створення інноваційно-інтегрованих структур в Україні є необхідною умовою для відродження вітчизняного виробництва, підвищення ефективності інноваційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня еколого-економіко-соціального розвитку та конкурентоспроможності.

Література:

6. Войнаренко М.П. Кластери в інституційній економіці: монографія / М.П. Войнаренко. – Хмельницький: ХНУ, ТОВ «Тріада-М», 2011. – 502 с.
7. Кузьмін О. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень / О. Кузьмін, В. Жеруха // Економіка України. – 2010. – №2. – С. 14-23.
8. Левченко О.М. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація / О.М. Левченко, О.В. Ткачук, І.О. Царенко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5791>
9. Федулова Л.І. Методологічні засади формування технологічних кластерів / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2010. – №3. – С. 61-73.
10. Посібник з кластерного розвитку: Послуги з підтримки МСП в пріоритетних регіонах. EuropeAid/121495/C/SV/UA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbook_Ukr.pdf

Малаховський Ю.В.,

к. е. н., доцент,

Центральноукраїнський національний технічний університет,

м. Кропивницький

ФОРМУВАННЯ ФАКТОЛОГІЧНОЇ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗЕВОГО КЛАСТЕРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Система національних рахунків (СНР) призначена для макроаналізу стану ринкової економіки та процесів, що в ній відбуваються. Практика використання цього інструменту аналізу відбувається в атмосфері креативного “зняття” протиріччя між потребою конкретизувати інформацію щодо окремих сторін продуктивної діяльності в макроекономічних масштабах, яка потребує проведення деталізованих мезо(суб)розрахунків, та необхідністю досягнення високого рівня узагальнень показників галузевої кон’юнктури в національних рамках, що повинно забезпечити агрегацію показників та інтегрування комплексної системи статистичної інформації до складу таблиці міжгалузевого балансу типу “Затрати-випуск”.

Для прикладу, принагідно розроблені Статистичним відділом ООН, Всесвітньою туристичною організацією), Статистичним бюро Європейських співтовариств, Організацією економічного співробітництва та розвитку Міжнародні рекомендації зі статистики туризму призначені для детального аналізу всіх аспектів попиту на товари та послуги, що пов’язані з діяльністю відвідувачів, дослідженням його (попиту) зв’язку з формуванням пропозиції товарів та послуг в рамках національної економіки, встановлення залежності між пропозицією та іншими видами економічної діяльності. Рекомендації закладають методологічні основи розробки національних систем

туристичної статистики, при цьому повинна забезпечуватись надійність джерел даних, регулярність їх збирання, порівнянність, внутрішня послідовність та визнання на міжнародному рівні.

Особливістю туризму є унікальність положення відвідувача, що, на відміну від інших категорій споживачів, діяльність яких відображається у СНР країни постійного проживання, визначається тимчасовим (не більше одного року) характером перебування у цьому статусі, метою, що не пов'язується з працевлаштуванням на розташованому у місці відвідування (на постійній основі) підприємстві.

В межах реалізації макроекономічного підходу статистичного оцінювання туристичної діяльності, що базується на попиті, проводиться вимірювання економічного ефекту від діяльності подорожуючих осіб в місцях відвідування. Вимірювання витрат подорожуючих осіб, які переміщуються з однієї країни до іншої за межами країни постійного проживання, знаходить своє відображення в категорії “подорожі” в рамках платіжного балансу. На відміну від подорожуючих, туристична діяльність здійснюється відвідувачами у процесі підготовки до поїздки, а також безпосередньо у ході її здійснення. Окрім характерних для туризму видів діяльності (огляд ландшафтів, пам'яток, прийняття сонячних ван, відвідування цікавих місць), одним з його елементів можуть виступати поїздки з метою підприємництва, отримання освіти, професійної підготовки, якщо вони відповідають наведеному вище обмеженню.

Туристичні витрати – сума грошових коштів відвідувачів, інші витрати, оплачені/відшкодовані іншими особами, що витрачаються з метою придбання споживчих товарів/послуг, цінностей для особистого споживання або використання у якості подарунку до/після туристичної поїздки.

Більш широка категорія “туристичне споживання”, що формально визначається аналогічно до категорії “туристичні витрати”, окрім перелічених статей грошових операцій, повинна включати до свого складу послуги, які пов'язуються з проживанням протягом відпочинку власним коштом, туристичні соціальні трансферти у натуральній формі та інші форми умовного споживання.

До проблем, що обтяжують повсюдне і широке використання концепції попиту, відносяться перешкоди на шляху визначення обсягів: туристичного споживання у якості проміжного споживання виробників у зв'язку з тим, що воно не завжди виступає частиною кінцевого споживання домогосподарств відповідних фізичних осіб; послуг домашніх господарств для власного споживання понад обсяг, що надається оплачуваною домашньою прислугою; послуг, які надаються власниками будинків для відпочинку з врахуванням основного та допоміжного житла; туристичних одноденних споживчих товарів тривалого використання двох видів – таких, які використовуються в межах підготовки до поїздок та їхнього здійснення, а також таких, які використовуються не лише для туризму (сумки, чемодани, туристичне спорядження, житлові автофургони), але і в звичайному середовищі (автомобілі, фотоапарати тощо).

Валове нагромадження основного капіталу, яке визначається через встановлення загальної вартості основних фондів (за вирахуванням реалізованих) у звітному періоді, плюс деяке збільшення вартості невиробничих активів, що відбулося внаслідок виробничої діяльності інституційних одиниць, а також аналіз обсягів і потоків фізичних інвестицій у сфері туризму, пов'язується з трьома основними категоріями: специфічними туристичними основними фондами, які складно трансформувати для використання в якому-небудь іншому секторі економіки; інвестиціями підприємств туристичної сфери, які не відносяться до категорії специфічних туристичних; пов'язана з туризмом специфічна інфраструктура, яка створюється органами державного управління (ОДУ) з метою сприяння розвитку туризму.

Основними агрегованими показниками, на підставі яких формується уявлення про значимість туризму в економіці країни, є: споживання, що стосується туризму всередині держави; валова додана вартість галузей туризму; випуск продукції, що стосується туризму, внутрішніх виробників (у базових цінах), а також за цінами покупців.

Зазначимо, що безумовним фактом є наростання ступеня впливу туристичної сфери на розвиток економіки всіх рівнів господарювання. Для більш чіткого уявлення про динаміку зростання та пропорції між окремими агрегованими показниками, з метою запровадження методів ефективного регулювання галуззю (особливо, на національному та субнаціональному рівнях), необхідним є подальший розвиток інструментальних методів визначення величини прямого, непрямого та опосередкованого впливу в контексті універсального аналізу витрат та результатів туристичної діяльності.

Так, при встановленні прямого, “безпосереднього”, впливу споживання на випуск продукції та валової доданої вартості в галузях туризму за використання чинних методологічних підходів, поза увагою залишаються окремі важливі величини – економічні агрегати, які характеризують пропозицію у секторі туризму (наприклад, номінальні чисті податки на продукти та імпорт, які включено у обсяги споживання, що віднесено до туризму всередині країни, у цінах покупців).

У випадку ідентифікації ланцюга ефектів непрямого внеску туристичного споживання у розвиток економіки слід враховувати ту обставину, що первісні витрати відвідувачів породжують обмежений у часі цикл підвищеного попиту на товари та послуги, що є необхідними для задоволення сформованих потреб. Позитивний непрямий вплив підвищення попиту на проміжні продукти або засоби виробництва, які мають вироблятися або імпортуватися, зберігається до тих пір, поки не вичерпає себе внаслідок прямих і непрямих витоків. Витоки фіксуються у тому випадку, коли частина підвищеного туристичного попиту, а також обумовленого ним доходу, що виникають у результаті понесених відвідувачами витрат, привласнюється іншими країнами у процесі прямого постачання товарів та послуг (прямі витоки внаслідок першого циклу імпорту, який орієнтовано на пряме споживання відвідувачів); спостерігається розподіл/перерозподіл первинних доходів (непрямі витоки внаслідок другого циклу імпорту забезпечуючих виробництво ресурсів та виробничих основних фондів); наступних циклів підтримуючого імпорту ресурсів та фондів, які забезпечують експлуатацію раніше завезених засобів та предметів праці.

Ланцюг непрямого впливу туристичного споживання на інші галузі формується під впливом технологічних зв'язків між ними і призводить до формування додаткової доданої вартості, зайнятості, оплати праці найманих працівників, податків, доходів тощо.

Опосередкований внесок додаткового попиту відвідувачів спостерігається у випадку зростання споживання різноманітних товарів та послуг домашніми господарствами.

З метою оцінювання непрямого та опосередкованого впливу туризму на економічний розвиток може бути використано цілий набір інструментів. Моделі, що засновані на аналізі витрат та результатів, забезпечують можливість відобразити кількісні зв'язки між виробленою продукцією (з виділенням продуктів/видів діяльності), обчисленою в базових цінах, та проміжним споживанням (з виділенням продуктів/видів діяльності), в номінальних цінах покупців, у вигляді технологічних коефіцієнтів. Складні мультиітеративні обчислювані оптимізаційні моделі загальної рівноваги в умовах коливання цін потребують для своєї побудови підготовки спеціально пристосованих даних, пояснення використовуваних припущень та

відрізняються своєрідною структурою. Для проведення міжнародних порівнянь їх використання видається проблематичним, адже залучені для побудови дані не є стандартизованими. При цьому моделі можуть мати форму довільного типу і бути нелінійними.

Наближене оцінювання залежності доданої вартості, зайнятості, рівня державних доходів від первісних туристичних витрат може бути здійснено на основі використання коефіцієнтів-мультиплікаторів. Система таких коефіцієнтів дозволяє перетворити показники обсягу туристичного споживання (сукупного або з виділенням окремих продуктів) в показники непрямого або опосередкованого впливу. Суттєвою пересторогою на шляху використання мультиплікаторів є спрощений характер їх агрегування, недостатній ступінь врахування специфіки туризму в країні, часте запозичення із зовнішніх джерел.

З метою територіального локалізування обрахунків туристської діяльності на субнаціональному рівні в Україні може бути реалізовано як міжрегіональний (“зверху донизу”) підхід, так і “строго” регіональний (“знизу доверху”) підхід, який в установленому, хоча і спрощеному у порівнянні з СНР, порядку відображатиме особливості організування галузевої діяльності з врахуванням специфічних ситуацій та відмінностей конкретних територій.

Фомічов К.С.

кандидат юридичних наук, доцент,

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

У сучасній науковій літературі поняття «інвестиції» часто трактується недостатньо чітко або надмірно вузько, акцентуючи увагу лише на окремих її сутнісних сторонах. Розмаїття терміну «інвестиції» в сучасній юридичній та економічній літературі значною мірою пояснюються широтою сутнісних сторін цієї складної категорії.

У широкому розумінні цієї категорії інвестиції є вкладанням капіталу з метою його майбутнього зростання. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використання ним наявних коштів на споживання в поточному періоді, одержати винагороду за ризик, відшкодувати втрати від інфляції у майбутньому періоді.

Багато існуючих визначень пов'язують інвестиції винятково з цілями приросту капіталу або одержання доходу (прибутку). Зокрема, представниками цього підходу є Е. Дж. Долан і Б. Домненко. Вони визначають, що до інвестицій належать витрати тільки на новостворені або здобуті блага [2, с. 120].

Більшість інших визначень також зводять процес інвестування до отримання прибутку, тобто збільшення капіталу щодо його вкладеної кількості. Так, А.П. Череп також вважає, що під інвестиціями слід розуміти тільки ті вкладення, метою яких є

отримання прибутку. На його думку визначення досягнення соціального ефекту як мети інвестиційної діяльності суперечить сутності інвестицій як економічної категорії. Інвестиційна діяльність, як будь-яка економічна діяльність, підкоряється економічним законам, згідно з якими отримання прибутку (доходу) є основним принципом такої діяльності. Інвестиція може викликати як позитивний, так і негативний соціальний ефект, але при цьому вона залишиться інвестицією [4]. З цією думкою, на наш погляд, важко погодитись.

Деякі вчені, аналізуючи поняття інвестицій, разом з їх економічними ознаками, вказують на необхідність досягнення іншого неекономічного ефекту. Так, В. Бочаров і Р. Попова визначають, що результатом вкладення інвестицій в об'єкти підприємницької діяльності може бути не тільки прибуток (дохід), а й досягнення іншого соціального ефекту [1, с. 158].

Законодавець в Законі України «Про інвестиційну діяльність» також визначає інвестиції як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [5].

Характерна для більшості визначень вказівка на позитивний матеріальний результат або досягнення позитивного соціального ефекту як мету інвестування також не є незаперечною. В деяких випадках дії інвестора спрямовані на те, щоб підприємство, яке одержує інвестиції, перестало функціонувати і приносити прибуток. Прикладом цього може бути скуповування акцій діючих національних підприємств іноземними або ж національними інвесторами з метою здійснення так званих рейдерських захватів.

Досвід міжнародних інститутів і держав говорить про те, що при сучасній системі обліку інвестицій, як міжнародного, так і національного походження, неможливо розмежувати інвестиції, що викликають приріст капіталу в економіці, і дії суб'єктів інвестиційної діяльності, які формально підпадають під законодавчо закріплені визначення інвестицій, але не викликають приріст капіталу.

У масштабах окремих країн купівля акцій підприємств на вторинному ринку або вживаних засобів виробництва також враховується як інвестиція, тоді як насправді не викликає ніякого приросту капіталу в економіці і є простим переказом коштів з рахунку на рахунок. Описані проблеми у сфері обліку інвестицій дозволяють зробити висновок про фактичну невірогідність і неповноту статистичних даних у галузі інвестування і, отже, значно ускладнюють не тільки облік, але й адміністративно-правове регулювання інвестицій з боку органів виконавчої влади.

Під інвестиціями розуміють економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення реального капіталу товариства, тобто на розширення або модернізацію виробничого апарату. Це може бути пов'язане з придбанням нових машин, будинків, транспортних засобів, а також із будівництвом доріг, мостів та інших інженерних споруд. Сюди необхідно включати і витрати на обладнання, наукові дослідження та підготовку кадрів, що є інвестиціями в «людський капітал», який на сучасному етапі розвитку економіки набуває все більшого значення, бо саме результатом людської діяльності виступають і будинки, і споруди, і машини, і обладнання, і, найголовніше, основний фактор сучасного економічного розвитку – інтелектуальний продукт, який визначає економічне положення країни у світовій ієрархії держав.

Таки чином, можна зробити висновок про те, що хоча в умовах ринкової економіки мета отримання прибутку вважається визначальною для визначення дефініції «інвестиції», інвестиції можуть, на нашу думку, переслідувати й інші як економічні, так і позаекономічні цілі вкладення капіталу.

Література:

1. Бочаров В. Финансово-кредитный механизм регулирования инвестиционной деятельности предприятия / В. Бочаров, Р. Попова. – СПб, 2012. – 481 с.
2. Долан Э. Дж. Economics: англо-русский словарь-справочник / Э. Дж. Долан, Б. И. Домненко – М.: Лазурь, 1994. – 544 с.
3. Інвестиційна діяльність : підруч. [Електронний ресурс] / Т.В. Майорова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 472 с. – Режим доступу: http://pidruchniki.com.ua/18060203/investuvannya/konyunktura_investitsiyного_rinku_investitsiyний_kli_mat
4. Інвестознавство : навч. посібник [Електронний ресурс] / Череп А.В. – К.: Кондор, 2006. – 398 с. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-1360.html>
5. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. – Офіційне видання // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.

Захарченко В.І.

доктор економічних наук, професор

Дараків О. А.

студент

Одеський національний політехнічний університет

м. Одеса, Україна

ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА РЕГІОНУ

У 1930-ті роки Й. Шумпетер ввів поняття інновації, трактуючи його як зміна з метою впровадження та використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації.

Економічна теорія розрізняє п'ять типів інновацій: введення нового продукту, метод виробництва, створення нового ринку, освоєння нового джерела постачання сировини або напівфабрикатів, реорганізація структури управління.

Інновації характеризуються більш високотехнологічним рівнем, більш вищими споживчими якістьми товару або послуг у порівнянні з попереднім продуктом.

Залежно від виду, інновації дозволяють при створенні нових ринків отримати і забезпечити:

1. Гнучкі рішення – інноваційний сервіс, додаткова вигода якого для споживача полягає в самій суті послуги і який може бути спожитий незалежно від місця і часу свого виробництва.

Піонером цього типу інновацій називають компанію FedEx. Ідея бізнесу народилася в 1965 р., коли компанія створила новий ринок на основі додаткової вигоди вже розробленої послуги авіапошти, а саме – швидкої і надійної доставки термінових матеріалів.[3, с.27]

2. Керована зручність – це інновації, які створюють ринки за рахунок користі, вихідної з способу надання послуги.

Корпорація Google не придумувала центральну ідею – пошук інформації в Інтернеті. Створена нею інновація – це доступність адекватного і швидкого веб-пошуку інформації по будь-якій темі.

По-перше, засновники Google, Л. Пейдж і С. Брін розробили пошуковий алгоритм, який інтерпретує гіперпосилання до сторінок за значимістю; по-друге, Google розробив свою власну інфраструктуру.

3. Ріст комфорту – інноваційні послуги, що споживаються в тому ж місці і в той же час, в який вони виробляються. Додаткова вигода цих інновацій має пряме відношення до емоційного чи фізичного комфорту споживача.

4. Поважний підхід – інноваційні послуги, користь яких складається в способі їх надання, а виробництво і споживання невіддільні одна від одної. Компанії, які формують нові ринки в цій сфері, демонструють повагу до часу і фізичній присутності споживачів, які користуються їхніми послугами.

Інновації служать специфічним інструментом підприємництва, причому не інновації самі по собі, а спрямований організаційний пошук нововведень, постійна націленість на них підприємницьких структур. Будь-яке підприємство за своєю природою є інноваційним. Інноваційне підприємство виступає як особливий вид бізнесу, результатом якого стає специфічний товар – нововведення (інновація).

В Україні, до останнього часу, інноваційна діяльність здійснювалась виключно в великих державних установах. Інноваційний бізнес – найбільш вразлива частина українського малого бізнесу. Малі підприємства у сфері інновацій почали активно створюватися в кінці 1990-х рр.. Багато з них розпалися, не проіснувавши і двох років. Цьому сприяли несприятливі умови для розвитку інноваційного бізнесу, які складаються в цей період: високі податки, складність з орендою приміщень, висока вартість сировини та енергії.

Перехід до інноваційної економіки необхідний для прискорення темпів якісного зростання економіки країни. [1] Наявність достатньо високого інноваційного потенціалу і має забезпечити даний перехід.

Впровадження нової техніки і технології – це досить складний і суперечливий процес. Теоретично існують два підходи. Можна піти по шляху придбання ліцензій та ноу-хау на відомі технології, види продукції та торговельні марки великих закордонних компаній. Інший шлях – опора на власний науково-технічний потенціал, значною мірою незатребуваний сьогодні вітчизняною промисловістю. Він є більш перспективним з багатьох точок зору, проте вимагає подолання цілого ряду фінансових і організаційно-управлінських бар'єрів.

Підприємці неохоче йдуть на базисні нововведення, пов'язані з великими разовими вкладеннями, великим ринком, часто прирікає на загибель вже налагоджене, чітко функціонуюче виробництво, що створює йому конкурентів, знецінюючи вкладений капітал. Саме це спонукає монополії чинити опір базисним нововведень, породжує тенденцію до технологічного застою. Тому потрібна активна і диференційована державна підтримка базисних нововведень, заснованих на великих винаходах: [2, с. 38]

– подальший розвиток інноваційної інфраструктури для розвитку підприємництва в науково-технічній сфері (інноваційно-технологічних центрів, інкубаторів, технопарків, інноваційно-промислових комплексів);

– підвищення ефективності використання державної власності з метою активізації інноваційної діяльності. Швидко віддачу можна отримати шляхом передачі невикористовуваних виробничих площ і ресурсів під створення інноваційно-технологічних центрів і інноваційно-промислових комплексів;

В інноваційну інфраструктуру включаються організації, підприємства, об'єднання, що охоплюють весь цикл здійснення інноваційної діяльності.[4,с.22] Найбільш розповсюдженими елементами інноваційної інфраструктури є бізнес-школи, навчально-ділові центри, агентства підтримки малого і середнього підприємництва, бізнес-інкубатори, соціально-ділові центри, технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-центри.

Інкубатор – це структура, яка спеціалізується на створенні сприятливих умов для виникнення і ефективної діяльності малих інноваційних підприємств (МПП), що реалізують оригінальні науково-технічні ідеї. Це досягається шляхом надання МПП матеріальних, інформаційних, консультаційних та інших необхідних послуг. Інкубатор – комерційна організація. Самоокупність забезпечується за рахунок його участі в тій чи іншій формі в майбутніх прибутках МПП. Розвиток інкубаторів інноваційного бізнесу є основою і ядром майбутніх технопарків і технополісів і являє собою оптимальну тактичну міру.

Технопарк – це компактно розташований комплекс, який в загальному вигляді може включати в себе наукові установи, вузи і підприємства промисловості, а також інформаційні, виставкові комплекси, служби сервісу і передбачає створення комфортних житлово-побутових умов. Функціонування технопарку засноване на комерціалізації науково-технологічної діяльності та прискоренні просування інновацій в сферу матеріального виробництва.

Найвищим проявом інтеграційної тенденції є технополіс – це структура, подібна технопарку, але включає в себе невеликі міста (населені пункти), розвиток яких цілеспрямовано орієнтоване на розташовані в них наукові та науково-виробничі комплекси.

У США, наприклад, налічується близько 300 таких парків, а в Німеччині – близько 300 інноваційних центрів. Японія приступила до створення 19 технополісів з потужним потенціалом для розробки досконалих технологій в найбільш пріоритетних областях. В Україні 8 технопарків.

В цілому роль держави в області підтримки інновацій можна звести до наступних моментів:

- держава сприяє розвитку науки і підготовці наукових та інженерних кадрів (основне джерело інноваційних ідей);
- в рамках більшості державних відомств існують різноманітні програми, спрямовані на підвищення інноваційної активності бізнесу;
- державні замовлення, переважно в формі контрактів, на проведення НДДКР забезпечують початковий попит на багато нововведень, які потім знаходять широке застосування в економіці країни;

Державна інноваційна політика в промислово розвинених країнах направлена на створення сприятливого економічного клімату для здійснення інноваційних процесів і є сполучною ланкою між сферою академічної науки і завданнями виробництва.

Вибір пріоритетів в інноваційній сфері повинен здійснюватися на основі аналізу існуючих і прогнозованих (ресурсних, інфраструктурних та ін.) Обмежень розвитку виробництва з метою забезпечення стійких конкурентоспроможних позицій вітчизняних товаровиробників на внутрішньому та зовнішньому ринках і оцінки можливостей інноваційно-технологічного фактора в їх подоланні.

Література:

1. Середньострокові пріоритетні напрямки інноваційної діяльності галузевого рівня на 2017–2021 роки. Постанова КМ України №980 від 18.10.2017р. // Урядовий кур’єр. – 2017 – № 246.
2. Захарченко В. І. Інноваційний розвиток регіонального промислового комплексу на засадах стратегічного управління: моногр./ В.І. Захарченко, І. А. Топалова.– Одеса: Бахва, 2017. – 172 с.
3. Захарченко Н. В. Обґрунтування стратегічних інноваційно-інвестиційних рішень в управлінні високотехнологічним виробництвом: моногр./ Н.В. Захарченко.– Одеса: Бахва, 2017. – 448 с.
4. Кластеризація транскордонного співробітництва у контексті євроінтеграції України: кол. моногр. / Під ред. В. І. Захарченко. – Одеса: Бахва, 2017. – 100 с.

Магопець О. А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ОЦІНКА МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних БІЗНЕС-СТРУКТУР В МЕЖАХ ЧИННОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

В умовах жорсткої міжнародної конкуренції та поглиблення інтеграційних процесів створення національних інноваційних бізнес-структур є ефективним способом подолання кризових явищ в економіці України та посилення конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання. Одним з визначальних чинників активізації процесів розвитку інноваційно-інтегрованих структур є можливість застосування різних форм і методів оподаткування, які, як підтверджує закордонний досвід, здатні забезпечити технічну і технологічну модернізацію економіки, сприяти раціоналізації споживання природних ресурсів, покращенню стану навколишнього природного середовища, зростанню кількості висококваліфікованих робочих місць, підвищенню рівня оплати праці.

У світовій практиці податкового стимулювання розвитку інноваційно-інтегрованих структур та активізації інноваційної діяльності досить ефективно використовуються податкові пільги з податку на прибуток, податку на додану вартість, мита, рентних та ресурсних платежів, податку на доходи фізичних осіб тощо. Найбільш широке використання мають такі податкові пільги: надання дослідницького та/або інвестиційного податкового кредиту; зменшення податку на певний приріст інноваційних витрат; «податкові канікули» на сплату податку на прибуток, що був отриманий від реалізації інноваційних проектів на декілька років; пільгове оподаткування дивідендів юридичних і фізичних осіб, отриманих по акціям підприємств, які провадять інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток, спрямовані на замовні та спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР); пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій, «ноу-хау» та інших нематеріальних активів, що входять до складу інтелектуальної власності; зарахування частини прибутку інноваційних підприємств на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням відповідних коштів за умови їх використання на інноваційні цілі; додаткова (преміальна) амортизація основних засобів для інноваційних проектів; підвищувальні коефіцієнти (у середньому 1,5) до поточних витрат на наукову і науково-технічну діяльність, що дозволяють скоротити базу для нарахування податку на прибуток; податкові звільнення, що дають можливість компаніям не платити податки зовсім або платити окремі податки в меншому розмірі [1; 2; 3; 4]. Як свідчить аналіз закордонної практики стимулювання розвитку інноваційно-інтегрованих структур та активізації інноваційної діяльності, переважна більшість податкових пільг зосереджена в механізмі справляння податку на прибуток.

В межах вітчизняної податкової системи важелі стимулювання розвитку інноваційно-інтегрованих структур з кожним роком скорочуються. Негативними рисами реформування податкового законодавства впродовж останніх років від моменту прийняття Податкового кодексу є поступова відміна більшості пільг, що стосувалися процесів регулювання і стимулювання інноваційної діяльності.

Наразі чинні норми Податкового кодексу, що спрямовані на розвиток інноваційно-інтегрованих структур та стимулювання інноваційної діяльності зводяться

до можливості використання обмеженого переліку пільг щодо податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість та плати за землю.

Зокрема, щодо податку на прибуток, податковим законодавством передбачені наступні види пільг:

– звільняється від оподаткування прибуток підприємств (тимчасово, до 1 січня 2020 року) у розмірі доходу підприємств, отриманого ними від господарської діяльності з використанням газу (метану) вугільних родовищ та/або похідної сировини газу (метану) вугільних родовищ, у тому числі газоповітряної суміші із вмістом газу (метану), яка не відповідає вимогам до якості природного газу, призначеного для транспортування, промислового та комунально-побутового споживання, що здійснюється відповідно до Закону України «Про газ (метан) вугільних родовищ» (п. 16 підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу). Суми коштів, вивільнених у зв'язку з наданням податкової пільги, спрямовуються платником податку на переоснащення матеріально-технічної бази, запровадження новітніх технологій, пов'язаних з видобуванням, дегазацією та використанням газу (метану) вугільних родовищ та/або похідну сировину газу (метану) вугільних родовищ, у тому числі газоповітряну суміш із вмістом газу (метану) [5].

– звільняється від оподаткування прибуток підприємств – суб'єктів літакобудування (тимчасово до 1 січня 2025 року), що визначені відповідно до норм статті 2 Закону України «Про розвиток літакобудівної промисловості» (п. 41 підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу). Вивільнені кошти (суми податку, що не сплачуються до бюджету та залишаються в розпорядженні платника податку) використовуються на науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи з літакобудування, створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій [5].

З податку на додану вартість також чітко визначені окремі види діяльності та конкретні операції в межах цих видів діяльності, які передбачають можливість їх звільнення від оподаткування:

– звільняються від оподаткування операції з постачання послуг навчальними закладами, що мають ліцензію на постачання таких послуг, до яких, у тому числі, належать послуги з надання наукових консультацій для осіб, які підвищують кваліфікацію самостійно (абз. 3) пп. 197.1.2. ст. 197 Податкового кодексу) та послуги з проведення лекцій з питань науки і техніки (абз. і) пп. 197.1.2. ст. 197 Податкового кодексу) [5].

– звільняються від сплати податку на додану вартість, тимчасово, до 1 січня 2023 року, суб'єкти космічної діяльності, на яких поширюється дія Закону України «Про космічну діяльність», за операціями з постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб космічної діяльності (п. 3 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу) [5].

– звільняються від оподаткування податком на додану вартість, тимчасово, до 1 січня 2025 року, суб'єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України «Про розвиток літакобудівної промисловості», по операціях з постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості (п. 4¹ підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу). У встановлений період операції з продажу продукції (послуг), виробленої зазначеними підприємствами за рахунок коштів Державного бюджету України, оподатковуються податком на додану вартість за нульовою ставкою [5].

– звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання програмної продукції, тимчасово, з 1 січня 2013 року до 1 січня 2023 року (п. 26¹ підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу), а також операції з програмною продукцією, плата за які не вважається роялті згідно з абз. другим – сьомим підпункту 14.1.225 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу [5].

Пільгами з плати за землю мають право скористатися лише суб'єкти космічної діяльності щодо створення космічної техніки та суб'єкти літакобудування, оскільки підрозділом 6 «Особливості справляння плати за землю» розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу передбачено їх звільнення від спліти земельного податку за земельні ділянки виробничого призначення [5].

Проте, можливості пільгового оподаткування з плати за землю можуть бути розширені органами місцевого самоврядування, оскільки до їх компетенції віднесено встановлення ставок плати за землю та пільг щодо земельного податку, що сплачується на відповідній території. Відтак, з метою стимулювання розвитку інноваційно-інтегрованих структур на відповідних територіях органи місцевого самоврядування можуть досить ефективно використовувати такі податкові важелі активізації інноваційної діяльності.

Як свідчать результати аналізу чинних норм Податкового кодексу України, останній не передбачає використання у вітчизняній практиці низки популярних у розвинених країнах світу форм і методів оподаткування, які спрямовані на стимулювання розвитку інноваційно-інтегрованих структур та інноваційної діяльності в цілому, а лише визначає порядок надання звуженого переліку пільг в межах конкретних видів діяльності, що засвідчує факт відсутності стимулюючого впливу чинної податкової системи на розвиток інноваційно-інтегрованих бізнес-структур.

З метою підвищення ефективності податкових важелів стимулювання інноваційної діяльності, необхідно переглянути ряд положень Податкового кодексу, починаючи від доповнення термінологічного апарату статті 14 «Визначення понять» розділу I «Загальні положення» термінами «інновації», «інноваційна діяльність», «інноваційне підприємство», «інноваційний продукт», «інноваційна продукція» тощо й закінчуючи переглядом основних елементів податків, які мають потенціал стимулюючого впливу на активізацію процесів розвитку інноваційно-інтегрованих структур та введення нового механізму надання пільг для всіх суб'єктів інноваційної діяльності.

Література:

1. Марченко О. В. Напрями податкового стимулювання інноваційної діяльності підприємств / О. В. Марченко, В. П. Ткаченко // Економіст. – 2013. – №1. – С. 13–17.
2. Налоговое стимулирование инновационных процессов / под ред. Н. И. Ивановой: [монография]. – М.: ИМЭМО РАН, 2009. – 160 с.
3. Савостенко Т. О. Порівняльна характеристика методів державного регулювання інноваційної діяльності в розвинутих країнах світу та в Україні / Савостенко Т. О., Грицасенко А. М. // Економічний вісник НГУ – №1 – 2005 – С.19–27.
4. Финансовые инструменты социально-экономического развития государства и регионов / под ред. А. Д. Данилова: [монография]. – К.: Компьютерпресс, 2009. – 288 с.
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. №2755-VI (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>.

Плинокос Д.Д.

*кандидат економічних наук, доцент,
докторант Центральноукраїнського національного
технічного університету, м. Кропивницький, Україна*

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ

Сучасні заклади вищої освіти з набуттям академічної та фінансової автономії все частіше починають визначати не тільки пріоритети розвитку освітньої та наукової діяльності, але й моделі організаційно-економічних взаємовідносин з контрагентами. Вихід на міжнародні ринки, організація наукових досліджень вимагає значних фінансових ресурсів, що вимагає нових підходів та моделей розвитку.

Одним з питань, що стоять перед ЗВО є певна комерціалізація діяльності, та підприємницька активність університетів. Слід зазначити, що разом з цим, існує протилежна думка, що освіта, та ЗВО мають виконувати соціальну функцію. Та поєднання освіти і науки з комерцією неможливе. Але серед сучасних теорій є прийнятні моделі поєднання соціальних функцій та комерційної складової. Однією з таких концепцій є соціальне підприємництво, основна мета якого є пошук та реалізація можливостей для вирішення соціальних потреб суспільства, його інтенсивного розвитку.

Найбільш відомим визначенням соціального підприємництва є визначення професора Грегорі Діза, який визначив основні фактори соціального підприємництва:

- прийняття на себе місії створення і підтримки соціальної цінності (блага);
- виявлення і використання нових можливостей для реалізації обраної місії;
- здійснення безперервного процесу інновацій, адаптації та навчання;
- рішучість дій, що не обмежується наявними ресурсами;
- висока відповідальність підприємця за результати своєї діяльності – як перед безпосередніми клієнтами, так і перед суспільством.

Слід зазначити, що соціальне підприємництво, має на меті отримання прибутку, та провадження комерційної діяльності. Але основна його мета вирішення суспільних проблем, та постійного розвитку суспільства. Основні результати вимірюються не тільки і не стільки прибутком від діяльності, але й вирішеними соціальними задачами.

На сьогоднішній день соціальне підприємництво є доволі новим явищем, та потребує наукового вивчення, та дослідження, визначення термінології і т.д. Визначення соціального підприємництва поєднують з соціальною відповідальністю бізнеса, або с активністю громадських неприбуткових організацій. Хоча в соціальному підприємстві поєднується саме інноваційна, соціально-корисна діяльність та підприємницька активність та отримання прибутку.

Для визначення соціального підприємництва університета ми пропонуємо таке визначення: інноваційна освітньо-наукова підприємницька діяльність, спрямована на інтенсивний соціальний розвиток, вирішення соціальних проблем суспільства, створення нових соціальних благ та отримання прибутку.

Саме така модель економічної активності університету дозволить поєднати соціальну функцію закладів вищої освіти та комерційну діяльність, надасть поштовх до сталого розвитку суспільства та закладів вищої освіти, дозволить сформувати інноваційно-орієнтовану модель економіки.

Красножон Н.С.
кандидат економічних наук, старший викладач
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Рух України до інноваційної економіки потребує адекватних змін у сфері праці, зокрема, прогресивного розвитку ринку праці інноваційного типу, що відповідатиме світовим тенденціям інноваційного розвитку, потребам розвитку самозайнятості, підприємницької та інноваційної діяльності.

Саме в таких умовах створення інноваційно-інтегрованих структур є своєчасним кроком для поглиблення інноваційних перетворень в економіці. Адже інноваційні структури, незалежно від їх типу, є ідеальним середовищем для реалізації та трансферу інновацій, що, в свою чергу, забезпечує функціонуванням, в межах таких структур, суб'єктам генерувати інноваційні ідеї з метою їх продажу в якості продукту або послуги в майбутньому [1].

Кожен регіональний ринок праці в Україні має свої особливості, пов'язані зі специфікою умов господарювання, своєрідністю розташування, поєднання впливу географічних, кліматичних, історичних, культурних чинників, що позначаються на можливостях розвитку тих чи інших видів і форм трудової діяльності та пріоритетності їх ролі.

Однак, інноваційні процеси у господарську практику регіону запроваджуються неповною мірою. Серед багатьох чинників, які гальмують розвиток інноваційної діяльності, є такі: недостатнє державне фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, низький технічний рівень виробничої бази промисловості і сільського господарства, брак стимулів до підприємницької активності, хронічна нестача фінансових ресурсів у виробничих структурах. Найвагоміший серед них – людський чинник. Наявність проблем на цьому шляху виникає через відсутність добре сформованої інфраструктури підтримки горизонтальних зв'язків між підприємствами, науковими і фінансовими організаціями, адже інноваційні процеси є результатом колективних зусиль, де успіх залежить не лише від сфери науки і техніки, але й від складу галузей, де здійснюється трудова діяльність людей, та від соціального оточення, в якому здійснюється життєдіяльність кожної людини.

Так, у 2016 р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися 17 підприємств або 17,9% обстежених промислових (у 2015р. – 24,8%). На інновації підприємства витратили 262,3 млн. грн., у т.ч. на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 188,5 млн. грн. (71,9% загального обсягу інноваційних витрат), на внутрішні науково-дослідні розробки – 62,7 млн. грн. (23,9%), на інші придбання – 10,1 млн. грн. (3,8%), на зовнішні науково-дослідні розробки – 1 млн. грн. (0,4%).

Головним джерелом фінансування інноваційних витрат у 2016 р. були власні кошти підприємств (84,9% загальних витрат). У 2016 р. інновації впроваджували 82,4% підприємств, які займалися інноваційною діяльністю (14), з них інноваційні види продукції – 70,6% підприємств.

У 2016 р. промислові підприємства області впровадили 97 нових технологічних процесів, з них 17 – маловідходних, ресурсозберігаючих, 31 інноваційний вид

продукції, з якого 7 – нові для ринку, 21 машину, устаткування, апарат, прилад, з яких 3 – нові для ринку [2, с. 38].

Слід зазначити, що ефективність процесу нововведень на ринку праці залежить як від правильного вибору засад інноваційної політики, так і від розробки форм та методів організації інноваційної діяльності. Варто наголосити, що саме для Кіровоградського регіону вектором інноваційного розвитку є підвищення інноваційних стандартів у виробничій діяльності. Відповідно, упродовж 2016 р. наукові дослідження і розробки в області виконували 15 організацій, 60% з яких відносились до державного сектору економіки, 26,7% – до підприємницького, 13,3% – вищої освіти [2, с. 10].

На підприємствах та в організаціях, які здійснювали науково-дослідні розробки, кількість виконавців таких робіт на кінець 2016р. становила 480 осіб (з урахуванням сумісників та осіб, які працюють за договорами цивільно-правового характеру), з яких 72,5% – дослідники, 10% – техніки, 17,5% – допоміжний персонал. Питома вага докторів наук та докторів філософії (кандидатів наук) серед виконавців НДР становила 12,1%, серед дослідників – 16,7% [2, с. 22].

Динаміка розподілу працівників наукових організацій за категоріями персоналу за період 2000-2015 рр., показує зниження чисельності виконавців, а саме допоміжного персоналу на 30 осіб, техніків – на 96 осіб, дослідників – на 104 особи [2, с. 23].

Відставанню регіону у розробці інноваційного потенціалу сприяють не лише недоліки у формуванні наукового кадрового корпусу, а й зростання безробіття серед наукових кадрів, поширення праці за сумісництвом серед працівників науки, що свідчить про їхнє намагання стабілізувати своє фінансове становище. Разом з цим стійкість ситуації щодо скорочення чисельності науковців скоріше за все, буде посилюватися.

На регіональному рівні конче необхідно сформувати таку систему взаємодії між наукою, промисловістю і суспільством, за якою інновації слугували б базою розвитку людини, економіки, суспільства, а нові досягнення, у свою чергу, відкривали додаткові можливості для залучення працівників до прояву інноваційної активності, науково-технічної творчості.

Уявляється, що розвиток інноваційного потенціалу Кіровоградського регіону можливо забезпечити на основі:

- формування дієвої мережі «освіта-наука-виробництво», підтримуючих інноваційних центрів, центрів трансферу технологій та інших форм об'єднань зусиль науки, освіти, виробництва та фінансового капіталу (в тому числі залучаючи малий та середній бізнес).
- створення інвестиційних фондів з реалізації інноваційних проектів із залученням ресурсів державного та місцевих бюджетів, приватного капіталу, формуванню конкурсної системи відбору проектів з урахуванням пріоритетів розвитку області; глибокого вивчення попиту на інноваційну продукцію в регіоні та забезпечення підтримки її виробництва;
- впровадження інновацій в енерго- та ресурсозберігаючих напрямках, реалізації програм вторинного використання ресурсів;
- забезпечення підтримки та розвитку інтелектуального і творчого потенціалу через вдосконалення розвитку системи освіти та навчання у відповідності до потреб економіки регіону, відбір та підтримку талановитої молоді, відродження професійного розвитку персоналу на підприємствах області, залучаючи інноваційні технології навчання.

Таким чином, відповідно до сучасних наукових уявлень завдання прискорення розвитку соціально-економічного розвитку країни і регіону повинно розв'язуватися шляхом сполучення дій у двох основних напрямках, з одного боку – організації

високоєфективного інноваційного ринку праці, а з другого – здійснення централізовано керованої структурної трансформації економіки регіону на основі створення сприятливих умов для широкого впровадження прогресивних інноваційних технологій, згорання застарілих виробництв, модернізації старих робочих місць та створення нових робочих місць, більш привабливих за умовами, оплатою праці, більш інтелектуальноємних за змістом праці.

Література:

1. Левченко О.М. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація [Електронний ресурс] / О.М. Левченко, О.В. Ткачук, І.О. Царенко // Ефективна економіка. – 2017. – №10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5791>. (Index Copernicus) <http://dSPACE.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7159>
2. Наукова та інноваційна діяльність у Кіровоградській області: [статистичний збірник]. – Кропивницький: Головне управління статистики в Кіровоградській області, 2017. – 59 с.

Коваленко Н.О.

кандидат педагогічних наук, доцент

*Льотна академія національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна*

СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК НАПРЯМОК ЗРОСТАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДЕРЖАВИ

Міжнародний досвід виходу різних країн із глибокої і затяжної економічної кризи свідчить про те, що без залучення і ефективного використання великого вітчизняного чи іноземного капіталу перебудувати економіку цих країн неможливо.

Одним з найважливіших принципів формування системи і механізму управління інноваційної політики є створення умов для оптимального розвитку науково-технічного потенціалу національної економіки.

Механізм створення і поширення державної інноваційної політики, маючи істотні національні особливості, передбачає три складові [1, 2]:

- систему державної підтримки фундаментальних і пошукових досліджень;
- різноманітні форми та джерела фінансування і непрямого стимулювання досліджень;
- максимальне стимулювання малого інноваційного підприємства та підтримку його.

У розвинутих країнах світу відомі методи і засоби здійснення державної інноваційної політики, які стимулюють інноваційну активність бізнесу.

Основними з них можна виділити такі: застосування податкових пільг для інноваційних фірм; амортизаційних відрахувань; регулювання передавання технології; система контрактних взаємовідносин; зняття деяких обмежень щодо охорони навколишнього середовища, антитрестівського законодавства; різні форми підтримки міжорганізаційної кооперації та малого інноваційного бізнесу.[3]

Значний інтерес як у практичному, так і в теоретичному аспектах становлять фундаментальні праці таких учених економістів: О.Є. Кузьмін, В.К. Євдокименко, Б.Ф. Заболоцький, М.А. Йохна, В.В. Стадник, П.П. Микитюк, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та інші. [3-5]

Інтеграція – процес неминучий, і на світовому рівні визначається тісними економічними зв'язками між країнами, що посилюється важливістю використання інноваційно інтегрованих структур малого підприємництва. Метою цієї роботи є

дослідження впливу розвитку інноваційно інтегрованих структур малого підприємництва на соціально-економічний розвиток нашої держави.

Відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні є науково, економічно і соціально обґрунтовані та законодавчо визначені напрями інноваційної діяльності, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції, високоякісних послугах та збільшення експортного потенціалу держави.

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні складаються із стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, що відображується на макроекономічних показниках держави: стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності – розраховані на тривалу перспективу (не менше десяти років), середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності – розраховані на реалізацію протягом найближчих трьох-п'яти років.

Одним з найбільш стратегічних та макроекономічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні на 2015–2020 рр. є [6]:

1. Модернізація електростанцій; нові та відновлювані джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології;
2. Машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва;
3. Розвиток високоякісної металургії;
4. Нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології, телекомунікації;
5. Вдосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій;
6. Високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості;
7. Транспортні системи: будівництво і реконструкція;
8. Охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища;
9. Розвиток інноваційної культури суспільства.

Сьогодні у світі одним з найефективніших механізмів реалізації перетворення результатів науково-дослідних робіт у нові продукти, технології, послуги є різні інноваційні структури. Одними з таких є науково-технологічні парки та асоціації інноваційних фірм. Головне завдання цих інноваційних структур – сприяти розвитку високих і надвисоких технологій. Сьогодні в найбільш розвинутих країнах світу існують і успішно функціонують сотні таких структур, і їхня кількість постійно збільшується.

Українські технопарки – це добровільні об'єднання суб'єктів наукової, науково-технічної і підприємницької діяльності (без обмеження форм власності), які представляють інноваційні структури у вигляді груп юридичних осіб, що діють на підставі угоди про спільну діяльність.

Розробка і реалізація інноваційних та інвестиційних проектів у технопарках відбувається за участі наукових та інженерно-технічних працівників організацій-учасників. Ці колективи об'єднують тисячі науковців, інженерно-технічних співробітників, сотні кандидатів наук, десятки докторів наук, висококваліфікованих робітників, що мають значний науковий і практичний досвід роботи у своїх галузях.

Інноваційна та інвестиційна діяльність технопарків базується на матеріально-технічній і виробничій базі їх учасників. А це – десятки наукових лабораторій, інженерно-конструкторських відділів, досвідчених виробництв. Існуюча сьогодні наукова і виробнича інфраструктура технопарків здатна забезпечити виконання всього комплексу робіт відповідно до проектів – від наукових досліджень до промислового випуску інноваційної продукції, маркетингових досліджень і навіть навчання персоналу.

Найефективніший шлях впровадження науково-технологічних розробок пролягає через розгалужену мережу малих і середніх інноваційних фірм, здатних швидко і з мінімальними витратами розробляти конкурентоспроможну наукомістку продукцію. Тож сьогодні чимало провідних наукових установ створюють технопарки як ефективний інструмент взаємодії науки та бізнесу.

Учасниками технопарків можуть бути вже існуючі підприємства, які зацікавлені у співпраці з науковим центром у сфері впровадження його розробок, або у використанні інфраструктури та обладнання наукового центру. Але часто виникають зовсім нові інноваційні підприємства, що не мають досвіду ведення бізнесу і потребують підтримки з боку спеціальних “технологічних бізнес інкубаторів”, які формують сприятливе підприємницьке середовище для початківців з усім спектром наукових, виробничих, фінансово-кредитних послуг та менеджменту.

Одним з важливих утворень інноваційно-інтегрованих структур є асоціації інноваційних фірм. Головною метою діяльності асоціацій є формування елементів нового матеріального, організаційного, соціального та інформаційного середовища, сприйнятливого до широкого використання інновацій з метою зростання добробуту і духовних цінностей населення регіону [7].

Консорціум – (від лат consortium – співучасть) тимчасові статутні об'єднання промислового і банківського капіталу для досягнення спільної мети (спільне розміщення позики або здійснення єдиного промислового проекту. У сучасній міжнародній торгівлі консорціум, як правило, створюють для спільної боротьби за отримання замовлення і їх спільного виконання. Організації однієї або декількох країн об'єднуються в міжнародні консорціуми для підвищення своєї конкурентоспроможності. В середині консорціуму ролі розподіляються так, щоб кожний учасник займався постачанням того товару або наданням тих послуг, в якому він досяг найвищого технічного рівня при найменших виробничих затратах. Координують дії учасників консорціуму лідер.

Суспільні, економічні і політичні реалії сьогодення вибудовують нові пріоритети розвитку України як держави. Під час поглинання ринкових реформ все більшої ваги набуває питання єдності та згуртування інноваційно інтегрованих структур малого підприємництва, як основного чинника подальшого становлення державності та посилення економічної могутності України. Тому сприяння розвитку інноваційно інтегрованих структур малого підприємництва має стати невід'ємною складовою інвестиційної політики для створення сприятливого інвестиційного клімату як на регіональному так і на державному рівнях, оскільки навіть при достатньо низькій інвестиційній привабливості країни існують регіони, які мають доволі високий рівень привабливості для іноземних інвесторів.

Література:

1. Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. та ін. Економіка та організація інноваційної діяльності: Підручник (третє видання). – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 662 с.
2. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: Центр навч.літ.,2017. – 400 с.
3. Кузьмін Олег Євгенович, Мельник Ольга Григорівна. Основи менеджменту: підруч. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Академвидав, 2016. – 464 с.
4. <http://www.uceps.org/index.php>
5. <http://uazakon.com/index.htm>.
6. Devlin G., Bleackley M. Strategic Alliances – Guidelines for Success // Long Range Planning. – 2016. – Vol. 21, '5. – P. 18–23.
7. Dussauge P., Garrette B., Mitchell W. Learning from Competing Partners: Outcomes and Durations of Scale and link Alliances in Europe, North America and Asia // Strategic Management Journal. – 2017. – Vol. 21, '2. – P. 99–103.

Лисенко А.М.

кандидат економічних наук, доцент

Капшигар Ю.Ю.

студент групи ЕЕ-15 факультету автоматики та енергетики

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Паливно-енергетичний комплекс поєднує галузі промисловості, які здійснюють видобуток та переробку різних видів паливних і енергетичних ресурсів. Його основними складовими є електроенергетика, нафтогазовий комплекс (нафтова, нафтопереробна та газова промисловості), вугільна промисловість. Та не дивлячись на те, що Україна має власні паливно-енергетичні ресурси (кам'яне та буре вугілля), володіє енергетичною системою, яка складається з теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей, мережею атомних станцій та гідроелектростанцій, сучасний стан паливно-енергетичного комплексу не відповідає умовам ефективного функціонування енергетики в незалежній державі. Спостерігається залежність вітчизняної економіки від імпорту енергоносіїв (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка постачання первинної енергії за 2010-2016 роки, тис. т. н. е.

№ з/п	Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1.	Виробництво енергії	78712	85485	85247	85914	76928	61614	63600
2.	Імпорт енергії	51260	58055	46520	39722	34437	31575	29151
3.	Експорт енергії	9278	10303	8007	8213	6967	1447	1427
4.	Міжнародні морські та авіаційні бункери	274	246	306	126	131	124	157
5.	Зміни запасів	11888	-6552	-966	-1356	1417	-1529	491
6.	Загальне постачання первинної енергії	132308	126438	122488	115940	105683	90090	91658

Джерело: узагальнено авторами на підставі http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/sg/ekolog/ukr/zp_pen_u.html [1].

У загальному обсязі виробництва паливно-енергетичних ресурсів вагомою є частка вугілля й торфу, атомної енергії, природного газу (таблиця 2).

Таблиця 2
Динаміка та структура виробництва паливно-енергетичних ресурсів в Україні у 2012-2016 роках

№ з/п	Показник	Загальний обсяг виробництва	у т.ч. за видами ресурсів								
			Вугілля й торф	Сира нафта	Природний газ	Атомна енергія	Гідроелектро-енергія	Вітрова, сонячна енергія	Біопаливо та відходи	Теплоенергія	
1.	2012 р.:										
	тис. т. н. е.	85247	40256	3414	15403	23653	901	53	1565	-	
	% до підсумку	100	47,22	4,00	18,07	27,75	1,06	0,06	1,84	-	
2.	2013 р.:										
	тис. т. н. е.	85914	40787	3167	16022	21848	1187	104	1923	876	
	% до підсумку	100	47,47	3,69	18,65	25,43	1,38	0,12	2,24	1,02	
3.	2014 р.:										
	тис. т. н. е.	76928	31891	2817	15022	23191	729	134	2399	745	
	% до підсумку	100	41,46	3,66	19,53	30,15	0,95	0,17	3,12	0,96	
4.	2015 р.:										
	тис. т. н. е.	61614	17423	2618	14814	22985	464	134	2606	571	
	% до підсумку	100	28,28	4,25	24,04	37,30	0,75	0,22	4,23	0,93	
5.	2016 р.:										
	тис. т. н. е.	63600	20146	2304	15172	21247	660	124	3348	599	
	% до підсумку	100	31,68	3,62	23,86	33,41	1,04	0,19	5,26	0,94	

Джерело: авторські розрахунки на підставі http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/energ/en_bal/arh_2012.htm [1].

Сучасний стан паливно-енергетичного комплексу України характеризується високою енергоемністю майже всіх галузей економіки та соціальної сфери, залежністю від імпорту нафти і газу, ризиком скорочення транзиту нафти і газу через територію країни внаслідок впливу політичних чинників та високого рівня зношеності нафто- і газотранспортних мереж. Для посилення енергетичної безпеки держави необхідно підвищити надійність енергопостачання та ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, зменшити рівень енергетичної залежності країни від зовнішніх джерел постачання паливно-енергетичних ресурсів шляхом збільшення власного видобутку.

Головним джерелом економічного зростання, каталізатором якісних технологічних та організаційних змін у контексті сучасної парадигми сталого розвитку паливно-енергетичного комплексу країни є інноваційні процеси. Їх впровадження, при належній державній підтримці та регулюванні, сприяє застосуванню ресурсозберігаючих технологій, нарощуванню обсягів виробництва наукоємної, високотехнологічної, екологічно чистої продукції.

Правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні визначає Закон України «Про інноваційну діяльність» [2]. Для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни на інноваційній основі базовими пріоритетами енергетичної політики мають бути: ефективне використання наявних енергетичних ресурсів, диверсифікація мережі транспортування енергоносіїв, залучення інвестицій, забезпечення чесної конкуренції на ринку електроенергії та газу, безпека атомної енергетики, підвищення частки відновлювальних джерел енергії.

Частка постачання енергії від відновлювальних джерел у загальному обсязі постачання первинної енергії в Україні є незначною (2,0 – 3,9%), проте останнім часом спостерігається позитивна динаміка змін показника (таблиця 3).

Таблиця 3

Питома вага постачання енергії від відновлювальних джерел у загальному обсязі постачання первинної енергії за 2012-2016 роки, %

№ з/п	Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1.	Загальне постачання первинної енергії, тис. т. н. е.	122488	115940	105683	90090	91658
	у т.ч. загальне постачання енергії від відновлювальних джерел, тис. т. н. е.	2476	3166	2797	2700	3616
2.	Частка постачання енергії від відновлювальних джерел, %	2,0	2,7	2,6	3,0	3,9

Джерело: узагальнено авторами на підставі http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/sg/ekolog/ukr/esp_vg_u.htm [1].

Структура енергоспоживання на основі відновлювальних джерел за останні п'ять років представлена в таблиці 4.

Таблиця 4

Структура енергоспоживання на основі відновлювальних джерел за 2012-2016 роки

№ з/п	Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1.	Загальне постачання первинної енергії, тис. т. н. е.	122488	115940	105683	90090	91658
	у т.ч.:					
1.1.	Гідроенергетика:					
	тис. т. н. е.	901	1187	729	464	660
	у % до підсумку	0,7	1,0	0,7	0,5	0,7
1.2.	Енергія біопалива та відходи:					
	тис. т. н. е.	1522	1875	1934	2102	2832
	у % до підсумку	1,2	1,6	1,8	2,3	3,1
1.3.	Вітрова та сонячна енергія:					
	тис. т. н. е.	53	104	134	134	124
	у % до підсумку	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1

*Джерело: узагальнено авторами на підставі http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/sg/ekolog/ukr/esp_vg_u.htm [1].

Аналіз стану та основних тенденцій розвитку паливно-енергетичного комплексу України дає підстави стверджувати, що система державного управління інноваційними процесами в енергетичній сфері не є досконалою. З огляду на це вважаємо, що ключові напрями забезпечення інноваційного розвитку паливно-енергетичного комплексу необхідно розробляти та впроваджувати на трьох рівнях: державному, галузевих та на рівні підприємств паливно-енергетичного комплексу.

Так, на загальнодержавному рівні необхідно:

- внести зміни до нормативно-правових документів, які регламентують розвиток галузей паливно-енергетичного комплексу, з урахуванням інноваційної складової. Забезпечити прозору дію механізму впровадження правил та способів регулювання енергоощадних заходів, визначених чинним законодавством України в енергетичній сфері;

- створити сприятливі умови для залучення інноваційно-інвестиційних ресурсів, забезпечити розробку та впровадження спільних із зарубіжними компаніями проєктів інноваційного розвитку паливно-енергетичного комплексу;

- удосконалити систему податкових пільг для забезпечення інноваційного розвитку національної економіки загалом та її важливої складової – паливно-енергетичного комплексу;

- забезпечити фінансово-правову підтримку діяльності наукових установ, дослідження яких активізують інноваційну політику галузей паливно-енергетичного комплексу.

На галузевих рівнях слід:

- внести зміни та доповнення стосовно забезпечення дієвості заходів зі стимулювання інноваційного розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу до Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Галузевих угод;

- сприяти впровадженню заходів щодо реалізації Енергетичної стратегії України до 2035 року.

На рівні підприємств паливно-енергетичного комплексу потрібно:

- виділити пріоритетні напрями інноваційного розвитку у стратегічних планах підприємств;

- розробити ефективні системи стимулювання та оцінки якості праці персоналу, задіяного на розробці технологій, впровадженні інноваційних пропозицій, удосконаленні конструкцій.

Впровадження пропонованих напрямів забезпечення інноваційного розвитку сприятиме підтримці збалансованого функціонування паливно-енергетичного комплексу України, підвищенню рівня національної безпеки та енергетичної незалежності держави.

Література:

1. Офіційний веб-сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Про інноваційну діяльність // Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV (редакція від 05.12.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

І.В. Харченко

доц., канд. екон. наук,

Л.М. Романюк

доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖЗАКУПІВЕЛЬ PROZORRO ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЗДОРОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Постачання необхідних комплектуючих, матеріалів, сировини для підприємств державної форми власності шляхом проведення прозорих тендерних торгів є важливою проблемою в ринковій економіці. Особливо відчутна ця проблема щодо галузей-монополістів, наприклад Укрзалізниці. Уряд робить кроки для вирішення цієї проблеми, і прогрес є. Впроваджена система інтернет-тендерних торгів ProZorro, яка дозволила зекономити кошти для державного бюджету, але залишаються невирішені проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впровадження прозорості тендерної процедури закупівлі зачіпає інтереси багатьох фізичних і юридичних осіб, тому питання обговорюється в ЗМІ та фахових виданнях, всесвітній мережі. В роботі [5] аналізується невдалий рік реформ в Укрзалізниці, і основною проблемою є корупція та недосконалість системи ProZorro, в роботі [6] говориться про неймовірне зниження прибутку Укрзалізниці внаслідок корупції. Багато джерел відмічають позитив роботи ProZorro - зекономлено мільярди гривень [8]. В [9] аналізують сильні і слабкі сторони системи. Робота [11] присвячена аналізу аудиту роботи ProZorro.

Постановка завдання. Темою статті є аналіз недосконалостей роботи системи держзакупівель ProZorro у сфері постачання підприємств, що забезпечують роботу Укрзалізниці, пошук причин та потенційних шляхів удосконалення роботи даної системи.

Основні результати дослідження. Сучасна економіка є ринковою, що передбачає конкуренцію, та поєднує приватну і державну форму власності. При виникненні потреби в постачанні для держсектору товарів виникає конкурентна боротьба, яка повинна на основі чесної конкуренції задовольнити потребу, зекономивши державні кошти. Ринкова економіка побудована на особистій зацікавленості в результатах господарювання, тому у суб'єктів конкурентної боротьби нерідко виникає бажання перемогти в ній, не переймаючись етичними проблемами, корумпуючи осіб, що залучені до цього процесу. Втрачає при цьому країна. З подібними проблемами стикалися всі ринкові економіки у своєму розвитку. В Україні ця проблема постала особливо гостро. Колишній держсекретар США Рекс Тіллерсон: «Немає сенсу захищати тіло України на Донбасі, якщо вона втратила душу внаслідок корупції» [3]. Для вирішення подібних проблем Мінекономрозвитку впровадив систему держзакупівель ProZorro, яка зекономила країні мільярди гривень [7]. Проте у бізнесу і суспільства виникає багато претензій до роботи цього інструменту.

Задовольняти власні і державні потреби можна лише в тому випадку, коли економічні процеси в державі розумно регулюються. Сучасна ринкова економіка є регульованою. Про це у свій час говорило багато визначних вчених наприклад, Д.М. Кейнс [1, стор. 296].

Ринкова економіка має потужні стимули, які повинні змусити підприємство працювати ефективно. Але навіть в умовах ринку є монополії, які негативно впливають на конкуренцію. Нобелівський лауреат з економіки Ф.Хайек у книзі «Дорога до рабства» епіграфом до глави 10 під назвою «Чому до влади приходять найгірші?» вибрав слова лорда Ектона «Влада розбещує. Абсолютна влада розбещує абсолютно» [8]. Таким чином, з одного боку, ринкова економіка – це потужний інструмент підвищення ефективності роботи. Є необхідність втручання держави в економічні процеси. Це і викликає необхідність існування таких систем, як ProZorro

Один з найбільших монополістів – Укрзалізниця. Зі ЗМІ відомо, що там так і не вдалося подолати корупцію. Так, чистий прибуток згідно звітності складає всього 0,7% від виручки, а керівники є мультимільонерами. За тендерною процедурою за продукцію виплачується 1000 гривень, а підприємству – постачальнику потрапляє всього лише 100-200 гривень [6]. Подібна ситуація і на ще одному постачальнику Укрзалізниці – ПАТ «ГТРЗ». Підприємство продукцію фірмі-посереднику за 18200 грн, а посередник без доопрацювання «Укрзалізниці» за 34200 грн.

Основні прийоми, до яких вдаються замовники:

1. "Приховати" тендер, щоб його знайшли тільки "довірені" постачальники.
2. Виділити для подачі пропозицій короткий період часу, коли встигають подати заяви тільки "довірені" постачальники.
3. Прописати вимоги до учасників так, що ним відповідатимуть всього 1-2 "свої" компанії.
4. На сьогодні єдиним критерієм визначення переможця на торгах є ціна. Але на практиці важливі і інші показники.
5. Оскарження тендеру в Антимонопольному комітеті України з 1 квітня стало платним і недешевим, тому на невеликі тендери немає сенсу його подавати. Але великий тендер можна розбити на маленькі і обійти обмеження.
6. Помилки учасників. Якщо учасники помилково вносять низьку ціну, то в процесі торгів не можна її виправити – алгоритм аукціону дозволяє коригувати ціну тільки у бік зменшення.

Йдеться не про епізодичний підкуп чиновників, а про зрощення влади і бізнесу, внаслідок якого разом з конкурентними методами вибору постачальників важливу роль стало грати лобіювання. Проте, як вважають за кордоном, нормативна база, що добре пропрацювала, і грамотне адміністрування закупівель цілком можуть звести можливі втрати ефективності до мінімуму – лобі перетворюється лише на один з чинників вибору, що працюючий в обставинах "при інших рівних".

У зарубіжній закупівельній практиці до основних базових принципів відносять: прозорість; підзвітність і дотримання процедур; відкрита і ефективна конкуренція; справедливість.

Міжнародне законодавство про державні закупівлі базується на Типовому законі Комісії Організації Об'єднаних Націй по праву міжнародної торгівлі (Юнсітрал), а також на керівництві по ухваленню типового закону "Про закупівлі товарів (робіт) і послуг" містить 57 статей, згрупованих в 6 глав: загальні положення; методи закупівель і умови їх використання; процедури торгів; основний метод закупівель; процедури, вживані при закупівлях альтернативними методами; оскарження.

Типовий закон призначається для тих країн, які бажають регламентувати закупівлі товарів і послуг і переслідують наступні цілі: забезпечення максимальної економічності і ефективності закупівель; розширення і стимулювання участі в закупівлях постачальників, незалежно від державної приналежності, що служить розвитку міжнародної торгівлі; заохочення конкуренції між постачальниками відносно закуповуваних товарів або послуг; забезпечення справедливого і неупередженого

відношення до усіх постачальників; сприяння об'єктивності і безсторонності процесу закупівель і громадській довірі до нього; забезпечення відкритості процедур закупівель.

Висновок з викладеного такий.

1. Треба удосконалювати системи тендерних закупівель - Прозорро в напрямку максимального отримання незалежності від суб'єктивних факторів. Є чіткі орієнтири для удосконалення – система закупівель Юнсїтрал з детально опрацьованими критеріями та процедурами. При цьому треба брати за даність, що чиновники будуть робити все можливе зусилля, щоб зловживати і далі.

2. Треба мати дієві процедури оскарження з реальними строками їх виконання. Повинна працювати судова система, стан якої дуже далекий від бажаного. Повинні активно працювати АМКУ, НАБУ, преса. Якщо хворий весь організм, не може бути щось окреме здоровим. Надія на подальший суспільний прогрес.

3. Зацікавленою і страждаючою стороною тут є колективи підприємств, які не вигідно продають свою продукцію. Працівники повинні брати участь у розслідуванні корупції, а не чекати. Спільні зусилля дадуть результати.

Література:

1. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. /Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. Пер. с англ. профессора Н.Н. Любимова. – М.: Гелиос АРВ, 2011. – 352 с.
2. Хайек Ф.А. фон, Дорога к рабству / Хайек Ф.А. фон, Дорога к рабству. Пер. с англ. / Предисл. Н.Я. Петракова. – М.: "Экономика", 1992. – 176 с.
3. Европейская правда 23 марта 2018 года Режим доступа: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/interview/2018/02/21/7077815/>
4. «Укрзалізниця». Год fuck-up'ов»Комментарии .UA 28/12/2016 режим доступа: <http://comments.ua/politics/570227-ukrzaliznitsya-god-fuck-upov.html>
5. Зеркало недели 1 февраля 2017 Коррупционные потоки на "Укрзалізниці" в последние годы составляли около \$ 500 млн в год / Режим доступа : http://zn.ua/UKRAINE/korrupcionnye-potoki-na-ukrzaliznici-v-poslednie-gody-sostavlyali-okolo-500-mln-v-god-omelyan-238109_.html
6. ProZorro заощадила державі 3 млрд грн – Мінекономіки. Режим доступа: http://tyzhden.ua/News/171796_тиждень_Ua14_серпня_16:53_296112.html.
7. Система госзакупок ProZorro: эксперты о сильных и слабых местах РИА Новости Украины. Режим доступа: <https://rian.com.ua/interview/20160422/1008885219.html>
8. Типовой закон Юнсїтрал о закупках товаров (работ) и услуг с Руководством по его применению ООН Нью-Йорк, 1995 год <https://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/procurem/ml-procurement/ml-procure-r.pdf>
9. РІА Новини Україна: Режим доступа: <http://rian.com.ua/interview/20160422/1008885219.html>
10. Письменна М.С. Аудит ефективності системи електронних державних закупівель. / Письменна М.С. Аудит ефективності системи електронних державних закупівель. Innovative solution in modern science 2 (11). 2017. стор. 1-15.

Насипайко Д.С.,
кандидат економічних наук
Резніченко О.О

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНІВ

Інтенсифікація інноваційних процесів, широке розповсюдження інформаційних технологій, інтелектуалізація праці тощо призводять до трансформації змісту і структури людського капіталу, вносять корективи в процес його формування, накопичення та використання, змінюють характер впливу активів людського капіталу на економічний розвиток. На сьогодні в Україні існує багато проблем як у сфері формування інноваційно орієнтованого людського капіталу, так і у сфері його використання, що визначає необхідність пошуку шляхів результативного управління даними процесами з метою забезпечення збалансованого розвитку факторів виробництва в контексті становлення в країні інноваційної економіки. З переходом від експортно-орієнтованого до інноваційного типу економічного розвитку, поширення отримав підхід до дослідження людського капіталу з точки зору інноваційної економіки. Відповідно до такого підходу акцент зроблений на суб'єкті діяльності, його саморозвитку і вдосконаленні, впливі творчих здібностей особистості на інноваційний розвиток економіки, враховується також і вплив науково-технічної революції на формування й використання людського капіталу [1].

Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) оприлюднено рейтинг країн світу за оцінкою розвитку людського капіталу, в якому відмічається покращення ситуації в Україні в 2016 році, порівняно з даними 2015 року. При проведенні рейтингової оцінки застосовується Індекс людського капіталу (Human Capital Index), при визначенні якого враховуються складові, які характеризують рівень освіти в країні, професійної підготовки, працевлаштування і зайнятості, тривалості життя тощо. У 2016 році за Індексом людського капіталу Україна посіла 26 місце серед 130 країн світу, покращивши за рік позицію на 5 пунктів. У 2015 році за оцінкою розвитку людського капіталу Україна посідала 31 місце серед 124 країн світу. Світовим лідером за рівнем розвитку людського капіталу, як і в 2015 році, стала Фінляндія. Перша десятка лідерів також не змінилася – Норвегія, Швейцарія, Японія, Нова Зеландія, Данія, Нідерланди, Канада та Бельгія. Останніми у рейтинговій оцінці є Малі, Нігерія, Чад, Ємен і Мавританія [2].

Серед найбільших гострих проблем соціально-економічного розвитку країни, що перешкоджають розвитку інноваційного потенціалу держави, галузей та регіонів, ускладнюють побудову соціально орієнтованої інноваційної економіки із сталими високими темпами росту — диспропорції у розвитку регіонів.

Ми приєднуємося до думки дослідників [3, с. 447], які вважають соціально-економічну диференціацію регіонів однією з найбільш загрозливих тенденцій останнього десятиріччя. Разом з тим, вважаємо за необхідне додати наступне: по-перше, ці диспропорції торкаються усіх сторін регіонального життя, по-друге, відтворення людського капіталу знаходиться у безпосередньому зв'язку з ринком праці як середовищем, в якому зазначений капітал реалізується. Отже, це дає підстави припустити існування диспропорцій у відтворенні людського капіталу не менш гострих, аніж у сфері зайнятості. На підставі цього можна констатувати високу

актуальність оцінки регіональних аспектів відтворення людського капіталу.

Аналізуючи роль людського капіталу щодо його впливу на розвиток економіки на регіональному рівні, ми встановили, що прийняття якісних рішень неможливе без оцінки реальної ситуації на рівні регіонів. Йдеться про результати впливу на соціальну сферу регіону, на поведінку суб'єктів господарювання, розміщення систем виробництва та розселення. Рівень продуктивності праці (основного індикатора ефективності розвитку) залежить від низки факторів, які є доволі різними: зовнішніми і внутрішніми, екзо- та ендегенної дії тощо.

Типологію регіонів сформовано на основі викладених в роботі [4] наукових уявлень щодо складових відтворення людського капіталу, із застосуванням показників, що мають виявити зв'язок відтворення людського капіталу з показниками, які покладено в основу групування. Кожна виокремлена група регіонів за фазами відтворення людського капіталу має свої специфічні особливості. Група 1 представлена одним регіоном, включаючи м. Київ – лідера серед регіонів країни, у якому найбільш сприятлива ситуація щодо відтворення людського капіталу за усіма фазами цього процесу.

До групи 2 входять Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська (без м. Києва), Полтавська та Харківська області. Макроекономічний аналіз цих областей свідчить, що за винятком Київської області, це - промислові регіони з найвищим в Україні рівнем соціально-економічного розвитку та значним зосередженням індустріальних центрів.

До третьої групи належать Автономна Республіка Крим, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська області та м. Севастополь. Загалом середній по країні рівень індустріального розвитку та інноваційного підґрунтя трансформації зайнятості обумовлюють певною мірою незадовільні характеристики фази відновлення і збереження людського капіталу, зокрема, підвищення якості зайнятого персоналу та формування професійно-освітнього потенціалу у вищих навчальних закладах (з відривом та без відриву від виробництва), а також обсягами наданих населенню послуг.

Особливостями групи 4, до якої входять Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області є найгірші показники реалізації людського капіталу.

Отримані результати підкреслюють необхідність зростання уваги при розробці регіональних стратегій соціально-економічного розвитку саме до удосконалення соціальної інфраструктури територій, узгодженні функціонування ринку освітніх послуг та ринку праці на інноваційних засадах та модернізації сфери прикладання праці.

Література:

1. Білецький О.В. Формування і використання людського капіталу в інноваційній економіці: дис... канд. екон. наук.: 08.00.07/ О.В. Білецький. – Вінниця, 2016. – 213 с.
2. Рейтингові оцінки розвитку людського капіталу 2016 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/rejtingovi-ocinky-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-2016>.
3. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / [Бандур С. І., Заяць Т. А., Куценко В. І. та ін.] ; за заг. ред. Б. М. Данилишина. — 2-ге вид. доповн. і перероб. — РВПС України НАН України. — Черкаси : Брама-Україна, 2006. — 620 с.
4. Насипайко Д.С. Відтворення людського капіталу: монографія / Д.С. Насипайко. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. – 164 с.

Фрунза С.А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАХОДИ ДЛЯ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Необхідність посилення інноваційної активності національного господарства, пов'язана з процесом глобалізації та європейської інтеграції. Тому потрібні зміни у формуванні конкурентоспроможності національного аграрного сектору в системі світового господарства, для цього потрібні певні заходи та розробка механізмів її здійснення. Основну роль в цьому процесі мають впровадження інноваційних перетворень.

Наша держава має надзвичайно сприятливі природні та кліматичні умови для розвитку галузі сільського господарства, але негативними факторами які стримують його розвиток це технологічна відсталість та нераціональна організація реформованого аграрного сектора. Які в свою чергу впливають на ціну сільськогосподарської продукції, що не доступна споживачам. Забезпечення продовольчої безпеки та конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору вимагає повного переходу до інноваційного типу економіки, яка спрямована на підтримку високотехнологічного сільськогосподарського виробництва. Основними напрямками для цього є модернізація технологій виробництва продукції рослинництва, тваринництва, змінити форми організації та методи управління.

По напрямку інноваційної діяльності процесів зміцнення продуктивної бази та розвитку аграрної сфери національної економіки, фахівцями проведено багато досліджень. Зокрема істотний вклад внесли: В. Геєць [1], О.Дацій [2], М.Малік [4], В. Рассоха [3], П. Саблук, В. Юрчишин та ін. Однак із зміною законодавчої бази, механізму розвитку аграрної сфери національної економіки, потрібно шукати складові елементи для зміцнення та розвитку інноваційного потенціалу аграрної сфери.

Мета дослідження – вивчення сучасного стану оцінки інноваційного потенціалу аграрної галузі України, визначити проблеми та здійснити пошук заходів їх розв'язання.

Агропромисловий комплекс (АПК) є пріоритетною галуззю української економіки і, в перспективі розвитку міжнародних відносин має суттєве значення. Реалії цього сектору невтішні. За 26 років незалежності такі відбулися зміни: випуск продукції впав на 60%; частка сільського та лісового виробництва скоротилася з 25,5 до 10,5%; спостерігається значне падіння переробної промисловості, а причиною тому є відсутність оновлення основних засобів; події, що відбуваються на Донбасі та втрата Криму вплинули на втрату національного ВВП на 16%, ринкової вартості матеріально-сировинної бази які забезпечувались з цих місць.

Для цього на рівні нашої держави намагаються зробити реструктуризацію в принципово нових умовах економіки. Альтернативою для цього є переорієнтація на високотехнологічний інноваційний шлях розвитку. Послідовне нагромадження інновацій та їх впровадження у виробництво шляхом удосконалення технічно-виробничої бази сприяє інноваційній модернізації економіки, та її ефективності.

Здійснити оцінку інновацій, інноваційного розвитку методично за своїм практичним втіленням не просто, так як відсутні будь-які дані щодо інноваційного розвитку конкретних підприємств агропромислового сектору. Ефективність інновацій в

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

аграрному секторі залежить від системи показників технологічної, економічної, соціальної та екологічної ефективності. Такий підхід гарантуватиме аграрному підприємству постійне отримання вичерпної інформації про стан і ефективність інноваційних процесів.

Ефекти (результати) регулювання в прикладному сенсі пропонуємо оцінювати через результативність впровадження інновацій (табл. 1)

Таблиця 1

Ідентифікація ролі показників оцінки впровадження інновацій у розвиток аграрного сектору економіки [5]

<i>Показники</i>	<i>Контур ефективності в формації розвитку виробництва й становлення інноваційної моделі</i>	<i>Пряме або опосередковане відношення до ефекту впровадження інновацій</i>
Кількість підприємств	Екстенсивність	Опосередковане – як база прикладання впровадження
Чисельність	Екстенсивність в кількісному вимірі та інтенсивність у якісному аспекті освітньо-кваліфікаційних характеристик	Пряме – від рівня підготовки кадрів залежить можливість і якість впровадження інновацій
Виручка	Інтенсивність	Багатовекторність значимості – впливає прямо – як джерело фінансування інновацій
Рентабельність	Інтенсивність	Вирішальне – як рівень покриття витрат на забезпечення інноваційного функціонування агроекономічної системи
Структура посівних площ	Інтенсивність і екстенсивність	Визначальне-структуризація посівних площ вмотивовує характер інноваційного розвитку, визначає потреби у відповідних інноваціях
Питома вага окремих культур у виробництві (спеціалізація)	Інтенсивність і екстенсивність	Визначає потреби у відповідних інноваціях по вирощуванню й догляду за культурами
Обсяг виробництва (реалізації) продукції	Інтенсивність за якістю і екстенсивність за кількістю	Вибудовує мотивації виробників, споживачів і суб'єктів інфраструктури щодо розробки, впровадження інфраструктурних інновацій
Витрати на насіння	Інтенсивність	Забезпечує відповідну якість інноваційного забезпечення через систему творення високопродуктивних сортів, культур

До важливих позитивних змін впровадження інновацій у аграрне виробництво належать:

- 1) підвищення урожайності сільськогосподарських культур;
- 2) підвищення рентабельності діяльності аграрних підприємств;
- 3) підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- 4) підвищення якості продукції та економія виробничих ресурсів;

5) впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Результативність впровадження інновацій у даному конкретному випадку хоча й пропонується визначати методом оцінки опосередковано-наслідкових ефектів, але ця методика цілком прийнятна, виходячи з наявної емпіричної дійсності.

Отже, для того щоб підвищити ефективність інновацій, необхідно, насамперед, сформуванню економічний механізм влиття науки в структуру виробництва. Особлива роль у посиленні інноваційної активності в аграрній сфері належить державі, яка визначає пріоритети базисних інновацій на національному та регіональному рівнях, формує ринковий механізм її реалізації.

Водночас, незважаючи на ряд зазначених вище проблем, Україна має потенційні можливості для успішного здійснення інноваційної діяльності в аграрному секторі, однак на рівні держави для цього необхідно виконати ряд заходів:

- забезпечити стабільну економіку, створивши сприятливий інвестиційний клімат для залучення інвестицій в аграрний сектор економіки;

- надати пільги аграрним підприємствам, які створюють інноваційний продукт, для збільшення фінансових ресурсів, які направлені для реалізації інноваційної програми аграрного підприємства;

- забезпечити надання фінансової допомоги вченим, винахідникам і малим фірмам, які працюють над створенням і впровадженням інноваційного продукту в аграрному секторі - гранти, позички, субсидії, гарантовані кредити, забезпечення дослідників відповідним обладнанням і приладдям, приміщенням та сервісом, експортне кредитування тощо;

- забезпечити державне замовлення та закупівлю продукції інноваційних агрофірм.

Використання запропонованих заходів щодо стимулювання інноваційної активності аграрних підприємств дозволить покращити процес виробництва, дозволить ефективно використовувати внутрішні і залучати зовнішні інвестиції в інноваційну діяльність та буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору та економіки в цілому.

Література:

1. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України/ В.М. Геєць В.П., В.П. Семиноженко. – Х.: Константа, 2006. – 272 с.
2. Даций О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: монографія/ О.І. Даций. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2004. – 428 с.
3. Лобас М.Г. Управління інноваційно-технологічним розвитком агросфери: Монографія/ Лоас М.Г., Россоха В.В., Соколов Д.О.; за ред. М.Г. Лобаса. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2016. – 416 с.
4. Малік М.Й. Дослідження з удосконалення управління інноваційними розвитком підприємств/ М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2012. – №1. – С.188-189.
5. Рибачук В. П. Регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки: дисертація [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.mnau.edu.ua/files/18_02_02/dis_rybachuk.pdf

Мельник Т.А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ВПЛИВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

На сучасному етапі розвитку економіки держави набуває великого значення інноваційний потенціал регіону. Тому дослідження пов'язані з стимулюванням впровадження інновацій на регіональних рівнях та виявлення ефективних джерел їх фінансування набуває актуальності.

Проблемам розвитку інноваційного потенціалу та джерелам їх фінансування присвячені праці великої кількості зарубіжних та вітчизняних науковців. Ряд науковців вважають, що інноваційний потенціал регіону є складовою інвестиційного потенціалу та визначають його як рівень розвитку науки, впровадження досягнень науково-технічного прогресу регіону [1; 2, с. 23]. Інші науковці надають більш повніше визначення інноваційного потенціалу регіону як сукупність науково-технологічних, виробничих, фінансово-економічних, соціальних та культурно-освітніх можливостей регіону, необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки [3, с. 123].

Відомо, що інноваційний потенціал регіону може розвиватися лише при наявності достатніх фінансових ресурсів. На сьогодні вітчизняним законодавством передбачені різні джерела формування фінансових ресурсів для підтримки інноваційної діяльності в регіонах. В економічній літературі їх поділяють на державні та недержавні, бюджетні та позабюджетні засоби, різні інноваційні фонди тощо [4, с. 230-235]. Найбільш розповсюдженим джерелом фінансування інновацій в Україні є банківський сектор, який акумулює кошти домогосподарств, підприємств, страхових компаній за допомогою депозитів. На сьогодні великі розміри депозитних та кредитних банківських ставок збільшують ризики інноваційних проектів, негативно впливають на їх рентабельність та конкурентоспроможність. Тому інноваційний потенціал регіону необхідно розвивати залучаючи фінансові ресурси, які акумулюють страхові компанії. Дані, наведені на рис. 1, свідчать про збільшення залишки коштів, які щорічно залишаються в розпорядженні страховика після сплати збитків страхувальникам. При цьому страхова компанія не платить своїм клієнтам за ці акумульовані кошти, на відміну від банківської установи.

В. Білик пропонує до фінансування інноваційних проектів регіону залучати кошти приватних пенсійних фондів, які формують фінансові потоки, що характеризується довгостроковим характером функціонування (приймаючи до уваги час між нагромадженням грошових ресурсів і їх виплатою). Отже включення пенсійних фондів у структуру інноваційного потенціалу регіону забезпечує можливість додаткового фінансового джерела інноваційної діяльності, при забезпеченні оптимальності його інвестування здатний додати потужний імпульс економічному розвитку регіону [6, с. 74].

Завдяки страховим організаціям інноваційний потенціал регіону здатний зберігати внутрішні ресурси й перерозподіляти ризики всередині загальної структури, має стійкі пасиви й здатен вкладати об'єднані ресурси в різні об'єкти [6, с. 75].

Таким чином, при залученні коштів страхових компаній та не державних пенсійних фондів до фінансування інновацій створює ефект «кругової» циркуляції грошових потоків, що сприяє збільшенню ресурсного потенціалу регіону.

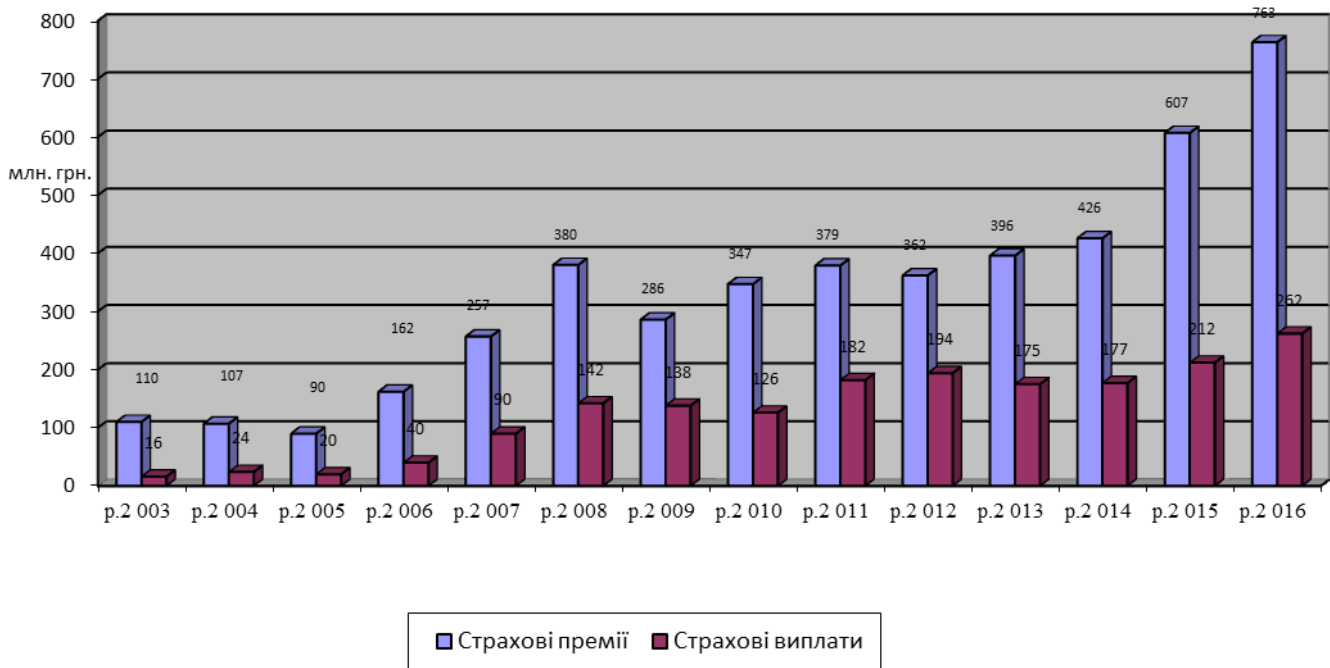

Рис. 1. Динаміка страхових премій та страхових виплат ПрАТ «СГ «ТАС»

Складено автором відповідно джерела [5].

Відомо, що на розвиток інноваційний потенціал регіону впливає ступінь ризику, який супроводжує інноваційну діяльність під впливом різних факторів, які виокремлює Соловій Х. Я. [7, с. 188].

Ризики, які супроводжують інноваційний потенціал регіону, формують портфель ризиків (ймовірність та вірогідність виникнення непередбачених майнових, фінансових втрат при реалізації інноваційного проекту). Для усунення ризиків або їх зменшення ефективно залучати механізм страхування, який передбачає відшкодування завданих збитків.

До переваг страхування інновацій відносять:

- зниження невпевненості при фінансовому плануванні;
- залучення капіталу страховика для компенсації збитків інноваційного проекту;
- скорочення витрат на управління ризиком шляхом використання досвіду страхових експертів (для оцінки і безпосередньо управління ризиком) та працівників підприємства (для формування і втілення інноваційних проектів) [7, с.188].

Таким чином, створення системи страхового захисту інноваційного потенціалу регіону є основою для забезпечення стабільного та ефективного його розвитку.

Література:

1. Ултургашева О.Г. Економічні проблеми регіонів і галузевих комплексів / О.Г. Ултургашева, А.В. Лавренко // Євразійський міжнародний науково-аналітичний журнал. – 2011. – №37.
2. Дресвянніков Д.О. Формування інвестиційного потенціалу підприємства / Д.О. Дресвянніков [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/12456/2.pdf?sequence=1>
3. Ткаченко А.М. Інвестиційне забезпечення інноваційного потенціалу промислового підприємства / А.М. Ткаченко, Д.М. Тимошенко [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_5_119.pdf

4. Мельник М.І. Напрямки переходу регіонів України на інноваційну модель розвитку / М.І. Мельник // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15-16 квітня 2003 року. – Чернівці: АНТ Лтд., 2003. – Вип. I. – С. 230-235.
5. Фінансові показники ПрАТ «СГ «ТАС» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.tas-insurance.com.ua/uk/about/financial/financial-performance/>.
6. Білик В. Стратегічні напрями нарощування інноваційного потенціалу регіону в умовах ринкової економіки / В. Білик // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2009. – випуск 16 ч. II. – С. 70-76.
7. Соловій Х. Я. Сучасний стан, проблеми та способи активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / Х.Я. Соловій, С.С. Саталкін, З.І. Козар // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 3. – С. 185-190.

Яковенко Р.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна,

Яковенко Д.В.

студент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ВІДНОСИНИ КАПІТАЛУ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ДЖЕРЕЛО РУЙНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Сучасний світ живе в умовах формування постіндустріальної економіки, поступової відмови від експлуатації робочої сили, зародження „царства свободи” як середовища реалізації людського потенціалу. Сьогодні, наприклад, світова Промислова економіка уступає місце Інтелектуальній економіці. При цьому найбільш міцною рухомою силою стає сила ідей [2, с. 238].

Формуванню ідей присвячує свою діяльність сфера освіти, зокрема вищої. Саме тому дуже важливим є відслідковування та аналіз процесів, що відбуваються в цьому середовищі. В той час як цивілізований світ рухається від капіталістичних та ринкових відносин до інформаційного буття, в сфері вищої освіти України процвітають відносини традиційного капіталу.

Це є дуже шкідливим, що підтверджується світовим досвідом. Так, за експертними оцінками, завдяки удосконаленню лише однієї вищої освіти в США одержано в ХХ ст. чверть усього приросту валового національного продукту [6, с. 21]. Ігноруючи цю проблему Україна втрачає темп економічного розвитку та руйнує свої цивілізаційні перспективи.

Капітал (лат. *capitalis* – головний) – виробничі відносини (не засоби виробництва, гроші) між капіталістами і найманими працівниками, за яких зняряддя праці, певні матеріальні блага, мінові вартості служать зняряддям експлуатації, привласнення чужої неоплаченої праці [4, с. 204]. Отримавши певні посади, керівники структурних підрозділів освіти (на рівні Міністерства, обласних управлінь, циклових

комісій, окремих вузів) замість того, щоб сприяти покращенню якості освіти та її поширенню, використовують своїх підлеглих як звичайних найманих працівників в умовах капіталістичного способу господарювання.

К. Маркс переконливо доводить, що капітал – це не річ, а суспільні відносини, перш за все відносини власності [7, с. 103]. Відтак, наявність певної посади сприймається як джерело отримання прибутків за рахунок експлуатації робітників та привласнення створеного ними продукту.

Маркс та його прихильники, продовжуючи аналіз робочої сили, здійснювали аналіз людини, як фактору виробництва. Так, капіталіст експлуатує робітника і здійснює відтворення цього фактору (тобто визначає розмір оплати і тривалості робочого часу) враховуючи виключно потреби фізіологічного відтворення людини. При цьому вартість робочої сили визначається не рівнем її продуктивності, а набором мінімальних споживчих товарів, які забезпечують участь людини у виробництві, тобто безперервність процесу суспільного відтворення [1, с. 26]. На макроекономічному рівні це відображається у скороченні витрат на освіту, підвищенні нормативів діяльності вузів та викладачів, зміні навчальних планів та робочих програм, збільшенні розмірів „неофіційних внесків” за різного роду адміністративні послуги (ліцензування, акредитацію, атестацію тощо).

Залежність фінансування освіти, а відтак і розвитку людини, від демографічного стану (кількості випускників шкіл) є нерозумним та безперспективним. Поряд із кількісним зменшенням чисельності населення і трудових ресурсів відбувається зниження кваліфікаційного рівня майбутніх працівників через неможливість їх відрахування з вузу, оскільки це зменшує обсяги фінансування. Відтак, сфера освіти, особливо вищої, спрямовує свою діяльність не на розвиток людини – а на виживання [3, с. 261]. Дуже часто таке виживання здійснюється за рахунок собі подібних, зупинимось на цьому детальніше.

Головною формою діяльності вузів, як регіональних, так і центральних стає рейдерство – прагнення отримати якомога більше ставок за рахунок більш слабких структурних одиниць навіть всупереч здоровому глузду, кадровим вимогам та громадській думці. Це чергове свідчення домінування матеріального мотиву та цивілізаційної деградації таких осіб, відсутності моральних та психологічних якостей, що характеризують „людину творчу” та людський потенціал [3, с. 265]. Такі відносини, як ніщо інше характеризують відносини первинного, дикого капіталізму.

Економічна теорія або „економікс” не може досліджувати основний капітал (як пишуть С.В. Мочерний та О.А. Устименко „адже у розвинутих країнах не завантажено майже 25% виробничих потужностей” [4, с. 13]) та інформаційні ресурси, які є безмежними. Такі об’єкти має досліджувати політекономія, яка не робить наголос на обмеженості ресурсів. Інформаційні ресурси та носії інтелектуального капіталу за таких умов стають заручниками адміністративного капіталу, який здійснює їх експлуатацію та прагне виштовхнути їх зі сфери свого управління через усвідомлення своєї неконкурентоспроможності порівняно з ними в умовах чесної конкуренції.

Серцевина марксової економічної теорії – вчення про вартість, яке говорить, що всі нові вартості у суспільстві створюються працею. В той же час сама робоча сила є товаром, котрий купується та продається на ринку. Особлива властивість цього товару полягає в тому, що його власна вартість є меншою, ніж вартість тих товарів, які він створює. Різницю між цими двома вартостями, що привласнює капіталіст завдячуючи власності на засоби виробництва, Маркс називав „доданою вартістю” [5, с. 86]. Часто-густо керівники структурних підрозділів українських вишів використовують для створення та привласнення доданої вартості перерозподіл ставок навчального навантаження (а відтак і зарплат) на користь „потрібних” людей, що не є носіями

інтелектуального капіталу, та примус якісного персоналу з обмеженою зарплатою до виконання непродуктивних видів роботи, які, втім, сприяють підвищенню рейтингів, індексів тощо, та рівня життя їх експлуататорів.

Вчення про вартість є одночасно вченням про експлуатацію праці, та основою передбачень Маркса щодо майбутнього капіталізму. Конкуренція примушує капіталістів раціоналізувати виробництво і замінити робочу силу машинами. Але тим самим капіталіст потрапляє у „пастку”. Коли доля живої праці в сукупних вкладеннях капіталу знижується, норма прибутку – тобто доля доданої вартості в сукупному обсязі капіталу – також має тенденцію до зниження (оскільки лише праця може створити нові вартості). Внаслідок цього сьогодні якісний викладацький персонал фактично виштовхується зі сфери вищої освіти, але може залишатись працювати на мінімальному рівні оплати праці за умови роботи на „адміністративного капіталіста” безкоштовно або оплати лише певної частки роботи.

Для підтримки норми прибутку, необхідно посилювати експлуатацію. Заробітну плату треба стримувати, але як наслідок у споживачів виникає нестача коштів для придбання створюваних товарів. Виникають кризи перевиробництва [5, с. 86]. Тобто людина, яка пише своєму керівникові наукову статтю не матиме коштів для того, щоб заплатити за її опублікування. В умовах української економіки відбувається розрив між потребами ринку та ринку праці зокрема, державним замовленням в сфері освіти, фінансуванням вищих навчальних закладів, скороченням інтелектуального потенціалу в сфері освіти через перехід до інших видів діяльності та необмеженими потребами матеріального збагачення адміністративного капіталу в сфері вищої освіти. Ці п'ять елементів не кореспондуються та не взаємоузгоджуються, хоча мають формувати одну систему та єдину координатну сітку організаційно-виробничих відносин.

Відтак, сьогодні в сфері вищої освіти України домінують не людський, інтелектуальний чи соціальний капітал, а традиційні капіталістичні відносини початку ХХ століття. Все це створює дуже серйозні загрози національній безпеці України через цивілізаційне гальмування нашої держави.

Література:

1. Яковенко Р.В. Відтворення людського потенціалу в умовах трансформаційної економіки : дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.01 / Яковенко Роман Валерійович, К., 2011. – 213 с.
2. Яковенко Р.В. Традиційний та інтелектуальний капітал / Р.В. Яковенко, О.В. Яцун // Розвиток економічної думки : зб. наук. праць. – Кіровоград : „Поліграф-сервіс”. – 2010. – Вип. 3. – С. 237–244.
3. Яковенко Р.В. Використання сучасних економічних концепцій у процесі управління вищою освітою в Україні / Роман Яковенко // Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право. – К. : Український державний університет фінансів та зовнішньої торгівлі. – 2014. – № 1 (72). – С. 260–269.
4. Мочерний С.В. Основи економічної теорії : навч. посіб. / С.В. Мочерний, О.А. Устименко. – 3-те вид., стер. – К. : ВЦ „Академія”, 2009. – 504 с. (Серія „Альма-матер”).
5. Эклунд К. Эффективная экономика – шведская модель : (Экономика для начинающих и не только для них...) / К. Эклунд : Пер. со швед., Авт. предис. В.В. Попов, Н. П. Шмелев ; Научн. ред. А.М. Волков. – М. : Экономика, 1991. – 349 с.
6. Економіка знань : виклики глобалізації та Україна / [Під заг. ред. А.С. Гальчинського, С.В. Львовичкіна, В.П. Семиноженка]. – К. : НІСД, 2004. – 261 с.
7. Чухно А.А. Економічна теорія : [у 2-х т.] / А.А. Чухно. – К. : ДНУ АФУ, 2010. – Т. 2. – 628 с.

Яковенко Р.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна,

Соловійова В. Ю.

студентка

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЮ БЕЗПЕКОЮ РЕГІОНУ

Жорстка реальність сьогодення поставила український народ перед однією з найсуттєвіших проблем: зниження реального рівня життя населення та перетворення продуктів харчування на єдиний можливий напрямок реального витрачання коштів, що залишаються у розпорядженні після сплати комунальних тарифів.

У той же час, ми постійно спостерігаємо підвищення цін на товари повсякденного вжитку, всупереч світовим тенденціям та коливанням валютного курсу. Доволі складним питанням є визначення причини такої проблеми. Однією з них може бути централізоване, на основі таємного зговору, підвищення цін на продовольчі товари з метою підвищення ціни на землю після дозволу на її продаж. Іншою може бути створення штучної проблеми для її героїчного розв'язання напередодні президентських виборів або використання її в якості козиря в політичних іграх певними політичними силами.

Окремим аспектом, який продемонстрував повну неготовність економічної системи адаптуватись до змін (якщо все ж таки причиною її виникнення не є спрямована акція) стало невміння регіональної влади прогнозувати та попереджувати можливі продовольчі кризи. Всі показники економічного та соціального розвитку окремо взятого регіону виглядають для пересічного українця аморфною примарою в порівнянні з підвищенням витрат на харчування. Рівень доходів населення характеризується структурою його споживання: чим більшу частку особистих коштів сім'я використовує на харчові продукти, тим нижчим є рівень її реальних доходів. Це призводить до скорочення витрат на одяг, благоустрій особистої оселі, культурний розвиток тощо. Якщо ситуація не зміниться найближчим часом, у відповідності до законів ринкової економіки, всі інші галузі економіки крім харчової та ЖКГ будуть знищені через відсутність коштів.

В Україні дедалі суттєвіше видно розшарування не тільки населення за рівнем доходів, а й регіонів, причому зараз головним критерієм економічного стану виступає ціна на споживчі товари. Такий стан засвідчує подальшу недоречність та неможливість ефективного централізованого державного регулювання економічних процесів. У цьому випадку місцеве самоврядування отримує головну роль у стриманні кризових явищ. Для повноцінної реалізації завдань регіонального регулювання необхідним є перерозподіл управлінських функцій між Києвом та регіонами на користь останніх. При чому в цьому випадку йдеться не лише про незалежність використання місцевих бюджетів, а й про податкову політику, індивідуальні методи залучення інвестицій та структуру розподілу виробленої продукції.

Нагадаємо, що сьогодні не існує однозначного визначення терміну „регіон” [1, с. 158]. Найчастіше йдеться про окремо взятую область, хоча доречнішим та більш економічно обґрунтованим є розуміння регіону як спільноти декількох розташованих

поруч областей, що створюють єдиний виробничий, соціальний та культурний комплекс.

Сьогодні, як ніколи, слід згадати економічне вчення фізіократів, головною тезою яких було твердження про те, що єдиним виробничим класом є землероби. Решта соціальних спеціалізацій є лише споживачами, які паразитують на виробниках харчової промисловості. Дійсно, чого варті останні досягнення прогресу, якщо нема чого їсти? Однак, на жаль, власники сучасного капіталу є виразниками меркантилістичної теорії, які стверджували, що багатство створюється в сфері торгівлі, причому експорт країни повинен завжди перевищувати обсяг імпорту. Результат цього – потужний сектор посередництва, та скривджений виробничий сектор. Таким чином, ціна товару, що ми купуємо для особистого споживання, визначається не витратами селянина, який виростив або вигодував наш товар, а рівнем прибутку посередника.

Питання економічної безпеки держави, обов'язковою складовою якої є безпека продовольча (разом з безпеками військовою, екологічною, демографічною, ресурсною, кримінальною, політичною та медичною), виникло з найдавніших часів, хоча у спеціалізованій літературі аналітичний напрямок виокремилось лише на початку 20-го століття в США. Враховуючи останні наукові розробки та реальну ситуацію, дамо визначення словосполученню продовольча безпека регіону зачепивши два аспекти. По-перше, це – спроможність економічної системи регіону внаслідок раціонального використання наявних природних, матеріальних та людських ресурсів задовольнити потреби у споживанні продовольчих товарів наявного населення та населення у перспективі його збільшення, а також забезпечення тваринництва кормами. По-друге, це спроможність до прогнозування та чітко сформована мережа зв'язків і заходів щодо забезпечення регіону харчовими продуктами у випадку виникнення продовольчої кризи.

Необхідність розгляду цієї проблеми зумовлена низкою причин. По-перше, продовольчі продукти є обов'язковою умовою існування людини в тому числі й української. По-друге, життєвий рівень населення більшості регіонів визначається в першу чергу ціною на харчі та комунальні послуги. По-третє, як вже було зазначено, регіони України мають неоднорідний рівень розвитку і ситуація що склалася має тенденцію до самоускладнення. І четверте, доволі проблематично здійснювати управління приватним (недержавним) сектором, який на сьогодні, в принципі є олігополізованим, тобто цінова політика галузі визначається шляхом негласної домовленості, що край негативно відбивається на споживачах.

Обсяги споживання товарів першої необхідності при підвищенні рівня цін зменшуються, але несуттєво. В економічній науці прийнято говорити, що в цьому випадку попит на такі товари є нееластичним. Тобто у випадку існування монопольної влади на ринку регіону можна збільшувати прибутки не напружуючись, не вкладаючи додаткові кошти, можна навіть знижувати якість товарів.

Спробуємо навести та обґрунтувати головні напрямки, що сприятимуть забезпеченню економічної безпеки регіону.

Перш за все, необхідно звернути увагу на ефективність використання місцевих природних ресурсів. Як добре відомо, останнім часом у сільському господарстві України суттєво зменшено використання добрив та засобів захисту рослин, не деяких територіях про це взагалі давно забули. Рівень капіталізації фермерських, колективних та особистих господарств (особливо останніх) залишається на дуже низькому рівні. Використовується стара або орендована техніка, жива праця використовується майже в усіх виробничих операціях, де це тільки можливо. Безумовно це веде до зниження ефективності сільськогосподарського виробництва. Відсутність особистих

можливостей транспортування та реалізації товарів, а також розрахунок на селі результатами виробництва, поступово призведе до вилучення грошей з системи обігу.

На рівні окремих областей можна розробляти систему державних регіональних замовлень. З місцевого бюджету, конкретне сільськогосподарське господарство отримує кредит під чітко визначені проценти, який використовує для підвищення ефективності своєї діяльності. Повернення кредиту відбувається готовою сільськогосподарською продукцією за чіткою ціною визначеною при укладанні кредитного договору. Незважаючи на весь негатив, який несе в собі механізм повернення готівкової позики готовою продукцією, за умов наявності механізму адекватного розподілу такої продукції, недосконалість фінансових балансів буде компенсуватись соціальними та економічними результатами.

Внаслідок зазначених дій частина виготовленої продукції гарантовано залишається в межах області, та, за умови правильного використання позичених коштів, відбувається підвищення ефективності виробництва. За умов вдалої співпраці протягом певного терміну, можливо надавати середньострокові позики (до 3 років) з метою підвищеної капіталізації рослинництва й тваринництва.

Для досягнення позитивного результату необхідно узгоджувати районні та міські бюджети з бюджетом обласним на рівні погоджувальних рад від різних рівнів влади [2]. Крім того, всі бюджети рекомендовано приймати в однакові проміжки часу, наприклад протягом певного тижня, для координації дій на різних рівнях.

Література:

1. Яковенко Р. В. Регіонально-географічні фактори соціально-економічного впливу на демографічні процеси / Роман Яковенко // Зовнішня торгівля : право та економіка. – К. : Українська академія зовнішньої торгівлі. – 2006. – № 5 (28). – С. 158–162.
2. Яковенко Р. Шляхи регіонального розвитку Кіровоградщини : думка експерта [Електронний ресурс] / Р. Яковенко. – Режим доступу : <http://old.gre4ka.info/statti/37565-shliakhy-rehionalnoho-rozvytku-kirovogradshchyny-dumka-eksperta>. – Назва з титул. екрану.

Беззубко Б.І.

кандидат наук з державного управління,

Мінасва А.О.

студентка

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

м. Краматорськ, Україна

ПРИЧИНИ НИЗЬКОЇ ІННОВАЦІЙНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність теми дослідження. Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовив необхідність формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, яка повинна забезпечити високі та стабільні темпи економічного зростання, вирішити певні соціальні й екологічні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, підвищити експортний потенціал країни, гарантувати їй економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі. В умовах низької інноваційності економіки України необхідним є формування ефективної національної інноваційної політики, що і визначає актуальність та потребу у дослідженнях у цьому напрямі.

Мета дослідження. Метою роботи є дослідження причин низької інноваційності української економіки та напрямів їх усунення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні Україна за рівнем інноваційного розвитку значно поступається не тільки розвиненим, але й багатьом країнам, що розвиваються [4, с. 20].

Так, упродовж 2014–2016 рр. частка підприємств, які займались інноваційною діяльністю, за рекомендованими видами економічної діяльності становила 18,4%, у т.ч. здійснювали технологічні інновації – 11,8% (5,7% – продуктові та 10,3% – процесові), нетехнологічні – 13,4% (8,7% – організаційні та 10,2% – маркетингові) (рис. 1).

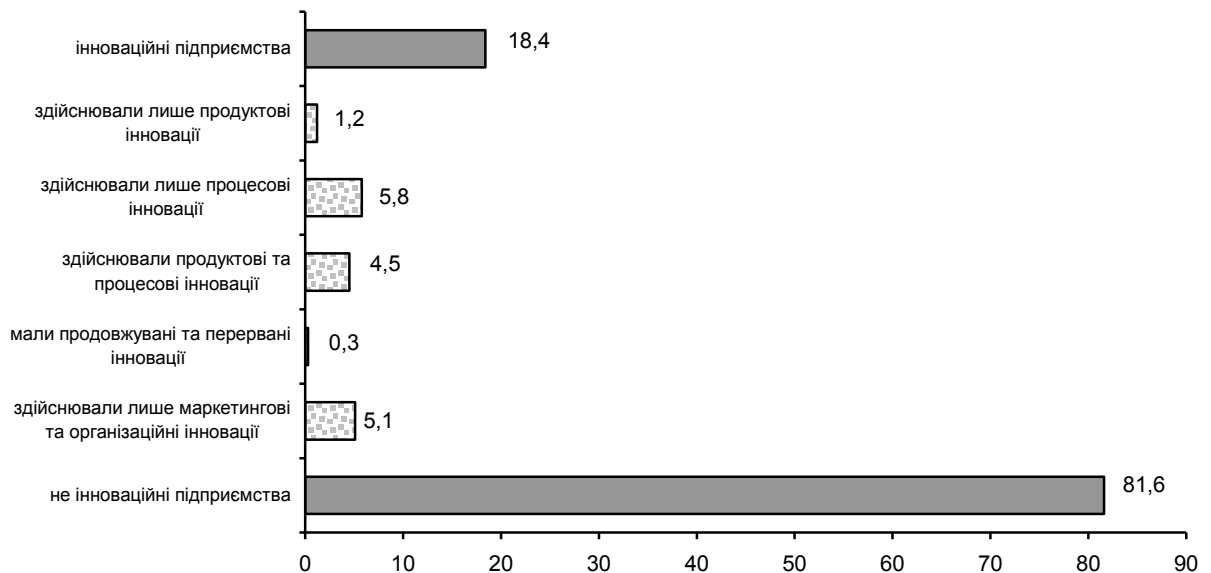

Рис. 1. Розподіл підприємств у 2014–2016 рр. за типами інноваційної діяльності, у % до загальної кількості підприємств [3, с. 4]

Серед основних проблем, які стримують інноваційну діяльність в Україні, можна виділити декілька. По-перше – мінімальна підтримка держави, яка проявляється і в зменшенні державних витрат на інноваційний сектор та науку, в збереженні складного нормативного середовища, у відсутності змістовної інноваційної політики.

По-друге, обмежені фінансові можливості українських підприємств, які не дозволяють купувати сучасне обладнання для виробництва, фінансувати продуктові інновації та власні наукові дослідження. На цей момент, за статистичними даними 2017 року, держава виділяє менше 1% коштів на підтримку інноваційної політики підприємств України. Розвиток інноваційної діяльності буде відбуватись тільки в тому випадку, коли будуть мобілізовані всі джерела фінансів.

По-третє, деградація ресурсної бази як матеріально-технологічної бази, так і кадрового потенціалу. Вікова структура і обладнання, і науково-технічного персоналу зумовлюють зниження результативності заводської науки, яка на підприємствах у розвинених країнах є основним драйвером корпоративних інновацій [2, с. 20].

Реалізація резервів інноваційної активності потребує заміни застарілого обладнання, введення нових технологій, підготовки кадрів. Реалізація проектів з модернізації виробництва потребує чіткого уявлення про стан підприємства та ринку в цілому, фінансової та маркетингової організації інноваційної діяльності.

Для вирішення визначених проблем необхідно, перш за все, створити привабливий інвестиційний клімат та запровадити дієві механізми і стимули для

підвищення зацікавленості у впровадженні нововведень саме на рівні підприємства, а саме:

- 1) забезпечити удосконалення податкового законодавства в контексті сприяння інноваційній діяльності господарюючих суб'єктів;
- 2) збільшувати обсяги державного фінансового забезпечення інноваційної діяльності, наукових розробок за визначеними пріоритетними напрямками;
- 3) надавати приміщення для розробки досліджень і подальшої реалізації інновацій у вищих навчальних закладах та на підприємствах за принципами бізнес-інкубаторів;
- 4) активізувати мотиваційні важелі інноваційної діяльності для національного та іноземного інвестора;
- 5) створити умови для розвитку інфраструктури, що здійснювала б фінансовий, інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних процесів [1, с. 313].

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного дослідження виділено ряд факторів, що стримують реалізацію інноваційної політики на підприємствах України. Серед основних проблем виділяється: відсутність державної підтримки, потреба у безперервному вдосконаленні нових технологій, зношеність обладнання та застаріла матеріально-технічна база, дефіцит фінансових ресурсів, недосконалість і недостатність інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств і відсутність чіткої методології формування облікової інформації. У зв'язку з цим для реалізації стратегії розвитку НІС України слід розв'язати такі завдання: удосконалити систему державного управління інноваційними процесами; створити дієву систему ресурсного забезпечення економічного стимулювання та розвивати інноваційні структури і технології; розробити систему довго- і середньострокового прогнозування технологічного розвитку.

Література:

1. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
2. Ковтуненко К. В. Інноваційна діяльність промислових підприємств України: стан і перспективи розвитку / К. В. Ковтуненко, О. В. Нестеренко // Економічний форум. – 2017. – № 2. – С. 17-23
3. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2014-2016 років [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm
4. Тарасюк М. В. Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та її фінансове забезпечення / М. В. Тарасюк, О. В. Малярчук // Економіка та держава. – 2017. – № 1. – С. 19-24

Фролов Д.К.

*аспірант ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна*

ПІДХОДИ ДО МІЖНАРОДНОГО ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток інноваційної сфери є пріоритетним напрямом державної політики розвинених країн та має бути стратегічним вектором державного управління на основі інноваційно-орієнтованої моделі розвитку економіки України, в якій розширене відтворення має відбуватися не за рахунок виснажливого використання природного-ресурсного потенціалу, а на основі інтенсивних чинників.

Важливим аспектом інноваційного менеджменту на макрорівні є вибір інструментів аналізу ефективності інноваційного розвитку економіки країни, оцінки поточного стану інноваційної сфери, моніторингу динаміки її розвитку та визначення основних індикаторів впливу на процес інноваційної діяльності. Це обумовлює необхідність формування необхідної системи показників, що характеризують сферу інноваційної діяльності та забезпечують передбачуваність, прогнозованість та керованість інноваційного процесу.

Серед міжнародників показників рівня інноваційного розвитку, що використовуються для формування рейтингів країн світу за їх інноваційністю, найбільш відомими є: Глобальний інноваційний індекс BCG (Global Innovation Index BCG), Глобальний індекс інновацій INSEAD (Global Innovation Index INSEAD), Індекс інноваційного потенціалу (Innovation Capacity Index ICI), Сумарний інноваційний індекс (Summery Innovation Index SII) [1; 2; 3; 4]. Україна у рейтингу країн, наприклад, за Глобальним інноваційним індексом у 2015-2016 рр. (за даними Світового економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність) посідає лише 79 місце серед 140 досліджуваних країн і поступилася на 3 позиції у порівнянні з попередніми дослідженнями [5]. Проте аналіз методик визначення зазначених індексів свідчить про те, що вони відрізняються як за цілями, так і за методологічними засадами розрахунку, колом обстежуваних країн, переліком включених для їх обрахунку показників та враховують різні аспекти інноваційного розвитку країн, у тому числі на підставі експертних оцінок: інноваційні умови розвитку бізнесу, результати інноваційної діяльності та добробут, розвиток інституційного середовища, характеристики людського капіталу, індикатори створення знань, освоєння інновацій, інтелектуальної власності та багато інших. Для визначення цих чотирьох індексів використовується більше 150 індикаторів, переважна більшість з яких українською статистикою не відслідковується. Враховуючи специфіку національної статистики, якою здійснюються спостереження за вкрай обмеженим переліком вимірників інноваційної діяльності, оперативний розрахунок зазначених індексів та їх використання на постійній основі в інноваційному менеджменті в Україні є надто проблематичним.

Проте завдання впровадження та функціонування інноваційно-орієнтованої моделі розвитку економіки вимагає неупередженої, обґрунтованої оцінки поточного стану інноваційної сфери, моніторингу динаміки її розвитку та прогнозування змін в інноваційній сфері на макрорівні. Така аналітична оцінка та прогнозування мають базуватися на використанні сучасних інструментів аналізу, які у реальних умовах розвитку країни є доступними, коректними та достатніми для прийняття обґрунтованих рішень. Серед таких інструментів незамінною є система статистичних показників оцінювання інноваційної діяльності, що базується на об'єктивних і достовірних статистичних даних про інноваційну сферу.

На теперішній час в Україні державною службою статистики у сфері інноваційної діяльності здійснюються статистичні спостереження за такими основними показниками: кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації за регіонами та видами економічної діяльності, кількість впроваджених нових технологічних процесів у промисловості, кількість впроваджених інноваційних видів продукції, кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності за джерелами, регіонами, видами та напрямками інноваційної діяльності [6].

При цьому необхідно наголосити, що зазначені показники визначаються лише для промислового сектора, а частка інноваційно активних підприємств - лише на підставі вибіркового обстеження промислових підприємств, що не формує повного уявлення про інноваційну діяльність у цьому секторі економіки. Решта секторів народногосподарського комплексу країни навіть таким обстеженням не охоплені. Але

промисловий комплекс в Україні на теперішній час створює лише 19,4% загальної валової доданої вартості [7, с.208]. Тому оцінка загального стану інноваційної діяльності в економіці України на підставі представлених статистичних даних для промислового комплексу унеможливує об'єктивну порівняльну оцінку загального рівня інноваційного розвитку вітчизняної економіки та її галузей, не дозволяє відобразити реальний стан та тенденції інноваційного розвитку народногосподарського комплексу та не може бути прийнятною для обґрунтованого менеджменту в інноваційній сфері країни.

З точки зору задоволення потреб сучасного суспільства більш вагомим індикатором інноваційного розвитку і, на наше переконання, визначальним індикатором інноваційності перехідної економіки, є обсяг реалізованої інноваційної продукції вітчизняного виробництва та її частка у загальному обсязі реалізації. На теперішній час статистичною службою узагальнюються звітні дані про обсяги реалізованої інноваційної продукції та її частку у загальному обсязі реалізації лише у промисловому секторі.

На обсяги реалізованої інноваційної продукції вітчизняного виробництва впливає безліч факторів як вітчизняного, так і міжнародного менеджменту. Серед внутрішніх чинників, що впливають на формування обсягів виробництва і реалізації інноваційної продукції і які представлені вітчизняними статистичними даними, нами розглядалися: кількість впроваджених інноваційних технологій, кількість дослідників, що виконували науково-дослідні роботи, витрати на наукові дослідження і розробки, їх питома вага у ВВП, витрати на інноваційну діяльність у промисловості.

Проведені нами дослідження і розрахунки щодо впливу зазначених факторів на обсяги реалізованої інноваційної продукції на підставі обробки статистичних даних за період з 2000 р. по 2016 р. свідчать про те, що існує істотний позитивний кореляційний зв'язок між обсягами реалізованої інноваційної продукції та витратами на інноваційну діяльність (представлений у наших розрахунках як сума витрат на наукові дослідження і розробки та витрат на інноваційну діяльність у промисловості).

Тому до першочергових завдань активізації розвитку інноваційної сфери в Україні, формування і функціонування інноваційно-орієнтованої моделі розвитку економіки необхідно віднести: збільшення обсягів фінансування інноваційної діяльності, розвиток фінансового менеджменту у цій сфері; розширення статистичних спостережень за показниками, що характеризують стан і розвиток інноваційної сфери з охопленням (на початковому етапі) найбільш важливих і значимих галузей економіки; затвердження розширеного переліку найважливіших індикаторів для статистичних спостережень та моніторингу стану розвитку інноваційної сфери.

Література:

1. The Innovation Imperative in Manufacturing. How the United States Can Restore Its Edge/Report BCG, 2009. – P.25-27.
2. Global Innovation Index Ranking 2011-2012. – URL: <http://www.globalinnovationindex.org/gii/main/fullreport/index.htm>.
3. Innovation Capacity Index. – URL: <http://www.innovationfor-developmentreport.org/ici.html>.
4. Innovation union scoreboard 2011. – URL: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2011_en.pdf.
5. The Global Competitiveness Report 2015-2016. – <http://www.weforum.org/docs/gsr/2015-2016/GlobalCompetitivenessReport2015-2016.pdf>.
6. Наукова та інноваційна діяльність України: статистичний збірник за 2016 р./ Державна служба статистики України. – К., 2017. – 140 с.
7. Статистичний щорічник України за 2016 рік /Державна служба статистики України. – К., 2017. – 610 с.

Ляхов О.В.

аспірант

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ: ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Природно-ресурсний потенціал України в розрахунку на душу населення в 1,5-2 рази перевищує потенціал США, в 4 рази – Німеччини, в 12-15 разів – Японії [6, с. 9]. При цьому рівень життя нашої держави в десятки разів відстає від зазначених країн. Це обумовлено протиріччями в системі використання землі, сучасному господарському механізмі та навіть у специфічній науковій сфері.

Пояснимо, на чому саме ми наголошуємо. Переважна більшість сучасних досліджень українських науковців досліджує проблеми людського капіталу, постіндустріального суспільства, вважаючи проблеми сільського господарства проблемами другого порядку, які будуть розв’язані автоматично у разі переходу України на наступний цивілізаційний щабель.

Нагадаємо, що будь-яке суспільство послідовно проходить 3 стадії – аграрну доіндустріальну (визначальним фактором виробництва виступає земля), промислову індустріальну (головний фактор виробництва – капітал) і інформаційну постіндустріальну (головний ресурс – знання, інформація, освіта). Однак чи маємо ми можливість навіть зараз вважати себе індустріальною державою, якщо маємо такий стан аграрного сектору?

Трохи історії. Так, у середині XVIII ст. у сільському господарстві було зайнято майже 80% сукупної робочої сили на планеті. Наприкінці XIX – на початку XX ст. у розвинутих країнах в цій галузі було зайнято до 40% населення, а у промисловості – 35%.

На початку XXI ст. у сільському господарстві передових країн трудилося приблизно 5% працездатного населення, а в США – 2%. В Україні цей показник становить 17% населення [4, с. 259]. Це свідчить про низький рівень автоматизації агробізнесу та низьку продуктивність праці в цьому секторі економіки. Для формування повноцінної індустріальної економіки необхідним є розв’язання зазначених проблем у цій галузі.

Сільське господарство – основа існування людини, оскільки виробляє засоби задоволення первинних потреб людини (продукти харчування), без яких людина існувати неспроможна. Сільське господарство є також важливою сировинною базою для харчової та легкої промисловості [4, с. 258]. Крім того, у цій галузі відбувається безпосередня взаємодія людини з природою, від якої значною мірою залежить здоров’я людини, її психологічний, нервовий, емоційний стан тощо [4, с. 258-259]. Звичайно, якщо йдеться про добровільну „незакріпачену” працю людини з адекватною оплатою праці та дотриманням прав людини.

Загальновизнаною специфікою сільськогосподарського виробництва є її збитковість, незважаючи на те, що ціна продуктів харчування на ринку є малоелеастичною. Тобто існування сільського господарства в умовах ринкової економіки досконалої конкуренції є малоімовірним, саме це підтверджується швидким крахом школи фізіократів та переходом економічної думки до класичних постулатів.

Сучасний господарський механізм регулювання аграрного сектору обов’язково має включати в себе державне регулювання. Зупинимось на цьому детальніше.

Державне регулювання – складова суспільного соціально-економічного об'єктивного відтворювального механізму, що керується у своїх діях пріоритетом суспільного розвитку на основі інтелектуалізації суспільного життя [4, с. 9]. Тобто державне регулювання в сучасному розумінні є елементом постіндустріальної економіки, оскільки включає в себе „інтелектуалізацію суспільного життя”. Згідно з концепцією інформаційного суспільства у постіндустріальну епоху економічний розвиток держав буде ґрунтуватися не на матеріальних активах, а насамперед на якості та кількості знань про процеси, які відбуватимуться в соціально-економічному середовищі [1, с. 5]. Отже, розвиток аграрного сектору України може здійснюватись за рахунок досягнень постіндустріальних елементів, які, тим чи іншим чином, присутні в економіці України.

Найтиповішим способом взаємодії держави та агробізнесу є дотаційність сільського господарства, тобто неспроможність його існування без виділення з бюджету коштів для допомоги сільськогосподарським виробникам з метою зниження ринкової ціни їх продукції. Іншими словами, держава відшкодовує частку витрат агропідприємцям для того, щоб споживачі мали можливість придбати продукти харчування за сприятливими цінами.

Дотації сільськогосподарському виробництву надаються з державного бюджету, податкової системи, тоді як земельна рента є результатом реалізації власності на землю. І лише коли власником землі є держава, одержана нею земельна рента може використовуватися для надання дотацій землекористувачам. В усіх інших випадках вона привласнюється землевласниками. При цьому дотації, як правило, повинні одержувати землекористувачі, а не землевласники, що ще раз свідчить про принципову відмінність цих видів доходів [4, с. 273]. Саме це й стосується проблем державного регулювання аграрного сектору України на сучасному етапі.

За оцінкою зарубіжних експертів, вартість 1 га українських чорноземів становить від 20 до 25 тис. дол. Незважаючи на заборону продажу землі до 2010 р., в Україні за 2000-2003 рр. було продано понад 500 тис. земельних паїв за вартістю від 100 до 250 дол. [4, с. 274]. „Повзучі” спроби легалізувати продаж землі сільськогосподарського призначення тривають і досі, незважаючи на суспільні вимоги та здоровий глузд. І будь-які розмови про аграрну реформу з боку чиновників, а фактично представників олігархату, починаються з пропозицій продажу землі сільськогосподарського призначення. Слід зазначити, що практично всі країни світу, відмовились від продажу землі, а багато хто – навіть від оренди іноземними суб'єктами, оскільки йдеться про національну безпеку.

Неабияку роль в інвестиційному забезпеченні земельних ресурсів відіграє держава. Державна політика у сфері інвестиційного забезпечення повинна базуватися на принципах забезпечення продовольчої безпеки, пріоритетності й протекціонізму сільського господарства, дотримання системності і пропорційності в розвитку земельних відносин тощо [3, с. 162-163]. Відтак, держава має сприяти не продажу землі – а підвищенню ефективності її використання, шукати нові шляхи підтримки с/г виробника.

За результатами дослідження, проведеного на замовлення проекту USAID/БІЗПРО було визначено наступне. Головна проблема у взаємодії державної системи та бізнес-середовища полягає у практично одноголосній оцінці всіма учасниками опитування (операторами ринку м'яса та сектору переробки овочів) великого обсягу часу, необхідного для обслуговування „бюрократичної системи” (перевірки, дозволи, ліцензії й таке інше) [2, с. 189]. Одним з практичних способів реалізації проблем аграрного сектора є його дерегуляція: зменшення обсягів документообороту, його комп'ютеризація. А загальним джерелом поліпшення ситуації

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

в галузі є його інформатизація, формування мереж з надання інформаційних послуг, в тому числі й за державний кошт.

Можна виділити основні цілі надання інформаційних послуг в аграрній сфері:

- створення єдиних наукових основ формування інформаційних ресурсів;
- формування наукових принципів інформаційного забезпечення сфер управління, науки, та виробництва;
- надання допомоги аграрним товаровиробникам, суб'єктам інженерно-технічної системи аграрного сектору в створенні їх матеріально-технічної бази, інтенсифікації її використання;
- сприяння інноваційному розвитку в аграрному секторі і переробних галузях промисловості;
- впровадження прогресивних технологій [5, с. 88].

Отже, необхідним та стратегічно важливим є державне регулювання сільського господарства України саме на сучасному етапі. Що стосується цивілізаційного аспекту, то можна і треба використовувати досягнення індустріальної та постіндустріальної стадії розвитку людства саме для цього. Серед таких досягнень ми виділяємо: найостанніші механізовані та комп'ютеризовані засоби виробництва, людський капітал, інформаційні послуги та освіту.

Література:

3. Левченко О.М. Професіональний потенціал : регуляторні механізми інноваційного розвитку. Монографія / О.М. Левченко. – Кіровоград : КОД, 2009. – 375 с.
4. Лілік І.В. Саморегулювання секторів економіки як основа формування умов для впровадження маркетингових засад підприємницької діяльності (на прикладі підприємств харчової промисловості) / І.В. Лілік // Наук. праці Кіровоградського нац. техн. ун-ту : Економічні науки. – Кіровоград: КНТУ, 2008. – Вип. 13. – С. 186–193.
5. Макарова В.В. Формування інвестиційної привабливості земельних ресурсів / В.В. Макарова // Економічні перспективи підприємництва в Україні : збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції, 27-28 жовтня 2016 р., м. Ірпінь. – Т 1. – Ірпінь : УДФСУ, 2016. – С. 162–164.
6. Мочерний С.В. Основи економічної теорії : навч. посіб. / С.В. Мочерний, О.А. Устименко. – 3-тє вид., стер. – К. : ВЦ „Академія”, 2009. – 504 с. (Серія „Альма-матер”).
7. Пугач А.М. Запровадження органами державної влади заходів управління інформаційними послугами в аграрній сфері / А.М. Пугач // Матеріали за 11-а міжнародна научна практична конференція [„Бъдещето въпроси от света на науката – 2015”]. (Софія, Болгарія, 17-22 грудня 2015 р.). – Софія: „Бял ГРАД-БГ” ООД, 2015. – Том 4: Икономики. Държавна администрация. – С. 88–90.
8. Сотула О.В. Соціально-економічний механізм державного регулювання трансформаційного періоду: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.01 „Економічна теорія та історія економічної думки” / О.В. Сотула, К., 2010. – 20 с.

Ткач П.І.

*старший судовий експерт відділу будівельних та земельних досліджень
Кіровоградського НДЕКЦ МВС України
м. Кропивницький, Україна*

БУДІВЕЛЬНО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ НЕГАТИВНИМ ЯВИЩАМ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Аналіз динаміки основних показників розвитку будівельної галузі в Україні упродовж 2010-2016 років свідчить про наявність низки кризових явищ. Так, питома вага будівельної галузі у структурі валової доданої вартості зменшилася з 3,3% у 2010

році до 1,9% у 2015 році. Валова ж додана вартість у гривневому еквіваленті складала 38928 млн грн у 2015 році, тоді як максимум за досліджуваний період зафіксовано у 2011 році – 41057 млн грн. Індеси будівельної продукції до 2015 року включно суттєво знижувалися порівняно з попереднім періодом. Виключення складає 2016 рік, в якому індекс будівельної продукції склав 117,4%. Чисельність населення, зайнятого в будівельній галузі, скоротилася з 943,0 тис. осіб у 2010 році до 644,5 тис. осіб у 2016 році.

Таблиця 1

Основні показники розвитку будівельної галузі в Україні у 2010-2016 роках

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Валова додана вартість, млн грн	36648	41057	40500	38450	36876	38928	x
Питома вага у структурі валової доданої вартості країни, %	3,3	3,0	2,8	2,5	2,3	1,9	x
Індеси будівельної продукції, відсотків до попереднього року	x	118,6	91,7	88,9	79,6	87,7	117,4
Зайнятість населення в будівельній галузі, тис. осіб	943,0	924,5	884,9	888,8	746,4	642,1	644,5

Джерело: складено та розраховано автором за даними [5, с. 51, 205, 208, 342]

Криза в будівельній галузі викликана через значне скорочення іпотечного кредитування банками, ріст цін на енергоносії, зростання цін на більшість товарів та послуг вироблених в Україні, зростання рівня світової інфляції. Відбулося суттєве погіршення ситуації у будівельній галузі та суміжних з нею галузях, що пояснюється впливом ряду об'єктивних обставин: обмеження інвестиційних можливостей бюджету та населення внаслідок подорожчання і зменшення доступності кредитних ресурсів, нестабільність грошово-валютної політики, інфляційні очікування та значне зростання цін. Відповідно скоротився внутрішній попит на будівельні матеріали та збудоване житло [4].

Вищевикладене свідчить про необхідність вжиття ефективних засобів, здатних запобігти поглибленню кризових тенденцій функціонування будівельної галузі та сприяти поживленню її розвитку. За умови виникнення проблемних ситуацій щодо якості і кількості будівельних і ремонтних робіт одним із таких засобів є судова будівельно-технічна експертиза.

Судова будівельно-технічна експертиза відноситься до класу інженерно-технічної експертизи, за допомогою якої найбільш точно й достовірно можна встановити якість будівельних і ремонтних робіт, виконаних на всіх етапах будівництва, їх відповідність будівельним нормам і договору, а також якість і кількість використаних будівельних матеріалів та їх відповідність вказаним у будівельно-монтажній документації [3].

Основні завдання будівельно-технічної експертизи наведені на рис. 1.

Відзначимо, що докази злочинів у сфері будівництва часто містяться в документах компаній-управителів коштів і компаній-забудовників; банківських

установах; міських державних адміністраціях; інспекціях державного архітектурно-будівельного контролю; страхових компаніях, нотаріальних конторах тощо [2].

Рис. 1. Основні завдання будівельно-технічної експертизи

Джерело: складено на основі [3]

Основними проблемними питаннями з проведення експертами будівельно-технічної експертизи є обстеження пред'явлених до огляду обсягів, фактично зазначених як виконаних будівельних робіт (перенесення комунікацій, земельні роботи, які фактично не проводились) або ремонт окремих конструктивів різних об'єктів, не прив'язаних до певної адреси, недопущення експерта до об'єкта дослідження, ненадання експерту відповідних документів тощо [1].

В контексті подолання проблем, які виникають під час практики проведення будівельно-технічної експертизи, важливого значення набувають вивчення кращих світових методів і підходів, обмін досвідом з вітчизняними і зарубіжними колегами, оснащення сучасними лабораторними матеріалами і приладдям, систематичне підвищення кваліфікації фахівців-експертів.

Література:

1. Гула Л. Особливості будівельно-технічної експертизи з визначення завищення даних про вартість виконаних будівельно-ремонтних робіт із залученням бюджетних коштів / Л. Гула // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2017. – №865. – С. 433-440.
2. Запотоцький А. Особливості призначення судових експертиз під час установлення обставин, які мають значення в процесі розслідування злочинів у сфері будівництва / А. Запотоцький // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – №6. – С. 173-177.

3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства Юстиції України від 08.10.1998 р. №53/5, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
4. Карпович О.М. Аналіз інноваційних перспектив розвитку науки, економіки та будівельної галузі України / О.М. Карпович // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – 2013. – №1. – С. 113-118.
5. Статистичний щорічник України за 2016 рік / Державна служба статистики України. – К., 2017. – 611 с.

Варнавський О. Д.
студент групи ГФ-213м
Запорізького національного технічного університету

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АВТОМОБІЛЬНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Сьогодні на підприємствах автомобільної промисловості України в основному лише збирають популярні світові автобренди. Передумовою цьому було те, що після здобуття незалежності України практично весь автопром вибрав стратегію розвитку – кооперацію з іноземними виробниками. На кінець 2017 автопарк України становив більше 9,2 млн. транспортних засобів (6,9 млн. легкових автомобілів, 250 тис. автобусів, 1,3 млн. грузових автомобілів, більше 840 тис. од. мототранспорту).

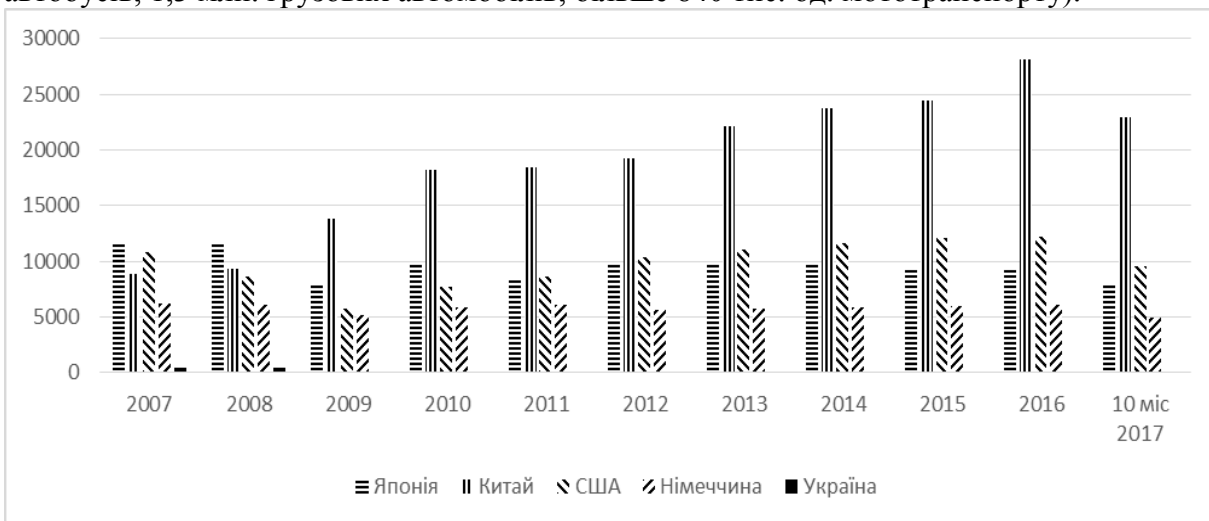

Рис. 1. Виробництво автомобілів світовими лідерами автопрому та Україною за останні 10 років, тис. од.

В 2017 році кількість вироблених автомобілів України в порівнянні з об'ємом випуску в інших країнах значно нижча. За даними Міжнародної організації виробників автомобілів в 2016 році Україною було випущено 5264 автомобіля (на 36,1% нижче 2015 року). Це найнижчий показник рейтингової таблиці 40 країн-виробників. Навіть розрив з 39-им місцем (Єгипет – 36230 автомобілів) був занадто великим. За останні 10 років автопром України набув спадаючого тренда. З достатньо високих показників 2007 року 402591 автомобіля зменшився до 5264 одиниць в 2016 році (рис.1) [1]. У цьому контексті слід зауважити, що істотний спад відбувався в усіх автомобільних групах.

Найбільша динаміка спостерігалась у виробництві легкових автомобілів, з колосального зростання в 2007, 2008 роках в 2009 році падіння склало 335153 легкових автомобілі. В 2011 році простежувалась позитивна динаміка (ріст на 32,73% в порівнянні з 2009 роком), з наступним падінням в 2012-2016 роках. Варто зазначити, що за 11 місяців 2017 року спостерігалось зростання в порівнянні з попереднім періодом (на 33,68%, або на 2204 од.). Схожа тенденція прослідковувалась в групах вантажних автомобілів та автобусів (рис. 2) [2].

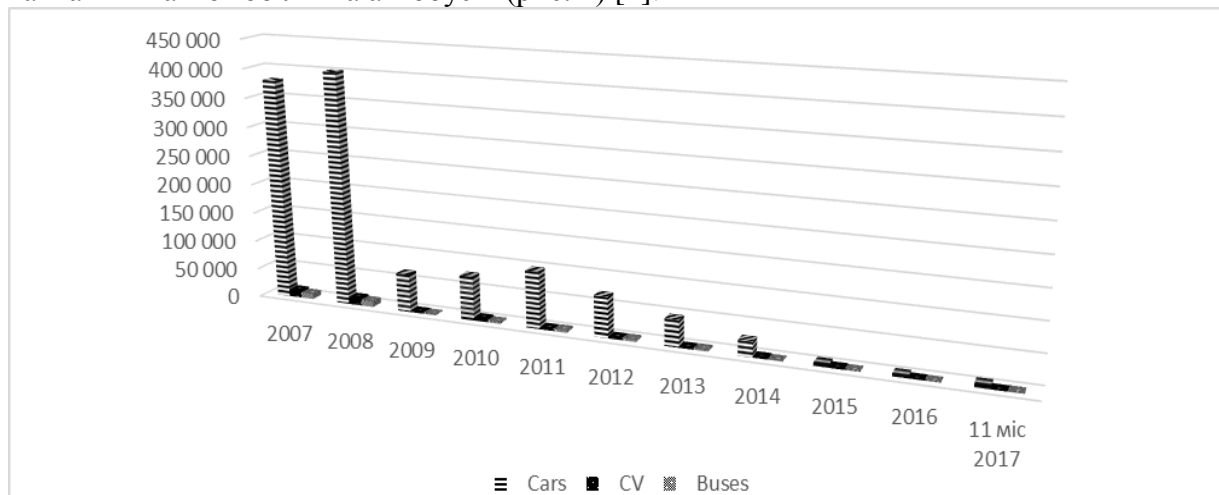

Рис 2. Автомобільна промисловість України за останні 10 років, од.

З огляду на висвітлені тенденції автомобільної галузі світу, та зокрема України, доцільно зауважити на ключовому факторі розвитку цієї сфери – державному регулюванні. На рис. 3 представлено взаємозв'язок об'ємів виробництва автомобілів в Україні, держдотаціями в цю галузь та часткою автопрома в ВВП нашої країни. В загальному контексті видно, що українська автомобільна промисловість має значну взаємозалежність з державним сектором. Державна допомога сприяє покращенню та стимулюванню автоіндустрії. Але з огляду незначної державної підтримки взаємозв'язок обривистий та нестабільний. Уряду доцільно звернути увагу на цю галузь, так як на піку розвитку (2007 рік) частка автопрому в ВВП складала 4%. На рис. 3. здебільшого спостерігається прямопропорційний зв'язок між зазначеними показниками з невеликою похибкою на політичну, соціально-економічну, зовнішньоекономічну ситуацію в країні.

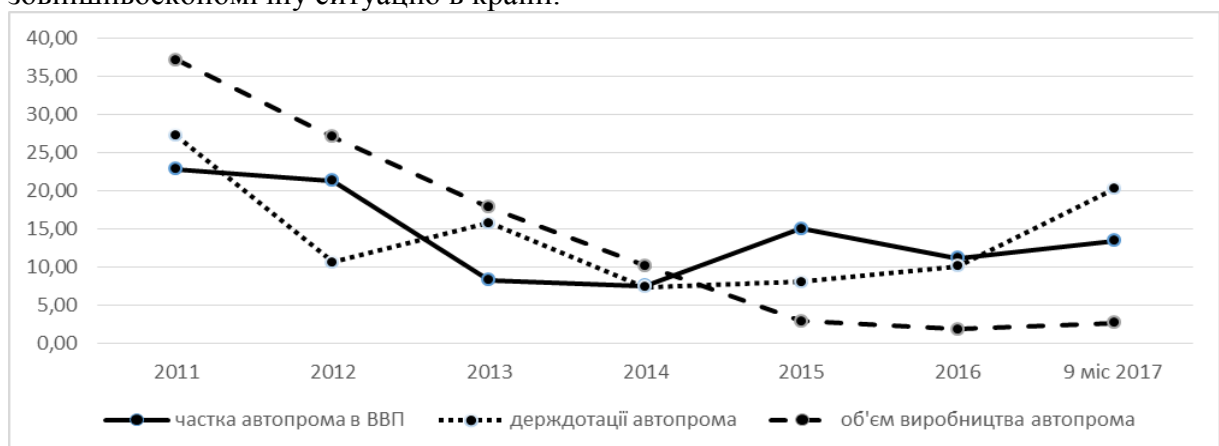

Рис. 3. Взаємозв'язок об'ємів виробництва автомобілів в Україні з макроекономічними показниками України за останні 7 років, %

Слід зауважити, що раніше держава в управлінні автомобільною промисловістю керувалась «Концепцією розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів в період до 2015 року». Сьогодні чіткої стратегії підтримки української автомобільної галузі державою немає. У жовтні 2017 року у Львові відбувся Український автомобільний форум, на якому були присутні виробники, інвестори (закордонні та національні) та представники держави. Місцевими органами та урядом була відзначена їхня зацікавленість в стимулюванні національної автопромисловості (розвиток автоіндустрії, зокрема індустріальних парків), роботою над усуненням умовного протекціонізму бувших у вжитку автомобілів. В свою чергу, інвестори акцентували увагу на доцільності зростання виробництва автомобільних компонентів та великих перспективах автоіндустрії у Львові та усьому Закарпатському регіоні з подальшим розвитком всієї автомобільної промисловості України.

Крім цього 2017 рік відзначився й іншими подіями, що безпосередньо впливають на розвиток автомобільної промисловості. У червні 2017-го року Міністерство економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ) презентувало документ під назвою Пропозиції до Першочергового плану дій з промислового розвитку України. Аналітики вирішили обрати шість класичних галузей української економіки, назвавши їх «базовими»: видобувна, металургійна, хімічна та нафтохімічна, харчова промисловість, електроенергетика та машинобудування. Для цих галузей розробили 21 пропозицію, що дозволять залучити 2,3 млрд. дол. інвестицій і 4,3 млрд. дол. додаткового ВВП. Угодою року автомобільної промисловості стала купівля президентом групи компаній DHL Олександром Ярославським найбільшого в Україні ПАТ «Харківський тракторний завод» (ХТЗ). У лютому-2017 підприємство запустили після цілого року простою. У липні 2017-го Ярославський заявив, що із заводських конвеєрів вийшло 500 одиниць техніки. Тож ХТЗ вирішив повернути собі не лише українські, а й раніше втрачені ринки країн СНД та Європи. Певну підтримку українським машинобудівним заводам надав і Кабмін: у червні-2017 було прийнято рішення, згідно з яким усі сільськогосподарські підприємства, що купують вітчизняну техніку, отримуватимуть 20% компенсації за таке придбання. Наразі підбивати підсумки держпрограми зарано, але певні результати вже є: всі ці підприємства запрацювали і активно шукають ринки збуту. Разом з тим ньюсмейкером року став Запорізький автомобільний завод, який у листопаді 2017 року заявив про припинення випуску моделі ZAZ Lanos. Спочатку виробництва автомобілів завод мав п'ятирічний пільговий період зі сплати податків, потім його захищало мито на імпорт авто з-за кордону. Та все одно, ZAZ Lanos не стала ані «народною», ані технічно надійною моделлю – починаючи з 2010 року її продажі падали. До того ж за 20 років модель морально застаріла. Втім, президент групи компаній «Укравто», до складу якої входить і «АвтоЗАЗ», Таріел Васадзе головною причиною припинення випуску вважає відкриття кордонів і дозвіл завозити машини на «єврономерах» без сплати будь-яких податків. Тоді як при виробництві авто в Україні доля податків складає 34%. Фактично, Васадзе визнав, що без державних пільг галузь не виживе. Сьогодні парламентарі намагаються визначити, яким саме чином оподатковувати власників таких авто. Поки варіантів небагато, та й механізми їхнього втілення – незрозумілі [3].

Відмова від покупок автомобілів в автосалонах на користь дешевих старих машин з Європи - крок назад з точки зору розвитку економіки України. Але, на думку експертів, головна проблема тисяч нерозмитнених іномарок з європейських шротів – деградація автомобільної галузі України в цілому. Масове поповнення автопарку закордонними вживаними автомобілями з малим залишковим ресурсом означає крок назад для транспортної інфраструктури. Існує відразу кілька ознак втрати автомобільної "цивілізації". По-перше, зниження завантаження мережі офіційних

автосалонів з широким штатом співробітників і відповідними податками в бюджет. По-друге, непотрібність фірмових СТО з високим рівнем сервісу і кваліфікованим персоналом. По-третє, вимирання супутньої інфраструктури – банківське кредитування, лізинг, асистанс. І нарешті, це зупинка українських автомобільних заводів, які в кращі роки випускали майже півмільйона легковиків, вантажівок і автобусів. Природно, з відповідним завантаженням сотень суміжних підприємств та мільйонними відрахуваннями у бюджет. Подібне вже мало місце в історії України, коли в 1990-х роках відкрилися кордони і в Україну потрапили бувші в експлуатації іномарки. Бізнесу і владі коштувало чималих зусиль і багатьох років, щоб побудувати в країні цивілізований ринок автомобілів та супутніх послуг, і разом з ним – справжню автомобільну цивілізацію [4].

Сьогодні для України гостро стало питання розвитку автомобільної галузі. В умовах посилення глобалізаційних та трансформаційних процесів автопромисловість нашої країни потребує узгодженої, серйозної та продуманої взаємодії держави, бізнесу та суспільства.

Література:

6. International Organization of Motor Vehicle Manufacturers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oica.net/category/production-statistics/2017-statistics/>
7. Асоціація автовиробників України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua/uk/>
8. Підсумки-2017: українська промисловість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20180265-pidsumki-2017-ukrayinska-promislovist>
9. Як єврономери "підкосили" автоцивілізацію в Україні: думка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/yak_yevronomera_pidkosili_avtotsivizatsiyu_v_ukrayini_dumka_n906640

Криворотенко А.В.

студентка групи АДМ-16М факультету економіки та менеджменту

Науковий керівник – д.е.н., проф. Левченко О.М.

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР В КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Сучасна економічна політика декларує розвиток України шляхом застосування інновацій. Формування економічних структур спрямовано на підвищення їх конкурентоспроможності на основі кооперації, спеціалізації та інтеграції, розвитку партнерських відносин. Розвиток інновацій в господарствах областей України є важливою передумовою формування безпеки країни в цілому, економічного зростання національної економіки та підвищення конкурентоспроможності усіх сфер господарства і якості життя населення загалом.

В умовах глобалізаційних перетворень реалізація стратегічних завдань розвитку будь-якої національної економіки, підвищення її конкурентоспроможності вимагають активізації інноваційних процесів від підприємств, організацій.

Занепад інноваційної діяльності, який характерний для багатьох вітчизняних підприємств, несе загрози уповільнення темпів економічного розвитку і втрачєть будь-

яких конкурентних позицій на внутрішніх і зовнішніх ринках. Актуальною є проблема формування інноваційної моделі розвитку економіки, адже саме інновації є необхідним і об'єктивним чинником конкурентоспроможного розвитку будь-якого регіону, Кіровоградської області зокрема [4].

Формування інноваційно-інтегрованих структур є важливим напрямом підвищення ефективності розвитку економік країн світу. В умовах формування інноваційної моделі економіки країни, вагомим значення набувають створення і розвиток інноваційно-інтегрованих структур різного типу. Завданням визначення передумов формування інноваційної системи є співставлення регіональних індикаторів з аналогічними показниками за іншими регіонами.

Серед областей України частка інноваційно активних підприємств в Кіровоградській області у 2015 році складала 24,8%, а середнє значення інноваційної активності підприємств промисловості в Україні знаходилось на рівні 17,3%, що є значно нижчим, аніж у країнах з розвинутою економікою інноваційного типу.

Інноваційний потенціал Кіровоградської області може бути визначений, як комплекс взаємопов'язаних ресурсів і можливостей їх реалізації, які визначають її здатність приводити у відповідність зовнішні та внутрішні чинники її розвитку [1].

Кінцевою метою розвитку інноваційно-інтегрованих структур є зростання обсягів ВВП в розрахунку на одну особу. За даним показником в Україні спостерігається дисбаланс. Так, у Кіровоградській області даний показник є в 1,3 рази меншим за середньоукраїнський.

Перспективи формування інноваційно-інтегрованих структур в кожному регіоні мають базуватися на результатах галузевого аналізу. Так, для Кіровоградської області 32% обсягу реалізованої продукції підприємств забезпечує сільське господарство, 30,5% - промисловість і 29% торгівля і ремонт. Щодо зайнятості населення, даний показник за останні роки також має тенденцію до зниження [2].

Варто відмітити, що існують фактори, що стримують інноваційне зростання підприємств Кіровоградської області, зокрема до них відносять: фінансові обмеження; низький попит на нові товари, роботи, послуги; невизначеність економічної вигоди від використання інтелектуальної власності; значний дефіцит кваліфікованого персоналу, обмеженість інформації про ринки збуту і нормативно-правові документи про нові технології; обмежений доступ до іноземних ринків; нерозвиненість інноваційної інфраструктури, коопераційних зв'язків та інформаційно-маркетингових комунікацій між підприємствами, ВНЗ, індивідуальними підприємцями, органами державного управління, громадськими організаціями; слабка адаптація підприємств та організацій до нововведень, що супроводжується низьким рівнем їх конкурентоспроможності [3].

Таким чином, враховуючи галузеву структуру економіки Кіровоградської області, загальнодержавні і світові тренди, перспективи формування інноваційних кластерів в регіоні в контексті розвитку людського капіталу полягають у розвитку таких секторів як: агропромислове виробництво, комплексна переробка сільгоспсировини, харчова промисловість; сільськогосподарське машинобудування; сучасні ІТ-технології, робототехніка, інформаційно-комунікативні технології; енергозбереження та енергоефективність, запровадження енергоощадливих технологій у промисловості, ЖКГ та ін.; високотехнологічний розвиток транспортної системи; розвиток легкої промисловості; будівництво та виготовлення будівельних матеріалів; розробка сучасних економічних матеріалів і покриттів; туризм та відпочинок; креативний сектор, індустрія інтелектуальних послуг [2].

Варто зазначити, що інноваційні кластери мають ряд сильних сторін та можливостей для підприємств, які до них входять.

SWOT-аналіз інноваційного кластеру наведено в табл. 1.

SWOT-аналіз інноваційного кластеру

Сильні сторони	Слабкі сторони
Орієнтованість на нові ринки та розвиток галузі; Широкий спектр можливостей для співпраці такооперації; Орієнтованість на міжнародний вектор; Збір та обмін ідеями з іншими членами; «Розумний» підхід до спеціалізації	Відсутність фізичного виміру; Відсутність "розумового ставлення" до переваг віртуальної спільноти; Відсутність сприйняття створення "соціальних зв'язків"; Культурні проблеми; Системні проблеми
Можливості	Загрози
Спільні проекти; Міжнародна синергія; Участь у європейських проектах та грантових заявках; Переваги від революції в галузі ІКТ; Поліпшення компетенцій фірми; Відкриті нововведення	Відсутність довіри до "віртуальної" спільноти; Нестача часу; Відсутність "явищ агрегації"; Політичні проблеми

Джерело: побудовано автором на основі [5]

Як видно з табл.1, не дивлячись на слабкі сторони та загрози, інноваційний кластер є потужним інструментом для посилення ефективності діяльності підприємств та галузей загалом.

Сьогодні, в умовах, визначеної державою, стратегії децентралізації економіки України, досить гостро постає питання стратегії розвитку регіонів, що можливе лише шляхом забезпечення таких територій висококваліфікованими кадрами, підготовка яких здійснюється вищими навчальними закладами, зокрема, Кіровоградської області. Для регіонів-аутсайдерів (серед них і Кіровоградська область), притаманні найнижчі показники якості вищої освіти і підготовки фахівців, найвищий рівень безробіття, найнижчий рівень оплати праці, високий ступінь зносу основних засобів, обмежені можливості інвестування інноваційної діяльності, низька якість робочих місць через невисоку заробітну плату. Таким чином, Кіровоградський регіон, з огляду на результати ЗНО, має значний освітній потенціал, проте не використовує його у повній мірі, що повністю відображається на рівні інноваційної активності області [7].

Виклики економічного становища глобалізованої економіки, орієнтовані на знання, обумовлюють необхідність посилення аспектів інноваційного розвитку, розвитку інноваційної інфраструктури, функціонування якої буде спрямоване на активізацію інноваційних процесів, що буде забезпечувати високі темпи економічного зростання. В цих умовах значну роль у розвитку дослідницької та інноваційної інфраструктури відіграє система вищої освіти та університетів, зокрема. Цілі підвищення ефективності соціально-економічної та науково-технічної політики передбачають використання кластеризації у їх розвитку, засноване на зв'язках наукових установ та діючих підприємств у структурі мережі для виробництва товарів, послуг та інновацій [6].

Суспільні, економічні і політичні реалії сьогодення вибудовують нові пріоритети розвитку України як держави.

Під час поглиблення ринкових реформ все більшої ваги набуває питання єдності та згуртування інноваційно-інтегрованих структур малого підприємництва, як основного чинника подальшого становлення державності та посилення економічної могутності України. Тому сприяння розвитку інноваційно-інтегрованих структур

малого підприємництва має стати невід’ємною складовою інвестиційної політики для створення сприятливого інвестиційного клімату як на регіональному, так і на державному рівнях, оскільки навіть при достатньо низькій інвестиційній привабливості країни існують регіони, які мають доволі високий рівень привабливості для іноземних інвесторів [5].

Отже, досліджуючи передумови формування інноваційно-інтегрованих структур в Кіровоградській області, варто відмітити ступінь впливу на їх формування загальноекономічних державних процесів. Лише глибокий аналіз застосування інновацій в області та створення інтегрованих систем дасть можливість повною мірою розкрити економічний потенціал Кіровоградської області.

Література:

1. Левченко, О. М. Методичні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу регіонів в контексті формування інноваційно-інтегрованих структур [Електронний ресурс] / О. М. Левченко, О.В. Ткачук // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки : зб. наук. пр. - Кропивницький : ЦНТУ, 2017. - Вип. 31. - С. 28-38. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/6874>.
2. Левченко, О. М. Інноваційно-інтегровані структури як чинник розвитку людського капіталу Кіровоградської області [Електронний ресурс] / О. М. Левченко // Кіровоградщина – 2025: пріоритети і можливості розвитку : наук.-практ. конф., 7 черв. 2017 р. : зб. тез доп. - Кропивницький, 2017. - С. 7-11. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7173>.
3. Сторожук, О. В. Передумови формування інноваційного кластера в регіоні [Електронний ресурс] / О. В. Сторожук, О. В. Заярнюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки : зб. наук. пр. - Кропивницький : ЦНТУ, 2017. - Вип. 32. - С. 69-78. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7403>.
4. Рябоволик, Т. Ф. Стан інноваційної діяльності та чинники економічного розвитку підприємств [Електронний ресурс] / Т. Ф. Рябоволик // Кіровоградщина – 2025: пріоритети і можливості розвитку : наук.-практ. конф., 7 черв. 2017 р. : зб. тез доп. - Кропивницький, 2017. - С. 162-164. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7179>.
5. Левченко, О. М. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація [Електронний ресурс] / О. М. Левченко, О. В. Ткачук, І. О. Царенко // Ефективна економіка. – К., 2017. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5791>. – Назва з титул. екрана. – Дата перегляду: 17.01.2018.
6. Саламанович, О. Г. Використання інноваційно-інтегрованих структур малого підприємництва в ринковій економіці [Текст] / О. Г. Саламанович // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2008. – № 635.
7. Levchenko, O. The Role of Universities in Cluster development of Countries' Economy / O. Levchenko, I. Tsarenko // Central European Conference in Finance and Economics (CEFE2017). - Technical University of Košice, 2017. - P. 470-478.
8. Левченко, А. О. Особливості формування освітнього потенціалу Кіровоградської області: стан та напрями розвитку [Електронний ресурс] / А. О. Левченко, І. О. Царенко, О. В. Горпинченко // Кіровоградщина – 2025: пріоритети і можливості розвитку : наук.-практ. конф., 7 черв. 2017 р. : зб. тез доп. - Кропивницький, 2017. - С. 45-49. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7171>.

Щельник О.В.

студент групи гр. АДМ-17М

Сторожук О.В.

кандидат економічних наук, доцент,

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Як переконливо свідчить зарубіжний досвід, кластерні утворення сприяють динамічному розвитку економіки регіонів, а сам процес кластеризації розглядається як ринковий механізм якісного перетворення регіональних економічних систем і є однією з умов підвищення конкурентоспроможності економіки загалом. В цьому полягає новий економічний феномен, який дозволяє протистояти натиску глобальної конкуренції й належним чином відповідати вимогам національного і регіонального розвитку.

Основи кластерного підходу у свій час були закладені працями А. Маршалла та Й. Шумпетера. Вагомий внесок в питаннях теоретичних та методологічних аспектів кластеризації виробництва, як особливої інноваційної форми, належить українським вченим, зокрема, таким, як: В. Геєць [1], С. Коваленко [4], І. Царенко [4], О. Левченко [5], О. Ткачук [5], В. Семцов [8], С. Соколенко [9], М.Кропивко [7], П. Саблук [7] та інші.

Економічний розвиток регіону залежить від рівня конкурентоспроможності його суб'єктів економічної діяльності. Необхідним є створення кластерів, які зможуть підвищити економічний розвиток тієї чи іншої території та стимулювати інвестування в певні галузі регіону.

Сучасний розвиток економіки України, орієнтований на підвищення її конкурентоспроможності, обумовлює активізацію інноваційної діяльності, без якої стає неможливим здійснення прогресивних зрушень. Вивчення елементів кластерного підходу передбачає не сліпе копіювання та запозичення механізмів інноваційного розвитку економіки, а відбір ключових етапів реорганізації економічної сфери, що мають найбільший вплив на становлення інноваційного процесу. Запорукою успішного економічного розвитку та ефективного функціонування держави є розвиток її окремих територій.

Розвиток територій здійснюється з метою ефективного використання економічного, наукового, трудового потенціалу, природних та інших ресурсів та особливостей регіону задля підвищення їх конкурентоспроможності у межах країни, покращення рівня життя населення, подолання бідності тощо.

Сучасне бачення кластерної концепції базується на дослідженнях М. Портера, де вказано, що «кластер – це група географічно близьких компаній та пов'язаних з ними організацій, що діють у певній сфері, характеризуються спільністю діяльності та взаємодоповнюють один одного» [6].

Кластер – це міжгосподарське територіальне об'єднання не тільки взаємодоповнювальних підприємств (як великого бізнесу, так і малого підприємництва), що співпрацюють між собою, формуючи замкнутий технологічний цикл великотоварного виробництва і реалізації конкурентоспроможної кінцевої продукції (товарів, послуг) при збереженні юридичної самостійності його учасників, а й інфраструктурних складових, у числі яких органи державного управління та наукові

установи, що створюють сприятливі умови для виробництва і просування продукції учасників кластера на продуктовому ринку.

На сьогодні в економічній сфері поряд з терміном «кластер» все частіше використовують поняття «угруповання», «об'єднання», «система». В їх основі лежать уявлення про об'єднання на різній організаційній основі виробничих, науково-дослідницьких, консультативних та інших підприємств і установ.

Кластерні системи є втіленням унікальної комбінації наукових, виробничих і комерційних структур, що на основі використання переваг коопераційної взаємодії сприяють формуванню і ефективному використанню реальних конкурентних переваг окремих підприємств, галузей, національних економік в умовах посилення світового конкурентного протистояння. До таких переваг можна віднести: доступ до спеціалізованих факторів виробництва – технологій, устаткування, бізнес-послуг, персоналу; більш глибока спеціалізація постачальників в результаті вивчення можливостей місцевого ринку; залучення персоналу, що володіє необхідною кваліфікацією; координація зусиль і загальне прагнення до вдосконалення, що підвищує загальну якість і ефективність роботи всіх учасників кластера; підвищення ефективності спільного маркетингу; швидке виявлення і більш адекватне реагування на нові потреби покупців.

У Кіровоградській області кластерний підхід, з нашої точки зору, можливий для реалізації у сільськогосподарській, машинобудівній, туристичній галузях як основних напрямках спеціалізації регіону.

Агропромисловий комплекс Кіровоградської області має стійкі та стабільні умови для досягнення високої ефективності сільськогосподарського виробництва. Такими є: родючі ґрунти, вигідне географічне місцезнаходження, сприятливі для сільського господарства природні кліматичні умови.

Для підвищення продуктивності сільськогосподарської галузі області слід широко запроваджувати добровільні об'єднання науковців, товаровиробників, переробних підприємств, управлінських кадрів та споживачів. Працюючи злагоджено, об'єднання зможуть забезпечити наповнення споживчого ринку, створення робочих місць та, зрештою, економічне зростання регіону.

Стратегічною метою регіону має бути виробництво готової продукції, а не сировини, забезпечення інноваційності у промисловості і сільському господарстві за рахунок нових наукових досягнень і підходів, перспективними з яких є поєднання наукових досягнень, застосування новітніх технологій.

На сьогодні Україна експортує значною мірою сировину матеріали, в той час, коли споживає все менше і менше вітчизняної продукції, що вироблялась в Україні раніше.

Значна частина експортованої продукції переробляється за кордоном і повертається українському споживачу у вигляді тих чи інших кінцевих продуктів, але вже за значно вищими цінами. Такий обіг продукції призвів до марних витрат споживачами власних коштів, на чому втрачає економіка України в цілому.

Тому, кластеризація необхідна між сільським господарством, виробничо-збутовим та пакувальним виробництвом, складськими організаціями, та установами, що займаються обробкою продукції. Ряд підприємств області мають достатньо високий потенціал для збільшення обсягів виробництва в кілька разів. Однак, виготовити продукцію недостатньо. Її потрібно також і реалізувати. Тому, кінцевим завданням є питання маркетингової діяльності, ціноутворення, просування та розподілу продукції місцевого виробництва на внутрішньому ринку без перешкод. Це – завдання центральних органів влади та органів місцевого самоврядування.

Створення туристсько-рекреаційного кластера в Кіровоградській області

необхідно розглядати як інструмент посилення її конкурентних переваг, підвищення рівня зайнятості населення, поживлення ділової активності, формування позитивного туристичного іміджу. Кластер, як активний та перспективний вид організації виробничо-комерційної взаємодії економічних суб'єктів, виступатиме каталізатором позитивних соціально-економічних зрушень у Кіровоградській області та зростання ефективності суспільного виробництва. Туристсько-рекреаційний кластер створить унікальне середовище для розвитку інноваційної діяльності, підвищення продуктивності й рентабельності туристичних та інших підприємств області, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та туристичної привабливості Кіровоградської області.

Таким чином, економічний розвиток регіону залежить від співпраці кластерів на території області, що збільшить рейтинг Кіровоградщини, її конкурентоспроможність та залучення вітчизняних й іноземних інвестицій в економіку області.

Отже, необхідність кластеризації економічних систем є однією з умов успішного розвитку регіону. Проте, кластеризація в регіональній економіці неможлива без безперервного впровадження первинних інновацій в промисловості та вторинних організаційних – у сільському господарстві. З огляду на тенденції розвитку областей України, можна відмітити, що усе більше значення отримують й інші вторинні інновації (економічні, юридичні, соціальні) як для промисловості, так і для сільського господарства.

Література:

1. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
2. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року // Економіка АПК. – 2010. – №7. – С.3-14.
3. Кластери – нові можливості для розвитку економіки регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://isc.at.ua/publ/12-1-0-38>.
4. Коваленко С.В. Соціально-економічні передумови кадрового забезпечення інтегрованих структур в АПК: стан та перспективи розвитку в міжнародному контексті / С.В. Коваленко, І.О. Царенко // Наукові праці Центральноукраїнського національного технічного університету: Економічні науки. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – Вип. 32. – С. 140-151.
5. Левченко О.М. Стратегічні аспекти розвитку інноваційно-інтегрованих структур в Україні: основні складові та сучасний інструментарій / О.М. Левченко, О.В. Ткачук // Наукові праці Центральноукраїнського національного технічного університету: Економічні науки. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – Вип. 32. – С. 28-39.
6. Портер М. Конкуренция: учеб. пособие / М. Портер; [пер. с англ.]. – М. : Изд-кий дом «Вильямс», 2001. – 495 с.
7. Саблук П.Т., Кропивко М.Ф. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П.Т.Саблук, М.Ф.Кропивко // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С.3-12.
8. Семцов В.М. Теоретико-прикладне трактування ролі фактора кластерної організації в аграрному секторі України / В.М. Семцов // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – С. 166–173
9. Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці / С.І. Соколенко. – К. : Логос, 2004. – 848 с.
10. Ульянченко О. В. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України на кластерних засадах // Вісник аграрної науки. – 2010. – № 10. – С. 56-59.

Баранець А. А.
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогодні одним із перспективних шляхів забезпечення ефективного економічного зростання та безперебійного функціонування підприємств є їх інноваційний розвиток. Інноваційні перебудови суб'єктів господарювання можуть не лише забезпечити високі показники економічного розвитку, але й підвищити конкурентоспроможність сучасних підприємств, їх експортний потенціал, а також допоможуть розв'язати економічні, екологічні та соціальні проблеми.

Сучасні економічні умови вимагають інтенсивної інноваційної діяльності, ефективної організації досліджень та розробок, нововведень, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в інноваційній діяльності кожного підприємства.

Інноваційний розвиток – це шлях, який базується на поглибленні і поєднанні цілей підприємства, його підсистем, цілей кожної особистості, яка працює в колективі, вдосконаленні її діяльності, вдосконаленні бізнес-процесів для досягнення загальних стратегічних цілей. Тому його система управління повинна передбачати інтеграцію цілей, ресурсів, персоналу та його знань і мотивованості, дій (процесів та процедур менеджменту), безперервний розвиток творчого потенціалу працівників, колективну співпрацю, тощо. Сучасні умови ведення інноваційної діяльності ставлять перед її ініціаторами завдання організації безперервного процесу нарощування конкурентних переваг у всіх напрямках діяльності підприємства. Їх головним джерелом на сьогодні є так звані нематеріальні активи і, перш за все, людські ресурси, професіоналізм і знання, як упорядкована специфічна сфера, яка націлена на вирішення певних завдань інноваційної діяльності. Людські ресурси, професіоналізм, знання стають першочерговим ресурсом, який є важливою вартістю підприємств та забезпечує їх економічний розвиток. Інвестиції підприємств в освіту, кваліфікацію персоналу, інформаційні технології, в 90-і роки минулого століття щорічно збільшувались в середньому на 3, 5%, тоді як основні засоби – тільки на 2,1% [1, с. 78].

Інновації, як результат інноваційної діяльності, з одного боку, орієнтуються на повніше задоволення запитів споживачів, а з іншого – на отримання бажаного економічного ефекту. Але, на жаль, за даними більшості експертів, стан інноваційної діяльності в Україні незадовільний. Основною причиною зниження інноваційної активності підприємств є зменшення обсягів фінансування інновацій за рахунок державного бюджету. Підтвердженням такого становища є наступні статистичні дані в Україні за 2010–2016 рр. (рис. 1).

Аналізуючи дані, наведені на рис. 1, ми бачимо, що найбільша сума коштів на інноваційну діяльність надійшла у 2016 р. і становить вона лише 11530,7 млн. грн., а найменша – у 2010 р., що становить 8107,1 [2]. Це пов'язано з цілим рядом факторів:

- браком коштів;
- недосконалою інноваційною інфраструктурою України;
- кризовими явищами у фінансовій та інших сферах;

неефективністю і непрозорістю розподілу коштів на виконання проектів.

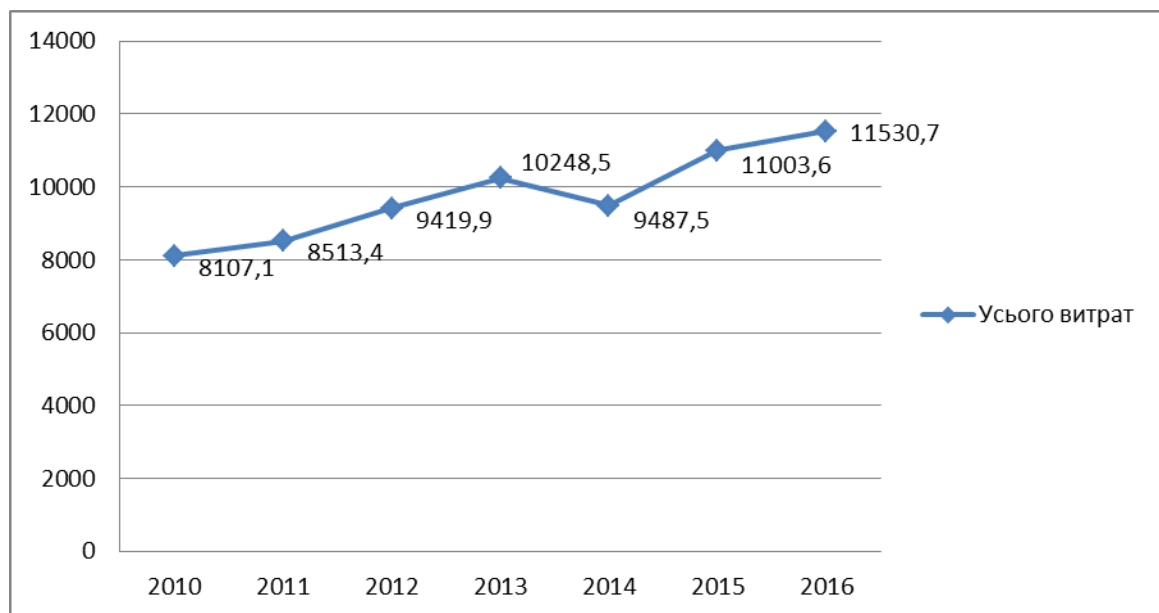

Рис. 1. Витрати на виконання наукових досліджень та розробок, млн. грн. [2]

Проте загрозливою для інноваційного розвитку країни є тенденція скорочення наукових кадрів та кількості організацій, які виконують наукові дослідження та розробки (рис. 2 та рис. 3).

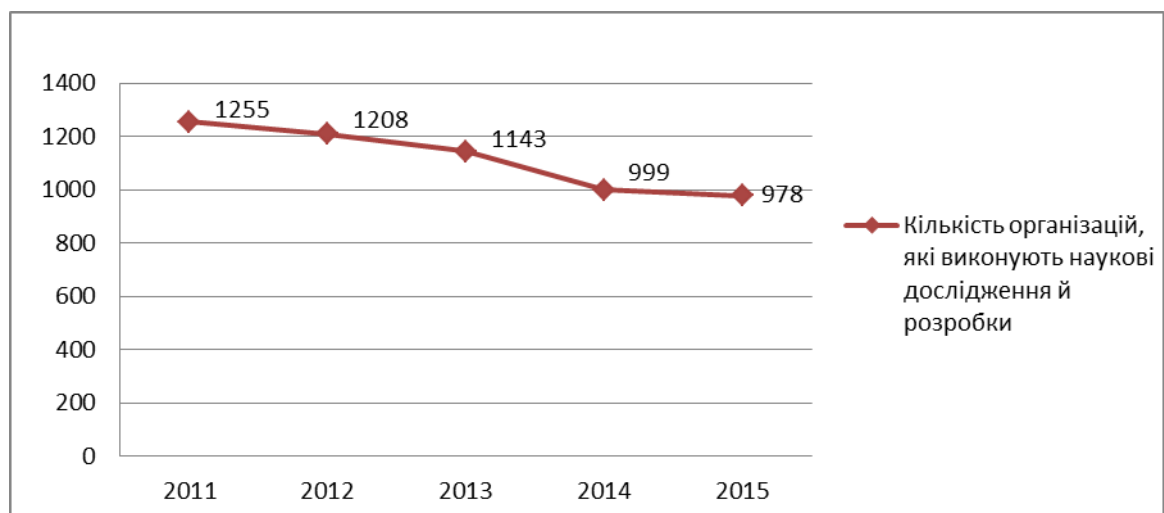

Рис. 2. Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки [2]

Як видно із рис. 2 та рис. 3 з кожним роком (протягом 2011 – 2015 рр.) невпинно скорочувалась кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки (із 1255 до 978), зменшувалась чисельність науковців (із 84969 осіб до 63864 осіб) [2].

Сучасна ситуація у економіці характеризується відсутністю повного, вичерпного розуміння суспільством необхідності структурних реформ в економіці, пов'язаних з

переходом на інноваційну модель розвитку, яка стримується на різних рівнях управління, відмічається пасивністю стосовно популяризації інноваційних зрушень та відсутністю активної позиції влади, підприємців та споживачів щодо стимулювання інноваційних процесів в Україні.

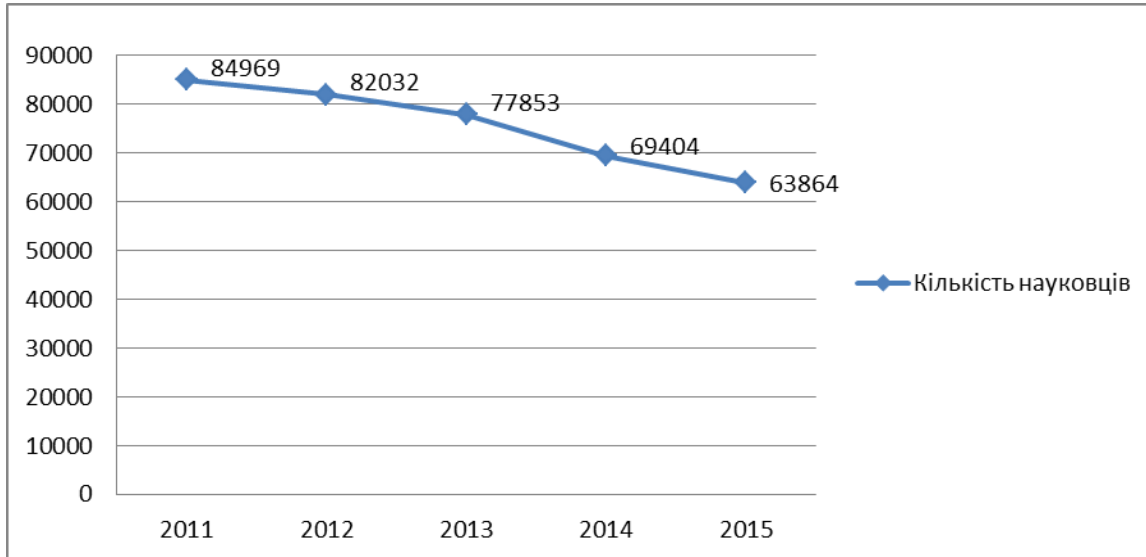

Рис. 3. Кількість науковців, осіб [2]

Можна стверджувати, що для виходу України на інноваційний шлях розвитку необхідно забезпечити залучення більш ефективних джерел фінансування (банківське кредитування, власні кошти, венчурний капітал, лізинг тощо) [3].

Отже, сьогодні в Україні важливим залишається підвищення уваги держави та суспільства в цілому до рівня інноваційної діяльності, формування інноваційної культури нації, створення умов для формування приватно-державного партнерства, а також вибору оптимальних форм та джерел фінансування при створенні інновацій та розвитку інноваційної діяльності.

Література:

1. Маленков Ю.А. Новый российский менеджмент корпоративных структур // Образование и Бизнес. – 2000. – № 27 (51). – С. 18-23.
2. Наука та інноваційна діяльність // Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua.
3. Продіус І.П. Удосконалення управління інноваційною діяльністю на промислових підприємствах / І.П. Продіус, В.В. Кліменко // Труды Одесского политехнического университета. – 2007. – Вып. 1 (27). – С. 273-277.

Аспекти законодавчого, фінансового, інтелектуально-кадрового, матеріально-ресурсного забезпечення інноваційних кластерів

Семикіна М.В.,
д.е.н., проф.

Гук Р.В.,
аспірант

Центральноукраїнський національний технічний університет

ТРУДОВА ТА КРЕАТИВНА АКТИВНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Перспективи прогресивного розвитку української держави вчені пов'язують з формуванням інноваційно-орієнтованої моделі економіки. Зазначена модель передбачає, що це має бути економіка, орієнтована на знання, креативне мислення, інновації, активну життєву позицію, здатність плідно працювати, використовуючи та розвиваючи інтелектуальний потенціал. Такі здібності і риси населення формуються і збагачуються у суспільстві, де цінується людський капітал, де заохочується трудова та креативна активність персоналу підприємств.

Сьогодні таким ціннісним орієнтиром Україна поки не відповідає. Криза, що розгортається в Україні на тлі загострення політичних та соціально-економічних проблем, військового конфлікту на сході країни, веде до зниження платоспроможного попиту населення на товари та послуги, що змушує вітчизняних підприємців не лише оптимізувати свої витрати, скорочувати персонал, а й одночасно замислюватися над пошуком можливих засобів підвищення трудової активності працівників підприємства для утримання конкурентних позицій на ринку. На практиці вибір прийнятних та ефективних засобів активізації трудової поведінки дуже часто ускладнюється по причині поширеної необізнаності в засобах регулювання трудової активності персоналу, не говорячи про розвиток креативної активності [1-4].

Останні публікації А.Колота, О.Грішнєвої, О.Левченка, І.Петрової, В.Стадник, С.Пасеки, Л.Шаульської та інших вчених зосереджують увагу на важливості формування якісних характеристик трудового потенціалу персоналу, серед яких *трудова активність* займає провідне місце. Слід визнати, що креативні здібності останнім часом також виокремлюють серед рис людського капіталу, проте *креативна активність* в літературі досліджена мало. Вважаємо, що аспекти трудової та креативної активності персоналу набувають особливо актуального значення для сучасного кадрового менеджменту, проте їх потрібно вивчати для розробки ефективної мотиваційної системи з урахуванням завдань формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки.

Розглянемо сутність понять трудової та креативної активності. Звертаючись до інтернет-джерел, матеріалів Вікіпедії (вільної енциклопедії в інтернеті), можна зрозуміти, що креативність і творчість – дещо різні речі, креативність – (лат. creatio – створення) – це творча, новаторська діяльність; творчі здібності, що характеризуються

здатністю до продукування принципово нових ідей і доведення їх до практичного результату.

Узагальнюючи та збагачуючи наявну інформацію, пропонуємо вважати наступне: *креативна активність* – це якісна риса трудового потенціалу, що відображає готовність і спроможність розробляти та реалізовувати нові ідеї на практиці в інтересах активізації інноваційної діяльності підприємства, підвищення його конкурентоспроможності.

Розвиваючи наукову думку, пропонуємо розуміти сутність категорії «*трудова активність персоналу*», виходячи з двоїстої природи цього явища:

по-перше, як важливу якісну характеристику трудового потенціалу працівників підприємства, яка відображає готовність і спроможність персоналу виконувати поставлені трудові (виробничі) завдання якісно та у повному обсязі, прикладаючи максимальні зусилля заради досягнення спільних поточних і стратегічних цілей розвитку підприємства;

по-друге, як енерговитратну, інтенсивну, цілеспрямовану діяльність у сфері професійної діяльності, що виявляється у досягненні підвищених (порівняно зі встановленими нормами) трудових результатах, розробленні ініціатив, корисних для підприємства.

Виходячи з такого підходу, трудова активність може визначатися за якісними та кількісними критеріями, на основі і суб'єктивних, і об'єктивних оцінок. Це пояснюємо двоїстою природою цього явища, особливістю і характером ставлення працівників до праці, соціально-трудова відносин, своєї професійної самореалізації, внаслідок чого має місце різна зацікавленість у результативній праці, різний ступінь прояву та реалізації трудової активності.

Вважаємо, що для вибору прийнятних методів мотиваційного менеджменту варто розрізняти трудову активність особистості, колективу, суспільства в цілому, отже, враховувати її прояв на різних економічних рівнях. Трудова активність знаходить свій прояв у зростанні продуктивності праці, ретельному та своєчасному виконанні дорученої справи, виконанні за власною ініціативою додаткових функцій, які можуть не входити у звичне коло прямих трудових обов'язків працівників, розробленні ініціатив та пропозицій щодо підвищення якості продукції, поліпшення організації праці, технологій виробництва тощо. Узагальнюючи різні наукові підходи, вважаємо, що трудова активність відображає успішну трудову діяльність, що характеризується нарощуванням кількісних та якісних результатів індивідуальної і колективної праці, сприяє збільшенню обсягу виробництва продукції, товарів, послуг належної якості.

Для дієвого мотивування працівників доцільно вивчати багатофакторний процес формування трудової активності, її структурну побудову, різноманіття її проявів, виокремлювати різні моделі трудової активності, що утворюються в результаті складного та суперечливого взаємовпливу внутрішньої і зовнішньої мотивації поведінки людини у сфері праці.

Дещо іншого підходу потребує мотивування креативної активності працівників. Слід розуміти, що розвинені креативні якості притаманні не всім. Креативних людей менеджері повинні помічати, відбирати, сприяти їх розвитку, в разі можливості – індивідуально інвестувати в їхній освітньо-професійний розвиток, обережно ставитися до питань соціального захисту та стимулювання праці, не допускаючи приниження та зрівнялівки в оцінці неординарних творчих зусиль та досягнень.

Огляд літератури дозволяє зосереджувати увагу на відмінностях і взаємозв'язку понять креативної та трудової активності, ставлення до праці і якості трудового потенціалу. Поділяємо погляд, що доцільно розрізняти види потенційної і реальної трудової активності. «Реальну трудову активність» здебільшого розуміють як

реалізовані в процесі трудової діяльності інтерес та здатність до праці, що виявляється через певний виробничий результат належної якості. Поняття «потенційна трудова активність» за змістом наближається до характеристики нереалізованого трудового потенціалу. Потенційна трудова активність – це лише зацікавленість у праці та здатність за певних умов досягти певного кінцевого результату.

Зауважимо, що стосовно *креативної активності* зазначений вище підхід є також прийнятним. Отже, *креативна активність* може бути потенційною і може бути *реальною* (за умов практичної реалізації творчих ідей).

Мотиваційний менеджмент на підприємстві має бути спрямований на забезпечення високого рівня трудової та креативної активності, перетворення їх потенційних форм у реальну (реалізовану активність) за допомогою адекватних важелів та інструментів впливу.

Водночас ці завдання мотиваційного менеджменту надзвичайно ускладнюються в умовах всеохоплюючої кризи в Україні, обмежених фінансових коштів підприємств і слабого колективно-договірного регулювання праці. Досить низький рівень отриманого доходу від праці, який є мізерним у пересічного українського працівника порівняно з доходом працівників країн Євросоюзу, стає причиною обмеженої реалізації життєво необхідних соціальних потреб – здорового та збалансованого харчування, доступу до якісних послуг закладів охорони здоров'я, здобуття якісної освіти, купівлі пристойного житла, забезпечення професійного саморозвитку, здорового відпочинку та ін. Збереження надалі такої ситуації не може не погіршувати якість людського капіталу, не може не гальмувати трудову та креативну активність українських працівників.

Недоліки та прорахунки українського мотиваційного менеджменту на різних рівнях управління призводять до небезпечного поширення явища імітації трудової та креативної активності персоналу на підприємствах, зниження продуктивності праці, зменшення раціоналізаторських пропозицій, масового відтоку кадрів у вигляді міграційних «втрат» мільйонів талановитих співвітчизників, що веде до погіршення економічної діяльності суб'єктів господарювання, занепаду інноваційної діяльності.

Перспективи підвищення трудової та креативної активності українських працівників пов'язуємо передусім з підвищенням цінності людського капіталу, якісними змінами у мотиваційній системі на користь відмови від моделі економіки, що дісталася Україні у спадок від СРСР і базується на використанні дешевої робочої сили. Вважаємо, що у довгостроковій перспективі дешева робоча сила не може бути продуктивною та конкурентною, тим більше виявляти тривалий час трудову та креативну активність без справедливої оцінки та належного мотивування.

Проблематика трудової та креативної активності персоналу вимагає подальших поглиблених досліджень для розробки науково-методичних рекомендацій прикладного характеру в контексті завдань формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки.

Література:

1. Креативність. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Креативність>
2. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: Навчальний посібник/ А.М. Колот. — Київ: КНЕУ, 1998. — 224 с.
3. Інноваційна праця : діагностика проблем, важелі активізації : монографія / М.В. Семикіна, С.Р. Пасека та ін. / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М.В. Семикіної. – Черкаси : ТОВ «МАКЛАУТ», 2012. – 320 с.
4. Петрова І.Л. Інноваційна діяльність: стимули та перешкоди: монографія / І.Л. Петрова, Т.І. Шпильова, Н.П. Сисоліна; за наук. Ред. І.Л. Петрової. – К.: Дорадо, 2010. – 320 с.

Коренюк П. І.

*доктор економічних наук, професор,
завідуючий кафедрою менеджменту
організацій і адміністрування Дніпровського
державного технічного університету*

ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В сучасних умовах зростає роль підприємницьких здібностей, дефіцит яких ми маємо в Україні в сучасних умовах. Так, саме підприємницьких здібностей, більше всього не вистачає попри всі економічні негаразди. Потрібно сформувати ефективних підприємців та менеджерів різного рівня в переважній частці галузей національної економіки. Особливо це відноситься до менеджменту інновацій в екологічне підприємництво. Законодавча та економічна трансформація у період становлення демократичної держави супроводжується, як на нашу думку, відсуненням значимості екологічного підприємництва на дещо другорядні позиції. Відмітимо, що само "ахіллесовою п'ятою" на шляху інтеграції Польщі до Європейського Союзу стала її незадовільна екологічна ситуація. Дослідженнями проблем екологічного розвитку підприємництва, займались ряд таких вчених як Л. В. Жарова [11], Є. Ю. Какутич [11], Г. І. Купалова [14], В. М. Навроцький [10], Ю. М. Саталкін [10], Є. В. Хлобистов [11], В. Я. Шевчук [10] та інші науковці. Основні положення щодо інноваційної діяльності та формування сприятливого інноваційного поля відображення в Законі України про інноваційну діяльність [8]. Значний вклад в проблему формування сприятливого інноваційного поля здійснили С. М. Ілляшенко [12], О. В. Прокопенко [12] та ряд інших видатних науковців.

В Україні прийнято основоположні закони, які відповідають європейським принципам регулювання підприємницької діяльності. Так Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» (від 15.05.2003 № 755) [2] Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [3] (від 11.09.2003 № 1160-ІУ) визначає правові та організаційні засади реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» (від 06.09.2005 № 2803-ІУ) [4] визначає правові та організаційні засади функціонування дозвільної системи у сфері господарської діяльності і встановлює порядок діяльності дозвільних органів, уповноважених видавати документи дозвільного характеру. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» (від 01.06.2000 № 1775-Ш) [5] визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб'єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (від 05.04.2007 № 877-У) [6] визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

У процесі реалізації інвестиційного капіталу формується інтегральний мультиплікаційний еколога – економічно-соціальний ефект. Екологічний ефект полягає

у поліпшенні якісного стану природно-ресурсного потенціалу довкілля. Екологічний чинник органічно пов'язаний самим з ефективним використанням трудових ресурсів, що зокрема знаходить прояв у зменшенні кількості невиходів на роботу, а відтак скорочуються виплати за лікарняними листами, що сприяє досягненню економічного ефекту. З іншого боку якісніше забезпечення матеріальних і водночас культурних та духовних потреб людини збільшує можливості зростання продуктивності суспільної праці, що значно посилює вище згаданий ефект. А через зростання доходів і заробітної плати населення зростає у цілому народний добробут, що свідчить про те, що краще досягається кінцева мета будь-якого підприємництва в тому числі екологічного – одержання максимально можливого прибутку за мінімальних витрат. У нашому випадку прибуток є комплексним, (інтегральним), що складається з екологічного, економічного та соціального, а за характером функціонування – мультиплікаційним, тобто таким, що багатократно підсилюється. В Україні екологічне підприємництво виступає поєднанням усіх видів та форм підприємницької діяльності, метою чого є випуск продукції, виконання робіт і надання послуг, що забезпечують дотримання визначених чинним законодавством природоохоронних вимог, представлені у матеріально-виробничій сфері – це зокрема переробка відходів, раціональне й ощадливе використання альтернативних джерел енергії, виробництво природоохоронного обладнання і пристроїв ефективного контролю та у сфері послуг – консалтинг, а також екологічне страхування [1]. Зауважимо, що комплексна структура екологічного підприємництва у період стрімкого розвитку на світовому ринку різного роду послуг включає зелений і екологічний туризм як одні з досить перспективних видів послуг, метою яких з боку суб'єктів господарювання є підвищення екологічної культури суспільства; ознайомлення з історико-культурною спадщиною, природним середовищем тієї чи іншої місцевості, регіону. Таким чином, метою екологічного підприємництва є не лише випуск продукції, виконання робіт, але й надання послуг з дотриманням встановлених діючим законодавством правових вимог, економіко-юридичної відповідальності стосовно різних сфер і ланок вказаної діяльності. Отже, для практичної і, зрозуміло, ефективної реалізації екологічного підприємництва як напрямку ринкової економіки потрібна повна, гнучка і прозора законодавчо-правова база. Сучасний стан екологічного права на Україні обмежує, а часом і, навіть, гальмує становлення цього екологічного виду самостійної підприємницької діяльності. Так, активізація інноваційної діяльності в сфері екологічного підприємництва досить тісно пов'язана із залученням матеріальних та фінансових ресурсів, основними з яких є інвестиції і витрати часу на наукові, інформаційні і технічні розробки та технологічне освоєння масштабного виробництва нової екологічно чистої продукції або переробки чи утилізації відходів. Інноваційна стратегія найтіснішим чином пов'язана з принципами екологічного підприємництва та в переважній частині випадків визначає його ефективність.

Особливістю інноваційних технологій в сфері екологічного підприємництва є те, що вартість отриманих інноваційних результатів може бути дуже високою і на перших порах нова продукція може потерпіти комерційну невдачу. Але, враховуючи даний ризик при впровадженні інноваційних продуктів, доцільно вказати, що впровадження будь-яких нововведень на виробництві тягне за собою певний економічний і технологічний ризик. Водночас не можна не враховувати й тих обставин, що недостатня соціально-економічна зорієнтованість: слабка екологічна освіта, переклад відповідальності населення за стан екологічної безпеки на державу, відсутність іміджу екології у масовій свідомості, поверхова поінформованість людей про стан екологічної безпеки значно ускладнює ефективність екологічного підприємництва в Україні. Отже, враховуючи вищевказане, доцільно зробити висновок про вплив формування

сприятливого інноваційного поля на рівень конкурентноздатності та прибутковості суб'єктів екологічного підприємництва.

Література:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року.
2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» (від 15.05.2003 № 755).
3. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (від 11.09.2003 № 1160-ІУ).
4. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» (від 06.09.2005 № 2803-ІУ), який визначає правові та організаційні засади функціонування дозвільної системи у сфері господарської діяльності і встановлює порядок діяльності дозвільних органів, уповноважених видавати документи дозвільного характеру, та адміністраторів.
5. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» (від 01.06.2000 № 1775-Ш), який визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб'єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування.
6. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (від 05.04.2007 № 877-У).
7. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».
8. Закон України «Про інноваційну діяльність»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3715-17>.
9. Екологія і закон: Екологічне законодавство України. У 2-х кн.. / Відповідальний редактор доктор юрид. наук, професор, заслужений юрист України, академік УЕАН та АПРН України В.І. Андрейцев. – К.: Юрінком Інтер, 1997.
10. Екологічне підприємництво: Навчальний посібник В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький та ін. – К.: Мета, 2001. – 191 с.
11. Жарова Л.В., Какутич Є.Ю., Хлобистов Є.В. Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління. – К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2009. – 198 с.
12. Ілляшенко С.М., Прокопенко О.В. Менеджмент екологічних інновацій: Навчальний посібник / За заг. ред. С.М. Ілляшенка. – Суми: Вид-во СумДУ, 2003. – 266 с.
13. Проблеми управління інноваційним підприємництвом екологічного спрямування: Монографія / За заг. ред. О.В. Прокопенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 512 с.
14. Купалова Г.І. Екологічне підприємництво як невід'ємна складова сталого розвитку України // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 26. – С. 36-39.

Haidura H.M.
AUCE,
Nabatieh, Lebanon

HIGHER EDUCATION RESEARCH SECTOR' FINANCING SYSTEM

Transition of Ukraine to the innovation model of the national economy is an essential condition for improving the competitiveness of the country, which includes the development and implementation of measures to balanced development of all subsystems of the national economy, including support and financial support for scientific research, innovative programs, creation advanced information system, availability of qualified personnel and creation of the favorable conditions for their professional preparation.

The most significant circumstances that determine the innovative development of the research sector in higher education (RSHE) and the formation of the newest mechanisms for its financing are: globalization and Europeanization processes, particularly in the education system and, consequently, the formation of a common European higher education; the need for constant updating of knowledge and practical skills of personnel in order to maintain its competitiveness in conditions of acceleration of the world scientific and technological progress and the innovative development of the national economies; raising the level of education in connection with the trend of increasing the length of the active (labor) phase of human life and raising the middle age of the professional competence; structural changes in the national economy and enhancement of the innovation activity in such sectors of the economy as services, IT technologies, energy saving technologies, etc.

In the conditions of deepening of the European integration processes in Ukraine the development of the RSHE should take into account the experience of the developed countries of the world, which already have developed strategies. Thus, in the strategy “Europe 2020” three priorities are identified – smart, sustainable and inclusive growth. The first of these priorities includes intellectual growth and the promotion of a knowledge-based economy and innovation. Sustainable growth is ensured by the efficient use of resources and increased competitiveness, and inclusive development is aimed at raising the level of employment of citizens, their social and territorial cohesion. This approach will allow higher education institutions (HEIs) to integrate into the latest scientific developments and effective economic strategies, monitoring the processes of the socio-economic development of both individual regions and the national economy as a whole.

Management of the innovation development of the RSHE requires practical organizational, administrative impact as the manager of government relations, processes and structural elements of the national economy, which covers research activities with a view to ordering, storage and conversion forms. This effect is based on the powers of the state, creating conditions for lasting and smooth functioning in order to obtain the expected significant social and economic outcomes. Introduction of new models of public policy in higher education in the context of Ukraine's integration into the European educational and scientific space and the simultaneous reduction of public spending on higher education necessitates for the improvement of the financial mechanism of realization of state policy in this area, division of financial responsibility between the state and customer research.

As a rule, funding institutions for education in Ukraine are budget administrators, as well as private (non-governmental) sectors represented by households. State financing of the most important areas of research and development (R&D) is aimed at the prompt receipt of the economic result (payments, deductions, purchases).

Responsible executor of the government target programs (GTP) and the main distributor of budget funds in education and science, which has a separate account and balance sheet, and is defined by a written agreement with the Ministry of Finance of Ukraine at the stage of drafting the state budget, is the Ministry of Education and Science (MES) of Ukraine.

Need to take a series of measures to reform the economic foundations of the education system, including its funding by the National doctrine of education. We note a significant increase in the role of extra-budgetary funds of financing of the science and research sector of the system of higher education that, unlike commercial organizations cannot quickly respond to changing market conditions. In such circumstances, the diversification of funding sources should be a priority activity of financial institutions.

To optimize extra budgetary funding research of the science and research sector proposed to adapt the experience of foreign countries can be successfully used in the organization of universities in Ukraine, namely the involvement of private funds of funds

business, donations, sponsorship positions, income from business school, income from property, loans, contracts for research, receive financial grants or subsidies allocation of grants through competitive procedures for research programs etc.

A promising mechanism for attraction of investors for private sector of Ukraine supports public-private partnership. For example, the option would be implementation model of local/foreign partnership in the field of information technology and communications, due to the creation of companies to provide information technology and communication services. Another option may be a lesson in commerce or trade. Activities in this area could help expand the higher education sector, and more closely link the universities economically attractive investment.

The effectiveness of funding means the ability to achieve defined policy objectives with the least expenditure of resources, and therefore is especially important. Improved management of process-oriented approach to increasing the investment attractiveness of the sector of scientific research institutions of Ukraine, which fully correspond to the current realities of limited funding, also provides funding for research to improve the mechanism of higher education sector in Ukraine, according to which it is advisable: to use the mandatory procedures evaluating performance of each innovations developed by universities; to calculate commercial effectiveness for universities in general and its specific programs; to identify the organizational and economic mechanism of introducing innovations; to establish the level of commercial viability of the project for the customer; to evaluate the degree of probability of support options investment projects; to write business plan of the implementation of the potentially profitable investment business process innovation.

The realization of the proposed areas of improvement of the mechanism of funding of the research higher education sector Ukraine will allow to attract additional funding in higher education, will help to become more stable and independent in low state budget, will increase the competitiveness of the innovative activity and scientific research institutions.

An important aspect of the effective integration of the national system of higher education into the European educational and scientific space is to increase the investment attractiveness of the science-and-research activity of the universities of Ukraine in the conditions of limited public funding. The solution to this problem is the formation of an effective incentive system, support for higher education institutions and optimization of extra budgetary financing of the research sector.

Practical implementation of the innovative development of the RSHE involves establishing partnerships between the state and the public, employers, customers, research, and other stakeholders interested in investing in the development of research activities supported by the latest technologies and mechanisms of the interaction such as formation of technological platforms, universities and businesses. Referrals of the intellectual effort and financial resources to priority technologies developed in the framework of the TA allow governmental bodies to exercise indirect regulation of their activities through the use of financial techniques, leverage, the impact of regulatory and information-methodological support.

Захарченко В. І.,

*доктор економічних наук, професор,
Одеський національний політехнічний університет,*

Балахонова О. В.,

доктор економічних наук, доцент,

Скалозуб М. І.,

студентка

ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

У світовій практиці все більше поширення отримує управлінська технологія під назвою «Система збалансованих показників – СЗП (Balanced Scorecard – BSC)» [4]. Автори СЗП представляють її як стратегічну систему дій, побудовану на основі стратегічних карт. Стратегічні карти розглядають як інструменти управлінського контролю. Основний недолік СЗП – відсутність механізму, моделі, що погоджує всі ці показники в систему. Залишається не зрозумілим, яким чином досягнення значення окремого показника забезпечується реалізацією різних програм. Це може призвести до погіршення інших показників [2, с. 173]. З'являється безліч можливих рішень, вибір найкращого з яких стає проблемою. Автори СЗП визнають, що в їхній теорії немає важливого компонента – засобів оцінки, і саме тому необхідні подальші дослідження.

Отже, проблема розробки узгодженої системи управління підприємством і використовуваних при цьому показників існує. Виходом з складної ситуації є застосування економіко-математичних моделей, в яких відбивається функціонування і розвиток підприємства [3, с. 115].

Так, при формуванні перспективного стратегічного плану підприємства розглядаються п'ять ієрархічних ступенів планування [1]. На I етапі ставляться стратегічні цілі розвитку. На II ет. здійснюється попередня стадія розрахунків перспективного плану, виходячи тільки з наявних можливостей підприємства. З'являється конкретна інформація – що потрібно зробити на підприємстві для досягнення поставлених цілей. На III етапі формується безліч нововведень для реалізації стратегій і усунення виявлених (на другому етапі) неузгодженостей можливостей підприємства з його намірами. На IV етапі, в рамках плану підвищення ефективності виробництва (ПЕВ), формується план стратегічних нововведень. Якщо з їхньою допомогою не вдається усунути неузгодженість плану, слід повернутися на III етап для пошуку нових заходів, і на перший для коригування стратегічних цілей. На V етапі формується перспективний план функціонування і розвитку підприємства з урахуванням реалізації ПЕВ. В його рамках визначається перелік прогнозних техніко-економічних, фінансових і нееконічних показників за роками планованого періоду.

Рішення проблеми системного обліку взаємозв'язків основних показників покажемо у вигляді укрупненої послідовності розрахунків. Нехай дерево цілей перспективного стратегічного планування буде представлено тільки частиною наступних основних показників: V – обсяг реалізації продукції; E – обсяг реалізації високоякісної, експортної продукції; P – обсяг прибутку до оподаткування; R – рентабельність реалізації, активів, власного капіталу; U – продуктивність праці; W – середньорічний рівень оплати праці одного працівника.

Отже, на перспективний період формується попередній прогнозний план діяльності підприємства, виходячи з його можливостей (на нормативній базі попереднього до планового року) та оцінки попиту на продукцію. При цьому за основу

розрахунків береться один з найважливіших стратегічних показників – обсяг реалізації. Отже, попередня задача ставиться таким чином: забезпечити до кінця планованого періоду вихід на обсяг реалізації V (що відповідає і певній частці ринку), в тому числі за товарними групами $j - V_j$.

Спочатку проводяться попередні розрахунки потужностей. У попередніх розрахунках фіксується рівень можливостей за випуском продукції, але без тих нововведень, які відбудуться за ПЕВ.

Далі формується план продажу продукції, де враховуються прогнозний попит на продукцію, існуючу та нову; забезпеченість потужностями; рентабельність продукції. Цільові установки в даному плані можуть мати такий вигляд: досягнення певного рівня реалізації продукції V_j (в вартісній формі) по роках, і частки на ринку (в тому числі на експорт), випуск високоякісної, нової продукції та ін. – E_k , де k – види товарних груп.

Аналіз плану реалізації та додаткового розрахунку виробничих потужностей показує, що на групі обладнання T необхідно здійснити приріст потужності на величину ΔM_m . В іншому випадку не можна буде досягти заданого обсягу продажу та реалізації. Якщо існуючий рівень реалізації з урахуванням його приросту (або зниження) не забезпечить в майбутньому досягнення заданого рівня реалізації V_j на величину ΔV_j в товарній групі j , якщо виникла неузгодженість можливостей з планом реалізації експортної, нової, високоякісної продукції на величину ΔE_k , то значення ΔV_j , ΔE_k стають кількісними показниками, на які орієнтуються в своїй роботі технічні підрозділи і служби маркетингу.

Таким чином, параметри неузгодження стратегічного плану і поточних можливостей підприємства (ΔM_m , ΔV_j , ΔE_k) надходять в ПЕВ.

З точки зору зменшення собівартості, цільові установки можуть бути задані часткою скорочення матеріальних витрат по роках. Витрати визначаються на основі нормативної бази попереднього до планового періоду. Отже, в ПЕВ передається інформація про величину матеріальних витрат ΔD , за видами r , які повинні бути зменшені за рахунок нововведень.

План виробництва і продажу продукції дозволяє розрахувати трудомісткість його виконання, витрати заробітної платні. Якщо задана мета досягнення визначеного рівня продуктивності праці U , то чисельність працівників $Q = V/U$, річний рівень оплати праці $W = wQ$. Коли попередні розрахунки показують, що задана величина U не може бути досягнута, визначається кількість працівників ΔQ , на яку слід скоротити їх чисельність. Значенням ΔQ повинна відповідати величина (в нормо-годинах) ΔT_1 , на яку необхідно зменшити трудомісткість виконання всіх робіт. Якщо розрахункова витрата заробітної плати з нарахуваннями виявиться більше W на величину ΔW , то в такій же пропорції повинна бути знижена трудомісткість виконання робіт $\Delta_2 T$, виходячи з середньої вартості нормо-години з нарахуваннями – z . Перед ПЕВ ставиться завдання на основі нововведень забезпечити приріст продуктивності праці за рахунок зниження трудомісткості виконання робіт на величину:

$$\Delta T = \min (\Delta_1 T, \Delta_2 T) \quad (1)$$

Певні показники прибутку, рентабельності (реалізації, активів, власного капіталу та ін.) можуть бути задані у вигляді цільових установок, отже, необхідно забезпечити їх виконання. Оскільки контрольні цифри за обсягами реалізації і прибутку вказані, то собівартість реалізованої продукції повинна бути на рівні $S = V - P + P_{пр}$ ($P_{пр}$ – прибуток (збитки) від іншої діяльності). Якщо попередні розрахунки покажуть, що собівартість реалізованої продукції дорівнює S і більше S , необхідно знизити витрати на величину $\Delta_c C$:

$$\Delta_c C = S - C - z * x \Delta T - \sum \Delta D r \quad (2)$$

Звідси показник $\Delta_c C$ визначає суму витрат, яку необхідно зменшити за рахунок нововведень (значення $\Delta_c C$ може бути і від’ємним). Якщо ця умова буде виконана, то і величина рентабельності реалізації не стане менше фіксованого рівня R .

Для попередніх розрахунків рентабельності активів, власного капіталу та ін. необхідно дати вартісну оцінку зазначених параметрів балансу підприємства. Їх попередні значення розраховуються щодо базового року і з урахуванням планованого зростання обсягів випуску товарної продукції. Тоді, якщо $R_{\text{акт}} = P / A < R_A$ (де R_A – заданий рівень рентабельності активів, A – попередньо розрахована їх вартість), то $\Delta_A C = A \times R_A - P$. Тут $\Delta_A C$ – додаткове зниження витрат за рахунок реалізації нововведень. Аналогічним чином можна визначити рівень додаткового зниження витрат на виконання інших даних рентабельності. З них вибирається найбільше. Нехай це буде $\Delta_A C$.

Потреба в фінансових ресурсах порівнюється з величиною, яку можна отримати за рахунок амортизаційних відрахувань і чистого прибутку. Якщо чистого прибутку недостатньо, слід знову визначити завдання для ПЕВ на зниження витрат. Позначимо такий показник через $\Delta_{\phi} C$. В результаті загальне додаткове зниження витрат $\Delta C = \Delta_c C + \max(\Delta_A C, \Delta_{\phi} C)$.

Як бачимо, ПЕВ містить данні про неузгодженість цілей та попередньо визначених величин. При цьому відбувається трансформація показників. Так, на вході задані одні стратегічні установки, а в ПЕВ знайдена інформація про більш конкретні та прості показники, зрозумілі на будь-якому рівні управління. Йдеться про необхідність введення додаткових потужностей, про величину зниження витрат, яка повинна забезпечити необхідне зростання чистого прибутку як основного джерела інвестицій. Крім того, фіксуються завдання щодо зниження матеріальних і трудових витрат, збільшення частки експортної та високоякісної продукції та ін.

Відповідні служби підприємства розробляють нововведення, в тому числі й альтернативні, що усувають неузгодженість в перспективному плані. Як правило, подібні заходи дають комплексний результат. У перспективному плануванні розглядаються і великі різноманітні інвестиційні проекти, пов’язані, як правило, з випуском нової, високоякісної продукції.

Література:

1. Захарченко В.И., Садовская И.И. Обоснование системы оценочных показателей производственной деятельности // Модели управления в рыночной экономике: сб.н.трудов ДНУ, 2005. – Т.1. – С.132-139.
2. Ольве Н., Рой Ж., Веттер М. Оценка эффективности деятельности компании : Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей. – М.: Вильямс, 2003 – 392 с.
3. Смирницкий Е.К. Экономические показатели бизнеса. – М.: Экзамен, 2002 – 202 с.
4. Kaplan R.S., Norton D.P. The Balanced Scorecard – Measures then drive Performance // Harvard Business Review, 1992. – Vol. 70. – № 1. – P. 71-79.

Левченко А.О.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР

Інтегровані структури сприяють вирішенню в Україні в першу чергу таких завдань, як концентрація інвестиційних ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку економіки, здійсненню структурних змін у промисловості; підвищенню конкурентоздатності продукції вітчизняних підприємств; демонополізації ринків продукції промислового комплексу; формуванню раціональних технологій та коопераційних зв'язків; розвитку конкурентного економічного середовища [1].

Задля забезпечення ефективного функціонування інноваційно-інтегрованих структур вкрай важливе значення має забезпечення систематичного професійного розвитку персоналу. Професійний розвиток розглядають як системно-організований процес удосконалення існуючих, або набуття нових компетенцій, що приводять до покращення діяльності персоналу сьогодні або в майбутньому і забезпечують досягнення поставлених організацією цілей [2].

Він може бути визначений як цілеспрямований, пролонгований і поетапний процес фахового становлення, саморозвитку компетентного фахівця, професіонала, особистості, яка характеризується неперервністю, системністю, динамізмом, циклічністю і синергізмом та передбачає інноваційний науково-методичний супровід з урахуванням освітніх потреб, мотивації і потреб [3].

Професійний розвиток персоналу включає в себе процес здобування, трансформації та контекстуалізованого використання професійних знань, навичок, досвіду та способів їх прояву в професійній діяльності, з метою досягнення як індивідуальних, так і корпоративних цілей. В основі розвитку персоналу як міжнародних, так і внутрішніх компаній лежить професійне знання, а також здатність і спроможність співробітника здобути таке знання, перетворити його в контексті вирішення конкретних організаційних завдань та використати для створення нового продукту, процесу або послуги, нових споживчих переваг [4].

Більш широким поняттям є розвиток людських ресурсів, тобто будь-який процес або діяльність, яка має коротко або довгостроковий потенціал розвивати професійні знання дорослої людини, досвід, задоволення як для індивідуальної, так і для групової вигоди, або вигоди організації, громади, нації, людства. Це процес розвитку та вивільнення людських знань завдяки корпоративному розвитку та підготовці персоналу задля покращення діяльності на організаційному, індивідуальному та груповому рівнях. З економічного погляду, розвиток людських ресурсів визначається як процес формування людського капіталу шляхом внутрішньофірмової професійної підготовки та розвитку працівників задля поліпшення діяльності компанії [6].

Вважаємо, що за сучасних умов професійний розвиток персоналу слід розуміти як процес безперервного оновлення та здобуття нових знань, умінь, навичок, компетенцій, форми, зміст і методи якого визначаються змінами у зовнішньому і внутрішньому середовищі, з подальшим використанням цих знань у професійній діяльності та отриманням корисного результату на рівні індивіда, організації, суспільства у поточній чи довгостроковій перспективі.

В умовах активізації інноваційно-інтеграційних процесів у світі змінюються вимоги до організації та ефективності професійного розвитку персоналу. Задля

забезпечення високопродуктивної роботи персоналу актуалізується доцільність застосування сучасних форм і методів професійного розвитку, компетентнісного підходу під час організації навчання, розвитку, в першу чергу, навичок і компетенцій, потрібних для ефективної професійної діяльності в умовах економіки нового типу.

На нашу думку, ключові напрями поліпшення організації професійного розвитку персоналу інноваційно-інтегрованих структур в Україні включають [5]:

- удосконалення Закону України «Про професійний розвиток працівників» відповідно до потреб інноваційного розвитку економіки;
- доопрацювання проекту та введення в дію Закону України «Про національну систему кваліфікацій»;
- сприяння впровадженню сучасних форм і методів організації професійного розвитку персоналу, включаючи дистанційну освіту та електронне навчання, дуальну та комбіновану системи навчання;
- розвиток соціального діалогу між органами державної влади й місцевого самоврядування, роботодавцями, професійними спілками, закладами професійної освіти, найманими працівниками й самозайнятими особами з питань впровадження системи освіти упродовж життя та розподілу відповідальності за результати навчання;
- впровадження сучасних моделей фінансування професійного розвитку персоналу з різних джерел;
- сприяння забезпеченню відповідності диференціації в оплаті праці результатам професійного розвитку і навчання персоналу;
- створення механізмів визнання результатів навчання поза межами формальної системи освіти;
- забезпечення відповідності кількісних та якісних параметрів професійної підготовки кадрів поточним і перспективним вимогам ринку праці в умовах становлення моделі економіки інноваційного типу.

Література:

1. Гаращук О.В. Організаційно-економічне управління людськими ресурсами як важливе забезпечення інноваційного розвитку / О.В. Гаращук // Економіка і регіон. – 2011. – №2. – С. 15-18.
2. Жиденко Н. Професійний розвиток персоналу державної служби: основні складові процесу / Н. Жиденко // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України. – 2013. – Вип. 1. – С. 50-58.
3. Кириченко М.О. Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівних кадрів освіти у відкритому суспільстві [Електронний ресурс] / М.О. Кириченко // Theory and methods of educational management. – 2016. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tmuo_2016_2_6.
4. Скляр Є.П. Розвиток персоналу підприємства із застосуванням моделей компетенцій / Є.П. Скляр // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2015. – № 6. – С. 151-154.
5. Левченко А.О. Компаративний аналіз тенденцій освіти впродовж життя в контексті розвитку інноваційно-інтегрованих структур у світі / А.О. Левченко. – Соціально-економічні аспекти інноваційного розвитку людських ресурсів: колективна монографія / за заг. ред. М. В. Гудзь і А.В. Карпенка; Запорізький національний технічний університет. – Запоріжжя : «Просвіта», 2017. – С. 186-191.
6. Пазюра Н.В. Розвиток людських ресурсів на підприємстві як чинник розвитку особистості / Н.В. Пазюра // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2013. – Вип. 37. – С. 342-347.

Грінка Т.І.
кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ІННОВАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ - МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КІРОВОГРАДЩИНИ

Кластерний розвиток як фактор збільшення національної і регіональної конкурентоспроможності є характерною ознакою сучасної інноваційної економіки. Світова практика показала, що кластеризація економіки обумовлює і справляє вирішальний вплив на процеси посилення конкурентоспроможності та прискорення інноваційної діяльності. В цьому полягає новий економічний феномен, який дозволяє протистояти натиску глобальної конкуренції й належним чином відповідати вимогам національного і регіонального розвитку.

Світовий і поки що невеликий український досвід демонструють такі переваги виробничих систем на основі кластерної моделі:

- кластери спроможні забезпечувати поєднання у виробництві конкуренції з кооперацією, вони уособлюють „колективну ефективність”, створюють „гнучку спеціалізацію”;

- кластери будуються на використанні ефекту масштабу;

- кластери – це точки зросту, стимулятори технічного прогресу;

- кластери являють собою механізм підвищення регіональної і національної конкурентоспроможності.

Кластери дозволяють:

- посилювати процеси спеціалізації і розподіл праці між компаніями;

- ширше приваблювати клієнтуру, створюючи тісну взаємодію покупців і продавців;

- знижувати вартість одиниці технічної послуги і продукції, яка виготовлюється на основі спільної діяльності;

- посилювати міжфірмені потоки ідей і інформації;

- підвищувати інноваційність виробництва;

- створювати нові робочі місця;

- ефективніше використовувати місцеві природні ресурси;

- створювати здоровий соціальний капітал (все здійснюється на взаємній довірі), забезпечуючи соціальну справедливість;

- забезпечувати баланс ринкової ефективності і соціальної гармонії.

Спеціалісти вважають, що переваги кластерів можна розділити на «жорсткі» і «м'які». Більш ефективні бізнес-транзакції, більш сприятливі інвестиції, зменшені витрати на закупівлю матеріалів, послуг та інші показники, які визначають прибуток і створюють робочі місця, – відносять до „жорстких” переваг кластерів.

«М'які» переваги кластерів виходять із їхньої орієнтації на організацію процесів навчання, бенчмаркінгу, обміну досвідом, який поширює знання серед учасників кластеру і породжує інновації, імітацію та удосконалення виробництва. У багатьох випадках «м'які» переваги кластеризації виступають як непомітний і невлотимий актив, який лише посередньо трансформується в баланс прибутків і збитків. Практика свідчить про те, що «м'які» переваги потенційно справляють набагато більший вплив на результати діяльності кластеру, ніж ефект дії «жорстких» переваг.

Наведена вище аргументація і здійснені протягом понад десяти останніх років спроби впровадження перших виробничих систем на основі кластерної моделі в різних регіонах України підтверджують перспективність та ефективність руху в цьому напрямі. Досвід розвитку кластерних ініціатив на Поділлі, в Прикарпатті, Поліссі, Севастополі, на Полтавщині і в інших регіонах свідчать про те, що формування сучасних партнерських відносин між місцевими державними органами, діловими колами, а також підтримуючими виробництво місцевими науковими і освітніми центрами є складним комплексним процесом. Накопичений досвід свідчить також про те, що конкурентоспроможність – це не статична властивість регіону чи галузі, а динамічний процес реалізації зусиль заради високої продуктивності шляхом ефективного використання інтелектуальних, природних і технологічних ресурсів території, регіону і їх виробничих кластерів.

З аналізу проведеної кластеризації промислового сектору за обсягом промислової продукції [3] зроблені висновки, що регіони можна поділити на чотири кластери. Відхилення розрахункового значення ентропії від максимального можливого мінімальне і становить 10 %. Кіровоградська область за наведеними розрахунками має низький “С” рівень кластеризації.

Кіровоградська область характеризується мало диверсифікованою економікою і має виражений сільськогосподарський тип економіки. Структура сільськогосподарського виробництва області за 1990-2016 роки суттєво змінилась в бік збільшення питомої ваги рослинництва. В Плані реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на період до 2020 року [4] Напрям 1.В. Зростання конкурентоспроможності аграрного сектору планується: "Формування інтегрованих агропромислових структур (кластерів) на регіональному рівні". Програма 1 прямо відповідає Стратегічній цілі "1. Підвищення ефективності використання економічного потенціалу області". Програма "1.Підвищення ефективності використання економічного потенціалу області" кореспондується з програмою "2.Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток" (Програма 2). В основу програми входять проектні ідеї, що надійшли від підприємств, установ та організацій області, місцевих органів виконавчої влади, громадських організацій, органів місцевого самоврядування та населення, які відібрані та опрацьовані групою регіональних експертів. Програма складається з 4-ох напрямів, які включають в себе 129 проектів, що передбачають: підвищення ефективності використання мінерально-сировинної бази області та розвиток добувної промисловості; промоцію інвестиційних можливостей регіону та експортних можливостей підприємств; впровадження енергоефективних технологій та новітніх технологій із застосуванням альтернативної енергетики; нарощування виробництва продукції з більшою частк

Кластерні дослідження, які раніше були проведені [2,3,5], підтверджують перспективність формування кластерів в інших напрямках: харчовому, молокопереробному, м'ясному та ін.

Стратегічно важливими для економіки Кіровоградської області є машинобудування та харчова промисловість, якими забезпечується найбільша частка валової доданої вартості у промисловості (57%). Проте, промисловість у цілому характеризується невисоким рівнем доданої вартості (20% у ВДВ області) та наукоємності виробництва, великою енергоємністю та високим рівнем зносу основних фондів, що значно впливає на конкурентоздатність економіки регіону. Для підвищення ефективності промислового виробництва і підвищення конкурентоспроможності продукції постає питання вдосконалення роботи із представлення потенціалу провідних підприємств, формування нових підходів до забезпечення висококваліфікованими кадрами сучасного виробництва, у першу чергу у галузях із високою доданою вартістю

(машинобудування, харчова промисловість, енергетика тощо) [4].

Якими ж є можливі шляхи покращення впровадження кластерної політики та її адміністрації в Україні та, зокрема в Кіровоградському регіоні? З огляду на проведені автором дослідження та наведені аргументи які випливають з дискусії Keesch, R. W., Munger, M. C. and Simon, C. [6], основні шляхи вирішення помилки державного управління варто шукати в трьох наступних сферах: 1) створенні стимулів; 2) забезпеченні доступності інформації та 3) розподіленні влади та ресурсів.

Варто зауважити, що світовий досвід розвитку кластерів показує, що вони не можуть бути створені штучно, провідну роль відіграє ресурсний потенціал регіону та розвиток ділових стосунків в мережі.

Рекомендації. В області сформувались об'єктивні умови для позитивних змін в розвитку економіки. Розвиток кластерних ініціатив в Кіровоградському регіоні вимагає першочергового здійснення наступних кроків:

- терміново розробити й затвердити стратегію підвищення конкурентоспроможності регіону на основі формування і розвитку інноваційних кластерних структур;

- активно сприяти зміцненню співробітництва влади, бізнесу, науки, освіти та громадських організацій в інноваційних мережевих структурах;

- забезпечити координацію діяльності міністерств і відомств у формуванні транскордонних, національних і регіональних інноваційних кластерів на період до 2020 року, враховуючи пріоритети національного та загальноєвропейського розвитку;

- ініціювати втілення в області систему інноваційних освітніх програм для підготовки і перепідготовки спеціалістів, які беруть участь у розвитку і функціонуванні виробничих мережевих структур;

- провести фундаментальні дослідження по визначенню пріоритетів формування регіональних інноваційних виробничих кластерів;

- стимулювати обласній державній адміністрації системну організацію ділової взаємодії влади з великим, середнім і малим бізнесом на основі формування регіональних промислових кластерів, для чого сформувати експертні групи по розробці регіональних цільових програм кластеризації економіки регіону на період до 2020 року;

- створити в регіоні інформаційно-аналітичну систему з попиту і розповсюдженню інформації про формування і розвиток інноваційних кластерних об'єднань, моніторингу процесу їх розвитку і поширення позитивного досвіду на регіональному і національному рівнях, сприяти створенню Центрів знань;

- з метою відродження українського села, створення там робочих місць, сприяти формуванню регіональних кластерів АПК з вирощування фруктів, овочів та іншої с/г продукції, розвитку кластерів сфери послуг, зеленого туризму.

Література:

1. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи: Аналітичні матеріали до Парламентських слухань [«Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»] / [Л.І. Федулова, Ю.М. Бажал, І.А. Шовкун та ін.]; за ред. Л.І. Федулової, Г.О. Андрощука; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 196 с.
2. Константинова А. Чи потрібні насправді Україні галузеві кластери. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: VoxUkraine <https://voxukraine.org/uk/ukrainian-cluster-policy-whats-wrong-ukr/>
3. Параниця Н. Роль територіальних промислових кластерів в Україні / XVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» Грудень / Декабрь 2013.
4. Стратегія розвитку Кіровоградської області на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kr-admin.gov.ua/DPI/Ua/2015/rish_190815/plan_190815.pdf

5. Чала Н. Д. Розвиток інноваційних кластерів як базова стратегія модернізації регіонів. / Кластери як інструмент регіонального розвитку : матеріали науково-практичного семінару (м. Феодосія, 16–20 липня 2012 р.) / За ред. проф. В.В. Мамонової. – Х. : ХарПІ НАДУ, 2012. – 115 с.
6. Keech, R. William; Munger, Michael C.; Simon, C. (2012). Market Failure and Government Failure. In *Public Choice World Congress*. Miami.

Ткачук О.В.
кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР

В умовах формування інноваційної моделі розвитку економіки України та обраного нашою державою курсу європейської інтеграції особливої актуальності набувають питання створення суб'єктів економічної діяльності та їх об'єднань, здатних до здійснення ефективної господарської діяльності та прискорення темпів інноваційного розвитку економіки. Однак, на сьогодні в Україні спостерігається зниження темпів інноваційної активності, зменшуються обсяги реалізації інноваційної продукції в країні та за її межі, критичним є рівень зносу основних засобів у більшості галузей національної економіки та вкрай повільно відбувається їх оновлення, що становить суттєву загрозу для національної безпеки держави. Дієвим засобом вирішення цих проблем, як свідчить світова практика, є формування інноваційно-інтегрованих структур, їх подальша інтеграція у державну та міжнародну економічні системи.

Проведені дослідження засвідчили необхідність розроблення практично-прикладних рекомендацій щодо формування і розвитку інноваційно-інтегрованих структур в Україні як однієї з ключових умов забезпечення економічної безпеки України в умовах нестабільного соціально-економічного середовища, створення інноваційно сприйнятливого середовища, надання підтримки суб'єктам, які здійснюють інноваційну діяльність, в залежності від наявного інноваційного потенціалу.

Прискорення темпів інноваційного розвитку економіки України зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів формування інноваційно-інтегрованих структур, вивчення зарубіжного досвіду їх створення та відповідності нормативно-правового регулювання цих питань світовій законодавчій практиці. Оскільки рівень соціально-економічного розвитку різних регіонів України суттєво диференціюється, доцільними є розроблення та апробація методики оцінювання готовності регіонів до формування інноваційно-інтегрованих структур. Неefективність використання інноваційного потенціалу територій та стагнація соціально-економічного розвитку національної економіки, що є суттєвими загрозами національній безпеці держави, свідчать про необхідність обґрунтування практичних аспектів (включаючи організаційне, нормативне, матеріально-технічне, фінансове, кадрове, інформаційне забезпечення) створення інноваційно-інтегрованих структур за регіонами країни відповідно до пріоритетів, визначених Національною інноваційною системою, та

наявних ресурсних можливостей, визначення ключових показників ефективності їх функціонування.

За сучасних умов повинні бути детально розглянуті основні складові механізму державного регулювання формування та розвитку інноваційно-інтегрованих структур, зокрема, його суб'єкти та об'єкти, функції (цільова, нормативна, планова, соціальна, стимулююча, політична, інформаційна, прогнозно-аналітична, консультативна та ін.), важелі (правові, адміністративні, організаційно-економічні, податкові та інформаційні), методи (економічні, адміністративно-розпорядчі, індикативні та соціально-психологічні) та інструменти (програми на загальнодержавному, регіональному та галузевому рівнях).

Комплексна оцінка рівня національної безпеки України за її складовими в контексті міжнародних порівнянь та інтегральна оцінка готовності регіонів країни до створення інноваційно-інтегрованих структур є основою для розробки диференційованої державної політики регулювання інноваційної діяльності для регіонів-лідерів, регіонів-аутсайдерів з метою підвищення ефективності державного регуляторного впливу. Для регіонів з відносно високим рівнем інноваційного потенціалу доцільними є стимулювання розвитку сектору високотехнологічних послуг, формування освітньо-наукових кластерів, інших інноваційних організацій (технопарків, технополісів, бізнес-інкубаторів), комплексних регіональних інноваційних систем. Держава при цьому виконує роль регулятора щодо концентрації інновацій певних видів, стимулюючи впровадження першочергово необхідних. Для регіонів із середнім рівнем інноваційного потенціалу може бути рекомендовано запровадження моделі регулювання, яка передбачає впровадження перспективних, з точки зору держави, інновацій у визначених підприємствах (як державної, так і недержавної форми власності), кластерах та організацію тісної співпраці цих формувань із науково-дослідними організаціями та ВНЗ, здійснення заходів з підвищення загальної привабливості інноваційного сектору для інвесторів. У регіонах з низьким рівнем інноваційного потенціалу доцільно сформувати інноваційну інфраструктуру, створити необхідні інститути для забезпечення реалізації моделі регулювання, прийняти чи оновити плани і програми інноваційного розвитку економіки регіонів.

Застосування методу сценаріїв зумовлює необхідність оцінки трьох найбільш ймовірних сценаріїв: песимістичний сценарій (подаліше поглиблення економічної кризи в усіх сферах національної економіки, у тому числі й стагнація інноваційної активності); саморегулюючий (інерційний) сценарій (інноваційна активність переважно з боку великих бізнес-структур, корпорацій з присутністю іноземного капіталу за мінімальної участі держави); оптимістичний сценарій (інтенсивний інноваційний розвиток на основі консолідованої діяльності усіх суб'єктів національної економіки).

Доцільно також здійснювати паспортизацію внутрішнього та зовнішнього інноваційного потенціалу в контексті пріоритетів державної інноваційної політики в умовах необхідності подолання кризової ситуації та нових реалій розвитку національної економіки, що дозволить обґрунтовано обирати відповідні стратегії подальшого функціонування для суб'єктів підприємницької діяльності, галузей, територій (розвитку, виживання, диверсифікації, перепрофілювання, ліквідації).

Бугаєва М.В.

канд. екон. наук, доц.

*Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Вагомим чинником, що дестимулює формування та розвиток інноваційної активності і ефективного використання наявного інтелектуального потенціалу країни і її регіонів є недопрацьованість законодавчої бази в інноваційній сфері. На сьогоднішній день, виходячи із практики господарювання, можна констатувати, що в українському законодавстві існує багато перешкод, що не дозволяють швидко і ефективно освоювати новітні технології, як малим підприємствам, так і великим корпораціям. Чимало бар'єрів існує у законах та нормативно-правових актах, це в кінцевому рахунку негативно впливає на формування та розвиток інноваційного клімату держави та її регіонів, враховуючи соціально-економічну та політичну нестабільність.

Проблема інноваційного розвитку є відносно новою в контексті вдосконалення законодавчої бази, а тому малодослідженою як в Україні, так і поза її межами. Але у світі в останні роки стрімко зростає науковий інтерес до інноваційного розвитку та шляхів його досягнення. Розробляються нові моделі інноваційного процесу, теорії національних та регіональних інноваційних мереж та національних інноваційних систем, форми та методи державного регулювання інноваційного розвитку країни та її регіонів. Зокрема, вони розглядалися у працях таких відомих економістів як І. Ансоффа, А. Бузні, Л. Ледермана, М. Портера, Б. Твісса, Й. Шумпетера та ін. Даній проблематиці присвячені праці таких відомих вітчизняних економістів, як О. Амоша, Б. Данилишин, О. Дацій, М. Долішній, О. Лапко, О. Левченко, М. Корецький та ін. Але питання законодавчого забезпечення та вдосконалення законодавчої бази здійснення інноваційної діяльності ще не знайшли достатнього висвітлення в Україні.

Метою дослідження є спроба вивчити ступінь законодавчого забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні в умовах соціально-економічної нестабільності.

Що стосується формування законодавчого забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, то процес її формування розпочався з моменту прийняття акта проголошення незалежності України. Обраний Україною шлях інтеграції до Євросоюзу вимагає зближення та інтеграцію національної економічної системи до систем країн ЄС. Це ставить Україну перед вибором запровадження тієї моделі розвитку, яка прийнята ЄС за базову, тобто моделі інноваційного розвитку. Таким чином, утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки забезпечить її конкурентоспроможність та вихід на траєкторію сталого розвитку. Тому перехід до інноваційної моделі розвитку національної економіки поступово стає імперативом державної політики. Це полягає, насамперед, у встановленні ефективного правового регулювання відносин у сфері інновацій.

Інноваційна діяльність регулюється низкою нормативно-правових актів різної юридичної сили - від законів до локальних нормативно-правових актів.

Сучасна нормативно-правова база (закони, укази Президента, підзаконні акти у формі постанов Уряду, наказів центральних органів виконавчої влади тощо) стосовно науково-технічної та інноваційної діяльності налічує близько 200 документів.

Законодавча база здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні в першу чергу визначається загальнодержавними інститутами, найбільш важливими з яких є законодавство, інституційна система, концепції і стратегії розвитку держави і цільові програми розвитку регіонів, пріоритети, механізми і інструменти впливу. Вони в свою чергу декларують подальше формування інноваційно орієнтованої економіки на рівні країни та її регіонів з урахуванням мінливих умов зовнішнього середовища та позитивних і негативних сценаріїв розвитку внутрішніх впливових чинників.

Загальновідомо, що законодавство України складається із законів України «Про інноваційну діяльність» [4], «Про інвестиційну діяльність» [5], «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [6], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [7], «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [8], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [9], «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» [10] та інших законів України, Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України [11], інших законодавчих актів, що регулюють суспільні відносини в цій сфері тощо.

Нормативними актами вищої юридичної сили, що регулюють інноваційну діяльність є: - Господарський [2] та Цивільний кодекси України [17]. У першому документі, у главі 34, надається визначення інноваційної діяльності (ст. 325), перелічуються її види (ст. 327), форми інвестування в інновації (ст. 326), шляхи та форми державного регулювання (ст. 328) та система державних гарантій інноваційної діяльності (ст. 329), основні засади державної експертизи інноваційних проектів (ст. 330), поняття та зміст договору на створення і передачу науково-технічної продукції (ст. 331), який використовується для виконання інноваційних розробок на замовлення суб'єкта інноваційної діяльності з метою їх наступної реалізації. У 62 главі Цивільного кодексу, що має назву «Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт» зазначаються аспекти регулювання договірних відносин, що складаються в процесі виконання таких робіт, в т. ч. розробки інноваційних проектів [1].

Стосовно державної інноваційної політики, то її законодавчим фундаментом є Конституція України, зокрема у Статті 54 Конституції передбачено гарантії громадянам щодо свободи наукової, технічної та інших видів творчої діяльності, захисту інтелектуальної власності, авторських прав. Статтею 116 визначаються обов'язки органу виконавчої влади - Кабінету Міністрів України - щодо забезпечення економічної політики в галузі освіти, науки і культури, розробці та здійсненні загальнодержавних програм економічного, науково-технічного і культурного розвитку країни [3].

Головні цілі державної інноваційної політики визначено в Законі України «Про інноваційну діяльність». Державна політика спрямована на створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, на забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, на виробництво і реалізацію нових видів конкурентоспроможної продукції [4]. Регулювання інноваційної діяльності, відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», може здійснюватися на різних рівнях управління державою різними державними структурами – від Верховної Ради до органів виконавчої влади на місцях, їх участь у регулюванні інноваційних процесів обумовлена тими функціями, які вони виконують у загальній системі економіки країни.

Окремо зазначимо, що розвиток науки і науково-технічної сфери в Україні покликані забезпечити такі закони: Закон України «Про наукову і науково-технічну

діяльність» [7], «Про науково-технічну інформацію» [12], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [9], «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [6], «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» [13], «Про державне регулювання діяльності в сфері трансферу технологій» [14], цілий ряд державних цільових економічних програм, комплекс підзаконних правових актів.

Зазначимо, що кожен із перерахованих законів регулює свою вузьку сферу, і назріває потреба в спеціальному законодавчому акті, що регулює всі сторони інноваційної діяльності та інноваційної поведінки інноваційно-інтегрованих структур різних типів і видів діяльності, а також територій їх функціонування. В цілому говорити про досконалість створеної законодавчої бази не можливо. У чинному законодавстві продовжує існувати багато суперечностей та програм, що заважають запровадженню та нормальному функціонуванню моделі інноваційно-інвестиційного розвитку. Порушується один із головних принципів систематизації законодавства з питань інноваційної діяльності, згідно з яким закони та підзаконні акти мають подавати узгодженість норм. Окрім цього, не виконується й інший, не менш важливий принцип правового регулювання, згідно з яким нормативно-правова база інноваційної діяльності має бути стабільною. Адже найголовнішою передумовою ефективного розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні має бути її надійна правова база.

Так чи інакше, інноваційне законодавство продовжує інтенсивно розвиватись шляхом гармонізації інноваційного законодавства України з міжнародними угодами і конвенціями у сфері договірно-правового поля. Тому постійно потрібно враховувати європейський вектор інституційної бази і успішний досвід її впровадження у практичній діяльності інноваційно-інтегрованих структур в Європі.

Одним із нещодавніх документів, що має таке значення є загальнодержавна Стратегія сталого розвитку «Україна –2020» [15], спрямована загалом на впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Вбачається, що її реалізація дозволить Україні стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями.

Для цього однією з першочергових реформ визначена дерегуляція та розвиток підприємництва, що передбачає, зокрема, скорочення кількості документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності та видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню; скасування регуляторних актів, які ускладнюють ведення підприємницької діяльності; скорочення кількості органів державного нагляду (контролю); забезпечення ефективного захисту права приватної власності; гармонізація із законодавством Європейського Союзу положень законодавства України щодо захисту прав національних та іноземних інвесторів та кредиторів; захисту економічної конкуренції; запровадження стимулюючих механізмів інвестиційної діяльності, виходячи із досвіду найкращої світової практики. Реалізація цієї стратегії має забезпечити досягнення таких індикаторів як, зокрема, входження до ТОП-30 країн за Індексом легкості ведення бізнесу та до ТОП-40 за глобальним індексом конкурентоспроможності.

Наразі назріла необхідність формування оновленої нормативної бази для забезпечення розвитку інноваційної економіки. Особливої уваги в цьому контексті потребує регулювання інноваційної економіки на рівні регіонів.

Саме для цього покликана Загальнодержавна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [16], загалом спрямована на створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності та ін.

Отже, стратегічними документами розвитку України та її регіонів декларується формування інноваційно орієнтованої економіки. Для цього сформовано інвестиційну та інноваційну системи, які включають, зокрема, законодавчі, інституційні та інструментальні складові. Однак кожна із цих систем на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях є недостатньо збалансованою. В першу чергу це стосується законодавчої бази здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, яка б повністю відповідала інноваційно орієнтованій моделі розвитку економіки.

Література:

1. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій.- К.: Атіка, 2004.- 624с. [Електронний ресурс].- [http://textbooks.net.ua/content/view/1909/25/]
2. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Про інноваційну діяльність : закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
5. Про інвестиційну діяльність : закон України № 1560-XII від 18.09.1991 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
6. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : закон України № 2623-III від 11.07.2001 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність : закон України № 848-VIII від 26.11.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
8. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : закон України № 1602-III від 23.03.2000 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
9. Про наукову і науково-технічну експертизу : закон України № 51/95-ВР від 10.02.1995 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>.
10. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: закон України № 991-XIV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
11. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України : Постанова Верховної Ради України № 916-XIV від 13.07.1999 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/916-14>.
12. Про науково-технічну інформацію: закон України №3323-XII (3323-12) від 25.06.1993 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>
13. Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу : закон України № 3065-III від 07.02.2002 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3065-14>
14. Про державне регулювання діяльності в сфері трансферу технологій : закон України №143-V від 14.09.2006 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16/ed20120617>
15. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
16. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : постанова Кабінету Міністрів України № 385 від 06.08.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
17. Цивільний кодекс України. Прийнятий № 436-IV від 16 січня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Щоголева І.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

*Льотна академія Національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна*

КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ

Інтеграція України до Європейського Союзу вимагає опрацювання нових підходів до підвищення рівня конкурентоспроможності національної та регіональної економіки, зокрема її туристичного сектору.

Процес виокремлення регіонів в самостійні економічні суб'єкти в сучасних умовах господарювання характеризується певними суперечностями та проблемами, подолання яких є можливим за умови підвищення рівня їх конкурентоспроможності.

З оглядом на те, що вигідне географічне положення та наявність різноманітних природних ресурсів є базисом у формуванні конкурентних позицій регіону, помилково було б не враховувати ті переваги, які може отримати регіон завдяки спільним зусиллям регіональної влади, суб'єктів підприємницької діяльності та громадських організацій.

Сучасний стан економічного розвитку України зумовлює пошук нових форм господарювання, які значною мірою зможуть враховувати інтереси як виробників, так і споживачів. Чільне місце серед таких форм займають регіональні кластери, які являють собою сконцентровані за географічною ознакою групи взаємопов'язаних підприємств, організацій та інших суб'єктів господарювання, які здійснюють спільну діяльність. На теперішній час кластери в Україні не стали поширеною формою співпраці в індустрії туризму. Серед відомих вітчизняних тематичних кластерів можна виділити наступні:

– сільського («зеленого») туризму – ЕКОТУР, «Кам'янець», «Мальовнича Бережанщина», «Дніпро–транскордонний», «Оберіг», в шести суміжних прикордонних районах Гомельської та Чернігівської областей;

– пізнавального туризму, що представлений міжрегіональним кластером «Південне туристичне кільце», який охоплює територію Одеської, Миколаївської, Херсонської областей, а також туристичним кластером «Вознесенськ» [1].

На думку І. Пилипенка, регіональний підхід до формування кластерів на основі конкурентних ресурсів регіону ефективно діє у такому поєднанні: туризм і сільське господарство (сільський або фермерський туризм); туризм та природні заповідники (зелений чи науковий туризм); туризм та розвинена промислова та ділова активність (промисловий туризм та інші комбінації). Ці ресурси згруповані за галузевою (групою споріднених галузей, які успішно доповнюють одна одну) чи просторовою ознаками (група географічно сконцентрованих у певному регіоні компаній із суміжних сфер діяльності, що виробляють схожу чи взаємодоповнювальну продукцію та характеризується наявністю інформаційного обміну між компаніями, їх співробітниками) [2].

Перспективним є створення кластерів в сільських і депресивних районах, оскільки створення об'єднань на таких територіях на основі спільних зусиль ініціюють розвиток сільського туризму, що сприяє розвитку села [3].

Кластерний підхід до організації туристичного бізнесу має як переваги, так і недоліки. В якості основної переваги можна зазначити синергетичний ефект від

спільної діяльності підприємств за рахунок більш ефективного використання різних ресурсів, поглиблення спеціалізації та доступу до інновацій.

Об'єднання підприємств у формі туристичного кластеру в межах регіону, діяльність яких орієнтована на задоволення туристичних потреб, отримує можливість ефективніше лобювати свої інтереси на рівні місцевих органів влади, залучати інвестиційні кошти, а також створює основу для створення нових форм об'єднання знань.

До основних проблем можна віднести необхідність державної підтримки кластерних ініціатив, яка повинна ґрунтуватись на розробленій кластерній програмі і враховувати регіональні особливості та можливості, а це означає, що ефективність існування кластеру буде знаходитись у прямій залежності від фінансових ресурсів, оскільки саме вони дадуть змогу розвивати і комерціалізувати нові ідеї. Суттєвою проблемою є нерозвинена інфраструктура в регіоні, яка буде стримувати його розвиток, а також низький рівень підприємницької ініціативи.

Туристичний кластер – це, перш за все, соціальне явище, яке створюється в середовищі тих суб'єктів, які мають певні економічні вигоди. Саме кластерна модель організації туристичного бізнесу дозволяє посилити конкурентні переваги окремих підприємств, а, відповідно, і кластеру в цілому, що сприяє розвитку регіональної економіки. Розвиток туристичного кластеру, як нової форми господарювання та економічних відносин, дозволяє отримати суттєвий соціально-економічний ефект у вигляді:

- підвищення продуктивності і конкурентоздатності туристичних підприємств, а також інших підприємств, що входять до кластеру;
- підвищення зайнятості населення регіону, створенню нових робочих місць;
- покращення інвестиційного клімату регіону;
- підвищення інноваційного потенціалу шляхом використання інноваційних технологій.

Література:

1. Мельниченко О.А. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія / О.А. Мельниченко, В. О. Шведун. – Харків: НУЦЗУ, 2017. – 153 с.
2. Пилипенко И.В. Кластерная политика в России: возможности реализации и конкурентоспособность регионов. // VIII Сократические чтения «Постиндустриальная трансформация старопромышленных районов России» / Сборник докладов под ред. В.А. Шупера. – М.: Эслан, 2011. – С. 177-211.
3. Кальченко О. М. Кластеризация в туристичній галузі / О. М. Кальченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2009. – № 39. – С. 186-195.

Бойко О.М.

*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник*

ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”

СПЕЦИФІКА КООПЕРАЦІЇ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ КЛАСТЕРІВ

Транскордонне співробітництво має на меті зміцнення добросусідських відносин та створення умов для більш тісної координації дій у сфері інтеграції економік суміжних країн. Зокрема, це досягається шляхом формування транскордонних кластерів, які є інноваційним елементом та рушійною силою сталого розвитку транскордонних регіонів.

Транскордонний кластер являє собою “добровільне об’єднання незалежних компаній, асоційованих інституцій, інших суб’єктів транскордонного співробітництва які: географічно зосереджені у транскордонному регіоні (просторі); співпрацюють та конкурують; спеціалізуються у різних галузях, пов’язані спільними технологіями та навичками, взаємодоповнюють одна одну для виготовлення спільного продукту чи послуги, що в кінцевому підсумку дає можливість отримання синергетичних та мережевих ефектів, дифузії знань та навиків” [1-5].

Транскордонні кластери територіально розміщені на земній кулі нерівномірно. Їх концентрація спостерігається на території Австрії, Великої Британії, Італії, Німеччини, Угорщини, Франції, Швейцарії тощо. Існують різноманітні форми державної підтримки розвитку транскордонних кластерів, основні характеристики яких наведено в табл. 1.

Функціональне призначення транскордонних кластерів, як засвідчує зарубіжний та вітчизняний досвід, залежить від багатьох факторів, найбільш вагомими з яких є: географічна концентрація (поруч розташовані компанії, що дозволяє економити на швидкій виробничій взаємодії, обміні соціальним капіталом та спільних процесів навчання); спеціалізація (концентрація кластерів навколо певної сфери діяльності, до якої всі учасники кластеру мають відношення); значна чисельність економічних агентів (діяльність охоплює не лише учасників кластеру, а й громадські організації, інститути, банки тощо); конкуренція та співробітництво (взаємодія між учасниками кластеру); життєспроможність кластеру (довготривалий період функціонування); залучення до інноваційного процесу (технологічні, процесові, ринкові, організаційні та інші види інновацій) тощо.

Таблиця 1

Світовий досвід функціонування програм, що сприяють розвитку транскордонних кластерів

Країна	Програми, що сприяють розвитку кластерів
<i>Білорусь</i>	Інтерес представляють "Державна програма інноваційного розвитку Республіки Білорусь на 2011-2015 роки", "Програма соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на 2011-2015 роки", "Стратегія технологічного розвитку Республіки Білорусь до 2015 року", завдяки реалізації яких до. Планувалося створити 7 кластерів.
<i>Болгарія</i>	На території діє програма "PHARE", завдяки якій були сформовані перші промислові кластери: деревообробки і виробництва меблів (м розлогий); парфумерії, косметики та ефірних масел (м Пловдив); винний кластер (м Ресі); виробництва меблів (м Троян); туристичних послуг (м Родопах); ІК технологій (м.Софія); "Морський кластер Болгарії" (м Варна); енергетичних конструкцій (м Варна); подорожей і туризму (м Варна) та ін.

<i>Німеччина</i>	Приватна німецька компанія "VDI / VDE-IT" (оператор федеральної кластерної програми) в інтересах і від імені Міністерства економіки та технологій Німеччини реалізувала програму центрів компетенцій (Competence Networks Germany), спрямовану на підтримку розвитку кластерів в регіонах.
<i>Данія</i>	Датська компанія "REG X - The Danis Cluster Academy" (оператор державної кластерної програми) реалізує 2 програми: навчання кластерних менеджерів (навчальні модулі, що включають стратегію кластера, аналіз ланцюжка створення вартості, міжнародне просування кластера, комунікації в кластері та ін.); реалізація сучасної інноваційної політики та інноваційних програм.
<i>Норвегія</i>	Державна компанія "Innovation Norway" запустила першу кластерну програму "Arena", а потім другу "Norwegian centers of expertise". Друга спрямована на підтримку найбільш динамічних і перспективних "кластерів світового рівня".
<i>Словенія</i>	Урядом реалізуються програми, а для цільового фінансування відібрано 11 кластерів (автомобільний, верстатобудівний, транспортно-логістичний).
<i>США</i>	У законодавстві поняття кластерної політики з'явилося в опублікованій доповіді Національним дослідницьким радою. Значна увага приділена кластерній політиці. Реалізацією програм інноваційного кластерного розвитку займаються Міністерства енергетики, торгівлі, оборони, сільського господарства, праці та освіти. Виділяють кілька напрямків: <ul style="list-style-type: none"> - створення "енергетичних інноваційних хабів" (регіональні інноваційні кластери в області сонячної енергетики, енергоефективних конструкцій та ядерної енергетики); - створення кластеру робототехніки (м. Мічиган); - проект "Інноваційна екосистема Національного наукового фонду США" (підтримка регіональним інноваційним кластерам, які допомагають викладачам і студентам комерціалізувати свої інноваційні розробки, формувати альянси з промисловістю і створювати стартапи). Інвестиції становлять 12 млн дол США.
<i>Україна</i>	Розроблено проекти нормативно-правових актів щодо формування основ державної політики в сфері кластеризації економіки України. Серед них: проект "Концепції створення кластерів в Україні" (.), В якому йдеться про перспективи впровадження кластерного підходу в економіці, виділені переваги кластерної організації виробництва для вітчизняної економіки, визначено концептуальні засади розвитку кластерів; проект "Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України", в якому передбачалося впровадження моделі кластерної організації промисловості; проект "Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів", основна мета якої полягає в рішення проблем, пов'язаних з асиметрією розвитку регіонів України, відтоком трудових, інтелектуальних та інших ресурсів з прикордонних регіонів України, а також відставанням України від інших країн Європи за показниками якості життя, рівня інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності та розвиненості інноваційного середовища. Подолання цих недоліків передбачається за рахунок розвитку транскордонного співробітництва та створення транскордонних кластерів.
<i>Чехія</i>	Діє програма "Кластери", метою якої є створення і розвиток кластерів, зміцнення горизонтальних і вертикальних форм кооперації (постачальник - споживач; науково-дослідний інститут - виробник; оптова торгівля - роздрібна). Кластер повинен займатися обслуговуванням не менше 15 самостійних організацій, з числа яких 75% займаються виробництвом, торгівлею та наданням послуг. Більшість учасників кластера (не менше 60%) повинні бути малими і середніми підприємствами.
<i>Естонія</i>	Прикладом є державна "Інноваційна стратегія науки і розробок та інновації Естонії 20017", основним завданням якої є створення економічних кластерів. В. була створена "Програма розвитку кластерів", метою якої є збільшення міжнародної конкурентоспроможності підприємств через реалізацію спільних кластерних проектів, підтримку кластерів на рівні попереднього (картування спільних інтересів партнерів кластера; дослідження здійсненності можливостей співпраці всередині і за межами кластера; пошук необхідних партнерів для співпраці та ін.) і повного (пошук партнерів кластера, проведення досліджень з маркетингу; координація спільного маркетингу розподілу виробничих потужностей та ін.) клопотання.
<i>Японія</i>	Діє програма "Knowledge cluster initiative", яка стимулює розвиток в 18-ти регіонах країни. Підтримка може надаватись спільним проектам, в яких регіональні університети виступають в ролі ядра кластерів, утворених мережею малих інноваційних фірм і великих промислових компаній.

Джерело: розроблено автором.

До основних завдань створення та функціонування транскордонних кластерів в Україні слід віднести: розробка нормативно-правової бази щодо створення та функціонування транскордонних кластерів, зокрема визначити на законодавчому рівні поняття “кластер”, “кластерна політика”, “кластеризація”, “транскордонний кластер”; створення та реалізація державних програм у напрямку сприяння розвитку транскордонних кластерів; створення Реєстру кластерів в Україні; розвиток транскордонних кластерних зв'язків та мережевого співробітництва (залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в пріоритетні за видами економічної діяльності кластери; формування і просування кластерних ініціатив; розвиток людського капіталу; економічна освіта суб'єктів кластеру та спеціалістів навчальних закладів; фінансування спільних наукових досліджень; створення інформаційного поля для суб'єктів кластеру; розробка програм розвитку постачальників; розміщення державного замовлення на продукцію підприємств кластеру; контроль якості продукції і послуг, які постачаються виробниками кластеру в рамках програми державної закупівлі; програми розвитку конкурентного середовища; створення інфраструктурного забезпечення кластерних зв'язків; взаємодія місцевих органів влади з суб'єктами кластеру; трансфер технологій; формування співробітництва в середині кластера та ін.); залучення кредитних коштів від міжнародних фінансових організацій на програмних принципах; збільшення впливу і відповідальності місцевих органів влади в умовах децентралізації стосовно забезпечення розвитку транскордонних кластерів; розробка моделей використання механізму державно-приватного партнерства з метою залучення недержавних інвестиційних ресурсів для розвитку транскордонних кластерів; законодавче визначення механізму створення транскордонних кластерів, які можуть стати дієвим механізмом прискорення євроінтеграційних процесів. Зокрема укладання на рівні урядів країн-учасниць двосторонніх угод про створення транскордонних кластерів, узгодження стратегій і планів розвитку національних частин транскордонних кластерів. Досвід функціонування таких структур в окремих прикордонних регіонах ЄС свідчить про їх позитивний вплив на соціально-економічний розвиток та міжнародне співробітництво країн-учасниць, стимулювання ділової активності, надходження інвестицій і вирішення проблем зайнятості на прикордонних територіях.

До заходів державної підтримки функціонування вітчизняних транскордонних кластерів необхідно віднести: ідентифікацію транскордонних кластерів в економічному розвитку (моніторинг транскордонних кластерів); підготовку представників державного сектору та ділового кола (проведення тренінгів і семінарів; розробка методичних матеріалів для держслужбовців, підприємців; навчання спеціалістів, які поширюватимуть ідеї щодо створення та розвитку кластерів); створення некомерційних організацій і комісій по транскордонним кластерам з метою управління процесом кластеризації (асоціації, центри кластерного розвитку, некомерційні партнерства, агентство з проблем кластерної політики в Україні, комісії по кластерам при Комітеті ВРУ, Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України та ін.).

До заходів удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку транскордонних кластерів в Україні необхідно: сформувані інституційне середовище розвитку транскордонних кластерів, розробити та прийняти державну стратегію розвитку та підтримки транскордонних кластерів в регіонах України та в країні в цілому; сприяти приєднанню України до загальноєвропейської стратегії кластеризації промислового сектору та ратифікація “Маніфесту кластеризації ЄС” та Кластерного меморандуму; сприяти приєднанню України до існуючих міжнародних програм щодо підтримки кластерних ініціатив, у тому числі програми EURECA (European Research Coordination Agency).

Крім зазначеного, на нашу думку перспективним напрямком в процесі кластеризації є використання ТПП України та регіональних ТПП, додаток 4. Для цього необхідно: продовжити кооперацію ТПП країни з регіональними ТПП, діловими асоціаціями, центральними та регіональними органами управління щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення кластеризації; активізувати підготовку пропозицій та проектів законодавчих актів щодо розвитку промислового комплексу і підприємництва на основі кластерної моделі; сприяти укріпленню співробітництва влади, науки, бізнесу, виробництва та освіти; через учбові центри ТПП забезпечити впровадження системи інноваційних учбових програм щодо підготовки і перепідготовки спеціалістів, які беруть участь у функціонуванні галузевих кластерів; сприяти поширенню досвіду кластеризації на регіональному та національному рівнях; сприяти участі виробничих кластерів у відповідних міжнародних кластерних об'єднаннях.

Література:

1. Развитие трансграничного сотрудничества: научно-аналитическая доповідь / НАН України. ДУ “Институт региональных исследований имени М.И. Долинского НАН Украины”; наук. Редактор В.С. Кравців. – Львів, 2016. – 125 с.
2. Анализ мирового опыта поддержки малых предприятий [Электронный ресурс]. – Доступен из: <http://www.bus.znate.ru/docs/indexs-420.html?page=6>
3. Эффективность концентрации промышленных производств / Под ред. Л.В. Козловского, А.Д. Павловой. – Минск, 1970. – 145 с.
4. Ленчук Е.Б., Власкин Г.А. Кластерный подход в стратеги инновационного развития зарубежных стран [Электронный ресурс]. – Доступный з: <http://www.institutiones.com>
5. Клейнер Г.Б., Качалов Р.М., Нагрудная Н.Б. Синтез стратегии кластера на основе системно-интеграционной стратегии // Наука-Образование-Инновации. – 2008. №7. – С.18-21.

Маклаков С. М.

аспірант

*Центральноукраїнський національний технічний університет
(науковий керівник – д.е.н., проф. Семикіна М.В.)*

ВАЖЕЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО- ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

В Україні склалася парадоксальна ситуація – глибока невідповідність між задекларованою метою формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки і наявним деформованим інституціональним бізнес-середовищем, яке не сприяє застосуванню прогресивних методів мотиваційного менеджменту, реально не сприяє інноваційному розвитку. Більшість суб'єктів бізнесу орієнтовані на «експлуатаційну» модель використання людських ресурсів, жодним чином не ставлячи за мету оптимізувати соціально-економічні та інноваційні ефекти від розвитку трудового потенціалу. З іншого боку, в Україні поступово розвивається сектор зайнятості, сформований з конкурентоспроможних видів економічної діяльності – інформаційних технологій, фармацевтики, фінансової та страхової діяльності, авіаційного транспорту, складського господарства та допоміжної діяльності у сфері транспорту [1]. У провідних ділових центрах України, де бізнес-активність є найвища, поступово зростає рівень вимог фахівців до рівня своїх компетенцій, знань і вмінь, здатності до постійного навчання, прагнення до участі в розробці інновацій тощо. Такі процеси змушують

науковців до наукових пошуків, присвячених вдосконаленню мотивації персоналу з огляду на завдання інноваційного розвитку.

Оскільки процес мотивації може бути дуже різноманітним та багатоаспектним, одним з цікавих зрізів його дослідження є соціально-економічний. Тому наше дослідження покликане звернути увагу науковців і практиків на особливості здійснення саме соціально-економічної мотивації, що потребує належного теоретико-методичного супроводу [2].

Найбільш ґрунтовні й авторитетні напрацювання з питань мотивації закладені такими авторитетними українськими авторами, як О. Грішнова, А. Колот, Е. Лібанова, Л. Лісогор, І. Петрова, М. Семикіна, Л. Шаульська, С. Цимбалюк та ін. Узагальнюючи їх підходи, можна стверджувати, що мотивація у загальному сенсі є складним управлінським процесом, який об’єднує дію внутрішніх мотивів з зовнішніми цільовими впливами. Процес мотивації може мати різний вимір здійснення – людський і функціональний.

На рис. 1 подано схематичну інтерпретацію ідеї змістовної сутності соціально-економічної мотивації у двовекторному ракурсі.

Рис. 1. Двовекторність розгляду сутності соціально-економічної мотивації
 Джерело: побудовано автором

З рис. 1 бачимо, що зміст соціально-економічної мотивації формують методи її здійснення, які можуть бути дуже різними за змістом і спрямованістю. У табл. 1 відображено розподіл методів соціально-економічної мотивації з відповідністю до груп важелів.

Таблиця 1

Важелі та інструменти соціально-економічної мотивації персоналу

№	Важелі	Інструменти
Економічні методи		
1	Грошові	- заробітна плата – погодинна, відрядна; основна, додаткова; - премії – разові і багаторазові, індивідуальні і колективні, виробничі і за певний період (місяць, квартал, рік); - надбавки – за професіоналізм, трудовий стаж, високі досягнення праці, виконання важливої роботи та ін.; - доплати – за інтенсивність (напруженість), шкідливість праці, за роботу в нічний час, за суміщення посад та ін.
	Власності	- участь у прибутку – виплати за участь у капіталі (дивідендів), виплати за результатами праці
	Пільгові	- монетарні і немонетарні соціальні пільги: - базовий соціальний пакет – загальнообов’язкове соціальне страхування; соціальні пільги і гарантії, передбачені колективним договором; - мотиваційний соціальний пакет – конкурентний і компенсаційний
	Знаннєві	- інвестиції в людський капітал – безкоштовні тренінги, семінари, стажування, оплата/компенсація вартості навчання (підвищення кваліфікації, перекваліфікації)
	Податкові	- оптимізація оподаткування доходів – застосування оптимізаційних схем з дотриманням норм чинного законодавства
Соціальні методи		
2	Безпекові	- сприятливі та безпечні умови праці – безпека, ергономіка, комфорт робочого місця, використовуваних приміщень; наближеність до інших робочих місць
	Розвитку	- сприятливі умови розвитку і кар’єрного зростання – належне матеріально-технічне, інформаційне забезпечення; прозора конкуренція та умови кар’єрного просування; - «збагачення» змісту праці – пониження (при можливості) монотонності праці, надання додаткових професійних обов’язків; - надання самостійності в роботі – домінування цілі над засобами досягнення; - делегування повноважень – партисипативне управління; - забезпечення територіальної мобільності – відрядження, ротація (між філіями, компаніями ділових партнерів і т.д.)
	Комунікаційні	- ефективна кооперація праці – узгодження професійних обов’язків, ситуативна діяльність у робочих групах, взаємна підтримка; - управління трудовою поведінкою, корпоративна культура – норми (формальні, неформальні) поведінки, методи контролю за трудовою дисципліною - спонукання до громадської активності – участь у профспілкових заходах, діяльності різних громадських об’єднань, політичних структур
	Темпологічні	- запровадження гнучких графіків роботи – неповний робочий день, ковзний робочий час, вільний графік; - забезпечення дистанційним робочим місцем – вдома, у коворкінг-центрах; - надання додаткового вільного часу – відпустки (у т.ч. творчої), вихідних

Джерело: узагальнено автором

Звертаємо увагу на вагомість економічних методів мотивації, які все ж залишаються базовими, особливо для українського суспільства. В Україні наразі ситуація така, що розмір мінімальної заробітної плати залишається доволі низьким у валютному еквіваленті – станом на 2017 рік 117 дол. з дуже низьким значенням 2016 року на рівні 57 доларів [3]. Порівняння показника з іншими країнами підтверджує міграційні настрої економічно активного населення: коли у 2017 році мінімальна заробітна плата в Україні станом сягала близько 110 євро, то в таких країнах, як Польща 455 євро, Словаччина 435 євро, Угорщина 412 євро, Румунії 321 євро [4]. Хоча наразі дуже високою є тінізація ринку праці в частині оплати праці (офіційне подання даних щодо мінімального рівня оплати з метою зниження податкових платежів), ситуація щодо економічної мотивації є дискусійною. Вона деформує ієрархію

цінностей населення та послаблює потребу управлінців у пошуку ефективних методів мотивації окрім належної оплати праці без заборгованостей.

У групі економічних методів, окрім заробітної плати, зберігають вагомість інші інструменти впливу. Зокрема, на окрему увагу заслуговують пільгові важелі соціально-економічної мотивації, які проявляються у формуванні базового та мотиваційного соціальних пакетів. Особливого значення набуває мотиваційний пакет. Зокрема конкурентний його вид передбачає включення різних пільг, пов'язаних з забезпеченням здоров'я, відпочинку і розваг. Компенсаційний соціальний пакет включає різного роду відшкодування особистих витрат, які виникають у ході виконання професійних обов'язків. Для прикладу, це можуть бути витрати на транспорт, зв'язок, оренду або придбання житла в іншому місті та ін.

Соціальні пільги відносять до економічних методів, оскільки, незалежно від монетарної чи немонетарної форми, їх основою є реальне фінансове забезпечення. Прикладами монетарних соціальних пільг можуть бути оплата лікарняних листків, доплати до пенсій, виплати у зв'язку з народженням дитини, оплата проїзду до місця праці, оплата транспортних витрат на подорожі, позики молодим сім'ям та ін. Приклади немонетарних соціальних пільг – надання туристичних путівок, знижки на придбання товарів підприємства чи ділових партнерів, безкоштовні абонементи (спортивні, культурно-розважальні заклади), безкоштовний мобільний зв'язок, доставка до місця праці й додому або надання у безоплатне користування автомобіля, що належить підприємству, комплексні обіди та ін.

Варто підкреслити, що соціально-економічна мотивація за своїм змістом передбачає поєднання економічних та соціальних методів впливу. Якщо економічні методи базуються на матеріальних інтересах об'єктів впливу, то соціальні – на задоволенні їхніх статусних потреб. Соціально-економічна мотивація робить акцент на можливості соціалізації особи через результати трудової діяльності. Водночас ефективність її праці має відобразитись в інноваційному аспекті, забезпечуючи таким чином позитивні впливи на прогресивні зміни суспільного характеру. Здійснення соціально-економічної мотивації може бути доволі варіативним. Якщо деталізувати у розрізі різних сегментів персоналу, то інструменти соціально-економічної мотивації бажано добирати з урахуванням гендерних, вікових, професійних, освітніх, кваліфікаційних, психологічних особливостей працівників. У даному контексті актуалізується розвиток ідей корпоративної індивідуалізації соціально-економічної мотивації. Це означає, що на рівні підприємств й організацій має розроблятися механізм соціально-економічної мотивації з набором стандартизованих важелів та інструментів впливу, доповнений можливостями індивідуальної мотивації.

Література:

1. Які професії будуть затребувані і де платять найбільше в Україні (інфографіка) : Дивись.інфо (26.04.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dyvys.info/2017/04/26/yaki-profesiyi-budut-zatrebuvani-i-de-platyat-najbilshe-v-ukrayini-infografika/>
2. Семикіна М.В. Соціально-економічна мотивація праці: методологія оцінки ефективності та принципи регулювання / Відп. ред. В.В. Онікієнко. – Кіровоград: ПВЦ "Мавік", 2004. – 124 с.
3. Мінімальна заробітна плата з 2000 по 2018 : Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>
4. Minimum wages, January 2008 and 2017 : EUROSTAT [Electronic resource]. – Access : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Minimum_wages,_January_2008_and_2017_YB17_I.png

Роєва О.С.

*асистент кафедри обліку та аудиту
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий ріг, Україна*

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

В наш час вимоги до кваліфікації робітника практично будь-якої вакансії в галузі бухгалтерського обліку обов'язково включають в себе впевнене володіння персональним комп'ютером і низкою програм, в тому числі тих, що мають спеціальне призначення. Планування, аналіз, облік та контроль - всі ці напрямки діяльності значно ефективніші при використанні засобів автоматизації. Для вільної орієнтації в інформаційних потоках кваліфікований працівник повинен вміти отримувати, обробляти і використовувати інформацію за допомогою комп'ютерів, телекомунікаційних засобів зв'язку та інших засобів.

Комп'ютер стає таким інструментом праці тільки якщо на ньому встановлено відповідне програмне забезпечення. Програмне забезпечення є інтелектуальною власністю, якому надається юридична. В наш час можна виділити три типи програмного забезпечення:

- комерційне, тобто за право користування яким необхідно сплатити;
- умовно-безкоштовне, як правило, безкоштовно для некомерційного використання;
- безкоштовне, ліцензія якого дозволяє безкоштовно використовувати його в будь-яких цілях.

Найбільш часто на безкоштовній основі поширюється так зване вільне програмне забезпечення, відмінною рисою якого є поширення з відкритим вихідним кодом. Безкоштовність такого програмного забезпечення є безумовним його перевагою.

Крім того, відкритий вихідний код вільного програмного забезпечення сприяє тому, що в його вдосконаленні бере участь широке коло фахівців всієї спільноти, а не тільки штатні співробітники компанії-розробника. Тому можна свідчити, що ряд безкоштовних і вільних товарів перевищує за своїми характеристиками комерційні продукти [1].

В той же час, забезпечення всіх робочих місць ліцензійними звичними продуктами фінансово доступно далеко не кожній організації, оскільки ціни на більшу частину звичних програм досить високі. Це стало однією з основних причин, по якій багато користувачів стали віддавати перевагу вільному програмному забезпеченню

Як вже було зазначено, комерційні програми не завжди означає кращі, тому працівник, який розуміє логіку вирішення завдань, і здатний вирішувати їх за допомогою інструментів різних програм має можливість вибирати оптимальні рішення для кожного конкретного випадку. В той час як користувач що, освоїв інструментарій одного програмного продукту і не вміє знаходити рішення виходячи з поставлених завдань буде змушений працювати лише в ньому.

Вибираючи бухгалтерське програмне забезпечення необхідно враховувати безліч чинників. Розглянемо деякі з них:

1. Фактор перший – технічні можливості організації та вимоги програмного забезпечення. Кожна комп'ютерна програма має свої вимоги до технічних характеристик комп'ютера і до операційної системи. Як правило, чим більше завдань у

програми і чим вони складніші, тим вище ці вимоги. Тому важливо співвіднести технічні та фінансові можливості організації з тими вимогами, які існують у розглянутих програм.

2. Фактор другий – ціна. Розглядаючи цей фактор необхідно зіставляти ціну з тими можливостями, які надаються програмами, з урахуванням існуючої або ймовірної потребою в них.

3. Фактор третій – консультативна підтримка та кваліфікація фахівців обслуговуючої організації. Дуже часто саме цей фактор виявляється вирішальним при виборі бухгалтерського програмного забезпечення. Бухгалтерське і податкове законодавство зазнає постійних змін, що обумовлює потребу в своєчасному оновленні програмного забезпечення, а отже важливо, щоб це здійснювалося швидко і якісно, а в штаті організації далеко не завжди є фахівець, який відповідає за ці питання [3, с 156].

Таблиця 1

**Приклади та призначення програмного забезпечення,
що поширене на території України**

Функціональне призначення програмного забезпечення	Програмне забезпечення
Інформаційно-правові системи	«Гарант»; «Референт»; «Кодекс»; «КонсультантПлюс»; «Головбух» та ін.
Облікові системи, в тому числі спеціалізовані (бюджетні, галузеві, ССО і т.д.)	«Інфо-Бухгалтер», «Инфин»; «Бест»; «Парус»; «Галактика», «СТЕК-Бухгалтерія», «Ананас » та ін.
Податкова звітність через телекомунікаційні канали зв'язку	«НВІС ++»; «Контур Екстерн»; «Такском-Спринтер »; «Астрал-Звіт» та ін.
Створення первинних або платіжних документів	«БізнесПак»; «ПростБух»; «Ділові документи» та ін.

Джерело: складено автором на основі [2].

Таким чином, приймаючи рішення про вибір бухгалтерського програмного забезпечення необхідно оцінити: завдання, які стоять перед конкретним працівником бухгалтерського відділу, які програмні продукти дозволяють їх вирішувати, якими будуть витрати на впровадження і подальше обслуговування кожної необхідної програми, доступність сервісного обслуговування. Потім необхідно оцінити кваліфікацію працівників, які будуть працювати на цьому робочому місці, і ті витрати, які потрібно буде здійснити при необхідності залучення нових співробітників (якщо це має значення). Тільки облік всіх цих факторів дозволить здійснити оптимальний вибір.

Література:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.gnu.org/philosophy/open-source-misses-the-point.uk.html>
2. Силіна Т.О., Ординська М.Є., Карпенко С.В. Вибір програмного забезпечення для передачі податкової звітності через Інтернет // Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми та шляхи їх вирішення в науці, транспорті, виробництві та освіті 2010». Том 18. Економіка. – Одеса: Чорномор'я, 2010. – 100 с.
3. Силіна Т.О. Ліцензування робочих місць - економічні аспекти вибору програмного забезпечення // «Наука. Освіта. Молодь »: Матеріали VII Всеросійській науковій конференції молодих вчених, присвяченій 70-річчю Адигейського державного університету (4-5 лютого 2010 року): Т. II – Майкоп: вид-во АМУ, 2010. – 288 с.

Роєва О.С.

асистент кафедри обліку та аудиту

Донецький національний університет економіки і торгівлі

імені Михайла Туган-Барановського

м. Кривий ріг, Україна,

Бауліна Ю.О.

студентка групи БС -15

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК

Банківській системі України відводиться особливе місце при проведенні економічної політики держави. На сьогоднішній день, питання щодо оподаткування банківських установ України залишається відкритим. В Україні, оподаткування банківських установ реалізується на загальних умовах, що зумовлено відсутність нормативно-законодавчих актів, які б регулювали оподаткування специфічних банківських операцій.

Головною метою діяльності банків, як будь-якої іншої організації, є отримання прибутку. Більшу частину податкових розрахунків банківських установ займає податок на прибуток. Згідно з податковим кодексом статті 133 розділу IV Податкового кодексу України платниками податків є юридичні особи, які проводять господарську діяльність як на території України, так і за її межами [2]. Отже, комерційні банківські установи є суб'єктами, які сплачують податок на отримані доходи на тому ж самому рівні, що і решта підприємств України.

Дохід із джерел надходження України та за її межами є об'єктом для оподаткування, так як він розраховується методом скорочення кількості прибутку у термін звітного періоду на собівартість реалізованої продукції, надання послуг, здійснення робіт, а також кількості інших видатків для звітної податкової дати [1]. Свою специфіку має розрахунок об'єкту оподаткування банківських установ, що зумовлено особливостями діяльності банків. На практиці, податок на прибуток фактично стягується не з реального фінансового результату банку, а з певного умовного показника та розраховується за методикою, визначеною Податковим кодексом України.

За підсумками 2016 року з 96 платоспроможних банків станом на 01 січня 2017 року, збитковими були 33 банки. У січні 2017 року платоспроможні банки отримали 338 млн. грн. чистого прибутку. За аналогічний період минулого року банківська система отримала чистий збиток у розмірі 890 млн. грн. Прибутковість банківської системи у січні 2017 року була забезпечена насамперед зростанням чистого процентного доходу на 29.5% (в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року) до 4 131 млн. грн, чистого комісійного доходу – на 24.8%, до 2 078 млн. грн. Це стало можливим через зниження вартості фондування, в першу чергу, депозитів населення, а також відновленню попиту на банківські послуги. За підсумками 2016 року з 96 платоспроможних банків станом на 01 січня 2017 року, збитковими були 33 банки. Прибуток у січні сформований групою іноземних (+1.3 млрд. грн.) та приватних (+0.5 млрд. грн.) банків за збитковості групи державних банків (-1.4 млрд. грн.) [3].

В контексті вище зазначеного встановлено, що система оподаткування прибутку комерційних банків України не ідеальна, та потребує змін у сфері оподаткування

При реформуванні системи оподаткування банківської діяльності, треба звернути увагу саме на те, що потребує податкова система України. Слід впровадити

низку нормативно-правових актів, які чітко окреслюють специфічні податкові питання оподаткування банківської діяльності.

Література:

1. Закон України «Про банки та банківську діяльність». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T002121.html
2. Податковий кодекс України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.

Росва О.С.
*асистент кафедри обліку та аудиту
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий ріг, Україна,
Євдокімова Д.Є.
студентка III курсу, гр. ОА-15*

СУЧАСНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Податки, являються основним фінансовим інструментом, вони регулюють взаємовідносини великого, середнього і малого бізнесу з державою. Питання оподаткування малого і середнього бізнесу – одне з найбільш актуальних питань сьогодення. Відповідно до Податкового кодексу, оподаткування суб'єктів підприємництва можливо двома способами: по загальній чи спрощеній системі оподаткування.

Загальна система оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності (далі СПД). Основним податком для СПД є податок з доходів фізичних осіб. Ставка його становить 18% від бази оподаткування (дохід мінус витрата). Варто відзначити, що облік витрат і доходів ведеться за правилами, передбаченими Податковим кодексом, іншими словами до витрат можна включити виключно суми, понесені у зв'язку із здійсненням господарської діяльності. Оплата податку здійснюється щомісячним авансовим платежем, сума якого становить 1/12 частину від річного розміру податку, нарахованого до сплати за минулий рік. СПД зобов'язані зареєструватися платниками ПДВ, у разі якщо за минулі 12 місяців виручка перевищує 1 млн. Грн. Добровільний порядок реєстрації СПД платником ПДВ поширюється на всіх осіб [1].

Єдиний соціальний внесок. Цей податок введений в якості заміни зборів до Пенсійного фонду і фондів соціального страхування. СПД на загальній системі оподаткування зобов'язані сплатити ЄСВ в розмірі 22% від бази оподаткування. З 2018 року СПД на загальній системі обов'язкова база нарахування обмежена 15-ма розмірами мінімальної зарплати. З 2017 року запроваджено обов'язок сплати мінімальної страхової суми ЄСВ у розмірі 819,06 грн. в міс. незалежно від наявності доходів або діяльності.

Утримання із заробітної плати. У разі використання СПД найманої праці, підприємець зобов'язаний щомісяця утримувати і сплачувати до бюджету такі податки і збори з зарплат: податок на доходи працівника, військовий збір, єдиний соціальний внесок з фонду оплати праці (за рахунок СПД) за ставкою 22% [2].

Спрощена система оподаткування СПД. Варто, перш за все, відзначити зарегульованість спрощеної системи оподаткування СПД в порівнянні з попередніми положеннями про єдиний податок. Однак, на наш погляд, варто відзначити певну ліберальність остаточній редакції закону про спрощену систему оподаткування підприємців, крім того, відносна зарегульованість єдиного податку, дозволяє говорити про більш чітких правилах оподаткування СПД, що в свою чергу слугує полем для зловживань податкової служби [3].

Отже, обидві системи відрізняються тим, що в основі загальної системи оподаткування СПД лежить принцип оподаткування прибутку - як бази, яка обчислюється шляхом вирахування з суми всіх доходів сум, понесених у зв'язку з господарською, витрат. Загальна система оподаткування СПД під силою досить гнучких інструментів бухгалтерського і податкового обліку, властива підприємцям, бізнес яких передбачає високу оборотність коштів.

Література:

1. Система оподаткування підприємницької діяльності. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12471019/ekonomika/sistema_opodatkuvannya_pidpriyemnitskoyi_diyalnosti
2. Оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності (СПД). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.juridicheskij-supermarket.ua/page_entrepreneur-taxation.html
3. Податковий кодекс України (ПКУ) Розділ XIV. Спеціальні податкові режими.- [Електронний Ресурс] – Режим Доступу: https://urist-ua.net/кодекси/податковий_кодекс_україни/глава_1_p14/

Андрощук І.І.

кандидат економічних наук

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна,

Шалімова Н.С.

доктор економічних наук, професор

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

РОЗВИТОК РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНИХ ФОРМ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Сучасному етапу розвитку аудиту притаманний еволюційний характер. На сьогодні склалися дві основні концепції розуміння того, що слід вважати аудитом: по-перше, аудит у вузькому значенні слова, під яким розуміється головним чином лише перевірка дотримання бухгалтерських стандартів, а також правил подання бухгалтерської (фінансової) звітності; по-друге, аудит в широкому значенні слова, під яким в епоху інформаційного (постіндустріального) суспільства стали розуміти не стільки аудит звітності, скільки аудит всього бізнесу [5, с. 18]. Ця тенденція є логічною та передбачуваною, оскільки інформаційне суспільство вимагає від аудиторів розширення кола послуг і включення до кола його об'єктів будь-якої інформації. З іншого боку, абсолютне лідерство фінансового напряму аудиторської діяльності

спричинено все ж таки первісною увагою до фінансових питань, а фінансовий стан – це наслідок, а не причина проблем організації [4, с. 37], що підкреслює важливість дослідження інших об’єктів.

Останніми роками ринок аудиторських послуг в Україні розширився та диференціювався за напрямками та інтересами замовників аудиту. Це пов'язано, насамперед, із розширенням можливості диверсифікації професійних послуг аудиторів, що певною мірою відкриває нові можливості як перед самими аудиторами та аудиторськими фірмами, так і перед замовниками їх послуг. Відмінною рисою сучасного розвитку є поява високо інтегрованих (вертикального та горизонтального типу) структур, які відрізняються можливостями спільного використання технологій, людських та фінансових ресурсів, які спроможні розвивати високотехнологічні виробництва, і така концентрація зусиль особливо важлива, коли декілька ідей повинні поєднатися в одну життєздатну інновацію.

З точки зору захисту інформаційних інтересів та потреб інноваційно-інтегрованих структур різних типів, які є однією з найбільш дієвих форм організації інноваційних процесів в державі, доцільним є розширення ринку таких видів аудиторських послуг, як завдання з надання впевненості, інші ніж аудит чи огляд історичної фінансової інформації. Але аналіз ринку аудиторських послуг показує, що ці завдання не займають значної ніші на ринку аудиторських послуг. В 2016 році кількість укладених по Україні угод на їх виконання склала 387 од. (або 4,3%), вартість наданих послуг - 21 млн. грн. (2,5%) [1]. Суб’єктами аудиторської діяльності Кіровоградського регіону такі завдання протягом 2014-2016 рр. взагалі не виконувалися [1-3].

До переваг таких завдань, які актуалізують перспективи їх розвитку, доцільно віднести: 1) їх предметами виступають системи, процеси, операції, тому даним видам завдань з надання впевненості в більшій мірі (у порівнянні із завданнями з аудиту фінансової звітності) властиві системний та комплексний характер, які враховують всю цілісність функціонування складної та великої господарюючої системи, а також взаємозв’язок та взаємодію окремих її підсистем (структурних ланок, бізнес-процесів) і елементів (бізнес-операцій); 2) виконуються такі завдання сертифікованими аудиторами, незалежність, поведінка та кваліфікація яких чітко регламентовані, з дотриманням суворих вимоги щодо незалежності та організації контролю якості (що якісно відрізняє їх від консалтингових послуг), за їх результатами формується письмовий документ з професійною думкою стосовно відповідності предмета завдання встановленим критеріям.

Потенціал таких завдань характеризується їх можливими видами. Всі завдання з надання впевненості, інші ніж аудит чи огляд історичної фінансової інформації, в залежності від поставленої мети (призначення), можна класифікувати наступним чином: *завдання з надання впевненості об’єктної орієнтованості*, при яких перевіряється або об’єкт в цілому (інноваційно-інтегрована структура) або окремі конкретні його елементи (дочірні підприємства, підрозділи, системи, засоби); *завдання з надання впевненості проблемної орієнтованості*, при яких перевіряються окремі проблеми функціонування об’єкту (економічної, соціальної, інноваційної, інвестиційної сфер); *завдання з надання впевненості функціональної орієнтованості*, при яких перевіряються функціональні сфери об’єкту (інноваційна, інвестиційна, управлінська тощо).

В залежності від функціональної спрямованості предмету завдання можна виділити такі види завдань: *завдання з надання впевненості правової спрямованості* (перевірка дотримання виконання міжнародних, державних та місцевих законодавчих актів та положень, а також внутрішніх для організації статутних документів та розпоряджень керівництва); *завдання з надання впевненості організаційної*

спрямованості (перевірка на базі норм та стандартів процесів створення, функціонування, реорганізації та ліквідації фірми, який включає збір та оцінку інформації про організаційну сферу діяльності системи управління, наприклад, перевірку відповідності управлінської технології організаційній структурі управління, оцінка відповідності норм та стандартів сучасному рівню розвитку управлінської науки та практики); *завдання з надання впевненості фінансово-аналітичної спрямованості* (перевірка дотримання економічних норм та правил розрахунків, об'єктами є економічна стратегія фірми, бізнес-план, економічна ефективність системи управління); *завдання з надання впевненості соціально-трудової спрямованості* (перевірка дотримання соціальних норм, правил та розрахунків, пов'язаних з діяльністю колективів та організації, об'єктами є колективні договори між адміністрацією та колективом організації, психофізіологічні умови роботи персоналу, ергономіка, екологія, методи формування соціальних груп, методи оцінки персоналу, комунікації в колективі та організації в цілому, методи освіти та підвищення кваліфікації персоналу, в якості стандартів для проведення завдань використовуються затверджені в організації методики та договори, а також законодавчі акти з соціальних питань); *завдання з надання впевненості технологічної спрямованості* (перевірка на базі норм та стандартів професійного рівня і поточного стану техніки та технології, яка використовується апаратом управління організації, визначається відповідність або невідповідність рівня техніки та технології, а також їх кількості в залежності від трудомісткості, складності та узгодженості виконуваних функцій працівниками апарату управління.); *завдання в сфері безпеки суб'єкта господарювання* (предметом завдання в цьому випадку буде виступати система промислової безпеки або ж інформаційні системи з точки зору забезпечення інформаційної безпеки); *завдання з надання впевненості маркетингового спрямування* (перевірка узгодження маркетингових цілей фірми та її можливостей, оцінка відповідності маркетингової політики вимогам ринків та споживачів, обґрунтованість визначення товарів, які мають найбільшу цінність для споживачів та найкращі перспективи збуту); *завдання з надання впевненості в сфері інформаційних систем* (перевірка системи інформаційної безпеки підприємства); *завдання з надання впевненості операційно-виробничого спрямування* (перевірка відповідності існуючого рівня виробництва певним встановленим цілям з урахуванням наявних ресурсів (матеріально-технічних, трудових, фінансових), обсягів виготовлення продукції, технологічного рівня виробничих процесів, можливості оновлення (модернізації) парку обладнання, кваліфікаційного рівня персоналу, ступеня гнучкості виробничих процесів, вимог споживачів до продукції, яку випускає підприємство); *завдання з надання впевненості інвестиційного спрямування* (виконується в сфері інвестиційних проектів і його об'єктами є інвестиційна привабливість підприємства, виконання умов інвестиційних контрактів та інвестиційних кредитних договорів, окупність інвестиційних об'єктів тощо); *завдання з надання впевненості інноваційного спрямування* (необхідність виконання таких завдань виникає при плануванні, впровадженні та оцінці ефективності інновацій).

Для таких завдань слід використовувати назву, в який би чітко наводився об'єкт, зазначалося, що це завдання з надання впевненості, інше ніж аудит чи огляд історичної фінансової інформації (не може бути ідентифіковано як аудит чи огляд історичної фінансової інформації), наприклад: «завдання з надання (обґрунтованої або обмеженої) впевненості з ефективності (відповідності) використання виробничих потужностей» або «завдання з надання (обґрунтованої або обмеженої) впевненості з ефективності (відповідності) систем корпоративного управління».

Література:

1. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2016 рік. Узагальнена інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2016 році [Електронний ресурс] / Аудиторська палата України. – Київ, 2017. – 61 с. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu>
2. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2014 рік. Узагальнена інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2014 році [Електронний ресурс] / Аудиторська палата України. – Київ, 2015. – 56 с. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu>
3. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2015 рік. Узагальнена інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2015 році [Електронний ресурс] / Аудиторська палата України. – Київ, 2016. – 42 с. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu>
4. Одегов Ю.Г. Аудит и контроллинг персонала: Учебник / Ю.Г. Одегов, Т.В. Никонова. – М.: Издательство «Альфа-Пресс», 2006. – 560 с.
5. Ситнов А.А. Операционный аудит: теория и организация: учебное пособие / Алексей Александрович Ситнов. – М.: ФОРУМ, 2011. – 240 с.

Горпинченко О.В.

*асистент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет*

ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ

Процеси формування інноваційної економіки вимагають наявності високоякісного людського капіталу. За сучасних умов це стає можливим переважно за рахунок безперервного професійного розвитку працюючих.

У більшості розвинених країн велика увага приділяється саме аспекту стимулювання як працівників, так і роботодавців для постійного, системного професійного розвитку. Так, наприклад, група Світового банку визнала за доцільність, підтримувати країни, які потребують фінансування або міжнародної технічної допомоги для досягнення цілей сталого розвитку, в рамках яких визначено, що до 2030 року населення повинно отримати доступ до якісної освіти та безперервного навчання. Ось чому подальший розвиток вітчизняної економіки вимагає формування налагодженої системи безперервного професійного розвитку.

Як свідчать результати закордонних досліджень, одним з стимулюючих факторів до безперервного професійного розвитку є рівень освіченості працівників.

Не дивлячись на високий рівень охоплення населення вищою освітою в Україні, за оцінками міжнародних експертів, якість освіти є низькою [8]. Поряд з цим досить невисоким є рівень охоплення післядипломною освітою, що також негативно впливає на якість робочої сили.

З іншого боку недосконалість збору статистичних даних, що описує цей процес в Україні, не відображає реальної ситуації, що стосується малого та середнього бізнесу.

У зв'язку з цим нами було проведено опитування та з метою встановлення залежності між рівнем освіти та залученням працівників у процес безперервного професійного розвитку. Проведене опитування показало такі результати: 55%

опитаних отримали загальну середню освіту з оцінкою в атестаті «відмінно», 41,2% відповіли, що за результатами навчання в школі отримали оцінки «добре» та 3,8 % на «задовільно».

Половина опитаних (49%) для вступу у заклади вищої освіти здавали зовнішнє незалежне оцінювання: 49% склали ЗНО на 176-200 балів, 40,8% 151-175 балів і 10,2% на 126-150 балів.

Логічним є те, що високі оцінки, отримані за навчання в школі і відповідно високі бали ЗНО дали змогу вступити на місця державного замовлення для навчання у ЗВО (72,9 % опитаних вступили на навчання на бюджетні місця та 27,1% на контрактні місця).

39,3 % респондентів навчалися на перекладачів, 28,6 % обрали для себе сферу менеджменту, 15,5 % вивчали природничі науки.

42,4 % опитаних отримали освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», 29,4% ОКР «Спеціаліст» та 28,2 % - ОКР «Бакалавр», з них більше половини, а саме 51,8 % навчалися на «відмінно», 45,9% – на «добре», 2,4% - на «задовільно».

Цікавим є той факт, що майже 60% (а саме 59,3%) працевлаштувалися за профілем навчання.

На питання «Чи продовжили навчання після закінчення ЗВО?» 82,3% відповіли так, що свідчить про розуміння необхідності професійного розвитку (рис. 1).

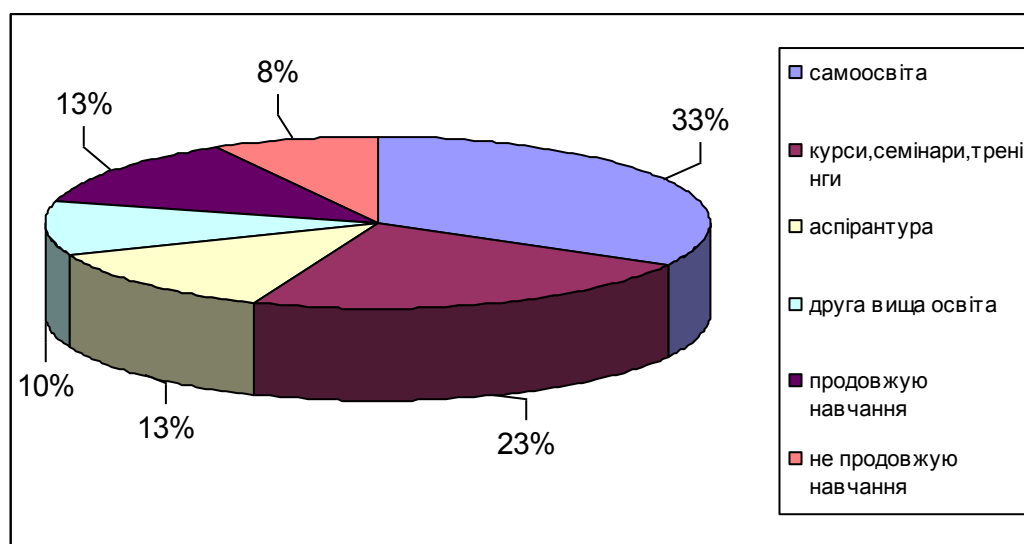

Рис. 1. Результати опитування щодо участі у безперервному навчанні

Джерело: складено автором на основі проведеного інтернет-опитування

Отже, за результатами опитування ми можемо висунути гіпотезу про те, що здатність та бажання до продовження навчання, до безперервного професійного розвитку на пряму залежить від рівня освіти та її якості. Це пояснюється тим, що серед опитаних значна частина приділяла велику увагу їх навчанню у закладах середньої освіти, потім продовжувала навчання у вищих навчальних закладах, отримавши найвищі освітньо-кваліфікаційні рівні та постійно удосконалюють свої знання за допомогою тренінгів, майстер-класів, семінарів, продовжуючи навчання в закладах освіти та ін.

Свідченням цього можна навести приклад підвищення кваліфікації саме з використанням інформальних методів за допомогою пошукових систем в Інтернеті (табл. 1).

Кількість запитів щодо участі у безперервному професійному розвитку населення

Пошуковий ресурс	Назва запиту	Кількість результатів запиту
Google	підвищення кваліфікації	1 720 000
	курси підвищення кваліфікації	2 570 000
	навчання і тренінги для підвищення кваліфікації	2 340 000
	майстер-класи	1 830 000
You tube	курси онлайн	1 620 000
	відео-уроки	80 500 000
	лайфхаки	2 930 000
	відео конференції онлайн	1 670 000

Джерело: складено автором

Як видно з табл. 1, ми спостерігаємо підвищення зацікавленості до самонавчання неформальними методами, переглядаючи відео уроки, проходячи онлайн курси, поглиблюючи свої знання в певній сфері трудової діяльності.

Такі результати свідчать про те, що сучасні працівники готові до самонавчання, проте результати їх навчання роботодавцями визнаються суб’єктивно, так як об’єктивних передумов немає, на відміну від економічно розвинених країн світу. У той же час необхідно створити умови для налагодженого функціонування неформальної освіти, що буде забезпечувати підтримку конкурентоспроможності сучасних найманих працівників в Україні.

У зв’язку з цим, з метою формування ефективної моделі професійного розвитку працівників необхідно реалізувати такі заходи як:

- розробка механізму оцінки та визнання неформально отриманих знань та досвіду з метою отримання формальної кваліфікації, яка визнавалася роботодавцем;
- створення Національного порталу безперервного професійного навчання, який би допомагав у пошуку необхідної інформації для отримання нових знань, компетентностей як, безпосередньо, працівниками, так і роботодавцями;
- сприяння формуванню сучасних підходів до безперервного професійного розвитку із використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Література:

1. Інноваційний вимір розвитку вищої освіти України: сучасний стан та перспективи : монографія / за заг. ред. О. М. Левченка. - Кіровоград : Ексклюзив-Систем, 2016. - Ч. I. - 580 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/6214>
2. Левченко О.М. Професіональний потенціал: регуляторні механізми інноваційного розвитку. Монографія. – Кіровоград: КОД, 2009. – 375 с.
3. Левченко А.О. Компаративний аналіз тенденцій освіти впродовж життя в контексті розвитку інноваційно-інтегрованих структур у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7400>
4. Левченко А.О. Особливості професійного розвитку найманих працівників в Україні Пріоритети розвитку підприємств у XXI ст. / А.О. Левченко, О.В. Горпинченко // Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (12 квітня 2016 р.). – КНТУ. – Кіровоград, КОД, 2016. – 124 с.
5. Левченко, А. О. Особливості професійного розвитку найманих працівників в Україні / А. О. Левченко, О. В. Горпинченко // Пріоритети розвитку підприємств у XXI столітті : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 12 квіт. 2016 р. - Кіровоград, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/3282>

6. Левченко, А. О. Особливості формування освітнього потенціалу Кіровоградської області: стан та напрями розвитку / А. О. Левченко, І. О. Царенко, О. В. Горпинченко // Кіровоградщина – 2025: пріоритети і можливості розвитку : наук.-практ. конф., 7 черв. 2017 р. : зб. тез доп. - Кропивницький, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7171>
7. Levchenko, A. Impact of lifelong learning on innovative processes in EU countries / A. Levchenko, O. Horpynchenko CEFE 2017 – Central European Conference in Finance and Economics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7170>
8. Levchenko, O.M., Levchenko, A.O., Horpynchenko, O.V., Tsarenko, I.O. (2017). The impact of higher education on national economic and social development: comparative analysis. Journal of Applied Economic Sciences, Volume XII, Summer, 3(49): pp. 850 – 862. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7154>
9. Yatsun O. Modern Approaches to Organization of Personnel Professional Development at Enterprise [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/658>

Денисенко К.С.
аспірант,
Кабай В.О.
здобувач

*Центральноукраїнський національний технічний університет
(науковий керівник – д.е.н., проф. Семикіна М.В.)*

АСПЕКТИ ЗАОХОЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки потребує змін у кадровій роботі та переорієнтації мотиваційного менеджменту на завдання активізації інноваційної діяльності. При цьому важливо спрямувати мотиваційні важелі одночасно на стимулювання трудової і інноваційної активності працівників. Пошук можливостей забезпечення такої активності залишається надзвичайно важливим з огляду на проблеми занепаду інноваційної діяльності в Україні та послаблення мотивації до продуктивної праці на тлі економічної кризи, інфляції, обмежених доходів суб'єктів господарювання.

Саме цим пояснюється актуальність досліджень, присвячених проблемі вдосконалення мотиваційного менеджменту на підприємствах, зокрема заохочення персоналу до прояву трудової і інноваційної активності.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що перелік можливостей впливу на трудову поведінку сучасного працівника та його заохочення до трудової та інноваційної активності в світі є достатньо широким. Це підтверджують наукові праці та результати досліджень А. Колота, М. Семикіної, С. Цимбалюк, І.Петрової, Г. Кулікова, Т.Костишиної та інших українських дослідників у сфері мотиваційного менеджменту [1-3]. Водночас в Україні заохочення персоналу до продуктивної праці на підприємствах поки характеризується обмеженим переліком засобів мотиваційного впливу на трудову поведінку персоналу. Це пов'язано передусім з нестачею коштів у підприємств, застарілістю правового регулювання цих питань, тінізацією трудових відносин.

Розглянемо сутність поняття «заохочення персоналу до прояву трудової і інноваційної активності». В літературі це поняття розглядається по-різному, переважно в контексті стимулювання праці за допомогою різноманітних систем оплати праці,

преміювання за перевиконання норм виробітку, участь у розробці раціоналізаторських пропозицій, впровадженні різноманітних інновацій, що стосуються поліпшення якості продукції, послуг, вдосконалення технології виробництва, процесу управління підприємством, трудовим колективом тощо.

Вважаємо за доцільне базуватись на розвитку відомих наукових підходів [1-3], трактуючи сутність терміну «заохочення персоналу до прояву трудової і інноваційної активності» таким чином: це є багатофакторний вплив на працівника та його трудову поведінку на різних економічних рівнях за допомогою матеріальних і нематеріальних засобів в інтересах зростання продуктивності праці та прояву ініціативи, творчості, креативності в процесі трудової діяльності, що сприяє економічному зростанню та інноваційному розвитку підприємств. На нашу думку, заохочення персоналу до прояву трудової і інноваційної активності не обмежується рівнем підприємства, адже правове поле, соціально-економічна ситуація в регіоні, країні не може не впливати на ставлення до праці і бажання проявляти творчість, креативне мислення, прагнення до інновацій.

Виходячи з визначення, запропонованого вище, в межах підприємства мотиваційний вплив на працівника має передбачати залучення комплексу економічних, соціальних, моральних, психологічних, адміністративних методів та інструментів, отже, не повинен обмежуватися величиною оплати праці або премій (не зменшуючи їх значення). Слід відзначити, що українське законодавство у цьому сенсі надає суб'єктам господарювання та бюджетним організаціям повну свободу у виборі засобів стимулювання працівників та процедури їх застосування. Водночас аналіз літератури дозволяє стверджувати, що в Україні заохочення до продуктивної праці хоч і може здійснюватися і регулюватися саме в такому розумінні, проте правові механізми дещо застаріли і не розглядають змін, що відбулися у змісті і характері праці.

Соціологічні опитування показують, що роботодавці бажають мати персонал, який прагне працювати на 100% продуктивно і творчо. При цьому, за даними сайту hh.ua, для більшості працівників в Україні головним стимулом для того, щоб працювати краще, залишається перспектива збільшення доходу [4]. Отже, в умовах кризи і зниження рівня життя вирішальним засобом мотивації залишається передусім оплата праці, різноманітні матеріальні стимули, які допомагають в першу чергу задовольнити актуальні соціальні потреби.

Нагадаємо, що відповідно до другої статті Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР із подальшими змінами й доповненнями, структура заробітної плати включає:

- основну заробітну плату (винагороду за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців);
- додаткову заробітну плату (винагороду за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці). Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством;
- премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій;
- інші заохочувальні та компенсаційні виплати (до них належать виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми).

В питаннях заохочення персоналу до прояву трудової і інноваційної активності небезпечно ставати на позиції зрівнялівки в оцінках. Позитивний ефект приносить, як правило, індивідуалізована оцінка праці, надання стимулів у вигляді поєднання моральних, економічних, соціальних заходів.

Згідно статті 143 Кодексу законів про працю України до працівників можуть застосовуватись будь-які заохочення, що передбачені правилами внутрішнього трудового розпорядку, затвердженими на зборах трудових колективів. Якщо підприємство не має належним чином затверджених правил внутрішнього трудового розпорядку, або у них відсутній перелік видів заохочень та порядок їх застосування, то власник підприємства (роботодавець) має право застосовувати різні види заохочень (їх може передбачити, наприклад колективний договір між адміністрацією і профспілкою).

Отже, поряд з нормативним регулюванням заохочень у сфері праці може активно застосовуватися також і договірне регулювання. Зокрема, воно характерне для контрактної форми трудового договору. Укладаючи контракт, сторони передбачають додаткові заходи заохочення, крім тих, які визначені законодавством, у разі успішного виконання працівником взятих на себе зобов'язань. Це можуть бути і разові винагороди, і премії, і відшкодування вартості навчання, відпочинку під час відпустки та ін. При цьому значно ширші можливості щодо вибору засобів заохочення до праці сьогодні мають приватні підприємства (це стосується не стільки колективних договорів, скільки індивідуальних контрактів).

Слабкою ланкою в системі організації заохочень є недосконалість наявного на підприємстві власного правового механізму таких заохочень, обмеження відображення його дії у нормативних актах на макрорівні. Це дозволяє роботодавцям не прислухатися до профспілок, ігнорувати їх пропозиції, досить довільно вирішувати питання про доцільність застосування заохочення до конкретного працівника. Варто визнати, що чітка регламентація правових засад заохочення вигідна, у першу чергу, найманим працівникам і найменш вигідна керівнику, власнику підприємства, оскільки обмежує його свободу вибору у застосуванні тих чи інших форм заохочень.

Практика показує, що нині дуже послаблена регулююча та стимулююча функції заробітної плати, премій та інших виплат, оскільки вони мають невинуватно низький розмір та ще й виплачуються нерегулярно. За таких умов матеріальні стимули навіть не забезпечують нормального відтворення людського потенціалу, не говорячи про можливості підтримки освітньо-професійного розвитку персоналу. Така ситуація зумовлює зростання напруженості у соціально-трудовах відносинах, що, у свою чергу, ускладнює економічний та інноваційний розвиток підприємств [5]. В інтересах зростання величини заробітної плати (номінальної і реальної), на мікрорівні необхідно вжити ряд заходів, спрямованих на зменшення витрат виробництва, підвищення продуктивності праці. Ця проблема має загальнодержавне значення, адже для нормального відтворення робочої сили частка оплати праці у структурі ВВП має становити не 10–15%, як зараз, а 50–70%.

Зауважимо, що в Україні набула широкого застосування тарифна система оплати праці, за якою заробітна плата має формуватися під впливом таких постійно діючих чинників, як складність, інтенсивність, відповідальність, умови праці, а розміри премій та інших винагород на основі таких змінних факторів, як ініціативність, старанність, підприємливість, винахідливість та ін. Можна передбачити, що відрядна форма оплати праці за умов підвищення техніко-технологічного рівня виробництва буде застосовуватись меншою мірою, оскільки її дія ґрунтується на жорсткому зв'язку норми часу і розцінки.

Розвиток високотехнологічних галузей, зростання технічної оснащеності виробництва зумовить перехід до погодинної форми оплати, яка вже давно стала поширеною у найбільш економічно розвинутих країнах і вважається кращим мотиватором для більш продуктивної праці та економії робочого часу. У США у 2017 р. середня погодинна оплата праці становить 22 дол. або 583 грн. Це в 7 разів більше, ніж погодинна оплата праці найманого працівника в Києві (81,5 грн.), яка є найвищою в

Україні (найнижча – в Чернігівській області (42 грн.). Погодинна оплата праці на думку експертів [6] дозволяє краще заохочувати до продуктивної праці, участі в інноваційній діяльності, дає можливості для підробітку, не зашкоджуючи інтересам основного місця роботи. Проте наведений приклад говорить і про інше: заохочення до праці спрацьовує тоді, коли отримані гроші дозволяють успішно реалізовувати свої потреб, передусім первинні потреби. В розвинених країнах лише 10-20% заробітку витрачається працівником на харчування своєї сім’ї, а в Україні – понад 50%. Отже, величина винагороди за працю має пріоритетне значення в організації стимулювання до прояву трудової та інноваційної активності.

Розглядаючи питання вибору форм заохочення працівників, необхідно завжди пам’ятати про соціально-психологічний аспект цієї проблеми. Адже різні категорії працівників в залежності від віку, освіти, стажу, сімейного стану, мають неоднакове ставлення до форм матеріального і нематеріального заохочення і по-різному сприймають їх цінність. Причини таких відмінностей полягають у специфіці потреб різних категорій працівників, які не можна не враховувати у розробці форм заохочення, побудові компенсацийних пакетів.

Література:

5. Колот А.М. Радикальні зміни в доходах працюючих, як передумова економічної і соціальної безпеки / А.М. Колот // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. Праць ОДЕУ. – Одеса, 2008. – Вип. 32. – С. 199 – 208.
6. Семикіна М.В. Підвищення продуктивності праці в контексті стратегічних завдань розвитку національної економіки // Экономика и управление. Научно-практический журнал: Национальная академия природоохранного и курортного строительства. Симферополь: 2010.– № 3.– С. 9 – 12.
7. Цимбалюк С.О. Компенсация модель винагороди за працю: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: монографія – К.: КНЕУ.– 2014. –359 с.
8. Что вдохновляет украинцев на рабочие подвиги. Мотивация персонала. Исследование международного портала hh.ua [электронный ресурс]. - Код досупу: <https://hh.ua/article/18318>
9. Соціально-трудова відносина: проблеми гармонізації: [колективна монографія] / М.В. Семикіна, З.В. Смутчак, С.Р. Пасека, Ю.Д. Петров / За ред. М.В. Семикіної. – Кіровоград: КНТУ, «КОД», 2012. – 300 с.
10. Невдячна праця: скільки отримують українці за годину роботи: [Електронний ресурс]. – Режим досупу: <https://uk.etcetera.media/nevdyachna-pratsya-skilki-otrimuyut-ukrayintsi-za-godinu-roboti.html>

Дудко С.В.,
здобувач

Центральноукраїнський національний технічний університет
(науковий керівник - д.е.н., проф. Семикіна М.В.)

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки в Україні неможливо без мотивації найманих працівників до безперервного професійного розвитку. Це потребує, у свою чергу, пошуку нових підходів до оцінювання персоналу з позицій досягнення позитивних змін у такому розвитку.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблеми оцінювання персоналу в контексті професійного розвитку вважаються надзвичайно важливими і досить складними. На це вказують праці Амстронга М., Еренберга Р. Дж., Макклелланда Д.,

Маслоу А., Мескона М., Фукуяма С., Херцберга Ф., Хекхаузена Х., публікації вітчизняних вчених, зокрема Колота А., Дмитренка Г., Савченко В., Семикіної М., Левченка О. та ін. Складності пояснюємо наявністю неоднозначних уявлень про систему мотивації професійного розвитку, розбіжностями у підходах щодо технологій оцінювання такого розвитку в процесі атестації персоналу.

Розвиваючи наукову думку [1-3], трактуємо *професійний розвиток* працівників як сукупність заходів, спрямованих на оновлення професійних знань, навичок, отримання нових знань, розвиток здібностей працівників до навчання та постійного підвищення кваліфікації для якісного виконання більш складних трудових завдань. З огляду на рисунок 1, здійснення професійного розвитку відбувається багатоваріантно:

- а) окремо під впливом системи освіти, можливостями якої формуються первинний професійний досвід, здобуваються знання, закріплюються вміння і навички;
- б) під спільним впливом системи освіти та системи управління мотивацією або самомотивації з формуванням мотивів, стимулів, інтересів, цінностей, прагнень;
- в) під комплексним впливом системи освіти, системи управління мотивацією, вихованням та умовами життя.

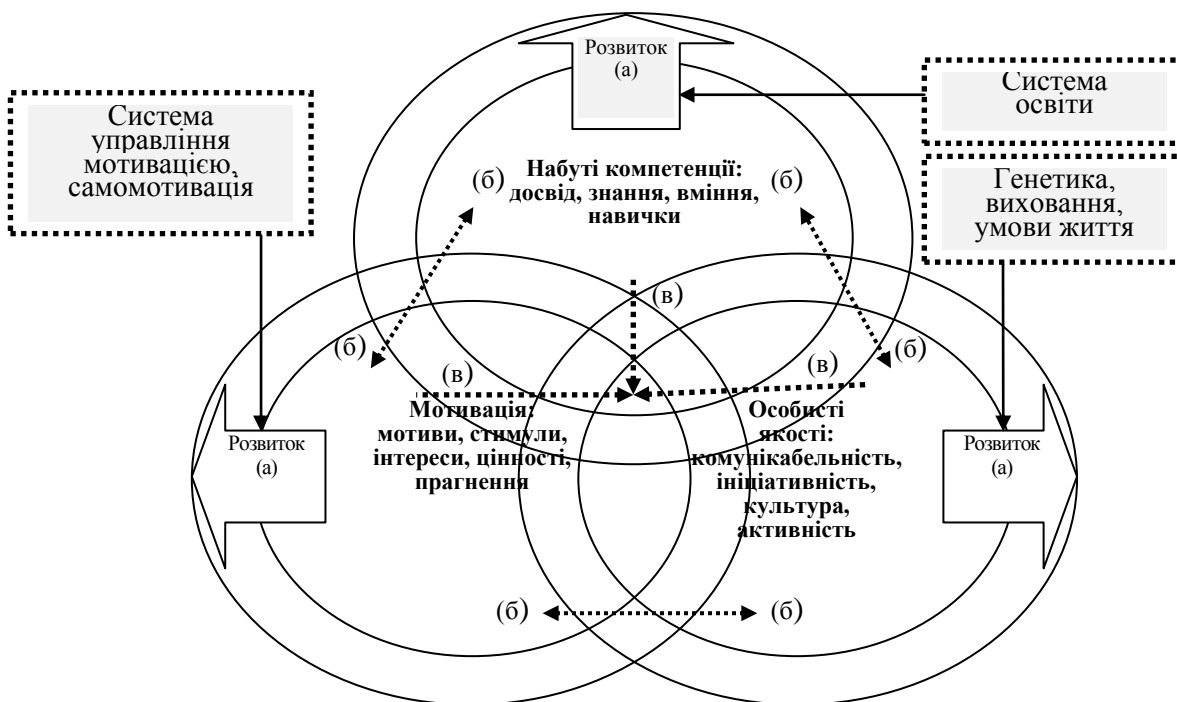

Рис. 1. Концептуальна схема процесу професійного розвитку людини

Примітка:

- а) у межах одного напрямку;
- б) у межах двох напрямів;
- в) у межах трьох напрямів («акме» - розвиток).

Джерело даних: розроблено автором.

Схема ілюструє, що успішне управління професійним розвитком відбувається тоді, коли під цілеспрямованим впливом низки різноманітних чинників, зокрема мотиваційних, відбувається накопичення професійного досвіду, знань, умінь, навичок персоналу, формування мотивів, адекватних цінностей, інтересів, прагнень, комунікабельності, мобільності, ініціативності, культури, активності тощо. Отже, з огляду на схему на рис.1, обов'язковою складовою процесу управління професійним розвитком має бути мотивація.

Базуючись на основних положеннях мотиваційних теорій, а також публікаціях А.Колота, М.Семикіної, пропонуємо розуміти *мотивацію професійного розвитку персоналу* як сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил (мотиваторів), які впливають на працівника, формуючи зацікавленість у постійному професійному самовдосконаленні, саморозвитку на основі оновлення професійних знань, вмінь, навичок, набуття компетенцій.

Авторський підхід до оцінювання персоналу в системі управління мотивацією його професійного розвитку відображає наступна схема (рис.2):

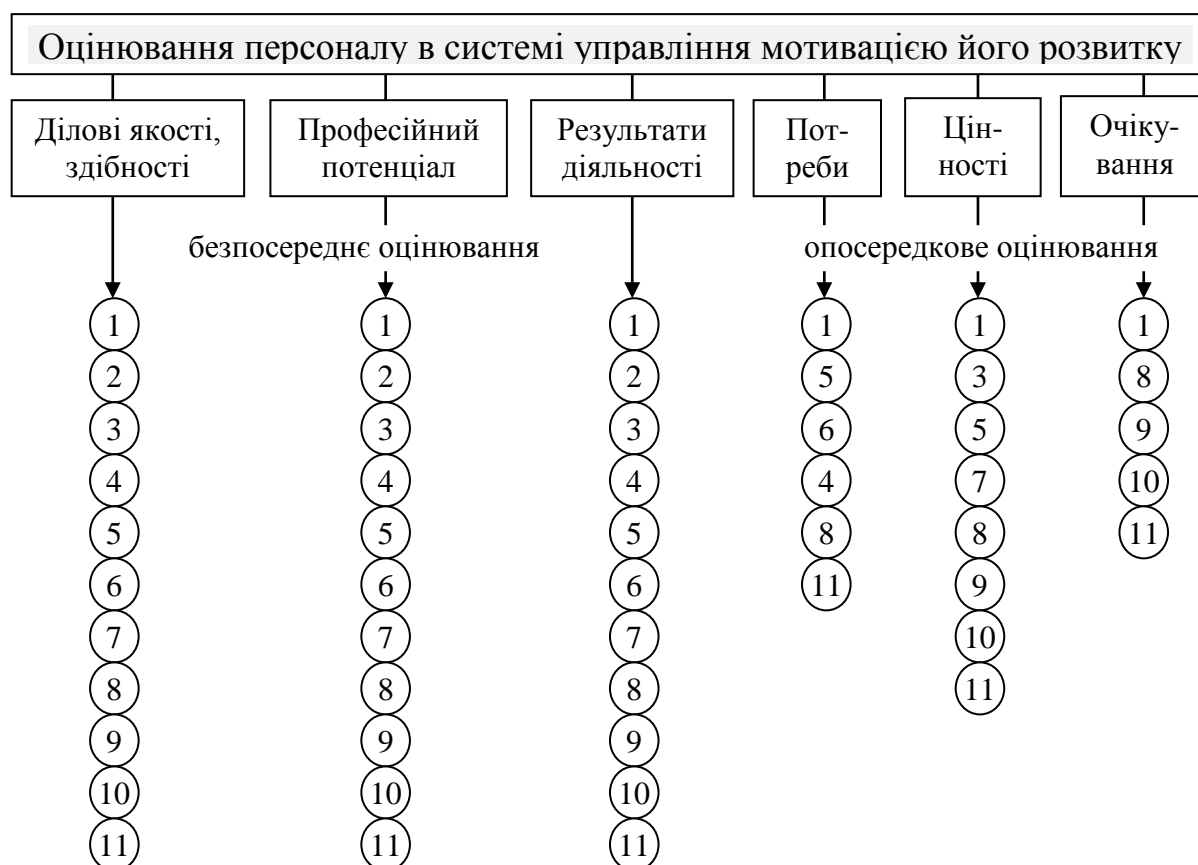

Рис. 2. Оцінювання персоналу в системі управління мотивацією його професійного розвитку

Джерело: схему розроблено автором.

Рисунок подано з такими позначеннями: 1 – управління кадрами; 2 – розробка посадових інструкцій; 3 – відбір (добір) персоналу; 4 – формування кадрового резерву; 5 – оплата, стимулювання, мотивація персоналу; 6 – трудова адаптація; 7 – службово-професійне просування; 8 – професійне навчання (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації кадрів; 9 – оцінювання та атестація; 10 – заходи з удосконалення управління персоналом; 11 – звільнення, відсторонення від трудової діяльності.

Зауважимо, що схема оцінювання персоналу передбачає залучення думки експертів. Водночас, для різних категорій персоналу таке оцінювання не може не мати відмінностей і тому технології оцінювання матимуть свої особливості, що закладено у змісті наступної авторської схеми (рис. 3):

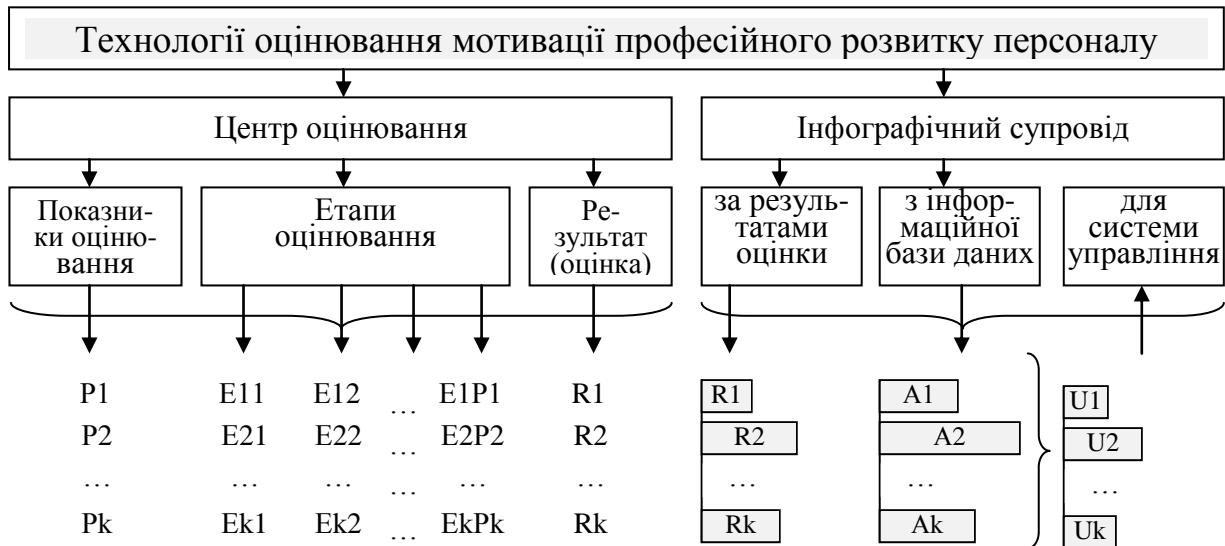

Рис. 3. Технології оцінювання персоналу в системі управління мотивацією його розвитку (за концепцією автора)

Джерела інформації: розроблено автором.

За схемою 3, показники оцінювання P_i (P_1, P_2, \dots, P_k) визначаються відповідним підрозділом (центром оцінювання), який на кожному етапі оцінювання E_{ij} ($E_{i1}, E_{i2}, \dots, E_{iPk}$) доводить оцінювання до результату (оцінки) R_i (R_1, R_2, \dots, R_k), завдячуючи чому система управління здатна отримати повний набір оцінок для формування впливу на стан мотивації. Крім цього, технологією оцінювання передбачено ще й формування інфографіки задля візуалізації інформації, коли оцінки трансформуються до вигляду діаграм, що утримують згаданий повний перелік оцінок у графічному вигляді (лінійно чи стовпцево). Також передбачено формування подібної діаграми за «акме»-методикою, згаданою раніше (коли оцінки A_i (A_1, A_2, \dots, A_k) сформовані з орієнтиром на найкращі із допустимих значення показників відповідно методології акмеології). Розбіжність між показниками U_i ($U_i = A_i - R_i$) дає інформацією щодо стану мотиваційного поля та бачення необхідності впливу на його трансформацію у тому чи іншому напрямі в інтересах прогресивного професійного розвитку персоналу.

Перспективи подальших досліджень потребують апробації розробленого підходу та його деталізації в інтересах об'єктивного оцінювання персоналу та забезпечення ефективної мотивації професійного розвитку працівників підприємства.

Література:

1. Савченко В. А. Розвиток персоналу: підручник / В.А. Савченко. – 2-ге вид., перероб і доп. – К.: КНЕУ, 2015. – 505 с.
2. Колот А.М. Мотиваційний менеджмент / А.М. Колот, С.О.Цимбалюк. – К.: КНЕУ, 2014. – 479 с.
3. Семикіна М.В. Система професійного навчання робітничих кадрів: сутність, проблеми розвитку, напрями вдосконалення / М.В. Семикіна, А.А. Орлова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2012. — Т.2. — № 6. — С. 55—59.
4. Дудко С.В. Мотиваційні основи управління професійним розвитком персоналу / С.В. Дудко // Фінансово-економічне та інноваційне забезпечення розвитку підприємництва у галузях економіки, туристичному та готельно-ресторанному бізнесі : колективна монографія / В. Яценко, С. Пасека та інші: [за заг. ред. д.е.н., проф. Яценка В.М.]. - Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2017. - 619 с. (підрозділ 5.6, С. **Ошибка! Закладка не определена.** 577-587)

Савіцька І.М.

*асистент кафедри «Економіка, менеджмент та комерційна діяльність»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У ВИМІРІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В умовах посилення інноваційних процесів у світі, поглиблення інформатизації та інтелектуалізації всіх сфер економік країн світу все актуальною стає проблема виникнення та поширення нових форм господарювання, зокрема, інноваційно-інтегрованих структур різного типу.

Проте, до теперішнього часу інноваційно-інтегровані структури всіх типів так і не набули значного поширення в Україні. Водночас, спостерігається низка деструктивних процесів як у сфері інноваційної діяльності, так і стосовно соціально-економічного розвитку країни в цілому, що спричинені багатьма суб'єктивними та об'єктивними чинниками.

У 2016 році за Індексом людського капіталу Україна посіла 26 місце серед 130 країн світу, покращивши за рік позицію на 5 пунктів. У 2015 році за оцінкою розвитку людського капіталу Україна посідала 31 місце серед 124 країн світу. Світовим лідером за рівнем розвитку людського капіталу, як і у 2014, стала Фінляндія. Перша десятка лідерів також не змінилася – Норвегія, Швейцарія, Японія, Нова Зеландія, Данія, Нідерланди, Канада та Бельгія. Останніми у рейтинговій оцінці є Малі, Нігерія, Чад, Ємен і Мавританія [1].

Згідно з результатами дослідження, в Україні кількість населення працездатного віку скоротилася до 30,9 млн. осіб, частка зайнятих склала 60,3%, рівень безробіття, як і торік, оцінюється у 7,2%. Середній вік нашого населення зріс із 39 до 40 років. [2]

Аналіз показників розвитку України в галузі освіти показав, що інвестиції в освіту людини відстають від більшості інших країн. Україна традиційно пишається високим рівнем освіти громадян, гідною підготовкою кадрів, незважаючи на те, що середній вік працівників сфери матеріального виробництва в Україні становить 55 років, з них частка робітників високої кваліфікації не перевищує 10 % (у США – 43 %, в Німеччині – 56 %) [3].

Отже, виробництво експлуатує трудовий потенціал, створений здебільшого ще за радянських часів, а підготовка кадрів зазнала значної трансформації. Працівники в Україні проходять перепідготовку (підвищення кваліфікації) в середньому раз на 13–15 років (у розвинених країнах – раз на 3–5 років), і за умови збереження зазначених тенденцій у 2015 р. потреба національного ринку праці у кваліфікованих кадрах задовольнятиметься лише на 35–40 % [3].

Насиченість науковими кадрами в Україні – 6 чоловік на 1 тис. економічно активного населення, тоді як у Фінляндії – 15,4, в Японії – 11, в США – 9,7, в Південній Кореї – 9,5, у Франції – 8,8, в Росії – 6,7 [4]. На думку фахівців, останніми роками в Україні фундаментальна наука сильно деградувала. Причому багато в чому за рахунок фізичної втрати людського капіталу - кращі вчені країни працюють за кордоном. Відповідно, без науки деградує сфера освіти, причому на всіх рівнях.

Тому, за даними аналізу, зазначимо, що у даний час, Україна не використовує певною мірою власний інноваційний потенціал. В державі відбувається стрімке знецінення і втрата людського капіталу, обумовлені міграційними процесами, низькою

якістю робочих місць, відсутність у частини населення навичок і компетенцій, необхідних саме в умовах інноваційного розвитку економіки.

Необхідно констатувати, що за показником Валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення серед сукупності досліджуваних країн Україна знаходиться на найнижчому рівні – 2125,4 дол. США, що в 4,3 рази менше, ніж у Росії, у 4,4 рази менше, ніж у Туреччині, в 5,9 рази менше, ніж у Польщі, та в десятки разів нижче порівняно з розвиненими країнами Європи і світу [4].

На сучасному етапі розвитку людського капіталу в Україні основним парадоксом є надлишковий кількісний розвиток ресурсів людей, що мають середню і вищу освіту, за одночасної непристосованості структури й якості цих ресурсів до потреб ринкового і державного секторів [1]. Наслідком цього парадоксу є знецінення людського капіталу порівняно з надлишком висококваліфікованої робочої сили, а також поява нового простору для нерівностей, зумовлених безробіттям освічених людей.

Іншим парадоксом розвитку людського капіталу справедливо визначено невідповідність доходів працюючого населення сучасному рівню життя, внаслідок чого значна частина населення України перебуває на межі бідності. Понад те, в стані, близькому до бідності, перебувають представники середнього класу, які потенційно повинні впливати на формування громадської думки у суспільстві. Згідно з оцінками експертів ООН, у 2014 р. за межею бідності в Україні перебували 78% людей.

Отже, Україна має значний потенціал для інноваційно-інтегрованих структур як в напрямку розробки нових технологій, так і в традиційних напрямках. Тому необхідне забезпечення організаційно-правової, фінансово-економічної та інституційної підтримки кластерних ініціатив з боку держави, сприятиме інноваційному розвитку економіки країни, підвищенню конкурентоздатності сучасних товарів на міжнародному ринку, залученню інвестицій.

Література:

1. Левченко О. М. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація [Електронний ресурс] / О. М. Левченко, О. В. Ткачук, І. О. Царенко // Ефективна економіка. – К., 2017. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5791>.
2. The Global Competitiveness Report 2016-2017 [Електронний ресурс] / К. Schwab // World Economic Forum, 2016. – 400 p. – Режим доступу: www.weforum.org/gcr. с. 102-356
3. Malakhovskyi Y., Nabulsi H. N., Savitska I. Features of financing of the innovative-oriented structures using mechanisms of the public-private partnership. – Baltija Publishing, 2017.
4. Malakhovskyi, Y. State regulation of cluster' mesosystems in the structure of national economic / Y. Malakhovskyi, O. Lizunkov, I. Savitska // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки : зб. наук. пр. - Кропивницький : ЦНТУ, 2017. - Вип. 32. - С. 87-95.

Калашнікова А.К.

студентка гр. ОА-15

Центральноукраїнського національного технічного університету

Науковий керівник:

Назарова Г.Б. к.е.н., доцент

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

Кінець ХХ – початок ХХІ століття ознаменувався значними змінами у структурі світового господарства, де виробництво і продаж матеріальних товарів, що до цього часу панували в глобальному економічному середовищі, поступилися першістю генеруванню ідей та знань а також їх розповсюдженню.

Міжнародна торгівля креативних товарів стрімко зростає. Так, сукупний експорт креативних товарів зріс у вартісному вираженні майже у 2,5 рази до 509 млрд дол. США у 2015 р. порівняно з 2002 р. відповідно, що склало 3,1% від світового експорту товарів, а імпорту зростання становило 200% до 454 млрд дол. США за той же період, тобто 2,8% від сукупного імпорту товарів [1, с.753].

Креативні індустрії, в міру своїх експлуатаційних та організаційних особливостей, мають схильність до кластеризації, тобто просторового об'єднання. Кластеризація представляє собою середовище широкої взаємодії креативних професіоналів, що побудоване на комплементарній та опортуністичній поведінці його учасників. Чимало країн світу демонструють як успішні, так і невдалі приклади формування інноваційних кластерів [3, с.752]. І саме кластери є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів, де конкуренція діє не серед окремих підприємств, а серед їх об'єднань – цілих комплексів, які, у зв'язку з утворенням спільних технологічних кооперацій, можуть скорочувати свої витрати.

Саме тому одним із пріоритетних завдань державної політики кожної сучасної країни має стати стимулювання інноваційних процесів та перехід до інноваційного розвитку економіки. При цьому, необхідно зважати на цілу низку різноманітних чинників, які можуть як негативно, так і позитивно впливати на ефективність впровадження та розвитку інноваційних кластерів.

Так, позитивно на створення та ефективне функціонування інноваційних кластерів впливає наявність:

- потужного науково-технічного потенціалу;
- значно розвинених технологій у сфері інформації та комунікації;
- висококваліфікованої робочої сили;
- певної технологічної спорідненості та географічної близькості суб'єктів господарювання;
- економічна та політична стабільність;
- ефективності у використанні внутрішніх та зовнішніх інвестицій тощо [2, с. 55].

Серед стримуючих же факторів, які значно уповільнюють ефективний розвиток інноваційних кластерів, можна виділити такі основні:

- недосконалість нормативної бази;
- економічна та політична стабільність;
- відсутність чіткого механізму формування кластерних утворень;
- слабкий рівень розвитку інфраструктури та організаційних умов;
- невідповідність продукції світовим стандартам якості;
- низька якість бізнес-клімату;

- недостатній розвиток малого бізнесу;
- відсутність зацікавленості фінансових установ у підтримці інноваційних проектів;
- недовіра потенційних учасників кластеру та формування недобросовісної конкуренції;
- низька платоспроможність вітчизняних споживачів (складено на основі [2; 3]).

Зрозуміло, що, для стимулювання розвитку інноваційних кластерів, державі слід розвивати позитивні чинники і, в той же час, не допускати та своєчасно усувати негативні. Так, у першу чергу необхідно визначити пріоритетні напрямки інноваційної діяльності на всіх рівнях та створити дієву нормативно-правову базу, що має сформувати сприятливий клімат для потенційних інвесторів та, відповідно, підвищити в майбутньому рівень зайнятості населення. Крім того, проведення заходів із підвищення ефективності діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування і здійснення контроль за формуванням та розвитком кластерів [2, с. 56].

Одну з фундаментальних ролей у процесі стимулювання інноваційних кластерів відіграє також інноваційна інфраструктура. Держава повинна створювати та підтримувати діяльність виробничо-технологічних, інноваційних та наукових структур, інформаційних та експертних систем, шляхом започаткування інноваційно-технологічних, аналітичних і статистичних центрів, академмістечок, наукових парків, інжинірингових фірм, інформаційних баз і мереж експертно-дослідницьких центрів, надання експертних висновків для виробників, інвесторів, страхових служб тощо.

Важливо також створити нові фінансові інститути за участю держави та місцевої влади, а саме: спеціалізованих державних і муніципальних фінансово-кредитних установ підтримки інновацій, державно-приватних венчурних фондів для інвестування інноваційної діяльності, спеціалізованих бізнес-інкубаторів та національної інформаційно-аналітичної комунікаційної мережі; налагодження співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, урядовими та неурядовими організаціями іноземних держав з питань залучення фінансових ресурсів в економіку України і реалізація з ними спільних інноваційних та інвестиційних проектів і програм [4, с. 60].

Звісно, важко переоцінити роль прямої фінансової підтримки розвитку інноваційних кластерних утворень державою. Надання субсидій, цільових дотацій, пільгових кредитів, безоплатних позик, держзамовлень, передача на пільговій або безоплатній основі державного майна та земельних ділянок – усі ці заходи, на наш погляд, повинні позитивним чином вплинути на активізацію розвитку інноваційних кластерних утворень.

Література:

1. Скавронська І.В. Детермінанти кластеризації креативних індустрій в міжнародному контексті / І.В. Скавронська, І. І. Синківський // Молодий вчений . – 2017.– №4. – С. 752-757. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4_176
2. Комар Н. Концепція формування та державної підтримки інноваційних кластерних структур в Європі / Н. Комар // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2014. – Вип. 2. – С. 53-64. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2014_2_7
3. Оболенцева Л.В. Кластеризація як напрям розвитку національної економіки: проблеми та перспективи / Л.В. Оболенцева. // Інтернет-конференції ХНУМГ ім. ОМ Бекетова. – 2015. – Режим доступу: <http://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/viewFile/1290/1222>
4. Желюк Т. Економічний механізм забезпечення інноваційної моделі розвитку / Т.Желюк // Світ фінансів. – 2009. – №1. – С.56-67.

Старкіна О. Д.

студентка

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна,

Яковенко Р. В.

кандидат економічних наук, доцент,

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІТ-СФЕРИ УКРАЇНИ

Інноваційність є визначальною характеристикою сучасних науково-технічних, виробничих, соціально-економічних та усіх суспільних процесів. Від оволодіння інноваційними механізмами розвитку залежить доля України: чи рухатиметься вона в напрямі входження до числа розвинених країн, чи залишиться стагнуючою країною на узбіччі науково-технічного і соціального прогресу [1, с. 5].

«За підсумками 2017 р., озвученими під час Всесвітнього економічного форуму в Давосі, Україна опинилась у списку країн, в економіці яких спостерігається повільний спад. Відтак відповідно до складеного рейтингу перебуває на 81-й сходинці зі 137 – між Бразилією та Бутаном. Рівень конкурентоспроможності вітчизняної економіки оцінюється в 4,1 бали із 7 можливих» [2, с. 1].

У сучасному світі розвиток економіки («інноваційної економіки» на відміну від «сировинної економіки») кожної незалежної держави залежить у першу чергу від розвитку інноваційних кластерів країни, розвиток яких, у свою чергу, потребує інтелектуально-кадрового забезпечення. Для кожної країни важливе значення має використання інноваційних технологій та розвиток інноваційних сфер таких, зокрема, як ІТ-сфера.

«Розвиток вітчизняної ІТ-сфери забезпечує досягнення низки макроекономічних ефектів, які вже зараз здійснюють позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави та у разі підсилення у середньостроковій перспективі можуть зумовити якісні структурні зміни та модернізацію національного господарства, перетворення ІТ-сфери на потужну «точку зростання» національної економіки» [3, с. 1].

«Україна займає четверте місце у світі за кількістю сертифікованих ІТ-спеціалістів (після США, Індії, Росії), входить до ТОП-30 локацій замовлень на розробку програмного забезпечення (ПЗ)» [1, с. 37].

Необхідно відмітити, що завдяки інтелектуальному (кадровому) потенціалу в ІТ-сфері Україна має необхідне підґрунтя для стрімкого розвитку нанотехнологій, біотехнологій, аерокосмічних технологій тощо. Тобто в основі інтелектуального (кадрового) забезпечення інноваційних кластерів значну роль відіграють фахівці ІТ-сфери.

Але все ж необхідно відзначити, що:

– Результати інноваційної діяльності відрізняються значною несталістю та чутливістю до спадів у циклах господарської діяльності. Частка інноваційної промислової продукції за період з 2007 по 2009 р. різко скоротилася, на 40%, а станом на 2011 р. так і не сягнула докризового рівня.

– Інноваційна ємність продукції у галузях промисловості дуже різна, при цьому деякі малі галузі демонструють істотний інноваційний потенціал [4, с. 4].

Оскільки інноваційна місткість продукції різна у різних галузях економіки України та на пряму залежить від економічних спадів, необхідно докласти всіх зусиль для збільшення інноваційної місткості продукції незалежно від галузі промисловості та стабілізації інноваційної діяльності незалежно від економічних спадів. Також необхідно намагатися повністю використати інноваційний потенціал тих галузей промисловості, в яких він є найбільшим.

Значну роль у підтримці інноваційно-кадрового забезпечення інноваційних кластерів повинна відігравати держава. Лише за підтримки на загальнодержавному рівні можливий розвиток ІТ-сфери.

Для постійної підтримки державою інноваційно-кадрового забезпечення інноваційних кластерів необхідна перш за все актуалізація нормативно-правової бази, яка є підґрунтям для функціонування саме інноваційної економіки.

Також «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки» передбачає такі механізми державної підтримки інноваційної діяльності як: «...надання грантів; пряме інвестування; надання фінансових гарантій; стимулювання участі комерційних банків в інвестуванні інноваційної діяльності; надання нефінансових послуг та інших видів нефінансової підтримки; державне замовлення на розроблення найважливіших новітніх технологій за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки; розвиток матеріально-технічної бази наукової та науково-технічної діяльності» [5].

Водночас обсяг державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів в Україні в останні роки постійно зменшується, що в свою чергу негативно впливає на інтелектуально-кадрове забезпечення ІТ-сфери.

«Реалізація кластерних ініціатив підприємств та організацій у розвинених країнах відбувається також за допомогою механізмів електронного урядування. Більшість країн при створенні кластерів застосовують конкурсний підхід (т. зв. calls approach) – підприємства, наукові організації, університети у визначені терміни надсилають свої проекти в електронному вигляді урядовим організаціям, що відповідають за формування і реалізацію кластерної політики, після чого відбувається відбір найбільш перспективних проектів та учасників майбутніх кластерів у пріоритетних для держави напрямках, які отримують фінансову та організаційну підтримку держави» [6].

Таким чином подальший розвиток ІТ-сфери дозволить не лише забезпечити інтелектуально-кадровий ресурс інноваційних кластерів, а й допоможе Україні посісти одне з провідних місць у світі.

Література:

11. «Інноваційна Україна 2020»: національна доповідь за заг. ред. В. М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Інноваційна-Україна-2020++.pdf. – Назва з титул. екрану.
12. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень «Результативність бюджетного фінансування наукових досліджень в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/2873/>. – Назва з титул. екрану.
13. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень «Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/2847/>. – Назва з титул. екрану.
14. «Оцінка інноваційного потенціалу України» Низьковуглецева стратегія для України – Технічна доповідь № 1 (квітень 2013 р.); DIW ecom GmbH за підтримки Федерального міністерства навколишнього середовища, охорони природи та безпеки реакторів на підставі рішення Парламенту Федеративної Республіки Німеччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/environment_energy/_/_/_/__.html. – Назва з титул. екрану.

15. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему : «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 11 ст. 72) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2632-17>. – Назва з титул. екрану.
16. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень «Щодо державної політики підтримки розвитку інноваційних кластерів у промисловості України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1069/>. – Назва з титул. екрану.

Гагіна Є.М.
магістрант, група ОО-16М
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ВИДИ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкових відносин конкурентні переваги підприємств – виробників продукції, постачальників робіт та послуг знаходяться в тісному взаємозв'язку з обраною ними стратегією інноваційного розвитку, результативності її здійснення та забезпечення її постійного контролю шляхом залучення представників ринку інтелектуальних послуг - аудиторів. Разом з тим, формування теоретичних та практичних засад стратегії інноваційної активності та інноваційного розвитку є тим напрямом, який повинен формувати в сферах економіки, обліку, фінансів, управління, контролю інноваційний підхід до професійної діяльності.

Класифікація аудиторських послуг запропонована в Міжнародних стандартах контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, виданих Радою з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ): аудит історичної фінансової інформації; огляд історичної фінансової інформації; завдання з надання впевненості, які не стосуються історичної фінансової інформації, а відповідно не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації; супутні послуги [3].

Подібна класифікація наведена в Переліку послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) (редакція 2011 року [4]): завдання з надання впевненості (аудит історичної фінансової інформації, огляд історичної фінансової інформації, завдання з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації); супутні послуги, визначені Міжнародними стандартами супутніх послуг (завдання з виконання погоджених процедур стосовно фінансової інформації, завдання з підготовки фінансової інформації); інші послуги, пов'язані з професійною діяльністю аудиторів (аудиторських фірм), визначені Законом України «Про аудиторську діяльність», організаційне та методичне забезпечення аудиту. Науковці та фахівці з аудиту зазначають, що надання послуг, перелічених в цьому Переліку, дає аудиторам можливість розширити поле своєї діяльності, «відірватися» від перевірок виключно бухгалтерського та податкового обліку, та нарешті «розкрити» очі» замовникам на інші професійні можливості [2, с. 46].

В даному рішенні додатково розтлумачені види завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації, інші послуги, пов'язані з професійною діяльністю аудиторів, та організаційне і методичне забезпечення аудиту. Для забезпечення ефективності інноваційної діяльності доцільним є використання

потенціалу інших послуг та консультаційних (консалтингових) завдань, незважаючи на їх відмінності від завдань з надання впевненості, які проаналізовані Андрощук І.І. [1, с. 75-81].

До основних видів інших аудиторських послуг, які можуть бути використані інноваційно-орієнтованими підприємствами і передбачені Переліком послуг [4], відносимо:

1. Консультації з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності: обрання облікової політики; встановлення та дотримання методології бухгалтерського обліку; організація бухгалтерського обліку; консолідація фінансової звітності; трансформація звітності за іншою, ніж застосовувана, концептуальною основою; інші види консультацій з питань обліку та звітності.

2. Консультації з питань внутрішнього контролю.

3. Консультації з питань оподаткування, у тому числі з організації податкового обліку та податкової звітності.

4. Консультації з питань застосування інформаційних технологій.

5. Консультації з інших питань управління та ведення бізнесу: правове забезпечення прийняття (або результатів прийняття) управлінських рішень щодо зміни форм власності, форм господарювання, функцій власності, легітимності окремих господарських операцій тощо; організаційне забезпечення управління – структуризація, реструктуризація, перебудова, розробка нової системи обліку, внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту, управління в цілому, розробка внутрішніх інструкцій для посадових осіб, внутрішніх стандартів корпоративного управління тощо; інформаційного забезпечення управління – консультування з питань вибору програмних продуктів або технічної бази з автоматизації обліку та внутрішнього контролю (аудиту), розробка схем документообороту, форм внутрішніх документів і напрямів інформаційних потоків у системі управління; проведення тренінгів, семінарів з питань обліку, оподаткування, правового забезпечення та організації управління, безпеки бізнесу тощо; управління грошовими потоками, інвестиційної політики.

6. Розробка для замовника документів, необхідних для організації, здійснення та підвищення ефективності господарської діяльності (статути, накази, внутрішні норми та правила, посадові інструкції, документи системи стимулювання персоналу тощо).

Процес консультування – це аналітичний процес, що в типових випадках вимагає комбінування дій, що відносяться до: вибору цілі, виявлення фактів, визначення проблем та можливостей, оцінки альтернатив, розробки рекомендацій, передачі результатів, реалізації та контролю виконання (в деяких випадках). Звіти, якщо подаються, зазвичай пишуться оповідно (або в розповідному стилі), робота виконується тільки для використання та задля користі даного клієнта, а природа та обсяг визначаються за згодою між аудитором та клієнтом.

Перевагами консультаційних послуг є те, що вони, як правило, мають прикладний характер, тому клієнт бере активну участь у роботі на всіх стадіях виконання завдання і виробляє під керівництвом аудиторів навички встановлення і вирішення проблем, а процес консультування являє собою спільну діяльність консультанта і клієнта з метою вирішення певної задачі і здійснення бажаних змін в організації роботи клієнта [5].

На сучасному етапі розвитку аудиторської діяльності в Україні потрібно вдосконалювати організаційно-методичне забезпечення виконання консультаційних послуг аудиту, а на рівні концептуальної основи слід визначити вимоги до аудиторських фірм при виконанні ними консультаційних послуг, обсяг та зміст документального оформлення консультацій [5].

Література:

1. Андрощук И.И. Задания по предоставлению прочей уверенности в системе аудиторских услуг: сущность, виды, отличительные характеристики / И.И. Андрощук // Новая Экономика. – 2014. – №1(63), апрель. – С. 179–186.
2. Аудит. (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) / За ред. проф. Немченко В.В., Редько О.Ю., Підрунчик. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, частина 1, видання 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf
4. Рішення Аудиторської палати України від 22 грудня 2011 року №244/14 «Про перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми)» (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://minfin.com.ua/taxes/-/!news/nrishAPU_244.html
5. Суха О. Консультаційні послуги як вид аудиторської діяльності / О. Суха, Д. Шпиньова // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Збірник наукових праць. Економіка. – 2008. – Випуск 2(42). – С.21-29.

Майгурова І.А.
магістрант, група ОП-16М2
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

На сучасному етапі світового розвитку інформаційні ресурси відіграють не менш важливу роль, ніж економічні ресурси – природні, матеріальні, трудові, фінансові й інші. Інформаційні інституції, інформаційні ресурси та інформаційно-комунікаційні технології, об'єднані в систему інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, створюють інформаційну інфраструктуру національної інноваційної системи [2, с. 6]. Питання розвитку інформаційної інфраструктури у складі національної інноваційної системи України висвітлено в Концепції розвитку національної інноваційної системи, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 №680-р [3].

Інформаційному забезпеченню належить виняткова роль в розвитку процесів кластеризації, оскільки воно є одним з основних чинників, який визначає рівень розвитку інновацій, технологій і знань в цілому, та одним з ключових ресурсів, без якого неможлива ефективна господарська діяльність будь-якого суб'єкта ринку [5]. Факторами, які спричиняють негативний вплив на інформаційне забезпечення процесів кластеризації в Україні, є відсутність: нормативно-правового забезпечення процесів кластеризації; єдиної державної політики формування кластерів, що стримує розвиток кластерних ініціатив; статистичних даних стосовно діяльності кластерів в Україні; організацій, які займаються вирішенням питань в сфері процесів кластеризації економіки України; зацікавленості підприємств у створенні кластерів внаслідок нерозуміння переваг і можливостей кластеризації; зацікавленості інвесторів у зв'язку з інвестиційною непривабливістю через політичну та економічну кризу; розвинутої інноваційної інфраструктури [5]. Але серед цих причин відсутня неповнота інформації, в тому числі і в сфері податкових відносин, яка обмежує можливості іноваційного розвитку суб'єктів господарювання. Досліджуючи інформаційну складову Національної інноваційної системи науковці, фахівці, експерти, практики залишають поза увагою податкову інформацію та податкову звітність.

Звітність – це впорядкована система узагальнення взаємопов'язаних показників,

які характеризують діяльність підприємства за певний період та його фінансовий та майновий стан на конкретну дату [1, с. 9]. Можна виокремити такі вимоги, яким повинна відповідати звітність в цілому та податкова звітність, зокрема: обов'язковість; державна регламентація; своєчасність, достовірність і повнота; економічність. Ці якісні характеристики зумовлюють важливість податкової звітності та доцільність її використання в процесі формування підсистеми інформаційного забезпечення Національної інноваційної системи та інноваційних кластерів.

Податкова звітність подається у формі податкової декларації (розрахунку). Згідно із Податковим кодексом України [8], податкова декларація, розрахунок – документ, що подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом) контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку. Науковцями пропонуються і інші визначення податкової звітності, зокрема: «документ платника податків, який включає розрахунки, податкові декларації по кожному виду податку та іншого обов'язкового платежу, додатки до розрахунків і податкових декларацій, які складаються за затвердженими відповідними формами» [4].

Податкова звітність виконує багато функцій. З одного боку, вона надає інформацію щодо порядку нарахування податкового зобов'язання, з іншого – дозволяє здійснити попередній контроль правильності нарахування податку (збору, обов'язкового платежу). Крім того, податкова звітність є базою для значної аналітичної роботи, в тому числі повинна використовувати в процесі аналізу впливу інноваційної діяльності на формування податкових обов'язків підприємства як платника податку і, відповідно, на його фінансовий та майновий стан.

Ці можливості актуалізуються у зв'язку із запровадженням механізму подачі податкової звітності в електронній формі [7, с. 38-39], що є важливим засобом підвищення ефективності механізму оподаткування та узагальнення відповідних податкових даних. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інформатизації, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, впроваджує та утримує автоматизовану систему «Єдине вікно подання електронної звітності» для надання послуг з подання за допомогою мережі Інтернет в електронному вигляді звітності, обов'язковість подання якої встановлено законодавством, до міністерств, інших органів державної влади та фондів загальнообов'язкового державного страхування. Наприклад, Порядок заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 21 від 28 січня 2016 р. [6]. Починаючи з першого звітного періоду 2015 р., податкова звітність з ПДВ подається до контролюючого органу всіма платниками податку виключно в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством.

Форми податкової звітності не містять достатньої фактичної та розрахункової інформації про вплив інноваційних та інвестиційних операцій на обсяги податкових зобов'язань, що вимагає її удосконалення в напрямку підвищення якості інформаційного забезпечення. Необхідно підвищену увагу приділяти створенню комплексних інформаційних систем підтримки інновацій, як б включали і інформацію щодо податкового середовища на основі податкової звітності для цільової групи користувачів з однорідними інформаційними потребами.

Література:

1. Давидов Г.М. Звітність підприємств: навч. посіб. / Г.М. Давидов, Н.С. Шалімова. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2011. – 623 с.

2. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід : монографія / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Н.В. Березняк, О.В. Прудка. – К. : УкрІНТЕІ, 2015. – 239 с.
3. Концепція розвитку національної інноваційної системи, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 № 680-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-p>
4. Лега О.В. Податкова звітність: еволюція визначення / О.В. Лега // Інноваційна економіка. – 2013. – №3. – С. 300-303.
5. Лесько О.Й. Шляхи забезпечення інформаційних процесів кластеризації економіки України [Електронний ресурс] / О.Й. Лесько – Режим доступу: ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/.../2180.pdf
6. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість» № 21 від 28 січня 2016 р. (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16>.
7. Оподаткування юридичних осіб та аудит у сфері оподаткування: навчальний посібник / І. К. Дрозд, В. М. Іванков, О. А. Магопець, Г. Б. Назарова, В. В. Шалімов, Н. С. Шалімова / за редакцією Н.С. Шалімової. – К. : «ТОВ Видавництво «Сова», 2017. – 524 с.
8. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VII (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Оганесян Я.О.
магістрант, група ОО-16М
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ КЛАСТЕРАМИ

Серед багатьох форм організації ведення бізнесу позитивно себе зарекомендували кластери, які сприяють розвитку підприємств і регіонів, залученню інвестицій, що дає змогу підприємствам-учасникам успішно конкурувати на ринку та відновлювати довіру між урядом і бізнесом [2]. Тому при формуванні звітних показників необхідно орієнтуватися не лише на інвесторів та кредиторів, які безперечно мають найбільшу потребу в інформаційному масиві, закладеному у фінансових звітах, а й на учасників інноваційного кластеру.

Система інформаційного забезпечення обґрунтування та прийняття рішень є безперервним та цілеспрямованим процесом добору необхідних показників, що використовуються для здійснення оцінки, аналізу, планування, а також підготовки відповідних управлінських рішень за всіма напрямками фінансово-господарської діяльності підприємства. Фінансові звіти є основним засобом, за допомогою якого компанія повідомляє свою фінансову інформацію для зовнішніх та внутрішніх користувачів, а їх метою є надання інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання, яка є корисною для широкого кола користувачів при прийнятті ними економічних рішень.

Важливою складовою системи управління інноваційними кластерами є оцінка його економічної ефективності і у фаховій науковій літературі пропонуються різноманітні методики. Розроблено методичний підхід оцінки економічних ефектів, що створюється в рамках кластера, який передбачає розрахунок окремих аналітичних коефіцієнтів оцінки декількох складових: ефекту від спільного впровадження інновацій; ефекту від застосування аутсорсингу; ефекту від розподілу ризиків між учасниками кластера; ефекту від спільного використання інфраструктури; ефекту від

зниження транзакційних витрат; ефекту від формування єдиної товарно-розподільчої бази за кожним видом вантажопотоку [1]. Розрахунок базується на використанні показників витрат, доходів, продуктивності, товарної маси, серед яких основну частину можна отримати лише в системі управлінського (внутрішньогосподарського) обліку, оскільки фінансова звітність не містить необхідної деталізації даних.

Із метою здійснення ґрунтовної оцінки ефективності кластера пропонується комплексний підхід, що базується на оцінці ефективності кластера в цілому, оцінці ефективності учасників та оцінці рівня розвитку регіону після формування кластера. За даним підходом здійснюється розрахунок ефективності кластерного утворення, ефективності учасників кластеру, рівня розвитку регіону після формування кластеру, ефективності підприємств, ефективності закладів освіти, ефективності фінансових установ, ефективності науково-дослідних установ [2]. На рівні конкретного підприємства – учасника кластера такий аналіз робиться з метою визначення доцільності вступу в кластер чи ефективності перебування. Пропонуються основні показники визначення ефективності учасників кластера: рентабельність виробництва, обсяг продажу, рівень витрат, продуктивність праці, матеріаломісткість, фондомісткість, трудомісткість продукції та ін.

Погоджуючись із проблемами інформаційного забезпечення [3], вважаємо, що вони притаманні і ситуації забезпечення підприємств – учасників інноваційних кластерів необхідними даними:

- фінансова звітність містить лише вартісні показники в ретроспективному розрізі, а отже суб'єкти господарювання не можуть без додаткових джерел інформації (наприклад, щорічні витрати на заходи ризик-менеджменту зі зниження розміру можливого збитку до та після формування кластера) та проведення необхідних розрахунків (наприклад, визначення продуктивності до та після введення інновацій) прийняти рішення;

- фінансові звіти не дають прогнозу інформацію, яка необхідна для дійсних та потенційних учасників інноваційного кластеру, адже відображає минулі події;

- інформація звітних форм зосереджена на відображенні матеріальних активів, даючи мінімальне уявлення про нематеріальні активи, які у великих компаніях можуть мати значні вартісні характеристики;

- як відомо, періодичність формування фінансової звітності визначена нормативно-правовими актами і складає – квартал і рік, а це негативно впливає на бажану своєчасність отримання підприємствами – учасниками інноваційного кластеру.

Вирішення цієї проблеми вбачаємо у розробці, по-перше, форм управлінської (внутрішньогосподарської) звітності для підприємств – учасників інноваційного кластеру з метою формування масиву інформації, яка може представляти комерційну таємницю, по-друге, додаткових таблиць в складі приміток до фінансової звітності для узагальнення інформації, яку доцільно представляти зовнішнім особам, зацікавленим у діяльності інноваційного кластеру.

Література:

1. Єрмакова О.А. Економічна ефективність функціонування кластерів: оцінка та аналіз впливу на конкурентоспроможність регіону / О.А. Єрмакова // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 11. - С. 174-180.
2. Іванченко Г.В. Оцінка очікуваної ефективності кластера як основа для прийняття рішень щодо кластероутворення / Г.В. Іванченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Випуск 6, частина 1. – С. 136–139.
3. Савченко Р.О., Савченко Н.М. Фінансова звітність як джерело інформації для інвесторів та кредиторів / Р.О. Савченко, Н.М. Савченко // Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 2 (57), т. 2. – С. 161–170.

Наукове видання

**“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур
у вимірі формування інноваційно-орієнтованої
моделі економіки”**

**Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
21-22 березня 2018 року**

Тези доповідей надруковано в авторській редакції.

Відповідальний за випуск: д.е.н., професор Левченко О. М.

Формат 60×84¹/₈. Папір офсет.

Друк різнограф. Ум. друк. арк. _____

Тираж 200 екз. Зам. №

Надруковано:

Приватне підприємство “Ексклюзив-Систем”

Свідоцтво ДК № 4470 від 17.01.2013 р.

25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 25

тел. / факс 24-35-53